

Vatra veche 10 **Vatra veche**

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XII, nr. 10 (142) octombrie 2020 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

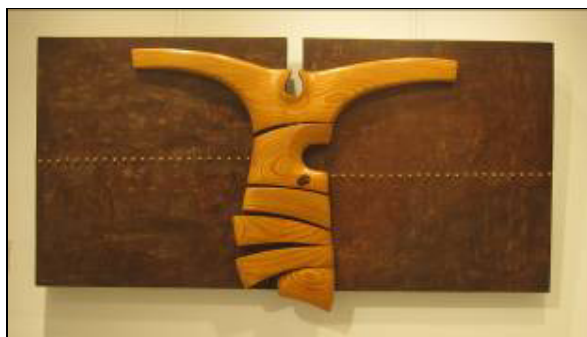

Marcel Diáz Garcia, Nud

Vatra veche dialog cu Aura Christi

SUMAR

Asterisc. Premiul Nobel pe 2020: Louise Glück, de Nicolae Băciut/3
Trecutul, de Louise Glück, traducere de Nicolae Băciut/3
Vatra veche dialog cu Aura Christi, de Liliana Popa/4
Ostrovul Învierii, Despre scris, de Aura Christi/6
Mulțimea vederii, poem de Cora Botez/7
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/8
Se ne (re)amintim de Liviu Rebreanu, de Dumitru Hurubă/9
Nuvelistul Rebreanu, de Nicolae Suci/10
Lucian Blaga în memoria afectivă, interviu cu Lelia Rugescu, de Veronica Bălaj/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/13
Ochean întors. Iubirile lui Nichita Stănescu. Gabriela Melinescu, de Emilia Luchian/14
Drama publicistului Marin Sorescu, de Anca Sirghie/15
Poeme de George Filip/17
Anton Cosma - 80.Genuri secundare, de Ioan Marcoș/18
Libertatea de gândire a prozatorului (Anton Cosma), de Nicolae Suci/21
Vasko Popa. Mitul și mitologia imaginarului, de Florian Copcea/23
Asterisc. Memorialistică. Memoriile lui Bartolomeu Anania, de Dorin Nădrău/25
Poeme de Traian Vasilcău/26
Vitrina. A trăi netrăind (Ana Pop Sârbu) de Mirela Ioana Dorcescu/27
Cinci poezii în unsprezece limbi (Lothar Quinquenstein), de Mircea M. Pop/28
Miraculosul tâlc al naturii (Dumitru Ichim, Adrian Grauenfels), de Horia Ion Groza/29
O poetă bilingvă (Ruxandra Niculescu), de Mircea M. Pop/32
Cronica literară. Sezon covid (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/34
Curcubeu peste Haifa (Bianca Marcovici), de Gabi Moscovici/36
Tărâmul pierdut (Florin Burtan), de Corneliu Vasile/37
Construcția unui topos poetic original (Dumitru Tâlvescu), de Florentin Popescu/38
Evaziuni și refugii pitorești și simbolice (Dumitru Drinceanu), de Aureliu Goci/39
Reforma umorului la Dumitru Hurubă, de Constantin Stancu/40
Întoarcerea istoriei (Geo Constantinescu), de Ioan Hirghiduș/42
Un portret „luminos pe simezele sufletului nostru” (Augustin Cozmuța), de Luminița Cornea/43
Povestea vârstelor (Adrian Oprescu), de Veronica Pavel Lerner/45
O evocare N. Steinhardt (Veronica Pavel Lerner), de Constantin Stancu/46
O saga in nuce (Bogdan Eduard), de Valeria Bîlț/48
Din străinătate în oglinda vremii (Gheorghe Săsărman), de Mihaela Albu/49
Cu drag, despre profesorul Gavril Istrate, de Mircea Daroși/50
În lumina slovei (Ada Stuparu), de Dorin Nădrău/51
Cutia cu ceață, poem de Stere Bucovală/52
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/53
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/54
Amvon. Sub semnul credinței, de Gheorghe Nicolae Șincan/55
Muntele Athos din Muntele Athos, de Nicolae Băciut/56
Ioan Eugen Man – la 80 de ani de viață, de Florin Bengean/58
Poeme de Florica Bațu Ichim/59
Asterisc. Se descurcă fiecare cum poate, de Silvia Urdea/60
Români de roman în Japonia, de Mihai Posada/62
Metamorphosis, de Milena Munteanu/64
Aurel Ion Vassiliu – misiune imposibilă, de Radu Șerban/ 65
Blocnotes. Citesc, de Maria Cecilia Nicu/67
Festivalul Internațional „Europoezia”/68
Poeme de Valeriu Stancu/69
Biblioteca Babel. Europoezia: Jean Portante. În românește de Mariana Stancu/70
Biblioteca Babel. Marcel Díaz Garcia. În românește de Elisabeta Boțan/71
Starea prozei. Flavia, de Iuliu Ionaș/72
Șarpele Lucifer, de Eugen Mera/74
Poeme de Elisabeta Furtună/75
Starea prozei. Curse, de Anđi Melania Cristea/76
Poeme de Vasile Dan Marchiș/77
Zilele babelor, de Horea Porumb/78
Epigrame, de Nicolae Matcaș/79
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/80
De la un clasic citire. Ionel Iacob Bencei/80
Revista revistelor. Vitrina unui tezaur fără preț, de Roxana Istudor/81
Prag de lume, de Silvia Urdea/81
Literatură și film. Pasărea pictată, de Alexandru Jurcan/82
Scrisori deschise, de Ana Grama/83
Curier/84
Panoramic cultural/87
Marcel Díaz Garcia, Dorință pe înserate, poem/88

Număr ilustrat cu lucrări de Marcel Díaz Garcia
(Spania)

Asterisc

Premiul Nobel pe 2020

Louise Glück

Premiul Nobel mai ocolește o dată literatura română și poposește în S.U.A., unde a fost debarcat și în 2016, când a fost atribuit, spre stupefacția generală, lui Bob Dylan.

Așteptările noastre au fost încă o dată înșelate, făcând ridicole tot felul de scenarii iluzorii, care ignorau realitatea unei politici de acordare a premiilor Nobel, care exclude „liste scurte” și ține secrete timp de cincizeci de ani dezbaterile juriului.

Perplexe au rămas și casele de pariuri și precizătorii din critica literară, văzându-și făcute praf argumentele, judecățile critice, așteptările.

Casele de pariuri, valorificând opinii critice, au pus la bătaie câteva nume: **Ann Carson**, **Margaret Atwood**, Canada, **Maryse Conde**, Franța, originară din Guadelupa, **Jamaica Kincaid**, romancieră antiguano-americană, și **Ngugi wa Thiong'o**, Kenya.

Niciun nume românesc în lista pronosticurilor, iar valurile interne, care vedeau pe Mircea Cărtărescu ori pe Ana Blandiana ca posibili laureați Nobel, n-au avut înălțimea care să ajungă și la Academia Suedeză din Stockholm, prelungind din nou frustrările literaturii române.

Speranțele noastre neîmpăcate nu scad cu nimic însă meritele laureatei Premiului Nobel pentru Literatură din 2020, Louise Glück, lirisul acesteia fiind considerat al unei voci poetice „inconfundabilă care, cu o frumusețe austeră, face ca existența individuală să fie universală”.

În contul poetei Louise Glück există numeroase premii de prestigiu, între care Premiul Pulitzer (în 1992, pentru volumul „The Wild Irish”), National Humanities Medal, National

Book Award, National Book Critics Circle Award și Bollingen Prize, fiind (2003-2004) Poet Laureat al Statelor Unite, lăsând imaginea unei răsfățate a premiilor literare în America.

Biografia poetei Louise Glück (născută la New York, în 1943) are consistență și relief, iar opera literară, deschisă cu volumul „Firstborn”, din 1968, constă în poezie (12 volume) și eseistică, dedicată poeziei.

Viața ei „de roman” a fost sursa de inspirație a poeziei sale, valorificând circumstanțe sub pecetea cărora s-au înscris adesea drumurile vieții, de la suferințele patologice, la cele induse de condiția însingurării, ce-mi amintește de o altă poetă americană celebră, Emily Dickinson, deși sunt suficiente argumente că, până la urmă, poeta și-a învins toate inconvenientele existențiale.

Cunoscută foarte puțin în literaturi în care poezia mai e regină, nici în România nefiind cunoscută decât prin traduceri sporadice de ultimă oră parcă, Louise Glück are acum șansa de a ajunge și la noi în hainele nobleței Nobelului, care, dincolo de valoarea sa în bani, mai are și această virtute, de a face cunoscut și tradus în multe limbi ale pământului un laureat al său.

Efectul impactului este déjà resimțit prin frecvențele semnalări în media românească, chiar dacă, în multe situații, s-au preluat mecanic doar informațiile de la un autor la altul, fără suplimentări de date.

În lume nu se știu foarte multe lucruri despre opera Louisei Glück, în ciuda notorietății sale americane.

Ne punem inocenta întrebare: de ce oare?

De ce n-a fost tradusă în alte limbi, măcar, de pildă, în... franceză („*Libération*” constată că în Franța n-o cunoaște nimeni pe Louise Glück, în afara micului cerc al lectorilor revistei *Po & sie*”, ne informează „Europa liberă”), limbă a consacării poetice în multe cazuri. Ajunge limba engleză pentru a-ți câștiga notorietate, circulație universală?

N-am găsit în spațiul internautic referințe legate de traduceri în alte limbi a poeziei Louisei Glück. În circumstanțele acordării Premiului Nobel, opera poetei americane ar putea beneficia altfel de judecăți de valoare dincolo de granițele limbii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Trecutul

O lumină mică pe cer
Apărând deodată
Între două ramuri de pin,
între acele lor fine

acum gravată pe suprafața radiantă
și deasupra acesteia
cer înalt, cu pene -

Miroase aerul. Acesta este mirosul
pinului alb,
cel mai intens când vântul suflă
prin el
și sunetul pe care îl face la fel de
ciudat,
ca sunetul vântului dintr-un film ...

Umbre în mișcare. Frânghiile
scoțând sunetul lor. Ce auzi acum
va fi sunetul privighetoarei,
Chordata,
pasărea mascul curtând femela -

Corzile se schimbă. Hamacul
se leagănă în vânt, legat
strâns între doi pini.

Miroase aerul. Acesta este mirosul
pinului alb.

Este vocea mamei mele pe care o
auzi
sau este doar sunetul pe care îl fac
copacii
când aerul trece prin ei

pentru că ce fel de sunet ar scoate,
trecând prin nimic?

În românește de
NICOLAE BĂCIUȚ

Traducere din Louise Glück,
Faithful and Virtuous Night
(*Noapte credincioasă și virtuoasă*),
(Farrar, Straus and Giroux, 2014)

Marcelo Diaz, „Absentă”

Vatra veche dialog

Aura Christi

„Nectarul vrăjit al unor incursiuni în abisalitatea umană e numit poezie”

(I)

Liliana Popa: Mi-am propus de mai demult un dialog-poem cu poeta Aura Christi, de la citirea Psalmilor ei apăruti în 2016 la Editura Contemporanul. Cuvintele par să se rostogolească ca dintr-un vârf de munte, ca un fluid vivifiant în poemele căderii apocaliptice. Sunt cuvinte alese anume, venite din taine, din sursele alese de poet... Aerul e rugăciunea unui zeu tandru, dar neînțeles, deci, necunoscut... O lirică meditativă, ce curge ca un fir de aur, ca o poveste. Singurătatea strigă ascunsă sub un clopot cu limba smulsă, singurătatea ce nu poate fi auzită...

Aura Christi: Sunt frumoase imaginile alese de tine, Liliana dragă. Imagini sugestive, extrem de vii, care curg în cascade blânde, abia atingând coama deasă a clipelor, a timpului care – înțeleg și simt din ce în ce mai acut acest adevăr uimitor – nu există. Ca și moartea, de altfel, care e retopită în magma vieții vii, active, ca să folosesc o expresie dostoevskiană dragă inimii mele. Nu știu dacă poemele mele pot fi atribuite „căderii apocaliptice”. Nu știu nici dacă sunt poeme ale căderii, alcătuite din cuvinte „alese anume”. Se întâmplă ca primele versuri să se iște dintr-un vârtej iute, care te prinde în iureșu-i bezmetic, de neînțeles. Efortul e să le notez undeva – fie într-un caiet, fie direct în documentul word abia deschis, în timp ce mintea mi-era în cu totul altă parte, fie pe fila unui proiect la care lucrează o echipă – să le notez, așadar, cât mai repede, ca să

nu-mi scape starea de poezie, o stare îndeobște rară, iscată din Cer sau adusă direct de îngerii lirici pe aripele lor deschise amplu. Alte dați, însă, se întâmplă ca de îndată, după primele versuri, să vină altele, de parcă ar curge direct din urmele proaspete, vii, ale altora. Niciodată nu știi, nici nu bănuiești unde anume vei ajunge. Mai exact, în ce direcție te va duce pegasul de un alb imaculat al Poeziei. Ceea ce știi e următorul adevăr: oricând și oriunde te va lua pe aripa-i uriașă acel pegas – care purta pe vremuri pentru mine numele de Străin, apoi Înger, iar pe urmă Zeul, Geamănul-Flacără – se cuvine să fii pregătit ca la carte. Se cuvine să i te supui cu totul, să nu pui întrebări referitoare la aventura inițiată în care sunteți prinși amândoi și la direcția acestei întreprinderi. Deci, nicio întrebare! În schimb, o enormă încredere în acel pegas, zeu, geamăn sau ce e la mijloc. Te abandonezi și, încetul cu încetul, te transformi din eroul acelei incursiuni într-un fel de martor viu, atent, perspicace, scrib care scrie, consemnează tot ce i se întâmplă, descrie detaliat și cât se poate de sugestiv totul. Restul e meserie, meserie, meserie. Rezultatul acestor... nici nu știu cum să le spun... călătorii inițiatice e numit, de obicei, Poezie. Poezie a cărei vrajă o simți tu însuși atunci când te afli în miezul încins al vortexului sau al tornadei, sau pe spinarea melodioasă a pegasului magic...

Nectarul vrăjit al unor incursiuni în abisalitatea umană e numit poezie, câteodată. Simți această vrajă prin pori și atunci când citești poezie în fața publicului. Nu ai cum să n-o simți, căci, odată ce și-a făcut o casă, un templu în sufletele

Aura Christi, Nicolae Breban, 2018

iubitorilor de poezie, fidelă legii cauzei și a efectului, ea se întoarce la tine cu o forță sporită, născând ceea ce a semănat: Poezie. Cred că asta e totul. Să fii atent, cu ușile sufletului deschise vraște, să tratezi imposibilul ca pe o șansă, să crezi Harului de care ești locuit condiții ca să se expime prin tine și să fii recunoscător pentru darurile făcute ție, daruri pe care ești obligat să le transmiți. Nici nu ai cum să rămâi cu ele; ar deveni în timp o povară imposibil de purtat, te-ai dizolva, ai exploda, ai muri; prin urmare, natura lucrurilor te obligă să risipești acele daruri în regim de urgență. E vorba de o urgență destinală. Da, poezia rămâne a fi o urgență destinală. Urgența de a te elibera de darurile așezate în lăuntru tău, înobilând oamenii și lucrurile din preajma ta. Odată ce te-ai eliberat, le-ai risipit, urmând o străveche lege, lucrurile, oamenii te aruncă, deoarece nu mai e nevoie de tine. Cel puțin atunci când văzutele și nevăzutele din preajmă abia de fac față poverii bogăției primite. Și e firesc să fie așa. Vei fi căutat, citit, iscodit, când amfora celor care s-au înfruptat din frumusețea poeziei va fi golită din nou. Atunci vei fi pregătit să oferi cu încredere și promptitudine, iarăși, cunoscând instinctiv scenariul care va urma și mulțumind. Deși, repet, rămâi singur. E vorba de o singurătate în care auzi cum vâjâie nimicul trecând în zbor razant pe alături. Dacă îți amintești în acele clipite faptul că în realitate niciodată nu suntem singuri, ești salvat.

Poeții mari sunt risipitori prin definiție; altminteri n-ar rezista presiunii teascului cu numele Har. De milenii, Poezia e magie, vrajă, descântec; cel care uită de acest adevăr se află la milenii distanță de îngerii sau demonii Poeziei.

Liliana Popa: Lirismul implică o sensibilitate subtilă, dublată de o simțire elevată. Există o emoție profundă chiar dacă poetul nu și-a propus să o caute cu un scop precis. Scrii în anumite momente, spații, scrii sub impulsul irepresibil al inspirației, al meditației?

Aura Christi: Cu cât știi mai multă meserie, cu atât realizezi că știi atât de puțin! Dacă însă îți lipsește cultul goethean al muncii, ceea ce numim talent, în timp, →

LILIANA POPA

se va anemia și, în cele din urmă, se va stinge. Tu mi-ai făcut un dar acum circa două decenii. Mulțumesc. Ai scris un text despre mine publicat în revista *As*. Printre multe lucruri interesante, printre observații, constatări subtile, ți-a scăpat din vârful degetelor un adevăr și anume că am ales între cafeneaua literară, bibliotecă și masa de scris. Da, pe parcursul întregii vieți, am ales biblioteca și masa de scris. Ceea ce nu înseamnă că ocolesc mereu cafeneaua literară, care îmi place și unde îmi exersez volubilitatea, tăcerea, simțul observației, arta de a asculta și de a mă bucura; revăd, acolo, uneori, vechi, străvechi prieteni, mai puțin prieteni, mă bucur, repet, de totul, totul, totul, ascult povești, istorii, legende reale, legende false, întâmplări frumoase, departe de a fi conforme cu realitatea sau cât se poate de exacte și..., la un moment dat, mi se face brusc dor, mi se face un dor nebun de cărțile mele, tablourile mele, caietele mele, însemnările mele, și atunci... Revin acolo unde mi-e locul: printre cărți sau în fața mesei mele de scris.

Dacă ai o sensibilitate profundă, subtilă, ultrainventivă – care, de altfel, în viața de zi cu zi, te expune enorm și se întâmplă să se întoarcă, din timp în timp, împotriva ta –, dacă lucrezi plămada duhului, dacă înveți meserie, în timp, făcând de decenii același lucru – adică scriind, citind, ascultând muzică de calitate (în primul rând, marii romantici, muzică de cameră), și de la capăt: scriind, citind, călătorind, ascultând muzică – simți că adânc, de tot adânc înlăuntrul tău, când renunți la jerba de euri din care ți-e construită ființa (eul social, eul familial, eul sentimental ș.a.) și cobori în subterana din forul interior, găsești acolo ceva ce nu-ți mai aparține, ceva adânc, smuls dintr-un soi de matcă fără nume, în care e așezat totul, totul, totul. E ca și când ai atinge inima unui vortex ireal și real, totodată. Ești nimeni. Te reduci, cu smerenie, cu simțurile toate ascuțite, cuprinse de o liniște de început de lume, la ceea ce auzi, vezi, simți, visezi, gândești acolo, în profunzimile insondabile decât cu tentaculele ființei care e și, totodată, nu e a ta. Când eul în praf și pulbere se transformă, Eul de origine divină

va face totul, te va conduce unde și când se cuvine să fii și va face totul ca la carte. Tu? O, ești un personaj secundar în această Poveste a Poveștilor toate.

Dacă scriu în anumite momente, spații sau dacă scriu sub impulsul inspirației? Depinde de ceea ce scriu: poezie, eseu, roman sau altceva. Publicistică scriu în orice condiții, de obicei. Colegii de redacție, la *Contemporanul*, se amuzau adesea. Auzeam comentându-se în preajma mea: domnule, e ceva de neimaginat: pot să vină și tancurile aici, Aura va scrie neabătut cele nouă mii cinci sute de semne pentru pagina ei! Am o capacitate acută de a mă concentra în orice condiții, exersată în timp.

Sunt un meseriaș care își cunoaște bine meseria și pe măsură ce înaintează – să spun așa – în arealul profesiei de scriitor constat uimit și bucuros că i s-a dăruit o Vocație puternică și că are de învățat enorm. Un mare maestru va rămâne ucenic până va închide ochii de tot. În poezie ți se dictează totul. Deci, lucrurile, imaginile, freământul aripei devenite pământ și casă, rimele, metaforele ți se dăruiesc, tu rămânând a fi o pâlnie, o amforă prin care se transmite ceea ce trebuie să ajungă pe coala de hârtie format A 4. Poetul e un instrument. Pe măsură ce înaintează în scris, în vârstele scrisului, sunt din ce în ce mai mult locuită de acea senzație malmarmă, conform căreia prin mâna ta se scrie, prin gura ta se vorbește. Cine face aceasta? Spuneam adineaori: Străinul, Zeul, Geamănul-Flacără. Restul sunt dibuiri în arena teoriilor croite în marginea psihologiei creației. Restul

e... tot poezie. Vorbim despre lucruri imposibil de prins în țarcul definițiilor, al teoriilor etc. Poezia își are rădăcinile adânc împlântate în inefabil. Dacă ai forța de a crea condiții prielnice ca inefabilul să se exprime prin tine, atunci... Atunci... Ce? Atunci ți-ai făcut datoria. Dacă eziți sau nu găsești forța de a-ți face datoria? Vei fi pedepsit. Darurile așezate în tine se cuvine să fie onorate, respectate, cântate și tratate cu recunoștință. Tot mai des mă regăsesc spunând *mulțumesc*.

La roman e altceva. Când scriu roman am nevoie de liniște, liniște, liniște, ore fixe la care scriu: de obicei, între ora 8.00 și 12.00. Am nevoie de starea prielnică scrisului. În prima parte a vieții, până pe la treizeci și cinci de ani, am lucrat nopțile; mă culcam în jurul orei patru sau cinci dimineața. Apoi, din bufniță cu program nocturn încărcat, m-am transformat în cu totul altceva. În perioadele în care scriu, în ultimele mai bine de două decenii, lucrez diminețile, după ce mă trezesc când răsare soarele, de obicei. Am o colecție de răsărituri, cred eu, unică în felul ei. O radiografie a clipelor în care pare că universul ezită, cade pe gânduri, întunericul refuză să cedeze, devine invadator, trepidant, iar lumina abia pâlpâie, abia de adună puteri să se impună etc., așadar, o asemenea radiografie se regăsește într-o mulțime de poeme, cu nuanțe așezate alături de alte nuanțe, detalii puse în preajma altor amănunte copleșitor de prezente.

Eseurile cer, și ele, muncă, muncă, muncă, erudiție, lecturi sistematice în câteva limbi de amplă circulație, care au dăruit lumii mari culturi. Eseurile se scriu, ca și romanele, dimineața. Scrisul e legat, cel puțin pentru mine, de senzația de ușoară foame. Niciodată nu mănânc dimineața. Excepțiile, în această ordine de idei, se întâmplă atunci când mă aflu în turnee de conferințe, lansări și lecturi publice fie în țară, fie dincolo de hotarele ei. E foarte interesant tipul de asceză legată de scris. Unii colegi tratează asceza drept o pedeapsă. Or, asceza spirituală și fizică e un instrument; rugăciunea, abținerea de la anumite produse alimentare sau chiar foamea deliberată sunt modalități de potențare a vieții, a energiei. Goethe și Nietzsche – maeștri ai limitării – →

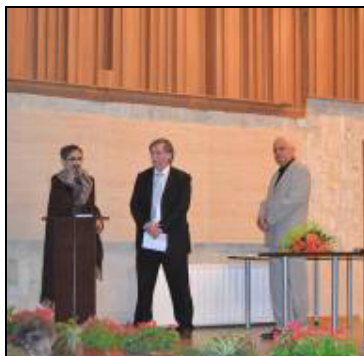
știu la ce mă refer. Asceza te ajută să rămâi tu însuși și să renaști în albia aceluiasi trup de carne. Parcă tu ești tu; și ești cu adevărat, dar, totuși, ești altcineva. Cred că pare vag ceea ce spun. Liliana, eu nu încetez să mă minunez cum de noi rămânem noi înșine pe parcursul câtorva decenii de viață, din minutul nașterii și până la așa-zisa moarte, și nu ne schimbăm! Cum de rămânem închegeați, adunați, strânși oarecum în aceeași ființă? O ființă dotată cu spirit, Duh, conștiință, inimă, creier – și toate acestea așezate cu o nemărginită iubire în același trup, *nota bene*, în condițiile în care toate celulele se regenerează în întregime odată la șapte ani. De ce eu, în aceste condiții, rămân eu însămi, eu însumi? Răspunsul e unul evident: pentru că așa m-a creat Domnul Dumnezeu, care mă iubește cum eu niciodată nu voi avea puterea de a mă iubi și are grijă de mine cum eu nicicând nu voi fi în stare. Omul e un uriaș miracol, care rămâne intact. Deși savanții, științele fac progrese alături de alte progrese greu de neglijat, la începutul mileniului al treilea nimeni, dar absolut nimeni nu e în stare să explice într-un limbaj credibil cum apare, cum se naște conștiința, ce este eul și din ce cauze obscure acest eu straniu, contradictoriu, extrem de viu, nu seamănă cu nimic, cu niciun alt eu? Ultimele descoperiri din domeniul fizicii cuantice, de pildă, au câteva versiuni credibile de răspunsuri. Or, repet, miracolul e intact. Mai mult, parcă sposede acest miracol. Un celebru fizician rus afirmă în baza unor cercetări desfășurate răstimp de decenii că nu există materie, totul este energie. Totul, absolut totul este energie. Sursa acestei energii o cunosc mulți, tot mai mulți dintre noi; o simt prin toți porii.

Liliana Popa: Uneori, am senzația că acea construcție epicolică folosită în Psalmi pleacă într-un univers, într-o aventură a spiritului...

Aura Christi: Volumul de psalmi reprezintă întreaga mea poezie scrisă în mai bine de trei decenii, minus circa treizeci de poeme. Am fost îndemnată, la un moment dat, să selectez o serie de psalmi din poezia scrisă prin mine. Și când am început să recitesc poemele mele – ceea ce fac foarte,

foarte, foarte rar – pentru a face selecția promisă, mi-am dat seama uluită și bucuroasă, în egală măsură, că eu pe parcursul întregii mele vieți am scris... psalmi. Da, e adevărat, unii în răspăr. Cred că e firesc să constat existența unei asemenea realități, de vreme ce eu citesc din Psalmii Regelui și marelui proroc David zi de zi, aproape. Poezia mea sau cel puțin o parte covârșitoare a ei își are rădăcinile în Sfintele Scripturi. Cele două romane în versuri scrise răstimp de un an – 2016-2017 – sunt, de fapt, o rescriere a Genezei, a psalmilor davidieni și a Cântării Cântărilor din unghiuri diferite. Ca și o parte covârșitoare a volumului *Orbita zeului*. Interesant e că am aflat aceste adevăruri abia acum, răspunzând la întrebările tale extrem de vii.

Să schimbăm un pic registrul. Mi se întâmplă, când și când, să nu mai știu ce să cred. Un prieten, profesor universitar, critic și istoric literar – l-am numit pe Mircea Braga – m-a întrebat, la un moment dat, la cine mă refer în poemul intitulat *Elegie*; e un poem din romanul în versuri *Geniul inimii*. La cine mă refer, așadar: la bărbatul meu iubit sau la Dumnezeu? I-am cerut un răgaz pentru a reciti poemul, căci nu mi-l aminteam în întregime și... n-am știut ce răspuns să-i dau! Asta pățești, de obicei, când cineva mai experimentat și mai abil ca tine a învățat una dintre lecțiile poeziei: să nu spui totul, să lași un rest în arondismentul tăcerii. Ambiguitatea e un instrument în poezie, ca și metafora, tăcerea, sugestia, întrebarea, de altfel.

Aura Christi, Nicolae Băciuț, Constantin Stere, Ploiești, 2017, Festivalul Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”

Ostrovul Învierii

Ne vedem între lumi. Totul se întâmplă pe un hotar indecis, în abisul luminii ce stă să se stingă, să-nvie într-un duh rătăcit, ezitând între ape și gând, între cer, abis, roze, feline, nectar.

Peste tristeți, vârfuri, armonii neîncăpute de nicio lacrimă, începuturi, disperări, fântâna morților și a vieților nevisate, dă-mi mâna. Dă-mi mâna...

Despre scris

Ceea ce știu este uimitorul adevăr conform căruia scrisul înseamnă muncă în sens goethean, făcută, în lunile bune, când tu ești tu însuși, zi de zi, cu certitudinea că altceva nu știi să faci la fel de bine. Scriu, de altfel, și în somn; acolo, în apele de nevăzut ale visului, printre scoici și pești colorați, printre alge, vedenii, meduze și vii fantome, scriu ușor, textul curge, iar eu nu mai revin niciodată la pagina scrisă. În realitate, lucrurile se întâmplă altfel: revin și, iar și iar, revin la textele scrise, de parcă așa voi prinde de coada-i somptuoasă pasărea desăvârșirii. În vreme ce știu de la Meister Eckhart că „cel mai iute animal care vă poate duce spre desăvârșire este suferința”. Porfiri Petrovici avea dreptate: în suferința stă ideea. Suferința e mare.

AURA CHRISTI

„O poetă care ignoră moda poetică”.
(Alex Ștefănescu)

MULȚIMEA VEDERII

Navigam prin ținutul nordic al celor *O Mie de Insule* când a început să se zărească acea femeie, postată într-o încadratură cu ochi, destul de hilară, cu mult mai mulți ochi decât ar fi putut folosi o singură ființă, de parca cineva nu s-ar mai fi săturat să ne privească de dincolo de lume, din necunoscutul acela, uneori acvatic, alteori straniu, *extraterestrial*, dar teribil de rece...

Și, dacă, toți acești ochi alcătuiau cumva, un principiu, o dogmă, o formulă de-a vedea spectacolul lumii din afară, o forma ingenioasă de-a combate orbirea interioară decurgând dintr-un studiu aprofundat al naturii umane, cedând unei ușoare tendințe teatrale...?

Întreaga întindere de ape rămânea înmărmurită, sub privirea rece, a *Viețuitoarei Stăpâne*, dominând măreția așezării lacustre, urmărind cele câteva insule plutitoare, în formă de pește, pe când o ceață intensă se ridica de pe ape și pleaca în lume, devenind fantasme, chiar acolo unde peștii părăseau adâncul apelor

și se cocoțau în copaci, pentru o vreme, preschimbându-se-n rodii....

Era o comuniune fluidică între ochii aceia; funcționa ca și cum ne obliga să trecem cu vederea, ce se întâmpla sub privirea sigilată a acelei viețuitoare regine, făcându-ne cu ochiul, de fapt, cu mai mulți ochi deodată, picurând din el ștregărește, un fel de remediu, o licoare secretă cu care să ne tratăm pentru tot ce ne era interzis să vedem, deși, știam cu toții că există, undeva, acolo, pe lume.

Am fi putut corecta compoziția aceea, în fond, era doar o simplă propunere vizuală pe-o insulă, în care copacii, erau împodobiți cu peștișori și inimioare fără niciun fel de însemne creștine sau de altă religie prefacându-se că ar crește pe crengi, în loc de frunze, pe când arbuștii manifestau o perversă duplicitate, etalând o falsă natură umană, lângă un exemplar de viezure necunoscută, pictată astfel încât să poată oricând să-și asume o altă versiune...

CORA BOTEZATU

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

(XV)

În asemenea situații, moralității devin cei mai fideli soți, cei mai corecți oameni și, ca o consecință, agresivi, neiertători și pregătiți să exulte isteric: aha, acu-i acu! Am bănuț noi!... Să fim pe fază! Bineînțeles, parcă și auzim versul din poezia lui Andrei Mureșeanu; „*Hai să dăm mână cu mână*”, pentru, că, admitând fațeta unei tradiții deloc rezonabile, unii sunt foarte solidari când e vorba de a lovi în... căzutul la pământ, iar grupul junimiștilor bârfitori, buni cântăreți în cor pe struna lui Titu Maiorescu, ar jubila....

În această ordine de idei, o scrisoare a Veronicăi din 7 septembrie 1879 lămurește lucrurile fără dubii că, la București, ea, nu numai că s-a întâlnit în ziua precedentă cu Eminescu, dar noaptea dintre 6 și 7 au petrecut-o împreună, o noapte care atât de profund a marcat-o pe proaspăta și tână văduvă, încât ea, aproape fără să se mai controleze, scrie: „*Scumpul meu drag, nu știu cum să încep, cum vei găsi această letra rosa! Nu mă mai recunosc după noaptea noastră împreună. Inimă bună, garoafe sîngerii iubire și numai iubire, scumpul meu drag! Ce-ai visat? Mă vei ierta? Un echo răspunde inimilor noastre în auz de dimineața. Scumpul meu Emin, să-l ascultăm mărit în noi. Cu totul, de-acum, cu totul a ta. Veronica.*” Și, în continuare, sunt încredințat că Veronica nu a scris aceste rânduri așa, ca o... „chestie” de duzină, ca, *hai s-o mai spun și pe asta, ca să mă aflu în treabă!* Nicidecum! Scrisoarea e o revărsare-șuvoi a unor sentimente de iubire în care nu mai era loc pentru nimic altceva. Vrând-nevrând exclamăm omenește, abandonând câteva momente orice urmă de moralitate și acceptând zicerea cum că „Nimeni nu e ușă de biserică!”, exclamăm, spun, poate cam cu malițiozitate, poate cam ipocriți: ce noapte și răscolitoare trăiri pentru o femeie... ușuratică și, în subsidiar, cam depravată! Fără alte amănunte însă, fiindcă ar fi indecent... Dar, ca o mică prelungire a ideii, a trăirii, de fapt, în 19 octombrie, Veronica, foarte posibil încă sub imperiul „noptii bucureștene”, nu se poate

abține și exclamă, scriind: „*este punctul luminos al vieții mele*”... Comentarii? Absolut inutile. Nu știu, nu pot intui ce ar mai fi avut de spus bârfitorii și denigratorii, incluzându-l aici, chiar dacă un pic forțat și pe Iacob Negruzzi.

Urmărind desfășurarea evenimentelor, parcă am simți nevoia omenească să gândim: uf, bine că totul s-a terminat cu bine! Din păcate, Dumnezeu, prin mijlocirea destinului hotărâse că nu era un sfârșit, ci un... început, unul indescrifabil de complicat și de greu...

Să vedem...

Din motive clar financiare, la 1 noiembrie 1879, Veronica hotărăște să se mute de la Școala de Arte înapoi în fosta locuință din strada Buțu. Al doilea motiv a fost faptul că se instituisse o comisie de inventariere a Universității ieșene, care o cerceta și pe Veronica în legătură cu „unele” aparate care ar fi lipsit din inventar, deși ea predase tot ceea ce profesorul avusese acasă. În paranteză fie spus, bârfele și acuzațiile nu conteneau, inclusiv vorbim, despre unii care fuseseră apropiați familiei Micle, până la moartea profesorului. Părea că totul se întorcea împotriva Veronicăi într-un fel de organizare neoficială, destul de greu explicabilă, a multora dintre foștii prieteni și prietene... Se simțea singură, neînțeleasă, nedreptățită, acuzată pe nedrept și, deseori, avea impresia unui zid care o împrejmuia și nu avea nicio portiță de evadare. Ajunsă la exasperare, la 7 noiembrie 1879, îi scrie din nou lui Eminescu și îl îndeamnă să meargă la Iași, fie și numai pentru a participa la sărbătorirea **Junimii**. Astfel, i se adresează cu disperare: „*Eminescul meu, vom mai vorbi dacă va vrea bunul Dumnezeu, pentru care te rog și te rog și iar te rog, să vii de aniversarea Junimei că te aștept cu-n dor nespun, te aștept ca pe singurul meu mângâietor, căci după cum ț-am*

mai spus, ești singurul punct luminos al vieții mele întunecate de greutate, de griji și de necazuri”. Era în stare să compună o asemenea scrisoare ușuratică și depravată Veronica? Se adresa, cumva, unui bărbat cu o poziție socială marcantă? Avea el o funcție importantă? Era plătit cu o leafă care ar fi scutit-o de grijiile vieții? Nimic din toate-acestea! Și-atunci, care ar putea fi mobilul unei iubiri atât de înfocate?, se întreabă bârfitorii cu ceva sinceritate. Așa stând lucrurile, trebuie să fim obiectivi și părtași la un asemenea zbucium sufletesc, la o așa chemare a unei tinere și frumoase femei adresate unui bărbat. Exact: ce i-ar fi trebuit unui om iubit mai mult decât o asemenea destăinuire-chemare? A fost de-ajuns, așa că poetul și-a lăsat treburile din Capitală și, acasă la Veronica, a trăit cât a fost posibil în condițiile date, bucuria de a se afla într-o familie a lui.

Poate fabulând puțin, dar fără a ieși total dintr-un realism pe care să-l acceptăm ca normal, totuși, lucrurile sunt antrenate spre un firesc al lor, al conjuncturii momentului – e în regulă, aceasta și pentru că, la începutul lunii decembrie, în ziua de 5, Veronica îl vizitează pe Eminescu la București. Situația, însă, are acum o conotație în plus: problemele financiare ale familiei o obligă la o abordare a realității de pe poziția, poate mai prozaică, ba chiar de-o anume duritate, dar indispensabilă, aceea a banilor, a pensiei, având în vedere că, după o noapte cu poetul la București, Veronica trăia cu destulă nostalgie... Însă, desigur, principalul motiv al drumului de Capitală este perfectarea actelor pentru primirea pensiei de urmaș și posibilitatea de a face față tuturor cheltuielilor gospodărești. După două zile petrecute împreună cu Eminescu, Veronica, întoarsă la Iași, îi scrie: „*Iată-mă în cuibușorul meu, unde numai tu îmi lipsești, ca să nu mă cred în cer.*” – câteva rânduri care sună ca o fierbinte declarație de dragoste. Fără teama de a greși, putem spune că, în acea etapă, dragostea și iubirea lor atinsese apogeul... Drumul la București, îi aduce, în 29 decembrie 1879 vestea liniștitoare de la Kogălniceanu că problema pensiei de urmaș era spre rezolvare...

DUMITRU HURUBĂ

Să ne mai (re)amintim de...
LIVIU REBREANU

27 noiembrie 1885 –

1 septembrie 1944

(V)

În context, G. Călinescu întărește ideea, notând: „*Ion e simbolul jărânimii (...) e o capodoperă de o măreție liniștită, solemnă ca un fluviu american.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române, compendiu*, Editura pentru Literatură, 1963, pp. 285, 286). În aceeași ordine de idei, mai amintesc aici că, încă în 1923, E. Lovinescu scria: „*În epocă, trecutul nu ne oferă echivalentul lui Ion, nici chiar al Pădurii spânzuraților (...)*”.

În acest fel, pe bună dreptate, s-a căzut de acord că, la această oră, este cel puțin nepotrivită despărțirea omului de operă, ambele laturi existențiale contribuind la consacrarea clară și definitivă a lui Liviu Rebreanu, chiar dacă, în condițiile date, în operă există *elemente* diferite din punct de vedere valoric, deși, în cazul său unitatea este asigurată exact prin diversitate. Este evidentă ponderea, din acest punct de vedere, a treimii românești *Ion-Pădurea spânzuraților-Răscoala* în contextul ceva mai larg: *Adam și Eva* (1925), *Ciuleandra* (1927), *Crăișorul* (1929), *Jar* (1934), *Gorila* (1938), *Amândoi* (1940)...; sau/și teatrul: *Cadrilul* (1919), *Plicul* (1923), *Apostolii* (1926).

Acum se cunoaște cu certitudine că Liviu Rebreanu – mai mult pe la începuturile sale literare – a fost și un bun traducător de literatură străină, în același timp, el fiind unul dintre cei mai traduși scriitorii români, astfel el s-a bucurat, încă în viață fiind, de traduceri în limbile: cehă, croată, franceză, engleză, germană, italiană, poloneză, portugheză, sârbă, spaniolă, turcă, iar postum și în: bulgară, daneză, finlandeză, iraniană, japoneză, maghiară, rusă... După unele dintre creațiile lui Rebreanu, s-au făcut scenarii de film – *Ion* și *Ciuleandra* (încă în timpul vieții scriitorului), iar filmul *Pădurea spânzuraților*, scenariu de Titus Popovici, după romanul cu același titlu, în regia lui Liviu Ciulei, a obținut Marele Premiu pentru regie (Cannes, 1965).

Dar, trecând pe alt palier al comentariului, trebuie să mai avem în vedere că Rebreanu a desfășurat și activități culturale intense, impunându-se, treptat, ca o personalitate în domeniu. Să ne amintim că, din luna decembrie 1929, a îndeplinit importanta funcție de director al Teatrului Național din București, până în anul 1930... De asemenea, el înființează publicații pe care le și conduce, cum sunt: *Mișcarea literară*, cu apariție scurtă, e drept (1924-1925), sau/și *România literară* (1932-1934) ș.a. Între timp, însă, primul ministru de atunci îl însărcinează (în 1929) să se ocupe de Proiectele de organizare a *Direcției Educației Poporului*, la conducerea căreia este și numit la începutul anului 1930, funcție din care demisionează în data de 19 noiembrie 1930, ca urmare a dezamăgirilor cauzate de felul în care se desfășura activitatea la nivel de Direcție... Putem bănui că această întâmplare-situație, să fi fost unul dintre motivele care l-au hotărât pe Rebreanu să cumpere casa și via aferentă la Valea Mare, aproape de Pitești, ca un fel de posibilă evadare spre o altă lume pentru a se reface, dar, în același timp, pentru a se dedica scrisului și creației literare. Se știe că acolo, la noua proprietate, au fost scrise cele mai multe din cărțile sale. Astfel, începând chiar cu anul următor (1931), în 25 a lunii iulie, publică volumul intitulat *Metropole*, în cuprinsul căruia se aflau însemnările sale de călătorie în câteva dintre cele mai importante capitale europene: Berlin, Roma, Paris... Între 20 februarie 1932 – 6 ianuarie 1934, editează la București revista *România literară*; La Editura „Cartea Românească”, reeditează volumul *Ițic Ștrul, dezertor* (cuprinzând nuvelele: *Ițic Ștrul, dezertor; Catastrofa; Fapt divers [Hora morții]*). De menționat că

textele erau însoțite de 30 de gravuri în lemn, autor: Paul Konrad Honich (1907-1997)...

Rebreanu a fost și autorul unui jurnal intim, foarte interesant pentru datele inedite pe care cititorii le pot afla din biografia autorului. ...A început un nou jurnal de lector (*Spicuiuri*), aplecându-se, în mod deosebit, asupra paginilor de critică și istorie literară din *Viața românească*, aparținând, mai ales, lui Garabet Ibrăileanu.

A revenit asupra amintirilor din copilărie, scrise la Gyula, de data aceasta sub influența lui Creangă. A încercat să traducă după o versiune germană, romanul *Război și pace* de Tolstoi. Și, apropo de traduceri: în revista *Țara Noastră* i-a apărut poemul *Moartea șoimanului* – traducere după Maxim Gorki. Dar nu numai atât: așa cum spuneam puțin mai înainte, Rebreanu a fost influențat pe la începuturile sale literare de Ion Creangă și A. P. Cehov, după ultimul scriind nuvela *Mâna*, care, după cum se știe, a fost prima variantă a nuvelei *Ocotitorul*...

În același an, pentru prima dată apare datarea *16 octombrie* pe o creație originală: *Volbura dragostei. Cântecul iubirii*.

Dar apropo și de implicarea sa în viața social-culturală: pe la începutul anului 1941 a fost numit din nou director al Teatrului Național din București, în același timp acceptând și numirea în funcția de director al ziarului pro-german *Viața* publicație la care colaborează puțin și doar cu materiale fără conținut politic, prin care, însă, își transmitea părerea și speranța că germanii aveau să hotărască în bine soarta lumii, inclusiv a României, acest deziderat reieșind mai ales în timpul turneului prin Europa, centrală, mai ales.

Astfel, în prima lună din 1942, Liviu Rebreanu, deja personalitate distinctă și recunoscută în cultura națională, participă la un important turneu european ținând conferințe despre cultura românească, la Berlin, München, Stuttgart, Leipzig, Dresda, Görlitz, Breslau, Viena, iar în luna martie a anului respectiv, călătorind la Zagreb și Weimar. După cum se știe, aceasta din urmă a fost o călătorie cu scopul de →

DUMITRU HURUBĂ

constituire a unei societăți pan-europene, având ca deviză: „*Noi nu vrem niciun fel de politică, ci numai literatură.*”

Prin extensia ideii: trebuie să mai amintesc și că, în acel timp, Liviu Rebreanu a dovedit o implicare totală în viața și activitatea scriitorilor români, militând asiduu atât pentru consacrarea cât și pentru recunoașterea publică a profesiei de scriitor.

Apoi, se știe că între anii 1928 – 1930, a fost numit în funcția de director al Teatrului National din București, funcție în care revine între anii 1940-1944...

Importantă pentru breasla scriitoricească – de ce nu? – este implicarea lui Liviu Rebreanu în activitatea acesteia, iată: încă din anul 1914, el îndeplinește funcția de secretar al Societății Scriitorilor Români (SSR), în anul 1923 devenind vicepreședinte, apoi președinte, între anii 1925-1932, în anul 1926 face parte (conduce) la Berlin și participă din partea scriitorilor români la Congresul internațional al scriitorilor, apoi la Madrid, la Congresul autorilor dramatici...

Doi ani mai târziu, în 1928, Rebreanu apare ca participant la festivitățile din capitala Norvegiei, Oslo, prilejuate de centenarul scriitorului Henrik Ibsen (1828-1906).

Recunoașterea meritelor sale s-a materializat prin acordarea de diferite distincții: *Medalia „Bene Merenti”* (9 dec. 1922); *Ordinul „Coroana României”*, în grad de comandor (12 mart. 1926), dar și acordarea distincției *„Răsplata muncii pentru învățământ*, de regele Ferdinand I (22 mart. 1926); apoi, *Ordinul „Meritul Cultural”*, *Cavaler clasa I* (22 sept. 1931, și 7 iun. 1940), ambele acordate de regele Carol al II-lea; de asemenea, Rebreanu este *Membru al Ordinului „Coroana României”*, în grad de mare cruce (27 ian. 1942), dar și *Ordinul „Meritul Cultural”*, acordate de regele Mihai I, iar în anul 1929, i se acordă *Premiul național pentru proză*.

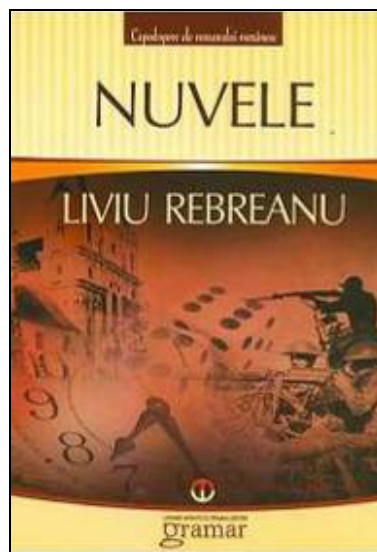
La 27 ianuarie 1942, lui Liviu Rebreanu i se acordă, pentru întreaga sa activitate, *Ordinul în grad de Mare Cruce*.

NUVELISTUL REBREANU ȘI MIMESISUL CA REPREZENTARE A LUMII

Temps et recit (1), cartea lui Paul Ricoeur, pune în exergă hermeneutica stagirului în ceea ce privește detașarea mimesisului aristotelian de cel platonician, prin înțelegerea acestuia nu ca o simplă „copiere” a realității, ci ca o „reprezentare” a acesteia. Astfel, investigațiile fenomenologice ale criticului francez contribuie la dezvoltarea hermeneuticii contemporane aristoteliene, recunoscând în mimesis, ca un concept atât „înglobant” cât și „înglobat”, trei stadii poetice: Mimesisul I echivalent cu „precomprehensiunea lumii” sau a „ordinii acțiunii”; al II-lea mimesis ar reprezenta „stadiul pivot”, echivalent cu „regatul ficțiunii” și al III-lea mimesis, racordat la mimetica receptării „prin intermediul ficțiunii a ordinii pre-înțelese a acțiunii” (2).

Răfuiala, considerată de critică „prima țâșnire a ceea ce vom numi geniul rebrenian” (3) este una dintre cele trei proze concepute de fostul ofițer de la Gyula în perioada prislopiană. Alături de *Glusul inimii* și *Ofilire*, nuvela apare în anii 1908-1909, în revista *Luceafărul* și uimește prin abaterea de la tiparul tradiționalist al expozițiunii, prefigurând totodată capodopera romanescă de mai târziu.

Aplicând schema celor trei stadii poetice concepute de Paul Ricoeur pe textul nuvelei *Răfuiala*, constatăm că primului stadiu al mimesisului îi corespunde chiar imaginea aceea „statică”, în care este descrisă starea sufletească a lui Toma, în momentele premergătoare plecării la nuntă. Textul abundă de amănunte semnificative: „Primenit de sârbătoare, gata de mult de duca, Toma Lotru șade mototol pe laviță, cu coatele răzimate de marginea mesei, cu obraji scufundați în găvanele palmelor, privid țintă la un ochi de fereastră pe care gerul de astă-noapte zugrăvisse sumedenie de figuri de gheață, ciudate și întortocheate, ca visurile urâte ale unui om necăjit. Își bătea capul cum să le slovenească...”, evidențiind prin calificativele „mototol”, „scufundați”, „ciudate”, „întortocheate”, o stare de îngândurare apropiată de cea a unei trans.

Următorul stadiu este „stadiul pivot”, echivalent cu „regatul ficțiunii”. Acest stadiu al mimesisului este cel care-i va permite lui Toma, saturat de „ordinea” exterioară, banală a vieții, să se cufunde, ca și cum ar dori să plămădească în toposul realității fictive, o altă „ordine”, unică în felul ei, ochiul de fereastră înghețată făcând legătura dintre planul exterior și planul interior: „Iată, colo-n mijloc, o minune mândră și mlădioasă, un trup de femeie, proptită și-n dreapta, și-n stânga, de două matahale șterse și prelinse. Și în jur împrejur se încolăcesc de-a valma izme pocite, subțiri, dintre care se desprind și se împletesc, în rotocoale răzlețe, cununi de gheață argintie (...) Un strop lat de apă se dezghioacă de sub pervaz, se prăvăli în încârligături mărunte peste miezul geamului și deodată toată icoana se mănji și toate florile se schimonosiră (...) – text în care, la fel, atrag atenția, pe de o parte, calificativele: „mândră”, „mlădioasă”, „șterse”, „prelinse”, „pocite”, „subțiri”, „răzlețe”, „argintie”, iar pe de altă parte, verbe incisive ca: „se încolăcesc”, „se desprind”, „se împletesc”, ambele, cu rolul de a adânci sondarea psihologiei personajului în al cărui suflet crește tot mai mult avalanșa geloziei.

Desigur că într-o proză tradiționalistă, naratorul n-ar fi fost insistat pe astfel de amănunte, termeni concreți însoțiți de calificative atipice, descrierea încropind mai degrabă o tentă idilică. Ei bine, textul lui →

NICOLAE SUCIU

Rebreanu, aparținând unei noi estetici, uzitează de astfel de amănunte semnificative: „laviță”, „găvanele palmelor”, „strop de apă”, „pervaz”, „încârligături”, „icoana”, „florile”, „matahale”, „rotocoale”, etc., cu scopul de a surprinde zbaterea sufletească a personajului și nevoia acestuia de evadare din acest topos care-l sugrumă. În momentul în care Toma își cântărește din priviri nevasta „prin păienzenișul pleoapelor întredeschise”, văzând-o „îmbrăcată în haine frumoase sărbătorești”, în mintea lui se face legătura peste fire, dintre chipul real al Rafilei și chipul de femeie pe care tocmai îl desprinsese el, îngândurat, din desenul însăilat de florile de gheață de pe geam. Prin urmare, acest stadiu echivalent „regatului ficțiunii”, așază în fața cititorului două realități diferite: una a vieții exterioare, iar cealaltă, a vieții lui interioare, a ficțiunii; una a conștientului și cealaltă a inconștientului. Din acest moment, cele două planuri vor merge paralel pe tot parcursul desfășurării acțiunii, cel interior amplificându-se invers proporțional față cel exterior, fie odată cu întoarcerea din drum, a lui Toma, pentru că tocmai uitase să-și ia ciomagul cu el, fie odată cu angajarea cuplului Tănase - Rafila, în vuietul dionisiac al horei: „Vedea bine că fețele lor străluceau de bucurie pătimasă. Și iată, acum povestesc (...) Tănase îi spune ceva, dar ea nu-l aude. Tănase își pleacă obraji spre obraji ei, parcă ar vrea s-o sărute, și ea zâmbește dulce și două rugi purpurii i se aprind în obraji”. Gândul că femeia aceasta care-i era dragă („mai degrabă ar face moarte de om decât să se despartă de ea”), dar pe care nu o cucerise prin iubire, îl înșeală cu Tănase, interceptat cu dialogul dintre el și nuntașul Gavrilă Boroiu: „- Nu te mai uita la ei, Tomo!... Lasă-i în pace să se veselească și nu te mai uita la ei (...) – Bărbatu-i de vină, Gavrilă!”, amplifică starea de gelozie.

Cel de-al treilea stadiu, cel racordat la mimetica receptării „prin intermediul ficțiunii, a ordinii preînțelese a acțiunii”, coincide cu încăierarea dintre cei doi bărbați și uciderea lui Tănase, ca rezultat al impactului dintre cele două lumi, care străbat concomitent sufletul protagonistului, cea reală, în care Rafila nu era numai a lui, și cea

fictivă în care Rafila putea fi numai a lui, chiar și dincolo de precaritatea opreliștilor materiale.

Și de această dată, natura nu este una care participă doar în calitate de cadru, ca în proza tradiționalistă, „natura apocaliptică” din nuvela rebreniană fiind „în concordanță cu evenimentele prezentate.” (4) Natura, în loc să servească numai ca un simplu decor, pare a reprezenta tot prin puterea întrebuițării calificativelor: „nourii cenușii”, „văzduhul înăbușit”, „vuietele de vânt”, „pădurile moarte”, „plopi bătrâni”, „creanga neagră”, „mână uriașă”, „țipătul ascuțit al crengii rupte”, o oglindă exterioară a adâncurilor personajului. Întreg acest ansamblu de elemente este sortit a crea un tablou expresionist, în care interceptarea culorilor complementare, ca în tablourile unor Munch, Kokoschka, Macke, Nodle sau Van Gogh, aici albul și alături negrul interceptându-se parcă atipic, dau contur nebuloasei sufletești a personajului. Cu alte cuvinte, pentru prima dată în proza românească, natura exprimă în primul rând combustia sufletească a personajului, aflată la intersecția dintre conștient și inconștient și dintre realitatea exterioară și realitatea interioară. Realitatea fictivă este cea care își răsfrânge încărcătura asupra realității prime, modificând-o.

Ceea ce favorizează însăilarea celor trei stadii ale mimesisului este însăși structura nuvelei, deosebit de importantă în economia înfiripării și amplificării conflictului dramatic. În primul capitol dintre cele trei, este evocat anul căsătoriei celor doi soți și, pe parcursul pregătirii pentru nuntă, starea de letargie în care cade protagonistul. În al doilea capitol, este prezentată nunta, în care, prin punerea față-n față a lumii exterioare și a celei interioare, scriitorul găsește prilejul de a sonda manifestările sufletești ale soțului forfecat de gelozie. În sfârșit, cel de-al treilea capitol surprinde revenirea de la nuntă a celor trei: Rafila, Toma și Tănase, pe un drum „ghețos ce șerpuia printre strămtorile Poienii” și apogeul conflictului exterior.

La fel este structurată și nuvela *Nevasta*, în trei capitole care coincid celor trei trepte ale desfășurării epice: prima surprinde atmosfera în care soțul eroinei, muribund, își dă duhul:

„Apoi, deodată, se simți în odaie un zgomot ciudat, friguros, ca și când două aripi mari, nevăzute ar fi fâlfâit de mai multe ori.” Acest moment echivalează cu primul stadiu al mimesisului, cu „precomprehenșiunea lumii”.

În partea a doua este prezentat ceremonialul înmormântării și, paralel cu acesta, frământarea interioară a femeii văzută față-n față cu lumea adunată la înmormântare – echivalent cu „stadiul pivot”. Ultima parte surprinde imposibilitatea nevestei de a mai suporta tortura cutumelor societății și izbucnirea propriu-zisă: „Toți mințiți!... Toți mințiți!... Nu mi-a fost drag! Mi-a fost urât! Mi-a mâncat viața, nu-l rabde pământul!...” – racordată la „mimetica receptării”.

De precizat ar fi faptul că această viziune a mimesisului ca proces creativ este, așa cum opinează criticul Gabriel Petric, „una din concepțiile poetice importante pe care Liviu Rebreanu a înțeles-o prin propria sa personalitate, predominant realist-obiectivă, dar numai în măsura în care (...) realul se lasă plămădit, iar obiectivitatea e înțeleasă nu ca fenomen în sine, ci ca reprezentare a lumii” (5).

Reprezentarea lumii Rebreanu o face prin „expresia exactă”, așa cum însuși o mărturisește în *Jurnal*: „Expresia exactă îți cere cea mai mare zbućiumare: Cuvântul ce exprimă adevărul. Numai prin ea poți urmări de-aproape sinuozițiile sufletului care explică viața” (6), iar psihologia personajelor este receptată în tandem cu obiectivitatea: „Psihologia și obiectivitatea merg alături și presupun aceeași retragere a eului scriitoricesc în colțul cel mai modest al sufletului, spre a lăsa loc desfășurării creației”(7).

BIBLIOGRAFIE:

1. Paul Ricoeur, *Temps et recit, 1, L'intrigue et le recit historique*, Paris, Seuil, 1983, p.202.
2. *Ib.*, p. 108.
3. Popa, Ionel, *Scrisori despre Liviu Rebreanu*, vol. II, proza scurtă, Ed. Almarom, 2013, 54.
4. Glodeanu, Gheorghe, *Liviu Rebreanu, Ipostaze ale epicului*, Ed. Dacia, 2001, p 40.
5. Petric, Gabriel, *Viziune și spirit tragic în literatura română a secolului XX*, Ed. Limes, 2014, pp. 287- 288.
6. Rebreanu, Liviu, *Jurnal I*, Ed. Minerva, 1984, p. 369.
7. *Ibidem*.

LUCIAN BLAGA ÎN MEMORIA AFECTIVĂ

Interviu cu **LELIA RUGESCU**, nepoata poetului (II)

Un crâmpoi de eternitate, numit Lancrăm

Muzica din fundal, stimați ascultători, ne va sugera perimetrul mișcător dintre realitate și memoria afectivă.

Ca să ajungi în Lancrăm, de la Alba Iulia, trebuie să străbați nu o distanță, ci un timp. Legea relativității timpului devine o stare de care iei cunoștință prin emoție. Timpul trăit acolo este de-a dreptul derutant, întrucât, într-un spațiu geografic restrâns, se întind veșnicii. Gândul n-a ieșit de sub imperiul istoriei înscrisă în Cetatea Albei și te-ai și pomenit sub zăriștea poeziei, așezată deopotrivă sub pavăza istoriei și a mitului.

La intrarea în sat, chiar dacă mult prea la margine, te întâmpină statuia poetului Lucian Blaga, dar, te simți atras de atmosfera de mit pe care o cauți în Lancrămul vechi. Părăsești drumul de-a lungul căruia se arată casele mari, și o iei pe o uliță lăturalnică pentru a ajunge în alt timp, 9 mai 1895. Data nașterii poetului. Ajuns aici, memoria reactualizează versurile: *Sat al meu, /ce porți în nume/sunetele lacrimii, /la chemări adânci de mume, /în cea noapte fără nume /te-am ales ca prag de lume /și potecă potimei.*

Te atinge gândul că, poate, pe aici a rămas multiplicată, dispersată, imaginea poetului într-un mod tainic și, intervine teama să nu cumva să uiți ceva din acest tot, case mai vechi decât *hronicul vârstelor*, oameni, privesc, dintr-o realitate cosmocentrică. De poposești în Lancrăm, înțelegi că trecătorii sunt oamenii și leatul. *Neschimbat e numai satul și, în drum spre casa poetului, încerci zonele adânci ale imaginarului.*

Cauți urme palpabile dar, negăsind decât linia arhitecturală a casei și aceasta cu aproximație, căci a fost vândută și transformată de câteva ori, vrei înțelegerea trecerii și a misterului din *corola de minuni a lumii.*

Din pragul casei preotului Isidor Blaga, cărarea duce spre răzoare, acolo unde sunt limpezimi cosmice iscate din apa izvorului. *Împărății s-au prăbușit/ Războaie mari ne-au pustiit/ Numai în Lancrăm sub răzor, /Rămas-a firav un izvor/ De câte ori în sat mă-ntorc, /Mă duc să-l văd. E ca un fir/Pe care Parcele îl torc.*

Inserăm părerea lui Blaga despre sat, rostită sub cupola Academiei

Române, în 1937: *Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca expresie vie. Sufletul în straturile cele mai ascunse, mi s-a format deci, sub înrâurirea acelor puteri anonime pe care, în termeni cam pedanți, m-am obișnuit să le numesc determinante stilistice ale vieții colective.*

Oaspete la *cumpăna apelor*, nu poți trece cu vederea fiorul existențial din acest imperiu verde. Oamenii mai păstrează amintirea poetului într-un grai de pietate.

Un scurt popas în casa unor rude ale poetului:

V.B.: *Vă mulțumesc pentru că m-ați primit aici, în gospodăria dumneavoastră! Au trecut mulți ani de la plecarea Poetului în veșnicii și mai ales de când venea în sat dar, iată că timpul, de data aceasta, a fost îndurător și ne-a îngăduit să avem un moment de convorbire și să vi-l aduceți aminte. Să precizăm și pe bandă numele dumneavoastră.*

N.FI.: Mă numesc Niciu Silvia și sunt de aici, din Lancrăm. Noi, de fapt, am fost rude cu Lucian Blaga. Mama a fost soră cu un cumnat al său. Rude prin alianță, va să zică. Eu eram copil pe vremea când l-am văzut la noi în casă. Venea des la noi. Nu prea mă alipeam de discuțiile lor. Știam însă că este un om de rang, un scriitor. Pe măsură ce am crescut, am înțeles mai mult ce însemna asta.

V.B.: *Și dumneavoastră, nană Floare, cum am înțeles că vi se spune în sat, l-ați cunoscut tot ca pe o rudă colaterală.*

N.FI.: Păi, fratele mamei a fost însurat cu una din surorile lui Lucian. Intra des și la noi acasă. Ne vizita, nu ne uitase pe niciunul. Mai mult, mi-l amintesc atunci când s-a întors de la Lisabona. Aveam atunci în familie o fetiță mică, el ne-a lăsat pe toți și s-a dus le ea. A luat-o în brațe, i-a vorbit, cred că-i era dor de Dorli, ziceam noi. Când s-a cedat Ardealul, a adus aici mai multe bagaje. Să le salveze. Erau tare multe cărți.

V.B.: *Știți ce s-o fi ales de ele??*

N.FI.: Nu, nu știu, cred că s-au pierdut. Cu vremurile care au fost. Ne-am întristat când am aflat că nu mai avea voie să lucreze la nivelul lui, ca

mai înainte. Cică l-ar fi mutat la bibliotecă. La Cluj. Că vorbele ajungeau și la noi în sat.

V.B.: *Apropos de cărți, ați citit ce-a scris el?*

N.FI.: Mai mult *Hronicul vârstelor*, că pe asta l-am înțeles mai bine. Poezii, nu prea. Am acu șaptezeci și doi de ani, nici nu-mi mai aduc aminte așa de bine.

N.S.: Eu am citit și poezii de-ale lui, dar și mie *Hronicul* mi-a plăcut cel mai mult. Mai vreau să spun că pe Lucian, l-am văzut ultima oară chiar înainte de-a se interna la clinică, la Cluj.

N.FI.: Când era la noi, eu mai mult îl ascultam. Mie îmi era rușine să vorbesc așa, de una, de alta. Numai dacă mă întreba despre ce mai e prin sat.

V.B.: *Dumneavoastră, cum vedeți acum satul?*

N.S.: S-a lăsat mult. Nu mai e portul de altă dată.

N.FI.: Dacă vreți, mergem să vedem unde-i locul lui de veci. Să nu uit să vă spun că, pe-atunci, aveam în sat un băiat care făcea versuri frumoase, și i-a făcut și lui o poezie de plecare dintre vii și, noi am cântat versurile atunci la înmormântare. A fost puțină lume. Nici unii din familie n-au participat. Știu eu la cine mă refer, dar nu spun.

V.B.: *Mergem desigur, mergem să vedem locul.*

N.S.: Așa a vrut, să fie adus aici, doară aici a venit pe lume, de aici să se știe c-a plecat. Și măcar asta s-a respectat Altfel, a fost așa de rapid totul. fără onoarea pe care ar fi meritat-o.

Și, chiar vă rog, de se poate, să spuneți acolo pe banda dumneavoastră că noi, din sat, nu suntem mulțumiți că i-au pus statuia la marginea satului. Acolo întorc și mașinile, parcă-i un genetic, nu unul de-ai noștri.

V.B.: *Nu ați făcut vreo cerere să fie o casă memorială?*

N.S.: Zice că au vorbit unii da' încă nu s-a făcut nimic. Femeia care a cumpărat prima oară casa părintească a lui Lucian nici nu mai este aici, familia care stă acum acolo, cred că, dacă i-ar da o altă casă, n-ar zice nu.

V.B.: *Atâta timp cât amintirea lui este vie, păstrată în sat, să sperăm că se va realiza și o casă memorială. Vă mulțumesc foarte mult pentru mărturiile dumneavoastră!*

N.FI.: Și nouă ne place c-am vorbit despre un om ca el. Vă rog să mai veniți!

VERONICA BĂLAJ

P.S. *Între timp s-a realizat și acest deziderat. O casă memorială.*

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XXX)

[Turnu Măgurele], 4 noiembrie
[1963]

„Dragul meu,

Ți-am primit rîndurile – după cum ziceam în scrisoarea trecută - am venit în Turnu foarte, foarte bolnav (răcit ori rătăcit). Și-acum zac într-un fel. De ce n-am trecut prin Ploiești? - mă întreb. Cum era să trec? Opt înși într-un microbuz, zi de zi în altă localitate, nici să mă întind n-aveam unde, uneori. Aici ajuns, în loc să mă odihnesc, a trebuit să isprăvesc nuvela la care lucram pentru editură. În fine, am trimis-o. Chestia cu „Tribuna”^{*} nu mă interesează deloc (ăsta, autorul, care pretinde că mă cunoaște den demult, habar n-are despre adevărul adevăr, eu nu-l cunosc)^{**}. Lasă-i să latre.

Vezi, te rog, ai grijă de piese. Cît mai stau pe-aiici, răspunde-mi și chiar trimite-mi-le. Încolo, scriu.

Transmite-i soției bucurie, ție liniște sufletească,

Stelaru”

Note

1. O copie a scrisorii se află în custodia lui Gheorghe Sarău (pe care a primit-o de la Lucian Cotoi din Ploiești, în 1989).

2.*Se referă la o cronică a lui Ion Lungu la vol. „Dimitrie Stelaru: Oameni și flăcări. Versuri (București: Editura pentru literatură, 1963”, apărută în revista clujeană „Tribuna” (An VII, nr. 43/ 24 octombrie 1963, p. 3), considerată de Dimitrie Stelaru nepotrivită. Pe cronică decupată de Lucian Cotoi din respectiva publicație, acesta îi scrie lui Stelaru: Ce părere ai de acest masiv idiot?!?”.

3.*A nu fi confundat autorul recenziei, Ion Lungu, cu scriitorul și medicul Alexandru Lungu (prieten vechi al lui Stelaru și al pictorului și medicului Ion Mirea). Alexandru Lungu era medic endocrinolog, poet și pictor (ns. la 13 aprilie 1924, la Cetatea Albă Basarabia - m. în 24 iunie 2008, la Bonn – Germania), care debutase în anul 1941, cu vol. *Fata din brazi*, la 17 ani, și care, în anul 1973, plecase din țară).

*

Scrisoare trimisă de Dimitrie Stelaru, de la Turnu Măgurele,

probabil lui Ben Corlaci, la București, în 22 noiembrie 1963*

[Turnu Măgurele], 22 noiembrie
[1963]

„Stimate prieten,

De ce nu-mi răspunzi? Cînd prea bine știi că sînt și interesat și dezolat de cîteva rînduri? Zău, e vremea să-mi spui cîte ceva, totuși.

Rezultatul, care-o fi, n-o să mă înspăimînte. Sînt obișnuit cum și tu [ești] cu realitatea imediată. Of, articolele, zisele cronici, rele, sînt la modă. Ne bagă în sperieți ca să-i dăm drumul mai abitir. Și, ăia de la „Tribuna”^{*} fac pe teribili, de, provincia e cu țeasta mai profund intrată în „chemare”. Îți aștept zisele ori un plic mare. Mi-am mai luat angajamentul să scriu despre combinat ceva, așa că o să mă apuce, bănuiesc, și Decembr[i]e cu reci morminte prin Turnu.

Îți doresc liniște și doamnei tale frumusețe caldă.

Stelaru”

Notă

1.*Este clar că e vorba de anul 1963, ca prim argument fiind trimiterea făcută la o cronică apărută în revista „Tribuna” (singura publicată acolo în 1963 este recenzia lui Ion Lungu, *Dimitrie Stelaru: Oameni și flăcări. Versuri (București: Editura pentru literatură, 1963*”; v. „Tribuna”, Cluj Napoca, An VII, nr. 43/ 24 octombrie 1963, p. 3). Al doilea argument este referirea pe care o face Stelaru în această scrisoare, anume, că se află la Turnu Măgurele pentru o documentare la CIC Turnu Măgurele, cf. scrisorii (mai sus prezentată) adresată Combinatului CIC Tr. Măgurele de către Editura pentru Literatură.

Marcelo Diaz, „Din înăuntru
îndrăgostit”

Portret de Ion Vlad (1953)

2. O copie a scrisorii se află în posesia lui Gheorghe Sarău (care a primit-o, în 1989, de la Lucian Cotoi, care, locuind în Ploiești, era - ca și Ben Corlaci și Carmen Mișuțescu, ambii locuitori ai Bucureștiului – unul dintre „custozii” manuscriselor lui Stelaru, cei care îl reprezentau prin redacții pe Stelaru, care – se știe – locuia la Turnu Măgurele).

*

Telegrama lui Ben. Corlaci (București) trimisă poetului Stelaru în 16.04, probabil între 1961-1963*, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 31-35)

București, 16.04. [1961?, 1962?, 1963?], ora 10,00

„Dimitrie Petrescu Stegaru [sic!] Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 31-35)

Prezența urgent la George Vraca, Teatrul C. Nottara.

Corlaci”

Notă

În 1961, Teatrul Armatei devine „Teatrul Nottara”, unde George Vraca a fost director și actor (între 1961-1964). Considerăm că Stelaru a fost convocat de Ben. Corlaci la o întâlnire cu George Vraca în intervalul 1961-1963, căci - dacă ar fi fost în 16.04.1964 – atunci ar fi fost cu o zi înainte ca George Vraca să fi decedat (m. în 17.04.1964).

1964

Scrisoarea trimisă de „secția scrisori” a revistei “Contemporanul” din București (Piața Scânteii nr. 1), [în 7 ianuarie 1964, după indicațiile olografe ale lui Stelaru], lui Dimitrie Stelaru la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35):

GHEORGHE SARĂU

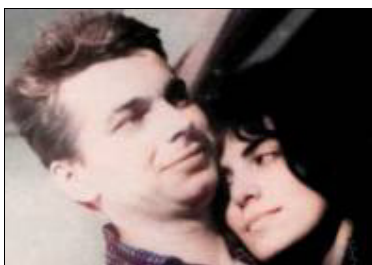
Ocean întors

IUBIRILE LUI NICHITA STĂNESCU Gabriela Melinescu (VI)

Vecinii priveau lucrurile de pe poziții diferite. Unii erau nemulțumiți de adevăratul pelerinaj al prietenilor, neprietenilor, curioșilor și al securiștilor care-și încercau norocul cu *romane poliștiste*. Un vecin i-a acuzat talentul pentru că soția l-a părăsit pentru un altul care-i recita din poeziile de dragoste ale lui Nichita. Administratora blocului, Maria Mircea, îl căuta pentru plata chiriei întârziate, dar îl lăuda la toată lumea pentru că era *cu scrisul*, lucru unic în bloc. Nichita i-a răspuns cu modestie: *Doamnă, eu nu-s așa. Na, încerc și eu niște cuvinte, acolo. Mă așez și eu, așa, pe pat și vorbesc cu Gică. Și pentru asta spune lumea că-s mare scriitor*¹. Elisabeta Nalbantu era mult mai apropiată de locatarul de la apartamentul 16. Îl vedea ca pe un *titan ocrotitor* al familiei, generos, mereu înconjurat de oameni, făcând și *multe victime printre femei*. Dora a fost *cea mai mare muză* și *cea care l-a ajutat foarte mult*. *Nichita a fost unic, iar eu l-am divinizat* – a încheiat povestirea vecina de palier.

Era un nou început: *Nu se face niciodată seară, decât pentru proști! Răsăritul stelelor e cu mult mai mareț decât răsăritul soarelui!* (Testament). Poetul se reîntrupa, revenea la un mod de viață apropiat de normal. A fi, a fi, a fi, *cu disperare a exista peste limite*. Trebuia să fii gata *să începi totul de la început*, cu nenorociri, tristeți, fericiri și nefericiri, atât timp cât *ceea ce e mai scump în tine e viu, ca pământul pe care nimeni nu-l poate opri să existe unic și uriaș în univers* (A fi! A fi! A fi!). Avea din nou inspirație, dicta poeme cu *acea spaimă dragăstoasă de a scrie. Unde se termină singurătatea, începe poezia!* – era doar menirea lui.

Gheorghe Tomozei ne-a lăsat, poate, cea mai sugestivă prezentare a lui Nichita, aflat în ultima sa locuință, imagine scrisă chiar în anul 1983, pe 31 martie, când poetul a împlinit 50 de ani. *Așa te văd acum, în cerdacul conacului din Piața Amzei (era să zic Mircești) privind ninsoarea galeșă în care se închide eroul unei proze de-a*

*ta, copacul Gică și, privind turlele de tablă ale Bucureștilor (era să zic ale Iașului) acoperind palate geometrice (era să zic bojdeuci) așa te văd, gândind și... dictând. Fiindcă de douăzeci de ani îți dictezi versurile scrise în prealabil în meninge cu caligrafia ta fumegând cristale, dictatorule ce ești, și tiranule, incomod Commodus. Nerone... alb, Caligula cu încălzări de șindriliă*².

Mariana Stănescu, sora poetului, l-a ajutat cu toate puterile. Îi prepara hrana și îi îngrijea îmbrăcămintea, atât cât i se permitea. Știa numeroase amănunte din viață, fiind confidenta lui chiar din adolescență, îi cunoștea răsfăturile și fobiile, teama de aparatele electrice, ca și frica viscerală de singurătate. Era mândră de frumusețea lui, dar și el era conștient de aspectul său: *Uite, nici la Florin Piersic nu se uită lumea așa mult!* – glumea Nichita. Mariana era copleșită de fantezia, inteligența, culanța și anturajul lui (*Alături de el am întâlnit cele mai mari culmi ale vieții intelectuale și de suflet*). Imaginația lui Nichita era debordantă, nu doar în poezie, ci și în propria lui biografie: *azi una, mâine alta, poimâine alta, după starea lui de suflet* – s-a destăinuit Mariana.

La rândul lui, Nichita, jucându-se cu vorbele, a afirmat că în viața lui au fost *câteva întâmplări profund ridice, două-trei rupturi tragice și două-trei momente de fericire deplină*, cu alte cuvinte prea puțin pentru a constitui *materialul anecdotic al unei vieți*. Doar războaiele și marile călătorii au biografie! Încearca să bagatelizeze o viață cu sușuri și coborâșuri. Când era prea sus, cu zeei, stelele și soarele, când cobora în adâncul Tartarului, unde îl așteptau cele *nouă munci* (Părintele Cleopa): întunericul, plângerea, foamea, setea, frigul, viermele cel neadormit, Gheena, deznădejdea și veșnicia. Îi plăcea să ames-

tece ingenios realul cu imaginarul, creând o *poveste fantasmagorică*, plină de *delicioase teribilisme juvenile*, spusă de un *om care pune totul, chiar și sentimentul acut al morții, într-o metaforă uluitoare*³.

În 1977, când avea 44 de ani, Nichita ne-a furnizat o notă autobiografică succintă și pe alocuri hazlie, cuprinzând nașterea lui la Ploiești, părinții, „repetenția” din clasa întâia primară, practicarea sporturilor, *părăsirea dreaptă a științei* și modul în care s-a apucat să scrie versuri – *texte cu caracter subiectiv*. A ajuns matur, dar *neconvins că vorbirea poate fi scrisă*, a rămas din nou repetent în fața cuvintelor, prin *practica leit-motivului unor viziuni, Necuvintele*. Radiografia a continuat cu temperamentul – *contradictoriu și paradoxal*, cu îndărătnicia *pe ce a cunoscut de unul singur* și cu originalitatea sa de *barbar*. În acțiunea fizică lenea era o aparență, iar când dicta *dădea iluzia improvizăției*. Timpul avea forma unui *posibil sicriu*, nu putea întemeia o familie ideală, nu-i plăceau călătoriile, în schimb citea. După ce a *traversat din creier pe hârtie un metru cub de cuvinte scrise*, a aflat cu stupoare că doar o oră pe an era *mulțumit de munca sa*, o oră era nemulțumit, iar în rest muncea (*Notă autobiografică*).

La Struga, în 1982, unde a primit „Cununa de aur a poeziei”, s-a înfățișat aidoma unei *moașe de țară* care ajută femeia să nască pe câmp, poetul fiind cu atât mai mareț cu cât *cei care-l citesc ... se descoperă pe ei înșiși* (Autoportret). Precum Hokusai, *cel nebun după desen*, Nichita Stănescu era *cel nebun după poezie* (Ars poetica)⁴. În autoportretul de la aproape 50 de ani, Nichita a mai adăugat, tot poznaș, câteva trăsături bazate pe experiența ultimilor ani: se lăuda cu un *mare talent de a fi căscat și împiedicat* (își rupsesse un picior), *făcea față situațiilor*, dar și *fețe-fețe*, dregând *busuiocul existențial* cu o vorbă de spirit, iar *antipatia altora îl lăsa dezarmat*.

EMILIA LUCHIAN

³Eugen Simion, *Nichita Stănescu. Schiță biografică*, în *Caiete critice*, nr. 3-5 (233-235), 2007, pp. 3-15.

⁴Nichita Stănescu, *Notă autobiografică, Autoportret, Ars poetica*, în *Amintiri din prezent*, E.S.T., București, 1995, pp. 326, 327, 328, 331.

¹Adam Popescu, *Vecinul meu, Nichita Stănescu*, în *Evz.ro*, 11 decembrie 2007.

²Cleopatra Lorințiu, *Melanolic cornul sună...*, în *Vatra veche*, nr. 3 (51), martie 2013, p. 15.

DRAMA PUBLICISTULUI **MARIN SORESCU**

Marin Sorescu este unul dintre scriitorii români de geniu, cu care am avut privilegiul să fim contemporani. L-am întâlnit la Uniunea Scriitorilor sau la redacții de reviste în Capitală, pe cel ce se reventica a fi nu numai scriitor, ci și publicist. La el m-a frapat o anume finețe, o decență a gesticii, scriitorul surprinzându-mă cu părul său stufos, ce intra în disproporție cu corpul omului nu prea înalt. Mai presus de toate însă, i-am apreciat totdeauna talentul, ca har dumnezeiesc, pentru că adevărul Marin Sorescu este cel ce se întruchipa din slove, rămase după ce omul ne-a părăsit acum 24 de ani. Alain Bosquet, el însuși o autoritate în domeniu pe plan european, nu ezita să-l considere „unul din cei mai mari poeți contemporani” ai lumii în secolul XX.

Ca profesori de literatura română, noi nu l-am urmărit ca autor al unor articole semnate în presă, care aveau negreșit valoarea lor. În schimb, am avut revelația fiecărei noi cărți de versuri soresciene de la *Singur printre poeți*, care ni l-a recomandat ca un mare spirit parodic, până la *Moartea ceasului* 1966, *Tinerețea lui Don Quijote* 1968, *Unghi* 1970 și volumul care ne-a apropiat de Bulzeștiul lui natal, ciclul intitulat *La Lilieci* începând din 1973. Era acolo o viziune șocantă a satului văzut de un copil, după versurile lui Coșbuc și Goga, nume consacrate în didactica școlii, căci am descoperit o cu totul altă proiecție, diferită ca orizont, tradiții și limbaj. Între alte titluri de succes, au urmat *Descântoteca* din 1976, cu neobositele structuri psiholexicale specific soresciene, mereu șocante ca inedit, volumul cu versuri de sertar *Poezii alese de cenzură*, pe care în 1991 Dan Zamfirescu nu ezita să îl considere „perla creației soresciene, ivită ca și poezia lui Eminescu, din străfundurile rânii unui neam întreg”⁵. Am citit cu interes și volumul *Efectul de piramidă* din 1998, care deja se încadrează între aparițiile postume, alături de abordări critice, care îi

completează exegeza, precum cele ale Adei Stuparu⁶, a lui Tudor Nedelcea⁷, și ale altor cercetători, prea numeroși ca să-i putem enumera aici.

Pentru iubitorii de literatură, piesele lui de teatru au fost o altă revelație de la *Răceala la Iona* 1993, ca să menționăm numai pe cele studiate în liceele țării. Proza sa cu romanele *Trei dinți din față*, care a avut succes chiar de la lansare în 1977, cu *Viziunea viziunii* 1982, acel inimitabil joc de diferențe semantice ale cuvintelor, până la romanul postum *Japița* apărut la Fundația Marin Sorescu în 1999, proiectând imaginea Olteniei unde Craiova este „orașul bărfei ridicate la rang de filosofie”, constituie o altă dimensiune de rezistență a creației sale literare. Există la Marin Sorescu și un exercițiu de artă plastică, manifestat în expoziții și care îi completează opera. Aceste titluri, în selecția pe care am operat-o cu parcimonie, nu sunt decât un vârf de aisberg din opera sa antumă și cea publicată postum, nebănuit de amplă, constând în alte 15 volume până în prezent. Putem conchide că este unul dintre cele mai fericite cazuri de posteritate, aproape la fel de rodnică precum fusese antumitatea scriitorului.

Mai concret, la moartea lui din 1996, credeam că i-am cunoscut opera, dar aparițiile postume mi-au demonstrat contrariul. Abia acum

⁶ Ada Stuparu, *Marin Sorescu în postume*, Fundația-Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2017.

⁷ Tudor Nedelcea, *Marin Sorescu sau vocația identității românești*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2020.

⁵ Vezi Dan Zamfirescu, coperta 4 la Marin Sorescu, *Poezii alese de cenzură*, Editura Roza Vînturilor, București, 1991.

realizez că Marin Sorescu era un creator de o hărnicie copleșitoare, căruia i se potrivește dictonul latin *Nulla dies sine linea*. Numai că zicerea lui Plinius cel Bătrân din *Istoria naturală* merită în cazul lui Sorescu o ajustare: *Nulla ora sine linea*. El însuși se portretizează „Mereu cu ceva-n cap, ca un cucui:/ Sub țeastă înflorește o idee.” (*Și trec absent, răspund contradictoriu*) Citesc în prezent cartea *Marin Sorescu în Suedia și Singapore*, scoasă de George Sorescu și Ada Stuparu în 2019, ei fiind îngrijitorii multor ediții apărute postum, întregind cu brio opera scriitorului. Aportul soției Virginia Sorescu și al altor membri din familie merită și el menționat. Astăzi se pot citi 10 volume de corespondență și opt de memorialistică, iar *Sonetele soresciene*, apărute în 2016, sunt impresionante ca număr și ca ubicuizare a acestei formule de mare finețe pe întregul traseu artistic al scriitorului.

Publicistul Marin Sorescu a reținut mult mai puțin atenția posterității decât beletristica sa, așa cum găsesc că era și firesc. Ca experiență profesională în plină epocă socialistă, activitatea lui revuistică, pe care în 1985 a selectat-o sub titlul *Ușor cu pianul pe scări*, nu a fost ferită de obstacole insurmontabile. Începându-și aparițiile publicistice la „Viața studentească”, tânărul Sorescu a făcut o bună practică jurnalistică la revista „Luceafărul”, mai ales, dar și la „Gazeta literară”. Lectura volumului *Ușor cu pianul pe scări*, cuprinzând cele mai reprezentative eseuri și articole de critică literară din publicistica soresciană, va fi relevantă pentru tematica și stilul rafinat și original al autorului. În perioada celei mai contorsionate perioade a impunerii ideologiei partidului unic, cutezanța de a-ți exprima un punct de vedere original devenise o raritate.

În paginile revistei de cultură lunară intitulată „Ramuri”, din Craiova, care la debutul din 1974 fusese salută de Tudor Arghezi, prolificul Marin Sorescu semnase de câțiva ani poezii, alături de Eugen Constant, Ilarie Hinoveanu, Sina Dănculescu, Nina Cordun, Ștefan Bănuțescu. La 15 iulie 1978, scriitorul va fi numit redactor-șef al revistei „Ramuri” și rămâne pe acest post→

ANCA SÎRGHIE

până în martie 1991, când se vede nevoit să demisioneze în condiții rușinoase. Perioada de 13 ani ar trebui să poarte semnele opticii sale și ar face vizibilă tehnica prin care el a încercat să transforme o publicație regională în una de interes național.

În noua calitate de redactor-șef, un obiectiv major al său era cel de a pune în valoare pe marii scriitori. Dar nu-i avea în vedere doar pe cei din România, ci și pe aceia din diaspora, într-un timp când în plin socialism aceia erau socotiți de oficialități niște trădători de țară. Menționăm cele două articole publicate în revista „Ramuri” despre Emil Cioran de la Paris, pe care Marin Sorescu l-a vizitat începând din 1967, revenind împreună cu Tudor Gheorghe, purtând conversații rodnice, cântând și încântându-l pe românul desțărât.

Autorul unor recenzii care apăreau la rubrica „Cronica literară”, alegea titluri ingenios formulate, cum este *A introduce sălciile plângătoare în categorii*⁸, unde cărți ca *Amurgul gândurilor, 1940*, și *La tentation d'exister (Ispita de a exista)* ale cugetătorului de la Paris sunt supuse în 1985 unei fine analize, în care recunoaștem specificul stilului sorescian, ferit de limbajul de lemn al epocii socialiste. Pornind de la pertinenta observație că Lucian Blaga l-a atacat cu duritate pe Cioran de pe pozițiile unui specialist al filozofiei, Sorescu remarcă adevărul că, de fapt, autorul cărții *Amurgul gândurilor* este un artist. Cioran posedă „un organ al limbii mai nuanțat”, întrucât el era „indiferent față de școli și curente filozofice, față de conținutul, ca să zic așa, al ideii. Lui îi place cum se rostogolește cugetul în prăpastie, în neant, mai precis, cum se reflectă această rostogolire în cuvinte. În cuvintele limbii române deocamdată; în cele ale limbii franceze mai apoi, unde se va simți poate în adâncul conștiinței un înfrânt, un copil orfan de nuanțele unei exprimări mai expresive. Că i-a depășit pe stilisții francezi, nici nu era greu, după ce îi depășise pe cei români.” Iată o întâlnire cu adevărat regală a spiritului cioranian cu cel exuberant ca inventivitate al lui Marin Sorescu. Redactorul-șef de la revista „Ramuri”

⁸Marin Sorescu, *A introduce sălciile plângătoare în categorii*, în „Ramuri”, Craiova, nr. 9 (255), 15 septembrie 1985, p. 3.

apreciază la Cioran „un talent literar dincolo de filozofie.” Depășind cu ușurință judecata comună, care vedea în Cioran un pesimist ce propovăduia sinuciderea drept cale de izbăvire filozofică, analistul craiovean constată că în Occident, în realitate, autorul cărții *La tentation d'exister* este receptat „ca un scriitor tonic, și pe bună dreptate”. Preocupat să-l situeze în epocă, el îl aseamănă pe Cioran cu argentinianul Borges, prin felul cum și-a construit opera „în jurul câtorva subiecte, câtorva simboluri.” Surprinzătoare este asocierea gânditorului român de la Paris, ca scriitor obsesiv, cu Anton Cehov, „al cărui univers infinit e înțesat de fleacuri esențiale.” În punctul de apogeu al demonstrației sale axiologice se află concluzia că Cioran „dă filozofiei un suflu, o comunicativitate spontană, o democratizează prin stil, o adâncește și o reformulează, supunând-o unei iluminări de arc voltaic. Haina e franțuzească, dar croiala și împunsătura rămân mereu românești.” Ingenios până la capăt, Sorescu formula regretul că o asemenea personalitate fascinantă „a fost împrumutată Franței” de România, din care plecase și sculptorul *Păsării măiestre*, numai că în timp ce „Brâncuși sculptase ideea de zbor, Cioran face să zboare ideea pur și simplu”. O asemenea abordare liberă, prin nimic înfeudate ideologiei oficiale, în plin an 1985, când opera iconoclastului Emil Cioran era sub obroc, anticipează cu mare cutezanță apariția din 1988 a antologiei de *Eseuri* ale lui Cioran, într-o ediție cu traducerea și *Cuvântul înainte* al lui Modest Morariu, acesta fiind socotit momentul de deschidere spre personalitatea și creația gânditorului

Marcelo Diaz, „Cicatrici”

născut la Rășinari și devenit celebru în capitala Franței.

Înainte mulțor alți confrăți de condei, Marin Sorescu a realizat cât de important este dialogul literaturii române cu străinătatea. El obișnuia să afirme „Cărților mele le place să fie plimbate.” Și el a găsit calea de a-și purta cărțile pe cinci continente, reproșând în mod strategic greșeala unor scriitori de valoare, care cantonează numai și numai între frontierele patriei române. Când poetul era invitat în străinătate, adjunctul lui, Romulus Diaconescu, împreună cu echipa redacțională din care, între alții, făceau parte Ștefan Tunsoiu și Gabriel Chifu, scotea revista. Asemenea situație prea des repetată nu a mulțumit colectivul redacțional, chiar dacă atunci când pleca, Sorescu se străduia să lase toate lucrurile bine rânduite.

Nicolae Ceaușescu a observat cu invidie că Marin Sorescu este mai bine cunoscut în lume decât el. *Jurnalele* de călătorie soresciene sunt o dovadă că din 1965 el era cunoscut în Belgia. Din 1968 și 1974 pătrunsese în Italia. În *Jurnalul* din Spania sunt fixate escapadele literare din 1979 și 1983. În 1981-1982 Sorescu ajunsese în Mexic, iar la Roma el poposește în 1987. Au fost publicate 8 volume de călătorii intitulate *Marin Sorescu și lumea latină*, atestând legăturile pe care el și le-a creat cu mari scriitori cu care a legat prietenii și care au făcut traduceri din opera lui. Între ei, Marco Cugno din Italia, Homero Aridjis din Mexic, argentinianul Omar Lara, Casimiro de Brito, Portugalia, Justo Padron, Spania, Octavio Paz, Argentina, Dan Shafran-Suedia.

Poetul Sorescu susținea cenaclul „Ramuri” de la Muzeul de Artă. El invita la redacție sau la cenaclu personalități remarcabile, precum C. Noica sau Eugen Simion, cum își amintește Tudor Nedelcea, aflat în redacție, în cartea sa *Marin Sorescu sau vocația identității naționale*, Editura Muzeul Literaturii Române, 2019.

O grea problemă de conștiință a constituit-o pentru Marin Sorescu dezvăluirea plagiatului comis de Eugen Barbu. Plecând de la remarcă unui cititor, în 1979 redactorul-șef de la „Ramuri” simte nevoia să ia atitudine în paginile revistei—

craiovene. Eugen Barbu era membru în C.C. al P.C.R., și pentru apariția în presă a unei asemenea acuze grave, respectiv că în romanele *Principele* și *Incognito* s-au folosit citate din alți scriitori în mod fraudulos, se cerea avizul secției de presă a P.C.R. Dar acesta s-a emis cu mare întârziere. Șpaltul articolului acuzator, în schimb, a fost trimis de un securist din redacție la Eugen Barbu, care i-a dat replică lui Sorescu în revista „Contemporanul” înainte de apariția articolului incriminant. Pentru cel acuzat, efectul se dorea a fi diminuat, desigur, dar argumentele lui nu au convins cititorii. Scandalul a luat proporții și o comisie constituită din scriitori a examinat cazul. Marin Sorescu, Geo Bogza, mai virulent ca oricând, și Mircea Zăciu, caustic de felul lui, au instrumentat atacul, care avea un obiectiv clar și legitim. Nicolae Manolescu a publicat acuzele în „România literară”. Fănuș Neagu l-a apărat pe autorul acuzat, socotind că folosirea unor fragmente de text străin în situația respectivă este la limita legalității. Eugen Simion formulează concluziile comisiei disciplinare, socotindu-l pe autorul *Principelui* un scriitor care și-a omorât în câteva rânduri opera. Orgolios de felul său, Eugen Barbu și-a depus legitimația de membru al Uniunii Scriitorilor din România, instituție unde nu s-a mai prezentat la nicio formă de activitate. Abia în septembrie 1990, în mod oficial, el a fost eliminat din ilustrația instituției scriitoricească, adică după 11 ani de la reclamarea lui Marin Sorescu. După un an, în 1992, Eugen Barbu avea să fie primit în Parlamentul României, ca membru în Camera Deputaților. Până la final, Eugen Simion și Nicolae Manolescu nu i-au contestat valoarea, de a fi unul dintre cei 3 granzi ai „generației pierdute”, alături de Marin Preda și Petre Dumitriu. Spirit justițiar, Marin Sorescu a declanșat, așadar, cel mai mare proces de etică scriitoricească din perioada contemporană a literaturii române. Sprijinul de care acuzatul se bucura din partea Securității ceaușiste a edulcorat în mod substanțial efectul inițiativei plecate de la Craiova.

Ca redactor-șef al revistei, Marin Sorescu nu accepta să pună în lunile cu congrese P.C.R. pagina solicitată despre realizările partidului și despre

conducătorii lui, deși fiecare număr era cenzurat de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Numărul nu putea să apară fără acea rubrică panegirizantă. Ce era de făcut? Într-un rând, redactorii s-au adresat lui Tudor Nedelcea, directorul Bibliotecii județene, care a scris două articole semnate însă Fabiola Popescu. Momentele dificile nu au încetat să apară.

Tocmai pe atunci lua amploare mișcarea Meditația transcendentă, în care Marin Sorescu s-a pomenit integrat fără voia sa. Elena Ceaușescu agrease la început, în 1977, inițiativa lui Nicolae Stoian de a spori capacitatea de muncă a oamenilor. Soții Virginia și Marin Sorescu au participat la o singură ședință pe temă de sănătate, ca și Andrei Pleșu și alți intelectuali de marcă. Poetul nu a semnat niciun angajament sau alt document. Cu timpul, mișcarea transcendentă a fost socotită un „complot antisocialist”. Repercusiunile erau drastice, Marin Sorescu urmând să fie compromis profesional, trimis la munca de jos ca muncitor necalificat. Psihologia a fost scoasă din nomenclatorul disciplinelor științifice. Adrian Păunescu s-a înfățișat la Nicolae Ceaușescu și a reușit să-l scoată pe Marin Sorescu de pe lista celor ce urma să fie pedepsiți. Totuși, șocul a fost atât de mare, încât lui Marin Sorescu i s-a declanșat un diabet.

În februarie 1991, opt redactori ai revistei „Ramuri” au trimis o reclamație la Ministerul Culturii și la Uniunea Scriitorilor, solicitând ca Marin Sorescu să fie demis din funcție, deși el nu neglija activitatea redacțională, dar era mult timp plecat din Craiova, fiind invitat pretutindeni, pe cele 5 continente. La conducerea Uniunii Scriitorilor era ca președinte Mircea Dinescu și în Comitetul director Șt. Aug. Doinaș, Ana Blandiana etc. Ei au decis să nu ia nicio hotărâre până la următoarea ședință din martie. În schimb, Marin Sorescu a hotărât pe loc să-și dea demisia din Uniunea Scriitorilor din România și de la conducerea revistei „Ramuri”. Ca director al Editurii Scrisul Românesc din Craiova, așa cum fusese propus de Andrei Pleșu în vremea cât fusese ministru al Culturii, Marin Sorescu a rămas până la sfârșitul vieții sale. Adică, doar cinci ani.

POEM ANNAFIC...

nu-ți frânge aripa-n
triunghiul paserii-i o schemă
în care se ascund tentații
cu apanaje de dilemă...

ai consfințit să zbori în zborul
ce din pruncia ta te-a smuls
zâmbind prin crestele pleșuve
dintr-un instinctual impuls

acolo îngerii nu-s de ceară
pe-acolo Bachus nu bea vin
Viena e o babă cerșetoare
călare pe-un asin...divin !

zborul involt să-ți stea pe stânca
din palma preasfințitei MĂRI
ce m-a născut și mi-a pus aripi
și m-a hulit spre depărtări !

dansează ANNA-a anasâna
ia-ți vârsta verde în răspar
ești prea aproape...prea departe
pentru un pumn de adevăr...

IUBITA NEDESĂVÂRȘIRII MELE

neînchipuit de verde sunt de tine
e prea albastră calea dintre noi
și-i prea mult gri în galbene stamine
ce îmi înjură tinerețea...înapoi

prin roșu e mai pal și prea gri e
paloarea ce se-ascunde dinspre hăt
ia nava-i toamnă brună...sinilie
ce cheamă alba iarnă de-a-ndărăt

e prazulie muza mea - fecioară
ea cântă roz-bombon spre nunta ta
și-i neagră ca neghina din romanețe
aceea pală ca... „nu mă uita!...”

mi-e dorul pânză albă-n depărtare
și așteptarea-mi este prazulie
ca rimele neviolat-n spectru
ce leucid poeziei-n...agonie

e prea mult gri prin galbene stamine
...mohorătoare-i iarba verde de trifoi
ne-nchipuit de vesel este printre rime
și-i prea departe -moartea- dintre noi.
2019-2020 – la Montreal.

GEORGE FILIP

ANTON COSMA - 80

GENURI SECUNDARE

Un volum III din ediția de scrieri Anton Cosma (*Miniaturi epice și lirice. Genuri minore și parodii*). Ediție alcătuită și prefațată de Ela Cosma, Argonaut, Cluj-Npoca, 2016, 416 pp) extinde considerabil, alături de precedentele două (de teatru și proză), toate inedite, literatura de sertar a unui autor ce s-a ilustrat în public exclusiv în critică, teorie și istorie literară.

Explicația acestei bogății imaginare ascunse, ținută sub cheie, poate fi una dublă. Un aspect al strategiei sale ar fi legat de proiectarea unei imagini de sine unitare, aceea a criticului obiectiv, neafectat de parti-pri-ul invenției literare proprii. O atare procedură, ajunsă standard în faza modernă a literaturii postbelice, una a separației genurilor, favoriza omogenitatea de expresie a persoanei unui autor în dauna diversității. O luare de poziție inversă celei instaurate începând din anii optzeci, ai postmodernismului, ce optează pentru expresia pe orizontală, rizomatică, raportarea la social, diminuarea rolului „special” al creatorului și salvarea lui ca *unus inter pares*. Scriitura nu mai e „structură”, operă în sine, ci mai ales comunicare, mesaj pentru ceilalți.

Un alt aspect al strategiei ar fi rezerva față de un regim restrictiv în substanța și manifestările sale, mutilant pentru libertatea de gândire și imaginație și deci pentru autenticitatea oricărui efort creator.

Sustragerea de la publicare a atâtor proiecte valide, finalizate, indică refuzul cenzurii, directe sau autoimpuse, opțiunea pentru integritatea postumă. Dacă în critică, literatură secundă, eventuale compromisuri afectează cumva parțial coerența mesajului, în creația propriu-zisă devierile de la logica firească a întregului erodează întreaga compoziție. Destinul postum al autorului are o norocoasă împlinire prin efortul statornic, de aleasă competență al fiicei-editoare Ela Cosma, care convertește poziția sa biografică privilegiată într-o viziune exegetică de excepție. Fără a face rabat de la cerințele exigenței critice asupra textelor editate (uneori exprimată în judecăți de o exemplară severitate), editoarea situează în termeni revelatori procesul de creație

al unor lucrări adesea opace în literaritatea lor, neînsoțită de date lămuritoare.

Volumul de scrieri „minore” impune prin varietatea preocupărilor și aplombul inspirației autorului, prin firescul adaptării la subiecte din cele mai diverse. Anton Cosma - tăcut, măsurat, om de puține cuvinte - este în cele peste o mie de pagini literare scrise o natură volubilă, de o vervă creatoare seductivă, stăpân pe replici spumoase, bine rotunjite, pregândite parcă în lungul răstimp al tăcerilor sale. În „cuprinsul” proiectelor lui materializate regăsim proza scurtă (**Din viața și cugetările domnului Bombonel; Falsă cronică politică**), un început de roman (**Peștera lui Zamolxe** - literatură pentru copii) ca și serial „eroi-comic” de aventuri porcine **Guiță și Codită**), traduceri (din Alexandru Dumas și Joseph-Henry Rosny Aine, unul din fondatorii literaturii science-fiction), proze științifico-fantastice proprii (3) și (surpriză aparte din partea unui critic specializat pe domeniul prozei) încercări poetice.

Ceea ce editoarea titrează drept „miniaturi lirice” include micropoeme, poezii și poeme propriu-zise, fabule. Câteva „micropoeme” (văzute de editoare ca haiku-uri) sunt terține libere, meditații lirice lizibile și ca poeme într-un vers - *Singurătatea*: „După ce luna/ s-a spart și/ împrăștiat...”; *Miine*: „Sămînța/mereu neîncolțită/ încă”.

Ciclul „poemelor”, excelent intuit de Ela Cosma ca abordând teme profunde existențiale, este exact caracterizat și sub raport tehnic ca „esențializare” în opoziții de tonuri lirice: „meditație gravă însoțită de autoironie”, „dramatism existențial... flancat de detașare autocritică”, „hiperbole capitale ale vieții și morții... transfigurate de modestia smerită a nepoetului-poet”. De altfel, înclinația spre paradox, expresia antipoetică, tonul ironic, protestatar sunt comune cu ale generației (sale) șaizeciste.

Analogii în paleta de figuri ale expresiei, turnura hiperbolică a metaforei, dinamitarea retoricii în versificație, atitudinea general-ironică îl apropie pe „ne-poetul” poet de profilul unor *N. Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu*. Ca și în cazul unui alt blăjean, Cipariu, spirit profund din altă generație, cu mai mult răgaz și „aplicație” poetul potențial Cosma și-ar fi impus o voce lirică proprie.

În restrânsul „câmp” liric lăsat de autor, întrevădem și tentația experimentului, cu încercări de versificare concepute ca exerciții pentru „mâna stângă”, căderi pe gânduri („gândul avid”) - meditații filosofico-religioase. Așa sunt *Noaptea nu, Pe vremea lui Dumnezeu, Luminare, Limba moartă, Irreparabile tempus*. Poema *Răzvrătirea ucenicului* are o densitate imagistică sculpturală pe linia baudelaireano-argheziană: „Meșter tăcut, cu gândul pârjolit,/ Fără hodină-n seară îmbulzit,/ Mort strâmb cu viață cumpărată,/ Prin lucruri de sub ceriștea uscată”.

Sublimări metaforice tari îmbogățesc dezvoltarea poemelor. Finaluri sugestive dau forță dezvoltării lirice: *Poezia e „lumină moartă în sine/ și neapusă mereu încă...”* (*Limba moartă*). Primăvara este trecere a eului la sine: „Am stat moale, corp/ bun conducător de veșnicie,/ să treacă prin mine tăcerea unui alt/ eu” (*Primăvara*). Existența e drumul prin „Noaptea Nu”: „Ce lesne era drumul/prin Noaptea Nu,/ orbecăit.../ spre Da care lucea departe,/ fată morgana-n al cărei surâs/nici nu simțea când devenea țărână...” (*Noaptea Nu*).

Cu sporadicele-i înălțări la modul liric, Anton Cosma se împărtășește din puterea metaforei, a poeziei renăscute odată cu întâia generație a liricii noastre postbelice.

Ciclul „domnului Bombonel” și „**Falsă cronică politică**” sunt grupaje de proză scurtă ce duc ironia adresată automatismelor individului, respectiv satira socială la forme caricaturale. Un intens simț al umorului impregnează manifestările personajelor, observația insidioasă subscrisă actele lor într-o viziune burlescă, dizarmonică, de sorginte chehoviană. „Domnul Bombonel” își conduce viața repetitivă apelând la reacții aparent banale, convertite prin exces în semnale ale nerăbdării, ale unei labilități existențiale nemărturisite. „Filosofia→

IOAN MARCOȘ

lucurilor mărunte” (în formularea exactă a editoarei) are, în opinia aceleiași, în parte un caracter autobiografic Bombonel – dezvăluie editoarea – ar fi fost porecla familiară a autorului. Ambivalența de sens a acesteia (bomboană/a bombăni) acoperă natura dublă a caracterului vizat, în care coexistă o doză de conformism („îndulcirea” dificultăților) alături de bombăneală, de riposta cărcotașă. Acest *Ianus Bifrons* provincial supune atenției sale dulce-acidă o serie lungă de aspecte ale vieții mărunte, atomizate în comunism: ceremonia salutului, reveriile călătoriei, groapa eșuată din curtea blocului, progresul tehnic în variantă politică optimistă, „farmecul” - pentru maturul Bombonel - al cărților pentru copii, complicata „simbolică a cravatei”, originea unei bucăți de os aruncat „pe geamul blocului”, vederi ironice politico-ecologice, cunoașterea „fericită”, implicațiile „statului la coadă”.

Tehnica narativă uzitată în condensata „viața și opiniile” personajului este una a detaliului relevant, condus pe linia a două aspecte: unul grav, al profunzimii, celălalt umoristic, prezentând spectacolul vieții-comedie a umanului. Ni se oferă frecvent prim-planuri (pălăria „domnului respectuos”, cu „căptușeala bej, un bej tulbure, cu inscripția fabricii ștersă demult (...) și cu panglica de mușama gălbuie crăpată”), augmentări de mini-evenimente (ceremonia salutului), amplificarea - în „cugetările” anti-eroului - a unor mici evenimente personale. Expresie a unui mediu limitat, restrictiv, imprevizibilul – în multe privințe – Bombonel se auto-proiectează în iluzia unui spațiu interior, sufletesc. Refugiindu-se dintr-un „prezent al înfrângerilor” el „se abandona, în deplină libertate, viitorului”. Pe când era copil și neputând, din timiditate, să-și declare sentimentele față de „dragostea” lui adultă Domnica, se închipuie erou mare și puternic, în postura de eliberator, adulat de populația orașului natal, admirat de virtuala iubită. Mecanismul compensării se repetă în tinerețe, când aceeași vie imaginație proiectează tot în viitor înfrângeri prezente. Salvarea lui e „în viitorul ipotetic, în viitorul... în care putea fi

spiritual, îndrăzneț și descurcăreț”. Viitorul/posibilul îi oferea, ca student, șansa unei luări de cuvânt reușite, la seminar, ori a unei întâlniri amoroase. Cruzimea naratorului ajustează profiul personajului: „Firește, nimic sau aproape nimic din ceea ce construia seara imaginația nu se realiza a doua zi și nici mai târziu”. Natura sa speculativ-reflexivă, chiar împinsă în derizoriu de narator, multiplică fațetele evenimentelor, dând unei dezvoltări epice relativ restrânse densitate și consistență. Întâmplări de mică amploare reverberază în cutia rezonatoare a „domnului” Bombonel, omul îndoielii, avansând, la situații noi, „ipoteze peste ipoteze” (p. 81). Relevantă în acest sens este **O plasă cu zarzavaturi**, în care gestul generos al unui vecin care-i aduce, de Paști, o plasă cu „roșii, ardei, castraveți” stârmește un șir lung de bănuieli care mai de care mai fanteziste. În același registru, se înscrie **Domnul Bombonel și negativismul** unde, citind despre un personaj de roman care „o întoarce mereu cu obiectii peste obiectii, cu raționamente, disociațiuni, disensiuni, denaturări, reprobări...”, Bombonel face o incursiune amănunțită în propriu-i trecut „negativist”. Tirada are o ușoară tentă conformistă, „cumințirea” sa fiind consemnată pozitiv, prin împăcarea cu vederile șefului. Rămâne în final doar nostalgia după faza primă, rebelă, când era, ca și eroul de roman, „plin de calități, vrednic de admirație și îndrăgit” de semenii.

Marcelo Diaz, „Poarta visului”

Alte episoade ne înfățișează personajul reacționând în stil asemănător, practicând aceeași „subtilitate analitică” a unui „bun psiholog și fin analist și dialectician”, cercetând meticulos „ce alte soluții mai pot fi descoperite”. În situația extremă a cutremurului el își descoperă, cu iritare, insensibilitatea, calmul deplasat, inerția intelectuală. Același blocaj rezultat, crede el, din prea multă apropiere de „cultură și arte”, îl încearcă la redactarea unei scrisori de consiliere către un nepot ce refuză, din convingeri religioase înrolarea în armată. Versiuni succesive sunt anulate, reluate, ajustate, eșuate. Hotărât, conchide el, cuvintele „nu i se supuneau”. Alteori, abstragerea lui din realul imediat apare, ca atunci când călătorește, sub forma anticipării evenimentelor de la capătul drumului; sau acasă, în absența copiilor, se cufundă în prelungi relecturi din cărțile acestora, însoțindu-le de comentarii năstrușnice. În **Domnul Bombonel și ceasul** lupta cu realul devine luptă cu timpul care ia, în cazul acesta, forma absurdă a ascunderii ceasului. Un episod banal (concediul) scoate la iveală un aspect cheie al exceselor de comportament ale personajului: el este un revoltat, în răspăr cu autoritățile. Încurcătura (caragialeană) cu biletele de concediu la munte îl transformă pe modestul slujbaş al statului în adversar al acestuia și al structurilor lui parazitare. Alte două piese ale ciclului expun subiectul în formulă eseistică.

Cravata dezvoltă, pe o expunere în două părți, fața revoltată (anti-cravată) a protagonistului și reversul „matur”, împăcat cu lumea și cu sinele propriu comodizat. Sursa comicului (discret) provine din mânuirea subtilă a contradicției, același obiect (cravata) fiind sursa a două atitudini complet opuse. Incidentul din **La coadă** declanșează câteva pagini de „teorie a cozii în lumea contemporană, după o revoluție așa de frumoasă”.

Totul cu o morgă afișată ostentativ, proporțional cu deriziunea subiectului. Aspecte relevante pentru viața privată, de „familist” a d-lui Bombonel în statul birocratic sunt expuse în **Mașina de spălat** (cu defectele în lanț ale sistemului de vânzare-cumpărare, de calitate și garanție, de punctualitate), sau în →

piesa **Riscurile omului modern** (riscul de a locui pe o stradă cu poluare sonoră infernală, cu „uruitul înfiorător al unei coloane de autocamioane grele... trăgând în piept aerul încărcat de praf și de fum”). Tot poluarea e luată ca pretext pentru speculații de efecte comice acute: în corpul uman s-au acumulat atâtea noxe, încât „lupii nu ne mai mănâncă”. Bine, - replică d-l Bombonel, „poluarea are și părțile ei bune”; nu și dacă aceasta continuă, căci atunci oamenii nu se vor mai „mânca” nici între ei.

La paradoxele vieții sucitului „erou al vremii noastre” autorul adaugă „cugetări” pe măsură. „O coadă, spune acesta, este o societate în mic”; „între coadă și restul lumii e o barieră de netrecut”. Despre poluare: „De ce-o fi oare atâta praf pe lumea asta?”; despre cultură: „obișnuința frecventării culturii și artelor ar duce la desensibilizare”; despre cravată: „cravata ucide personalitatea”, iar apoi „cravata e simbolul personalității”, „cravata e omul însuși!”

Sumarizând, d-lui Bombonel i s-ar putea atribui origini kafkiene. Personajul se revendică el însuși de la crezul existențialist (era bănuielii), e și omul „fără calități” exterioare, compensate însă de numeroase însușiri reflexive, interioare. El se postează, prin reacțiile sale la provocările vieții și societății, pe linia unei *aurea mediocritas*. Are înclinații intelectuale, atestă un deficit de vitalitate, e adesea de-reliefat, golit de personalitate. Ne apare repetat ca victimă, aproape strivit de presiunea sistemului agresiv, presat de o logică absurdă, inumană, dar face în ultimă instanță dovada unor resurse neașteptate. E spiritul omului comun încercat de împrejurări, răpus aproape de realitatea brutală dar necedând, „bombănind”, rezistând, salvându-se prin autoiluzionare. Condamnat la dramă, la înfrângere, el se răsucim-pără pe calea „analitică” ironică. În persoana domnului Bombonel, Anton Cosma reușește una din cele mai puternice impersonări ale anti-eroului, protagonist al frondei din proza noastră recentă. Ca stil și metodă de realizare epică, schițele din acest serial își devansează epoca, atașând ideea de metaliteratură la sensibilitatea critică post-modernă.

În registru parodic se înscriu

tabletele-pamflete din **Falsă cronică politică**. O ironie vitriolantă induce textelor grupate aici forță, puterea de sugestie caricaturii fiind atribuită unor persoane (convertite în personaje) ale scenei politice imediat post-revoluție (anii 1989-1990).

Subiectele, aspectele politice abordate sunt în ele însele sugestive: „spanacul” (național, european, internațional, planetar); o revoluție în educație pe bază de hapuri chimice promisă de un ministru; un „interviu cu președintele Centrului de Antrenament Intelectual și Valorificare a Energiilor Românești prin Zen și Yoga” (anagrama completă: C.A.I.V.E.R.Z.I), aluzie la strălucitul Constantin Noica, parodiat pentru stilul său spumos, paradoxal; o „fictocronică politică” în care sunt luate în răspăr nume de partide, decrete aberante, organizații rizibile ale democrației „originale” precum „Comitetul de inițiativă Petre Roman”; proclamația de secesiune a unui „sat liber Cotigării de Jos”; „fotbal în politică” (între *putere* și *opozitie*), „fotbalul și politica” (fotbalizată la cele mai neașteptate instanțe); „candidații noștri” (la președinție, în versiune caricaturală); în fine un apel patetic la rațiune (în „Revoluția, Idealul și Simțul Umorului”), mesaj al speranței într-un „nou început”, pe care polemistul îl vede sub semnul „Rațiunii, Adevărului, Toleranței, Bunului Simț și, ca sare și piper – Simțul Umorului”. Bunul Simț al Umorului care patronază mare parte din creația postumă a autorului.

Între „genurile minore” ilustrate în acest volum III, ilustrativă e și secțiunea LITERATURĂ PENTRU COPII. **Peștera lui Zamolxis** (proiect de roman al adolescenței, neterminat, din care autorul a finalizat câteva zeci de pagini) combină ingenios o dublă sursă de inspirație: alcătuirea urbană a unui orașel central-transilvan și atmosfera încărcată de mister a unui sat pitoresc de munte.

Percepția ingenuității adolescentine, o bună tehnică a suspansului ca și stăpânirea fluentă a replicilor în partitura dialogală fac din acest proiect o potențială reușită a genului.

În aceeași secțiune se înscrie, în registru comic, mini-epopeea versificată **Guiță și Codiță** (redactată

și în dispunere grafică în proză, publicată parțial în 1990 în colecția „Biblioteca interesantă”, la Editura XXI, sub titlul grăitor „*Minunatele aventuri ale celor doi porci*”). Editoarea remarcă, subtil, preluări parodice de versuri cunoscute din autori români de marcă. Compoziția, adaptare după o poveste a lui J.C. Hronsky, atrage prin vioiciunea stilului, gustul pentru farsă și paradox, îndemânarea naturală în creionarea specialiei psihologii a celor două „caractere” porcine.

Traducerile lui Anton Cosma, și ele nepublicate antum, pot fi citite ca exersări ale tehnicii narative a autorului. Alegerea textelor de tradus (din literatura lui Al. Dumas-tatăl – *Les demoiselles de Saint-Cyr*, farsă teatrală și comedie narativă, ambele traduse de A. Cosma într-o aleasă versiune românească; *Joseph Balsamo*, roman istoric de viziune romantică despre un aventurier italian ajuns mason, condamnat la moarte de Inchiziție, cu pedeapsa comutată la închisoare pe viață. Prozatorul Cosma a tradus din acesta două capitole) atestă apetențe experimentale în mânăuirea limbajului ca și înclinația spre spiritul de aventură, de frondă, prezent și în eseu de excepție dedicat lui Cyrano de Bergerac.

Aceeași practică a traducerii ca preambul la scrisul propriu o regăsim în secțiunea rezervată literaturii de anticipație. Anton Cosma traduce câteva bune zeci de pagini din Joseph-Henri Rosny-Aine, om de știință apreciat de contemporani, autor al unei întinse opere de „povestiri fantastice, științifico-fantastice, romane sociale, povestiri de aventuri”, fiind unul din părinții fondatori ai literaturii științifico-fantastice.

Traducătorul îi atribuie „un stil romantic, uneori visător-desuet”, descriind „omul în confruntare cu ființe stranie, civilizații și maniere de a gândi insolite”.

Aspecte de stil și perspectivă confirmate și în povestirile traduse (5 la număr), incluse în acest volum.

Genul de ficțiune situat între fantastic, fantasticul psihologic și științifico-fantastic cultivat de autorul tradus e caracteristic și pentru o parte a prozei lui Anton Cosma, cea din *Povestiri din lumi paralele* sau din povestirile SF aici incluse. Tema jafului cosmic din **Papagalul negru** →

revine în **Gangsterul și luna** cu prezentarea unui personaj malefic sub aparențe benefice, țința lui fiind concesiunea „lunii de pe cer”. În autoproiecția sa megalomanică acesta se vrea „gangsterul cel mare, gangsterul cu majusculă”. **Întâlnire prematură** este o narațiune „cosmică” ambițioasă, despre o „supernavă galactică”, un fel de instanță (etică) majoră ce impune legile dinamicii cosmice asupra dezvoltării civilizației terestre, civilizație care trimite, spre contact cu „Zei” supergalactici, o navă spațială proprie. Momentul întâlnirii cosmice nu pare a fi bine ales de către Planeta Albastră, căci operațiunea de monitorizare a dezvoltării Planetei (efectuată cu ajutorul a 11 „module-pilot” de cercetare) s-a soldat cu verdictul „insuficient”. După mai multe manevre tehnice complicate (dând prilejul unui „spectacol luminos” uimitor) formația modulelor-pilot revine la nava-mamă, hublourile cosmodromului se închid, blocând (deocamdată) accesul navei terestre.

De reținut starea tehnică remarcabilă a imaginarului cosmic al tânărului prozator: „Supernava galactică” operează „modificarea de traiectorie” a navei terestre, după care „își urma drumul ei sinuos printre planetele și stelele Sistemului Solar”, îndreptându-se spre alte sisteme stelare. Operatorii cosmici apelează, pe lângă „modulele-pilot” la „periscoape atomice”, „raze laser”, „mesaje telepatiche”. Dincolo de recuzita specifică genului, bine stăpânită, autorul dispune de un autentic talent descriptiv, pe linia grandiosului, a desfășurării aventurii în macrocosm.

Dincolo de unele minusuri sau stângăcii inerente începuturilor, un prim capitol dintr-un proiect (**Orice distracție se plătește**) rămas neîncheiat atestă certe calități descriptiv narative. Dacă notațiile de cadru și atmosferă suferă de o anume generalitate (activități nocturne legate de „lupta pentru existență”: umană, cu „schimburile de noape”, barurile și prostituția; animalieră – „în căutarea hranei”), iar descinderea în concret e întrucâtva ilustrativă, păianjenul „protagonist” și povestea luptei sale titanice cu fluturile zburând nepăsător în pânza/capcana fatală are dramatismul unei înfruntări

Marcelo Diaz, „relicvă”

eroice, prădătorul și victima fiind deopotrivă de vii și apropiați percepției lectorului. Naratorul etalează un acut simț al detaliului, selectând amănuntul semnificativ, are abilitatea dezvoltării unei istorii (prinderea, imobilizarea și asigurarea prăzii ca și restaurarea pânzei-capcană pentru asaltul următor).

Mai integrată specificului SF, povestirea **Vântul bate dinspre insule** are, afară de câteva aspecte datate (apropierea trenului „accelerat” de gara modestă a unui megapolis al viitorului; întoarcerea de la slujbă a d-lui Aderca, preocupat de visul simplu al unui duș și apoi contemplarea munților, prin lunetă), o dezvoltare epică sigură, în registrul spectaculosului. Bine condusă e coborârea, apoi invazia norului toxic ce sufocă pe cei 200.000 locuitori ai orașului Sarmidava, sau descrierea în culori vii, izbitoare, a seriei de explozii cu fotoni/neutrini din arhipelagul atlantic Ponta del Gado. În final – sinuciderea comandantului de program și a adjunctului său au ceva schematic în consemnarea lor rece, statistică.

Acest al treilea volum de scrieri epico-lirice postume (inclusiv traduceri), unele încheiate, altele rămase în proiect ilustrează bogata diversitate de preocupări ale unui spirit creator fecund, inventiv, atras de multele roluri ale unei năzuințe formative faustice.

Reușitele, ca și neîmplinirile aici atestate sunt mărturia unui om întreg, a unui spirit complex, artist deplin al cuvântului.

LIBERTATEA DE GÂNDIRE A PROZATORULUI

Nu o dată, editarea postumelor a oferit operei unui scriitor, în întregul ei, deschideri fără precedent.

Cunoscut de cititori, mai întâi, doar în calitate de critic și istoric literar (1), prin scoaterea de la sertar a postumelor și editarea lor prin grija Elei Cosma, opera lui Anton Cosma dobândește noi valențe. Apariția operei postume (2) pune într-o nouă lumină, așa cum era de așteptat, nu numai prozatorul și dramaturgul, ci și omul Anton Cosma care, ca un neînfricat perfecționist, nu se mulțumea numai cu trăirea exterioară a vieții („orizontală”, cum o numește prof. Mircea Muthu), în care individul se vede adesea forțat de cutumele și mai ales de cabotinismele societății contemporane, căutând salvarea, grație lecturii asidue și a scrisului, în construirea unei lumi interioare („verticală”), fictive, în care bunele principii să nu mai poată fi călcate în picioare.

„Gândiți-vă să trăiți liberi! Îndemnul acesta, adresat de Cyrano de Bergerac vremii lui Ludovic al XIV-lea, sună la fel de vibrant în zilele noastre, peste cele trei veacuri și jumătate care s-au scurs de la nașterea sa (6 martie 1619)” - așa începe un text inedit, *Utopia comică-contemporanul nostru Cyrano* (3), în care profesorul Anton Cosma încearcă să-și spună indirect păsul cu privire la obnubilarea forțată a libertății omului în vremuri mai mult sau mai puțin coercitive, pe care din nefericire, el însuși le traversa la finele deceniului șapte.

O primă „cheie” a eseului atrage atenția, ca o veritabilă *captatio benevolentiae*: în ciuda năclăirii „în pasta groasă gasconă” a mitului său, „de pana unui E. Rostand”, notorietatea personalității lui Cyrano este confirmată, de Remy de Gourmont care pe bună dreptate afirma: „*Ideile lui din 1650 erau exact cele mai libere idei ce ar putea fi profesate în zilele noastre*” (p.4). Transformat de „ironia destinului” dintr-un profet al viitorului omenirii „într-o umbră a trecutului eroic-galant al Franței Regelui Soare”, Cyrano de Bergerac „a simțit – opinează Anton Cosma - totuși din plin tirania contingentului: *În vârsta aceasta* →

NICOLAE SUCIU

de fier, oamenii sunt judecați după starea lor...” (p.4) Se pare că profesorul deja face aluzie la punctele comune între epoca regelui Soare și lumea modernă a contemporaneității sale. Însetat de viață, de cunoaștere, lui Cyrano îi place viața sa aventuroasă, comparabilă cu aceea a unor mari oameni ai Renașterii, ca Cervantes ori Benvenuto Cellini. Încă de la șapte ani „începe războiul cu pedagogia pedantă”, mai târziu, în colegiul Presles-Beauvais din Paris, luptă cu rigiditatea unui oarecare Grangier”. Dacă el ar fi rămas însă copleșit de *Perfectul curtean*, carte de căpătâi pentru orice vlăstar al claselor înalte care intra în viață, pe care o primește în dar de la tatăl lui, Cyrano, spune autorul *Detectivului particular*, ar fi rămas un simplu conformist, un „simplu d’Artagnan de cabaret”. Dar, după ce-l citește pe ascuns în colegiu, pe Lucian din Samosata, el devine „tot mai mult un veleitar și un frondeur” (p.4). Rămas mai apoi, fără sprijin financiar din partea tatălui și dornic de a se remarca, Cyrano participă ca simplu soldat, la luptele așa etichetatului de istorie „Război de 30 de ani”, de unde se întoarce cu „două răni, între care o tăietură în plină față”.

Părăsește lumea armelor și, revenind la Paris, își „reia viața petrecăreață, se bate în duel, cu oricine, dar nu pentru orice, dintr-o nevoie de dăruire generoasă către prieteni, către oameni” și își afirmă ideile progresiste și ateiste, căci „iconoclastismul, - remarcă autorul - însușit poate din scrierile bătrânului Lucian, i-a fost toată viața, mai mult decât un principiu, un mod de a trăi. „Rațiunea singură mi-e regină!-proclama el”. Ca tânăr „furios” el descoperă deviza „*épater le(s) bourgeois*”(p.5) cu două sute de ani înainte romanticilor”, punând „materialismul epicurean în morală”, în locul „gândirii oficiale quasiaristotelice”. Totodată cunoaște față de alții, „izbucniri de generozitate și devotament care ating eroismul”.

Spicuim în esul viitorului critic și istoric literar, câteva linii care dau contur, ca într-un grăitor crochiu, caracterului acestui versat frondeur: demnitatea, curajul, nonconformismul, ironia acidă, dar și scârba față de lumea din jur. Așadar, Cyrano „refuză cu demnitate protecția

măreșalului de Gassion, răsfățatul Parisului nobiliar”, după ce se luptase cu o ceată de spadasi pentru a-și salva un prieten, ocazie cu care lasă pe câmpul de luptă doi morți și șapte răniți și „silește pe un actor ce-l ironizase să-și întrerupă spectacolul și să fugă, lăsînd o sală plină revoltată și amuzată, sau cotonogeste, pentru un motiv asemănător pe niște păpușari ambulanți”.

Ca pamfletar neîntrecut, frondeur-ul Cyrano de Bergerac „face o scânteietoare și relevantă profesiune de credință”, vorbind despre „*plăcerea pe care mi-o dă un adevăr când îl pronunț. Îmi place să-l fac să izbucnească, dacă nu pentru că l-aș putea (impune), cel puțin pentru că-l îndrăznesc*” (p.5). Alături de cuvintele lui Cyrano, remarcă profesorul gânditor, el însuși băntuit de plăcerea de a spune adevărul într-o societate în care nu era permis așa ceva: „Plăcerea de a spune un adevăr este plăcerea superioară pe care ți-o dă conștiința propriei libertăți interioare”.

Cyrano nu va culege lauri nici la apariția principalei sale opere, *Lumea cealaltă sau Istoria comică a statelor și împărățiilor de pe lună* (1650) – „o utopie comică – adaugă autorul *Papagalului negru* - cu ascuțit polemic îndreptat, de pe poziția unui umanist de formație luministă, care a asimilat cele mai avansate idei ale anticilor, precum și cele mai noi cuceriri științifice, împotriva concepțiilor social-politice, filozofice, morale și religioase admise oficial” (p.5).

Dacă această carte „marchează un moment în literatura franceză și universală”, prin *Pedantul păcălit*, este de părere autorul *Ciudatei aventuri a profesorului* – „Cyrano este unul din inițiatorii comediei în proză din Franța”, iar prin *Statele și împărățiile de pe lună*, el „deschide drumul lui Voltaire cu povestirile sale filozofice și fantastice, fiind în același timp unul dintre precursorii literaturii fantastico-științifice din zilele noastre” (p.6).

La fel de îndrăzneț se dovedește a fi Cyrano în tatonarea viitoarei literaturi a absurdului, prin discursul unui personaj de-al său, iezuitul: „Cred că pământul se învârtă nu din motivele pe care le susține Copernic, ci deoarece focul iadului, după învățătura Sfintei Scripturi,

aflându-se în mijlocul pământului, cei condamnați la chinurile veșnice, vrînd să scape de dogoarea flăcărilor, se grămădesc pe partea boltită, ca să fie cât mai departe de foc și fac astfel pământul să se învârtă, așa cum câinele face să se învârtă roata în care e prins, când aleargă înăuntrul ei”. În timp ce tragedia sa, *Moartea Agripinei*, în care, „o replică banală e înțeleasă ca o replică ireverențioasă la sfânta cuminecătură”, stârnește mare scandal, manuscrisul ultimei lui cărți, *Scânteia*, va dispărea de pe masa lui de lucru, chiar în momentele când, după 14 luni de ținuire la pat, produsă de o lovitură cu bârna în cap, și după refuzul categoric de a se împăca cu religia, Cyrano închide ochii pentru totdeauna.

Demnă de menționat este, la finele acestui eseu, aprecierea pe care i-o aduce gânditorul veacului XX, acestui năstrușnic frondeur: „Privindu-le fără prejudecăți, faptele vieții sale ne apar ca zbateri de o măreție tragi-comică, donquijotescă, ale omului în luptă cu propriul destin, în cântarea libertății sociale și spirituale” (p.6).

Anton Cosma apreciază faptul că „actele lui, adesea grotești, întotdeauna de o anumită naivitate juvenilă iremediabilă”, sunt ale omului care „descoperise prea curînd toleranța și libertatea”, sub imaginea convențională de d’Artagnan descoperindu-se „un Don Quijote, umanist incorrigibil”, se bate „eroic și ridicol pentru himera libertății absolute” (p.6).

BIBLIOGRAFIE:

- ANTON COSMA, *Romanul românesc și problematica omului contemporan*, Ed. Dacia, 1977;
- ANTON COSMA, *Geneza romanului românesc*, Ed. Eminescu, 1985;
- ANTON COSMA, *Romanul românesc contemporan*, Ed. Eminescu, 1988.
- 2 ANTON COSMA *I TEATRU*, Ed. Argonaut, 2010;
- ANTON COSMA *II PROZĂ*, Ed. Argonaut, 2012.
- 3 COSMA, ANTON, *Utopia comică - contemporanul nostru Cyrano*. Textul dactilografiat de autor în 1969 și cules de Oana Habor (la 20 mai 2017), a apărut în revista *Vatra Veche* nr. 5/ 2020.

Vasko Popa

Mitul și mitologia imaginarului (II)

Cărțile lui Vasko Popa, elaborate pe linia unei austere concepții clasice, au impus un fenomen sau, cum se exprima în revista „Lumina” (nr. 7/1987) Zoran Mišić (în *Poezia lui Vasko Popa*), „un limbaj poetic original, nou, modern, eliptic și sintetic totodată”. Poemele acestora radiografiază, până la saturație, lumea reală, nonfigurativă, desacralizată, exploatarea la maximum recuzita care compune decorul, în care Vasko Popa alege să-și poetizeze viziunile, reflexele visurilor/visărilor individualizate prin via-i trăire. Hermeneutica întregii sale poezii își datorează magia, pe de o parte, evaziunii de ireal, pe de altă parte, lucidității, de extracție filozofico-metafizică, despovărată de anacronismul unei culturi în mișcare, deschiderii eului său spre modelele catalizatoare ale literaturii europene, validată de un post-modernism axiologic, axat pe valori estetice indubitabile. În consecință, Vasko Popa orientează literatura, universal, către o existență netrucată/nefalsificată, explicitând și legitimând mecanismele, deseori contradictorii, de (în)temeiere a poeziei.

Modernismul, generat de po(i)etica sa, corespunde exact unui „simulacru”. Îndatorat modelului consacrat, Vasko Popa nu întârzie să-și formeze propria rețetă, propria concepție despre arta poetică, despre „dedoxificarea” acesteia.

Construcțiile sale lirice, cu accent pe sonoritate și depoetizare, trădează, în parte datorită sentimentalizării/ mistificării inevitabile a ideaticii și imagisticii cuvintelor obișnuite, în ebuliție, ieșite din tipare, un poet suprarealist, care, fără să desfigureze lucrurile, le insuflă o altfel de identitate, aceasta din urmă investită cu harul de a insinua elementele gnostice ale misterului ascuns într-un non-eu mai empatic, deviat mai înspre celălalt: „Ochioasa floare a soarelui ne-ai schimbat-o/ Cu o piatră oarbă cu nechipul tău/ Și-acum ce mai vrei minune// Ne-ai identificat cu tine/ Cu golul din veninosul tău dinte gol/ Cu eternitatea ciobită/ Țasta să fie întregul tău secret// De ce te ascunzi acum în orbitele noastre/ De ce șuier

cu beznă și pâlpoi cu groază/ Oare numai la atâta te pricepi// Nu clănțanim noi din dinți ci vântul/ Lenevind la târgul soarelui/ Rânjim la tine până la cer/ Ce ne poți face// Craniile ne-nfloresc de răs/ Privește-ne satură-te de tine însuși contemplându-te/ Noi te provocăm minune” (*Cântecul Turnului-de-cranii*), sau: „Capul meu mă privește deja din țepă/ Și-așa nu exist și nu existiți/ Vă dați seama// În suflet loviți în dulcele mijloc/ În cornuta lună de pe frunte/ În vipera din ochi// Să facem să mai trăim și noi/ Spre înflorita cheie a existenței/ Până-n fundul mării de sânge câinesc/ Fără ezitare după mine voi, cei fără viitor./ Puteți ori ba// La cuțite pământul și cerul lor/ Moartea s-a saturat de mult de noi/ La cuțite lupii mei nemâncați/ Capetele voastre rânjesc deja în țepă/ Și-așa nu există și nu există/ Vreți ori ba” (*Gheorghe cel Negru*).

Poemele din *Câmpia neodihnei* (Ed. Libertatea, 1965) și din *Poezii* (Ed. Libertatea, 1983), intens paradigmatic, de un simplism dominat de metafore și licențe iconografice vădit bacoviene, vizează precaritatea perpetuă a ființei umane în univers, în care materia poetică plonjează, în accepțiunea lui Roland Barthes (*Gradul zero al scriiturii*, Ed. Cartier, Chișinău, 2006, p. 38), „într-o realitate interioară consubstanțială”, modernă, am îndrăzni să adăugăm, unde „natura spontan funcțională a limbajului” este riguros susținută de euforii și simboluri care reclamă permanența și durabilitatea (vezi *piatra, focal, roata, umbra, zidul* ș.a.m.d.). Discursul vaskopopian subliniază, ceremonios, sentimentul că mitul demetamorizat al poeziei, indiferent că glisează dinspre realități spirituale spre realități fizice, sau dinspre ficțiune spre gândirea acțională, devine, la nivelul semnificației, chiar dacă a suportat mutații în diacronie, o componentă incontestabilă a imaginarului epicizat, lucru care l-a făcut să supraviețuiască,

să nu-și „piardă temeiul”, ca să-l cităm pe G. Călinescu: „Umblu cu toiagul părintesc în mână/ Cu o aprinsă inimă-n toiag/ Tălpile mele silabisesc literele/ Pe care sacrul drum mi le scrie// Le desenez cu toiagul pe nisip/ La fiecare popas/ Înainte de culcare// Pentru a mi se-ntipări în memorie// Sunt încă departe/ De-a le dezlega înțelesul/ Deocamdată ele îmi seamănă/ Cu o constelație a lupului// Avea-voi cu ce-mi petrece nopțile/ De mă voi întoarce viu și sănătos acasă” (*Pelerinaje*), și: „Limpede ochi în piatră/ Deschis pentru totdeauna/ Prin patru lovituri de toiag// Somnoroasele verzile gene ale ierburilor/ Ele-și ascund și descoperă/ Recele transparentul adevăr// Pe fundul acestei ape/ Sclipește cristalinel cap de lup// Cu curcubeul în dinți/ Spălarea pe față cu această apă/ Tămăduiește orice durere de moarte/ O singură înghițitură/ Orice durere de viață// Limpede ochi în piatră/ Deschis pentru oricine/ Se leapădă aici de propria-i neagra-i lacrimă” (*Izvorul lui Sava*).

Actul liric dezleagă „nodurile” unui limbaj resemantizat, semnalând decizia poetului de a se orienta, fără busolă, într-un spațiu fluid, recuzat, totuși, de actantul liric, prizonier al convențiilor (în criză) deja expirate. Autotransferul lui Vasko Popa într-o altă dimensiune spirituală, duală, a însemnat, în context istoric, evident, sanguinar vorbind, o potențare a semnificațiilor po(i)esis-ului. Pentru creator, poezia a devenit șansa „recuperării estetice” (Gérard Genette) a memoriei, a paradisului închipuit în sine. Mult mai semnificativ ne pare faptul că „necesitatea poetică a haosului” (Hugo Friedrich, *Structura litericii moderne*, Ed. Univers, 1998, p.26) a ajuns derivata unei conștiințe determinată să-și exprime avatarurile fără să imite sau să mimeze retorica altora.

Pătrunzând în universul poeziei autorului volumelor *Sporedno nebo/ Cerul secundar și Uspravna zemlja/ Țara verticală*, constăți că leitmotivele dominante ale poezicii sale sunt concentrate în jurul unei liminalități sugestive care îi faci-litează accesul către lumi alternative, nou create între real și imaginar: „I s-a urât de cerc/ De cercul perfect din jurul său/ S-a oprit// Îi este grea→

FLORIAN COPCEA

povara/ Propria povară înlăuntrul ei/
A aruncat-o// Piatra-i este dură/ Piatra
din care este zămislită/ A părăsit-o//
Se simte strâmtorată profund/ În
propriul său trup// Ieși/ S-a ascuns
de sine/ S-a ascuns în propria-i
umbră” (*Aventura pietrei*), sau:
„Umblă prin lume lupul schiop/ C-un
picior pe cer/ Cu celelalte pe pământ/
Umblă de-a-ndărăteala/ Și-și șterge
orice urmă din față// Umblă pe
jumătate orb/ Cu ochi strașnici și-
nroșiți/ Plini de gândaci vii și stele
moarte// Umblă cu o piatră de moară/
La gât/ Cu o oală spartă/ Legată de
coadă// Umblă neobosit și trece/
Dintr-o încercuire a capetelor-de-
câine/ Într-alta// Umblă cu soarele cu
douăsprezece fețe/ Pe limba-i
atârând până la pământ” (*Urmele
lupului schiop*, 5).

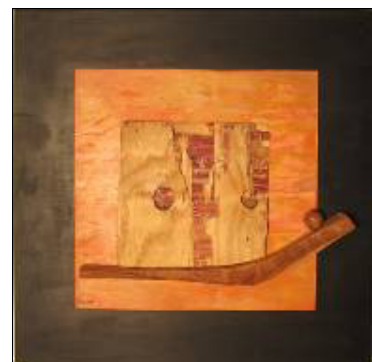
Vasko Popa are vocația parabolei
și a alegoriei, versurile sale fiind o
permanentă explorare a imaginarului
și, totodată, o concentrare la maxim a
trăirilor în care acestea esențialmente
se dezvoltă. Fantasmale, mai ales
cele cosmice, cu modulație serafică,
produc tot timpul o stare de grație
hiperbolică, care pune în valoare
praxisul și exaltarea creatorului care,
dintr-o idee banală, poate,
poematizând, înfăptui o *ars poetica*
captivantă: „Stăm așezați pe-o bancă
albă/ De sub bustul lui Lenau// Ne
sărutăm/ Și vorbim așa în treacăt/
Despre versuri// Vorbim despre
versuri/ Și ne sărutăm așa în treacăt//
Poetul privește prin noi/ Prin banca
albă/ Prin pietrișul de pe alee// Și
buzele sale de bronz/ Rămân
nemișcate// În parcul din Vârșeț/ Aflu
treptat/ Ce-i esențial în poem” (*Ora
poetică*). Limbajul, fără să sufere
distorsiuni semantice (să reținem:
angajat într-un anunțat modernism),
resuscitând totuși barocul, devine un
modus vivendi armonios-coerent. De
fapt, tocmai în această hermeneutică
decadentă constă unicitatea lui Vasko
Popa, poet vizionar, cu oroare de
formule abstracte, întreținând poetic
un imagism orientat estetic spre
frumusețile și miracolele întrupate în
tot ce ne înconjoară. Fiecare dintre
simbolurile cultivate, explicate
întrucâtva în manieră lirică, conțin, în
substanța lor, infuziuni de realitate, în
termeni prozaici: abolită, cu putere de
luminare a poeziei care, să ne
amintim, pentru Tudor Arghezi
(*Poezia*, 1933) însemna „ceva care nu
e nimic”. Vasko Popa însă va pune

semnul egal între acest „nimic” divin
și ființă.

Tocmai, de aceea, poezia sa, nă-
cută, să șarjăm, pe marginea aserțiunii
autorului *Cuvintelor potrivite*, „din
nimic”, e singulară, având capacitatea
de a închide întregul univers în spa-
țiul îngust (dar sacru) al unei „cutii”
magice. Carevasăzică, descoperim, în
anatomia poeziei lui Vasko Popa,
sfârșitul unui mit literar și începutul
altuia, cel din urmă circumscriind un
sens veridic creației, acesta fiind
singurul în măsură să euhemerizeze
imaginea realului originar. Prin
intermediul ficțiunii, ieșite „din
câmpul obișnuit al exercitării
limbajului” (Gérard Genette), Vasko
Popa reconstituie mythosul unui timp
subiectiv retras din istorie, pentru a fi
sanctificat/reificat în poezie. Mesajele
poemelor din volumul *Poezii* (Ed.
Libertatea, Panciova, 1983), situate în
sfera de gravitație a unui katharsis
care mai curând constrânge la o
ambivalentă dedublare a eului, ne
obligă să recunoaștem că aparenta
dezordine poetică a lui Vasko Popa
este, realmente, expresia unui spirit
eliberat de complexe, lucid în
demonstrația că în cuvinte s-a ascuns
o realitate posibilă, irepetabilă,
enigmatică, datorită căreia, prin
exercițiu poetic, (re)simbolizează
sistemul de imagini ascensionale,
modul de a privi lucrurile și de a le
(re)interpreta urățenia, grotescul,
frumusețea, existența.

Marcelo Diaz, „Creșterea luminii”

Marcelo Diaz, „Arcă”

Multitudinea de stări detectate în
poeme ne oferă chipul unui ego
dezrobot de insolitari, în contrasens cu
metastaza unui suprarealism despre
care nu vom spune că nu și-a făcut
suficient stagiul în literatură sau că nu
a influențat-o în formă și fond. În
esență, vizionarismul lui Vasko Popa,
copleșit de metafizic, recognoscibil,
este, în esență, ludic, atemporal,
descoperind un real susținut, cum
sugerăm mai devreme, de simboluri
chtonice.

Abandonarea clișeelelor, fenomen
 greu de acceptat de literații generației
lui Vasko Popa, a grăbit explozia
lirico-estetică a literaturii universale
sau, cum constata Mihai Cimpoi, a
forțat ieșirea din cerc a mai multor
creatori tributari realismului socialist.
„Șocul” poeziei moderne provocat de
Vasko Popa a racordat literatura sărbă
la cea europeană.

Apartenența lui la accesorii
logos-ului poeziei moderne,
filozofică, conotativă și non-
ornamentală, a pus în circulație lirică
o serie de topoi, până la el fără
semnificație estetică.

Prin urmare, Vasko Popa este un
demiurg subversiv care a pus mai
presus de orice nu imitația, ci creația
vieții, fără să se lase timorat de abisul
și absurdul care sălășuiesc în om.

Încheiem expozeul nostru despre
viața și opera lui Vasko Popa
prezentând un fragment din eseu
O poezie autentică, ce i l-a dedicat
biograful Skender Kulenović: „ca la
fiecare poet care creează și nu
reproduce, care trăiește din propria sa
lumină și nu din cea împrumutată,
expresia lui Vasko Popa este vie,
neprefăcută, iar tot ce este viu este și
individualizat, chiar și atunci când
putem bănuși la el influențe străine,
pentru că, la un poet veritabil,
totdeauna este vorba de afinitate...”

Asterisc
Memorialistică
„Memoriile” lui
Bartolomeu Anania
(1921-2011)

Dovedind un talent literar notabil, volumul de memorii ale lui Bartolomeu Anania, semnat ca toate operele sale cu numele de „mirean”, respectiv Valeriu Anania, este neîndoiește cea mai populară carte a fostului arhiepiscop și mitropolit al Clujului, contracandidatul Patriarhului Daniel la cea mai înaltă treaptă a bisericii ortodoxe. Mitropolitul Bartolomeu a fost considerat de mulți un lider al aripii rigide, fundamentaliste, a bisericii tradiționale românești, fapt contrazis cu prisosință însă de lectura cărților sale, între care și „Memorii”, publicată de editura ieșeană Polirom.

Povestea incluzând mărturisirile unui destin mai puțin obișnuit este consemnată într-o carte ea însăși ieșită din comun: conține două părți distincte, însemnând, practic, două cărți, scrise la 30 de ani diferență între ele și mii de kilometri distanță. Prima a fost scrisă în Statele Unite ale Americii, la Detroit, în 1974, pe când autorul era călugăr și preot și trecuse de 50 de ani, predestinată a fi publicată numai după moartea sa. A doua a fost scrisă în România, la Cluj, începând cu 2004, pe când era arhiepiscop și mitropolit și trecuse de 80 de ani.

Lucrare amplă (aproape 700 de pagini), „Memoriile” relevă povestea fluentă a vieții unei puternice personalități, constituind totodată o panoramă valoroasă a unor epoci și regimuri politice diverse care acoperă nu mai puțin de 60 de ani din secolul al XX-lea, scoțând la iveală secvențe capitale ale istoriei românești contemporane, precum și fascinante intrigi romantice, rivalități literare și mărturii despre cunoscute firi contradictorii. Lectura cărții denotă un ton firesc lipsit de floricele stilistice, dar nu lipsit de un farmec aparte.

Fragmente: "Nu am ținut niciodată un jurnal. Douăzeci și șapte de ani am trăit sub dictaturi, în România, când orice gând al tău încredințat hârtiei putea deveni obiect de incriminare și osândă. De opt ani și jumătate trăiesc în lumea liberă, dar

vechea nedeprindere de a-mi face însemnări zilnice a devenit deprinderea de a nu le face. Vine o vreme când viața ta se cere rostită și altfel decât în graiul convențiilor sociale, mai adevărat adică și mai de-a dreptul, și atunci, în lipsă de altceva, ți-o iei de la capăt pe amintiri, de-a rostogolul, ca apa muntelui poticnită'n pietre, și o duci până unde poți. Începute acum vreo nouă luni, la vremea când gândul de a mă întoarce la vatră coincidea cu o chemare a patriarhului meu pentru niște rosturi cărora le fusesem îndărătnic timp de douăzeci și cinci de ani, însemnările acestea le isprăvesc în ajunul unei plecări care, după vorba poetului, ar putea să fie și o moarte. Le-am scris în grabă, cu ochii pe calendar, fără meșteșug și fără pretenții, căutând să le țin amintirilor o curgere în timpul lor, care totuși suferă de unele aproximații. Le las aici, pe seama celei mai adevărate prietenii pe care am avut-o vreodată, înaltă, pură, jertfelnică, înțelegătoare, harismatică, atocuprinzătoare, cu dorința ca ele să nu fie date publicității decât după ce vor fi trecut cinci ani de la moartea mea, în afară de cazul că împrejurările vor porunci altfel".

„Mulțimea s-a încolonat și s-a îndreptat spre reședința episcopului greco-catolic Iuliu Hossu, de pe calea Moșilor. Prea sfințite, i-am spus, studențimea românească a venit să ștergă scuipatul unguresc de pe obrazul sfinției voastre, I-am sărutat obrazul și mâna în ovațiile celor de față. Mult mai târziu, când l-am reîntâlnit pe episcopul Hossu la mănăstirea Căldărușani, unde se află

în surghiun, și-a amintit cu mare emoție de această scenă." (momentul recunoașterii integrității Ardealului la Conferința de Pace de la Paris).

"= "Celulă în care am stat, singur, câteva zile, avea ciment pe jos, un pat de fier, cazon, un scaun și o altă pacoste, ploșnitele. Se vedeau și ziua, cu zecile, plimbându-se pe pereții murdari, ieșite din crăpăturile largi, dar noaptea se lăsau flămânde și-mi năpădeau patul și trupul, catifelate, fine, cu umblete nuanțate, făcându-se simțite doar în secundă când înțepau. Celula era luminată noaptea de un bec slab și murdar, deasupra ușii, și puteam să urmăresc invazia ploșnitelor care se coborau pe pereți și mișunau pe podeaua de ciment, năzuind către patul de care nu s-a putut prinde nicio secundă de somn. M-am bătut cât am putut, am strivit câte am fost în stare, cu palmele și picioarele, făcusem podeaua și pereții numai fășii de sânge și umplusem aerul cu putoare. Gardianul din schimbul de dimineață a văzut spectacolul și m-a înjurat, dar cel din schimbul de seară s-a milostivit și mi-a adus un bidon mare cu petrol pe care l-am turnat pe podeaua de ciment, făcând o baltă din perete în perete. Am tras patul în mijlocul celulei, cu picioarele lui de fier izolate în baia de petrol și-mi nădăjduiam o noapte de odihnă, când mi-a fost dat să văd ce n-aș fi gândit: după mai multe tentative de asalt la podea, ploșnitele se ridicau pe tavan, deasupra patului, și se aruncau pe mine, că o ploaie fetidă... Am început să râd că un prost, de unul singur[...]"

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

Marcelo Diaz, „Zăvor”

Intrarea în Cer

Frate, cu mersul abătut,
Vrînd să te încununii,
Răul ce omul ți-a făcut
Niciicînd să nu-l răzbuni!
Chiar de-ai avut nădejde-n toți
Mai mult ca-n rugăciuni,
Pe cei de-s vii, pe cei de-s morți
Niciicînd să nu-i răzbuni!
Ai fost lovit de frații tăi,
Robiți de-nșelăciuni.
Tu bun ai fost, ei au fost răi,-
Niciicînd să nu-i răzbuni!
Ei te-au rănit, prea lăcomoși
De-atîtea prădăciuni!
Dreptatea are ochii soși,
Dar tu să nu-i răzbuni!
Ei te-au voit pe brînci să mergi,
Firimituri s-aduni.
Pe Caini poți să-i înțelegi,
Să nu poți să-i răzbuni!
Dă-i Atotbunului Christos
Ai inimii tăciuni
Și suflețu-ți păstrînd frumos,
Niciicînd să nu-i răzbuni!
Dă-i Lui pe vii, dă-i Lui pe morți,
Pe hoți, pe căpcăuni,
Pe cei avari, pe cei netoți,
Numai să nu-i răzbuni!
Pe cei zavistnici, pe cei cruzi,
Pe șerpi și pe tăuni,
Că te-au mușcat să nu-i acuzi
Și nici să nu-i răzbuni!,
Că altfel nu mai intri-n Cer
Și-n veci nu mai găsești
O Pace-a verdelui lăicer,
Frate din Gordinești!
25 iulie 2020, Chișinău

Vremi zburlete, vremi mărunte,
Ca falșii eroi.
Ce-i mai rău e pus în frunte,
Ce-i bun - la gunoi!
Vremi fudule, năpădite
De dunduci de soi.
Dănțuind peste morminte,
Cheful lor e-n toi!
Deportarea li-i pe gură,
Moscova-n priviri
Și de-i cerți puțin te-njură,
Că se cred Martiri!
Cînd vorbesc mitraliază,
Parsă-s scoși din minți!
Nu gîndesc, ci delirează,
Gayii le sunt sfinți!
Și-n parada lor se-avîntă
Domnișoara Cui
Și icnește: „Asta-i, sfîntă,
Vatra Neamului!”
Și-i filmată, răsfilmată
De ciocoi în roș,

Ce-ntr-o zi apropiată
O vor da la coș!
24 iulie 2019

Noi nu contăm

Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, nu ca noi, cei învechiți.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, nu ca noi, îndrăgostiți.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, de Christos bătîndu-și joc.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, care are doar noroc.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, fără inimă în el.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, fără taine și rebel.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, scriînd doar despre nimic.
Noi nu contăm, așa a spus Poetul.
Celebru, dar neroditor în spic,
Zavistuiind pe cei ce nu contează,
A căror alăută-n Cer vibrează!
21 iulie 2020

Prigonitorii mă-nțînesc cu plinul
Și-n schimă îngerească Rozmarinul.
Plinirea Vremii s-o citească mi-i dată
Ca Ruga să mi-o am neîncetată.
Și-n ziua cînd voi ști că Rana-mi
curmă
Un Crin să-mi dea sărutul de pe
urmă.

Mă uit în ochii tăi și mă-nfioară
Un gînd pe care-l simt la nesfîrșit:
Ai fost și ai rămas prima vioară
Dintr-o orchestră ce-a apus subit.
Aveai harisme cîte n-avea nime,
Uitai în orice zi de omul vechi
Și eu în van sub zările sublime
Visam la chipul nobilei perechi.
Pămîntenească lege era-n mine,
Da-n tine Legea sfintei viețuiri,
Stăpîna peste-un cor de clavecine,
Cunună-ți împletea din trandafiri.

Trandafirul zi și noapte scrie.
Îngeru-i dictează rugăciuni.
Despre el a spus o ciocîrlie:
„Poezia lui face minuni”.

Poate fi nepămîntescă piine,
Pe care la inimă-o aduni.
Despre el va spune lumea mîine:
„Poezia lui face minuni”.
Astăzi n-are drept să recunoască
Ceea ce se vede, negreșit.
Numai cînd va fi să se-ofilească
Va trăi și-n lumea de granit!

Doină la nesfîrșit
„De la Nistru pîn-la Tisa”
Numai mie datu-mi-s-a
Lacrimă în loc de lapte,
Cîte-s: să le beau pe toate
Zi și noapte, zi și noapte
Și să cer, ca pe-un izvor,
Lacrimile tuturor,
Pe care nu le mai plînge
Nici un frate-al meu de sînge,
Pe care le-a-nmormîntat,
Dus în Cer, oricare sat!
17 iulie 2020

Pentru cît ai suferit
Raiul ți s-a dăruit,
Crizantemo.
Chinul tău n-a fost lumesc,
Raiul tău va fi ceresc,
Crizantemo.
Pentru cît te-au tot ucis,
Pentru-atît ai și învins,
Crizantemo!
Și-acum, cînd dușmanii nu-s,
Chipul tău de Domnu-i uns,
Crizantemo.
Ei să piară, tu să fii!
Nu pe-un ceas,- pe veșnicii!
Crizantemo!
Pentru c-a ta gură Sus
Sărutată-i de Iisus,
Crizantemo!

Ce teatru colosal ai, Doamne,-n cer:
Poeți, actori, regizori fără seamăn.
Mă uit la poza lor și Te întreb:
„E măcar unul cu Iubirea-Ți
geamăn?”
Saduri cu roduri văd la orice pas.
Ticăloșia mea Îți dă de știre
Că n-am învins păcatul nici un pic,
Vrednic de-osîndă și disprețuire!
Rodirea Pocăinței n-o mai am,
Dar printre nopți și zile neguroase
Eu mă opresc din drum și-atunci
exclam:
„Nețarmurită-i Mila Ta, Christoase,
Că-n loc să mă arunci în hău de iad
În mine psalmii Tăi aud cum cad,
De parcă-s mere dulci și
preafrumoase!”.

TRAIAN VASILCĂU

A trăi netrăind...

(Note de lectură la volumul de poezie al Anei Pop Sîrbu, *Când amurgul devine albastru* – Târgu Mureș, Editura Vatra veche, 2020; Prefață, intitulată *Ana Pop Sîrbu, Amurgul, din alb, e atât de albastru*, de Maria Hulber; Postfață, intitulată *Cântecele Albertei*, de Florin-Corneliu Popovici; Ilustrații de Sabina Ivașcu).

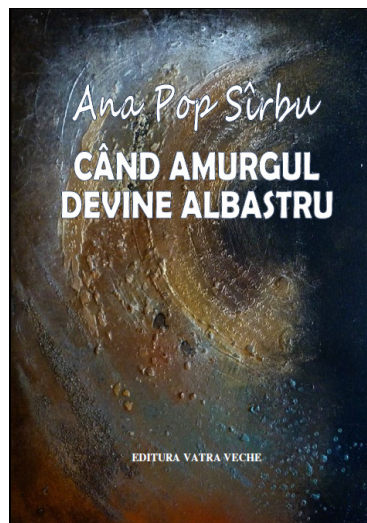
De mult am vrut să renunț la dialog, ca modalitate de a-mi expune, în scris, ideile. Dar se pare că genul căruia îi aparține mă acroșează adesea și-mi zădărnicește planurile scriitoricești. Astfel încât și acum mă voi servi de un eșantion de conversație pentru a deschide perspectiva orizonturilor suprapuse, precum mările înșirate pe verticală, ale poeziei Doamnei Ana Pop Sîrbu. Într-una din serile trecute, glisând în noapte, distinsa poetă mi-a trimis, în cutiuța noastră de taifas („de taină”), fotografia unei frunze cordiforme, vulnerată de timp, perforată, chiar destrămată în multe locuri, împletind nervuri firave cu goluri substanțiale. „Aceasta e inima mea acum”, mi-a lăsat scris. „Inima de poetă...”, am dedus. „Nu”, m-a contracarat, cum obișnuiește, derutându-mă. De ce mă tot contrazice, dacă pretinde că mă simpatizează?!... „De femeie ce a trăit sau nu a trăit” (Aș pune aici trei semne de exclamare), a precizat. Completarea aceasta, exactă, definitivă, ca o lovitură de dinainte gândită, m-a bulversat. Pe moment, am tăcut. Nu e prima oară când am dovada că Doamna Ana Pop Sîrbu e poetă pur sânge. Și totuși, analogia dintre secvențele măcinate de vreme, până la disoluție, din structura acelei frunze căzute cu golurile din propria inimă, care ar corespunde tuturor celor netrăite, mi s-a părut a fi mai mult decât o metaforă existențială, și anume: un vers autentic, un vers din marea poezie. Replica finală, eliptică, dură, cu piscuri intonaționale, ca un basorelieu ([Această frunză este ca o inimă] „De femeie ce a trăit sau nu a trăit” – s.n. – M.-I. D.), părea a fi temeiul subtil al unei viziuni artistice proprii. Mi-am spus că pe disjuncția „a trăi sau a nu trăi”, exprimată la indicativ – modul tuturor certitudinilor – se poate clădi poezie.

Curioasă. Nu i-am mai așteptat doamnei Ana Pop Sîrbu cartea promisă, blocată, de vreo două luni, din pricini pandemice. Am deschis documentul electronic. Pentru a căuta în volumul *Când amurgul devine albastru* (2020), al doamnei Ana Pop Sîrbu, valabilitatea acestei chei de lectură: opoziția dintre timpul vital valorificat și cel ratat. Intuiția nu m-a înșelat. Am identificat, într-un poem al tuturor vârștelor experimentate deja, următoarele versuri referitoare la eul liric actual: „Încă nu e prea târziu/Să mă întorc la mine” (*Călătorie*). O simplă analiză pragmatică ne arată că, dacă e posibilă „întoarcerea la sine”, eroina lirică se află undeva la distanță de sine, traversând, probabil, o criză a trăirii plenare. Și versul: „Acum, nu mai sunt în poveste”, din *Invizibila aritmetică*, suscită o interpretare similară, ținând spre același nucleu semantic profund: evaziunea din propria poveste implică eșecul de a trăi unde se cuvine într-o anumită secvență temporală. Asemenea artificii inferențiale mi-au fost utile în iscodirea poeziei de dincolo de aparențele textuale. La Ana Pop Sîrbu prevalează implicitul. Țesătura, deloc marginală, deși inefabilă, a golurilor existențiale. Ce-mi aminteam, stăruitor, de senzația indescriptibilă pe care mi-o provoca dezechilibrarea avionelor, când „luau câte un gol de aer”. „Forma/Robustă a golului” din *Distanțele tresar*.

Poezia Anei Pop Sîrbu nu se citește. Se (re)simte. Este o poezie insistent crepusculară, cum o sugerează titlul.

Fundalul muzical din *Twilight Zone* m-a însoțit, în surdina imaginației, pe parcursul lecturii mele nocturne, incomode, dar admirative. Oare ce cântec o fi cântând Alberta? „La fereastra deschisă Cântă Alberta. Pe drum, claxoane. Pe fața zidului, o umbră. În spatele meu, O altă umbră e alungită pe caldarâm” (*Caldarâm*).

Atmosfera e terifiantă. De altfel, verbul *a tresări* și substantivul *țipăt* sunt frecvente și plasate chiar în contexte în care se combină cu inanimate, pentru a potența vigoarea și reverberația fiorilor: „Cartea tresare/Și iese din joc” (*Cartea de joc*); *Distanțele tresar* (vers și titlu); „Să văd toate culorile/Ascultând țipătul lor” (*Reverie la început de an*).

Numeroase mostre de metatextualitate sunt implantate în acest volum, care propune o poezie „fără contur, ca ficțiunea” (*Amurgul, din alb, devine albastru*). Ireală. Secretizată („viața stă ascunsă” – *Stânca*). Captivă: „Cărafe de cuvinte tăceau/într-o inimă” (*Adiere*). Refuzată sieși („Poezia/Și propria ei depărtare” – *Arhipoem 2*). O poezie de o *stranieta* rară (*Înserare*), ce „iradiază neliniște” (*Ibidem*), melancolie („Prin întuneric se văd/Melancoliile” – *Aparență*), mizând pe individualitate, pe originalitate uneori paroxistică („Îmi eram martoră” – *Unii aranjau arme, alții pregăteau vrăbii*). Poezie modernă, *mimesis-ul* unei lumi în care se mixează culorile unui „curcubeu anonim” (XXX) – roșul, galbenul, verdele, albastrul, violetul, cu albul, negrul și câteva nuanțe: purpuriu, auriu, verzui, mov, vinețiu – , astfel încât „cenușiul devine săgeată” (*Reflexie târzie*). Poezie expresionistă, a unei masive incendieri a eului creator, odată cu lumea de referință: „Scânteii sar din carte” (*Drumul*); „Cu flacăra, drept brătară” (*Invizibila aritmetică*); „Focul pâlpâie” (*Dealul din față devine munte*); „O flacăra tatonează zidul”; „Și elementul foc./Peste tot” (*Flacăra*). Amenințarea pircă devălmășește universurile perceptibile, decupate în tablouri sugestive – pe axele vizual, dinamic, sonor: „Cad litere/Ca niște hoaspe” (*Tăietura*); „Văzduhul e tot mai jos./Se aude plâns de femeie” (*Stânca*). Anularea ordinii, dispersia componentelor discursive (multe poeme par articulate din fragmente)→

MIRELA-IOANA DORCESCU

textuale incompatibile în succesiunea lor, fără coerență locală, dar fiecare secvență se justifică, finalmente, în coeziunea mesajului global) și reconfigurarea universului de creație amintesc de *Revelație (Apocalipsă)*: „Prin ferestre vedea-vom/Nevăzutul” (*Poetul – varianta 2*).

Construcția poetică robustă, fermitatea urmării unor linii directe, parcimonie lexicală, elaborarea fiecărui detaliu imprimă o notă de masculinitate discursului, mai cu seamă în compozițiile abisale, vizând metafizicul. Am resimțit ecouri din lirica dorcesciană: *Alfabetul absenței*, „*Celui ce nu mai vine*”, „*Acea parte metafizică/E tot între cei doi poli*”; „*Și elementul foc,/ tot*” (*Flacăra*) etc. Ca să nu mai vorbim de poemul *Senectute*, care pare desprins din *Poemele Bătrânului (Poemas del Viejo)*: Cf.

*Bătrânul puflăie.
Vede serbările cum trec pe lângă el.
Inima îi e un steag
Ce stă să cadă.
Zorile sunt vii,
El, asemenea.
Are încă brațe puternice.
Se zvonește
Că trupul bătrânului
A rămas trandafiriu (Senectute)
și:
Bătrânul a fost
bolnav, a înțeles, încă o
dată,
ce nenorocire, ce pedeapsă e
să ai trup,
mare greșală trebuie să
fi făcut protopărinții,
de vreme ce li s-a dat și
urmașilor să poarte atâta suferință,
Bătrânul își detestă trupul
subțire, ascetic,
Bătrânul își caută, de ani și
ani, sufletul,
îl simte, îl știe, undeva, pe
aproape, în tenebrele sinelui,
îl caută, i se pare uneori că-i
pe cale să-l întâlnească,
dar recade în cadrele trupului,
ca-ntr-o armură,
rece, dureroasă, străină,
Bătrânul nădăjduiește și
suferă,
dă deoparte un fel de
perdele, un amestec de mușchi,
de nervi și de sânge,
se cutremură de greață, ar
vrea*

*o clipă, măcar o clipă, să
iasă din acest fatal echivoc, din
acest paradox, din acest supliciu:
cu sufletul se află pretutindeni
și-oricând,
cu trupul nu-i nicicând și
niciunde (Eugen Dorcescu, Poemele
Bătrânului, 34).*

Aș încheia paranteza cu un comentariu identic cu versul dorcescian: „Și dincolo de toate, ce abis!” – *Spitalul*, din *Sub cerul Genezei*).

Dar, în lirica Anei-Pop Sârbu, și contrapunctul feminin este foarte convingător. De o parte, sensibilitatea („Atingi țijele rămase./Și un alt țipăt se-nfiripă” – *Tije*); de cealaltă, senzualitatea („*Senzuala ei reverie cade/Printre dantele meșteșugite...*”). Veritabile simboluri ale feminității sunt *sânul/sânii și glasul* („*Sânul ei valpurgic*” – *Poetul – varianta 1*; „*Sânii se lipesc de alt trup/De poemul ce nu se mai termină*” – *Poemul ce nu se mai termină*; „*Femeia și mestecenii/Au glasuri asemănătoare*”).

Pentru o construcție atât de tensionată, delirantă, în sens etimologic, cu viraje imprevizibile, frisonante, adesea morbide („*Într-un colț cineva încearcă/Să bea cututa*” – *Muntele*; „*Venea amurgul/Cel fără de suflet*” – *Amurgul*) e nevoie de curaj, stăpânire de sine, inimă tare. Ana Pop Sârbu le posedă.

Are, în plus, un talent imens, o forță a creativității uluitoare și o vocație a textualizării aparte: „*Greierii se lipesc de aer ca de o ghilotină*” (*Muntele*); „*Noaptea/Clandestina/Mă caută*” (59.XXX); „*O ceață s-a lăsat peste ei/Le-a atins obrazul/Devenind două cercuri./Două contururi alburii./Două pagini necitite...*” (*Ambiguitate*) etc.etc.

Limbajul poetic rămâne, în general, criptic, inaccesibil. Când colțuros, stâncos, când fluid, acvatic. Întotdeauna surprinzător, vag, eliberând valențe nebănuite din corsetele cuvintelor. Și din uriașul rezervor de tăcere ce le susține. De aici, relativitatea atingerii structurilor de adâncime. Și, mai cu seamă, dificultatea depistării intenției de comunicare. Sentimentul meu este că, la prima lectură, nu am ajuns la substanță. Din prudență, mi-am declarat limitarea la o lectură impresionantă. Dar, ce lectură!

Cinci poezii în unsprezece limbi

Un frumos și elegant volum, legat, format 20/17 cm, cu titlul simbolic **Podul de hîrtie**⁹ și cu subtitlul „*Limbile din Bucovina*” de Lothar Quinkenstein, editat de Florian Kühner-Wielach, apare la editura Danube din Ulm, unde apăruse tot în „*LYRIKREIHE edition textfluss*” și volumul „*Die Spitzenelf / Primul unsprezece*”, editat de Bogdan Coșa, însumând lirică românească tânără.

Volumul de față însumează cinci poeme („*August*”, „*Dincolo de râu*”, „*Martie*”, „*Scrisori*” și „*Podul de hîrtie*”) scrise în germană de Lothar Quinkenstein și traduse în alte zece limbi (armeană, engleză, ebraică, idiș, poloneză, romani, română, rusă, ucrainiană, maghiară), adică în limbile în care s-a vorbit în Bucovina, transpunerea făcându-se în patru sisteme de scris.

Cartea se deschide cu un „*Cuvânt înainte*” semnat de Florian Kühner-Wielach, directorul Institutului de Cultură Germană și Istoria Europei de Sud de la Universitatea Ludwig Maximilian din München, din care aflăm că acestui ciclu de poezii i-a fost acordat în 2017 premiul „*Spiegelungen*” pentru poezie.

Ilustrația de pe copertă aparține Sieglindei Bottesch, care provine din Transilvania, născută fiind la 21 decembrie 1938 în Sibiu, pictoriță și graficiană, din 1987 în Germania, care activează în Ingolstadt, landul Bavaria.→

MIRCEA M. POP

⁹ Lothar Quinkenstein: *Die Brücke aus Papier. Sprachen der Bukowina*. Herausgegeben von Florian Kühner-Wielach, danube book Verlag e.K., Ulm, 2020, 100 p.

În poemul cel mai lung, „Scrisori” (pp. 59-60), acestea vin din Düsseldorf, New York, Paris, Guangzhou, Naharia iar cadrul e sumbru, ușor celanian: „de pe malurile unor astfel de nopți”, „de pe malurile unui astfel de doliu”, „de pe malurile unor asemenea amurguri”, „de pe malurile shtiler shtiler”, „de pe malurile unor astfel de amurguri”, „de pe malurile unei astfel de tăceri”, „de pe malurile unor astfel de versuri”, „de pe malurile unui astfel de doliu” însoțite, acestea, de distihul „rîsul Sarei / vocea lui Jacob” și în final de „vocea lui Jacob / lacrimile lui Isaia”, conferindu-li-se, astfel, o notă tragicico-biblică.

Cele cinci poeme au fost traduse în română (pp.56-61) de Nora Iuga. Redăm în traducerea poetei noastre ultima poezie, „Podul de hârtie”, adevărat epitaf, care are drept motto un vers de Itzig Manger: „noi așteptăm, povestește”: „Cel ce duce dorul duce povara / duce cenușa numelor arse // cine trece viața netrăită / pe un pod de hârtie?”(p.61).

În „Postfața” sa, sugestiv intitulată „A unsprezecea poruncă: Tu să-ți aduci aminte”, publicată în germană și engleză, precum „Prefața”, autorul Lothar Quinkenstein, scriitor și traducător din poloneză, care predă la Universitatea Adam Mickiewicz din Poznan germana interculturală, după ce evocă o serie de personalități, în cea mai mare parte de origine ebraică, cu afirmațiile lor memorabile, arată că: „După pustiire, a rămas în multe locuri numai golul. Pe supraviețuitorii din Bucovina i-a împrăștiat exilul în toată lumea: Rose Ausländer a trăit în Düsseldorf, Paul Celan în Paris, Itzig Manger în Londra, Toronto, New York, Gedere, Salomea Mischel-Grünspan în Naharia” (p.84).

O carte-memorial, un semnal de alarmă tras în scopul evocării succinte a ceea ce s-a întâmplat și în dorința sinceră și speranța de a nu se mai repeta vreodată.

Marcelo Diaz, „Zbor”

Miraculosul tâlc al naturii

Remarcabilul și inepuizabilul preot-poet Dumitru Ichim ne propune un nou volum surpriză din izbulul mereu proaspăt și bogat al creației sale. El își alătură cele 31 de poeme ale sale, celor 27 poeme scrise sau culese (și traduse) de Adrian Grauenfels într-un frumos volum cu o minunată copertă și cu ilustrații din arta nativ-americană pe care cei doi autori l-au intitulat cu un fel de titlu experimental „Din poezia naivă a lumii” (Ed. Saga, Israel, 2020).

Poetul ne-a uimit recent cu noutatea „Psaltirii apocrife a Dreptului Iov” (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015), a poemelor înflăcărate din „Așa-i cânta îndrăgostitul din Sumer” (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016) și a minunatelor 150 sonete, atât de entuziast primite de public, din „Tu știi că te iubesc” (Ed. Cathisma, București, 2016), volume adăugate bogatei sale creații poetice, mereu de adâncă spiritualitate. De data aceasta, poetul Dumitru Ichim ne propune o incursiune în cosmogonia populației indiene (nativ americane) care, prin frumusețea profundă a sufletului uman exprimată într-însa, stârnește reverberații în spiritul creștin ortodox al autorului. Rezultatul este o carte a iubirii și a respectului pentru natură, pentru Creație și Creator, sentimente care se distilează într-o carte a esențelor, abstractă aproape, bogată în simboluri, o carte ilustrând piscurile unei înțelepciuni eclesiastice proprii vârstei târzii a poetului, când totul se

transfigurează și se încarcă de grele înțelesuri.

În studiul său „Über naive und sentimentalische Dichtung” (1795) Friedrich Schiller clasa toată poezia antică, pe Shakespeare și pe Goethe, în categoria poeziei naive, prin contrast cu poezia sa și a contemporanilor săi care era definită ca sentimentală, o poezie mult prelucrată și sofisticată. El scria: „Sunt momente în viața noastră când dedicăm multă dragoste și deosebit respect naturii prin plantele, mineralele, animalele și peisajele sale așa cum abordăm natura umană prin copiii ei, etica omului de la țară și simplitatea și puritatea primară a lumii ei”.

Poetul Dumitru Ichim a fost impresionat adânc de vizita într-o comunitate indiană, de dragostea și respectul membrilor acesteia pentru natură în care ei intuiesc o viață proprie, ascunsă și sacră. „Dacă omul se îndepărtează de natură, inima lui se împietrește” (Lakota). „Privește Cerul ca pe tatăl tău, Pământul ca pe mama ta și toate celelalte lucruri ca pe frații și surorile tale” (Anonim). „Toate plantele sunt frații și surorile noastre, ne vorbesc mereu și, dacă vrem să le ascultăm, le auzim” (Arapaho). „Umblă cu grijă primăvara – Pământul Mamă poartă făt” (Kiowa) „Când arătăm respect pentru celelalte ființe vii, ne respectă și ele” (Arapaho) „Fiecare animal știe mai mult decât știm noi” (Nez Perce). „Nu este nimic mai elocvent decât coada unui șarpe cu clopoței” (Navajo). „Ce este viața? Scăpărarea unei găze luminoase în bezna nopților de vară, aburul răsufării unui zimbbru iarna, umbra care aleargă prin iarbă și dispăre în amurg” (Blackfoot).

„Prima expresie a întâlnirii dintre Dumnezeu și om este cea a religiilor păgâne”, scrie Jean Danielou (*Dieu et nous*, Editions Bernard Grasset, 1967). Păgânii simt o forță misterioasă dincolo de fenomenele naturii, cum este căldura și strălucirea soarelui sau puterea distructivă a furtunii, pe care o cuprind în hierofanii (Mircea Eliade, citat de Jean Danielou). Atitudinea religioasă este proprie ființei umane, iar Dumnezeu are grijă deopotrivă de toate semințiile omenești de pe pământ. Sfântul Apostol Pavel s-a adresat astfel păgânilor din Listra: „Dumnezeu cel viu... în veacurile trecute, a lăsat →

HORIA ION GROZA

ca toate neamurile să meargă în căile lor, deși El nu S-a lăsat pe Sine nemărturisit, făcându-vă bine, dându-vă din cer ploi și timpuri roditoare, umplând de hrană și de bucurie inimile voastre” (Fapte 14, 16-17).

Emoția poetului la vederea și descoperirea permanențelor sufletului uman, a miraculosului univers plin de cădură și frumusețe al omului integrat armonios în natura pe care o iubește și căreia îi poartă respect, face ca inima lui, contemplând religia animistică a indienilor, să înțeleagă și mai bine credința sa proprie, creștină, și să freamăte în fraternitate cu semenii indieni „ca ochiul boului din Betleem./ [și] cântecul zimbrului alb” (*Yoho, fratele Taborului*). „Munții Te-au văzut și s-au cutremurat; puhoaide de apă au trecut. Adâncul și-a slobozit glasul său și mâinile sale în sus le ridică. Soarele și luna s-au oprit în locuința lor; ca să facă lumină, săgețile Tale pornesc și fulgerele lăncilor Tale fără încetare scapără” (Avacum 3:10-11).

Oamenii pe care i-a cunoscut și îndrăgit poetul sunt din tribul Nakoda (tălmăcit „prieten”) din munții provinciei Alberta, care face parte din marele grup Assiniiboine din Vestul Canadei (Alberta, Manitoba și Saskatchewan), onorat cu vizita personală a Regelui George VI și Reginei Elisabeta în 1939. Tribul Nakoda este cunoscut și sub numele „Stoney”, pentru că folosea pietre înfierbântate în foc pentru a le pune în ceaunul din piele pentru a le fierbe supă. „Oamenii Muntelui/ ai ultimului munte/ ce a vorbit către oameni/ tot ce știa despre cer./ pe tobele lunii./ ca fiii de tunet, cu palmele bat:/ «Iyahe nakoda, ehage nakoda./ e-ha-ge, e-ha-ge, e-ha-ge./ ehage nakoda»/.../ Nu pielea./ ci tobele noastre sunt roșii./ ca inima/ atotputernicului Wakan-Tanga/ ca flăcările/ iubirii din arderi de tot”. Astfel sună poemul „Imnul soarelui către Wakan-Tanga” cu care începe volumul.

Poetul vede cu ochi creștini cosmogonia oamenilor trăind în inima munților și preeriei, și își primenește văzduhul spiritual propriu cu noi nuanțe care măresc evlavia și uimirea în fața slavei și puterii lui Dumnezeu, fără a uita însă iubirea Creatorului și sensurile Jertfei și Crucii. Indienii folosesc cuvântul Yoho pentru „evlavie și uimire” (awe and wonder):

„Munte al munților noștri/ Yoho./ vârful și început al minunii/ iartă-ne Vinerea Mare/ hlamida/ pe umerii Mirelui Sfânt” (*Wapiti*). Yoho întruchipează divinitatea supremă al cărei nume sacru nu poate fi pronunțat fără a fi pedepsit, așa cum credincioșii Vechiului Testament se fereau a pronunța numele lui Dumnezeu Care și-a dat ca nume lui Moise o formulare neprecisă, dar evidentă prin sine însăși care inspiră teamă și evlavie: „Eu sunt Cel ce sunt”. Când Domnul Iisus le-a spus soldaților care-L căutau în grădina Ghetsimani „Eu sunt”, cuvinte ce repetau numele de înfricoșătoare putere al Dumnezeirii, ei au căzut cu frică la pământ.

În poemul „Pre limba lui Wapta” citim: „Izvorul Alb/ a ajuns la noi pe pământ/ din cântecul înalt către Yoho./ Fetele/ beau seara pe furiș/ din limpezimea lui/ și privind spre vârful lui Yoho/ își pun o dorință în gând./ În limba lui Wapta/ și-al cornului de aur al lunii/ taina Izvorului Alb/ s-ar putea tălmăci/ «voal-de-mireasă-cântând»” Nu amintesc aceste versuri obiceiul românesc păstrat din bătrâni, conform căruia femeile de Bobotează luau apă din limpedele izvorului stropind cu mănunchiuri de cimbru și busuioc și spuneau: „Bună dimineața, râu de rouă./Am venit la apă nouă”? Iar după Sfintele Paști, după tradiționalul „Hristos a înviat”, băieții de pe meleagurile noastre vărsau o ulcică de apă limpede pe grumazul și fața fetelor spunând: „Să-ți fie inima curată ca apa, ca ea să te ferească de orice boală.” Legenda Izvorului Alb din Muntele Athos al nostru, Ceahlăul, povestește că numele izvorului vine de pe vremea întemeitorului Dragoș Vodă care a urmărit un zimbru alb până sub vârful Toaca.

Legenda cascadei Niagara, „apa tunătoare”, imaginată de indieni ca fiind gâtul dintre cap (Lacul Erie) și corp (Lacul Ontario), povestește despre Lelawala, mireasa fiului lui Heno, zeul tunetului. Ea trezește ecouri în sufletul de moldovean al poetului: „Mireasa nebună/ a îmbrăncit bolțile cerului/ și râde./ E toată îmbrăcată în alb./ culoarea de doliu./ așa cum se poartă la noi/ de munte, de apă, de lună” (*Doliul alb*).

Cortul indian, din piei întinse pe un schelet de trunchiuri subțiri, *teepee*, unde se adună familia să se

odihnească în taina și liniștea nopții este ca sufletul secret al fiecărui lucru a cărei cheie sălășluiește într-un anume nume. „Teepee/ sunt hărțile noastre în formă de con/ din piele de urs sau de zimbru./ Fiecare lucru are un teepee/ pentru duh bătându-lăuntricul lui./ În piatră/ e duhul de munte./.../ Noi locuim în nume./ precum inima îndrăgostiților/ duhul roșu al vinului./.../ În afara cuvântului/ își are sălaşul./ și-atât de departe de numele lui./ că lacul și codrul și marea/ sunt scrise de el pe hârtie./ hârtie uscată, vopsită și tare/ ca inima Omului Alb” (*Teepee*). A se observa nota amară din sfârșitul poemului ce rezultă din comparație: superficialitatea, artificialul lumii noastre de azi, a Omului Alb.

Wapiti este regele cerbilor și măreția sa impune respect. El cunoaște taine pe care noi nu le-am aflat încă. „Din când în când Wapiti./ regele cerbilor duși după ei./ cel nevăzut de urmă omenească./ se ntoarce noaptea spre «Lacul Pomenirii» -/ Părintele tuturor apelor/ cu nume de-al Pieilor Roșii:/ «Rubinele-Suspînului-de-Soare»./ Numai ale lui/ sunt cărările spre «Lacul Pomenirii/ și ale lunii./ Pe frunte/ împărăteștile-i coarne/ poartă rădăcinile/ «Pădurilor-de-Dincolo-de-Moarte-care Râd»” (*Pădurile Algonquinilor*).

Se cuvine aici să ne întoarcem la comorile înțelepciunii poporului nostru, la Cerbul „bătut tot cu pietre scumpe” din care „una în frunte strălucește ca un soare” din minunata poveste a lui Harap Alb scrisă de Ion Creangă. Omul râvnește la aceste pietre „dar nu se poate apropia nime de cerb. Căci este solomonit și niciun fel de armă nu-l prinde; însă el pe care l-a zărit nu mai scapă cu viață”. Din fericire, cerbul se scutură o dată la șapte ani când cade câte o piatră din el. Sfânta Duminică îi vine în ajutor lui Harap Alb și îi dă obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot. Eroul așteaptă la izvorul la care cerbul vine la amiază ca să bea apă. Gânditorul român Vasile Lovinescu notează: Cerbul oprit lângă un izvor de apă simbolizează sufletul însetat după apa Eternității, conform versetului din Psalmi: „Cum dorește un cerb izvoarele de apă, te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule” (Psalm 42:1-2, Biblia, trad. Cornilescu). Sfânta Duminecă →

este Polul ceresc și Verde Împărat este Polul pământesc. Faptul că la șapte ani odată cerbul își scutură pielea de diamante indică o reînnoire ciclică, o *renovatio mundi*. Vasile Lovinescu merge mai departe cu interpretarea esoterică presupunând că pietrele încrustate în piele sunt dispuse în configurațiile stelare reproduse sacerdotal de civilizațiile vechi europene în temple megalitice, precum Babele și Ilespezile din Stonehenge, ca semne zodiacale încrustate în pielea pământului. Sub acest aspect Cerbul „spațializează timpul” (Vasile Lovinescu, *Harap Alb în Creangă și creanga de aur*, Rosmarin, 1996).

Vitregia forțelor naturii și ciocnirile dintre comunitățile omenești care înăspresc uneori viața tribului în lupta pentru supraviețuire adaugă o nouă dimensiune perceperii spirituale a universului. Numele „Musquakie” îl purta un șef de trib Ojibwe sau Chippewa și el, sub forma Muskoka, cu înțelesul său – „greu de învins în ziua bătăliei”, a intrat în limbajul simbolic al tuturor triburilor. Termenul se reverberează peste toate urgiile naturii care trezesc, prin logica lor tainică, fiori în existența ființei umane. „Apele lui s-au oprit/ pentru ca pădurile de dincolo/ prin oglinzile lui/ să vină tot mai aproape/ de spaimele noastre// De ce ți-e frică de dorul din noi/ ce-adâncul ni-l cheamă/ mereu spre dincolo?// Prin liniștea lui/ doar cu mocasini de condor/ se șoptește -/ pentru că malul celălalt/ e mult mai înalt decât nașterea noastră” (*Muskoka*).

Gitche Manitou înseamnă „Marele Spirit” în multe graiuri algonquiene. Misionarii creștini când au tradus Sfânta Scriptură și rugăciunile în aceste graiuri au tradus numele lui Dumnezeu cu Gitche Manitou. Poetului creștin contemplarea acestui nume îi trezește ecouri din lucrarea Fiului lui Dumnezeu întrupat. „Genele spicului/ seamănă atât de mult/ cu genele mielului./ Numai ele cunosc/ ochiul lui Kitchi Manito/ duhul din fiecare lucru./ Grinda seminței/ întotdeauna a fost/ temelia de piatră-a iubirii”. Poetul continuă: „Întrebat a fost Yoho/ «Spune-ne nouă Începător-de-Lumină/ de unde-i izvodul iubirii?»/ Și Yoho tăcea/ Răspunsu-le-a lor Kitchi Manito:/ «Din mâinile voastre. Când una

alteia-i dor/.../ Fericiți/ cei cu inima-n limpede grai/ c-adâncul lor poate să-l vadă/ cu-aceiași ochi/ vârf nelumesc al vârfului Yoho/ ce poartă pe umeri de altar/ așteptările Mielului Alb” (*Ochiul lui Kitchi Manito*). Întrevedem aici afirmațiile teologilor ortodocși contemporani despre „iubirea ne bună a lui Dumnezeu și misterul tăcerii Sale”. Dar dacă Dumnezeu Tatăl este tăcerea, Dumnezeu Fiul este Cuvântul. Iar noi cărora ne-a vorbit pe munte Fiul lui Dumnezeu întrupat știm că „Fericiți [sunt] cei curați cu inima căci aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5:8). Motivul fericirilor din predica Domnului Iisus apare și în poemul „Ochiul negru al flăcării”.

Motto-ul poemului „Umărul părintesc al lui Yoho”, cu cuvintele „Și s-a suit în munte și era singur”, amintește hotărât de momentul când Domnul Iisus S-a desprins de mulțime în pustietatea muntelui ca să se roage (Matei 14:23). Poetul încheie astfel poemul scris sub semnul acestui motto: „Fiii Soarelui/ Îl biciuiesc a doua oară/ până la umărul părintesc/ al Răstignirii pe munte// Și era singur./ fără de umbră în noapte.”

În „Pragul de sus al lui Yoho” apar motive creștine, familiare nouă din Noul Testament, precum „Cina de taină”, „Eu sunt ușa”, „Eu și lumina suntem una,/ a zis Muntele”. Versurile de încheiere rotunjesc înțelesurile: „Lumina începe măsura de Om/ de la cuiul bătut în pragul de sus/ așa cum oul se citește/ de-analtul în rotundul de cui/ al Coroanei de Spini”. Coroana hristică de spini din sufletul creștin poate fi și metafora coroanei de spini a cuibului unei păsări mari, respectate de indieni – un vultur sau mai bine un corb, dacă ne gândim la numeroasele legende la Algonquini legate de această remarcabilă pasăre care a fost implicată în crearea lumii, a cerului și a stelarilor, a pământului dintre ape.

Un poem compozit și complex, unind diferite fragmente și alternative de gând și simțire este poemul „Cerbul de flăcări”. Aluziile la jertfele din Vechiul și Noul Testament sunt evidente: „Pe vârful de munte/ Avraam înjunghia/ cerbul de flăcări al arderii de tot./ Și Fiul avea brațele întinse/ ca aripile cerbului de flăcări// «Aceasta s-a făcut/ spre pomenirea Mea»”.

Ultimele cuvinte fac parte din Euharistie.

Ideea Maicii Domnului apare în „Cântecul spre lume al Muntelui”: „Ce Notre-Dame ne-ar trebui/ să poată Muntele acesta/ să cânte alături de noi?// Deasupra lumii/ se-aude Spicul de Grâu/ când Muntele/ își strigă Tatăl cântând cu toți munții:/ «Ale Tale dintru ale Tale»”. Un poem minunat este „Umbra de fulg a flăcării” care, deși lipsită de podoabe obișnuite ale poeziei, este un poem al esențelor receptate de inimă peste putințele văzului și auzului, ale simțurilor concrete, marcând o trecere prin apele duhului spre Cel ce împodobește icoana Sfintei Fecioare „cu umbră de foc și fulg rusalin”.

Pe aceeași linie a Maicii Domnului vin imagini și din poemul „Epistola de joi a lui Yoho”: „Din coasta voastră/ am zămislit/ porumbul cu mătasea gângurită-n scutec/ și zisu-am vouă/ în zilele vechi/ ale zimbrului alb:// «Iată, Fecioara/ cu Pruncul în brațe/ vine spre voi!»/ Fără de margini/ preeriilor, luminează mare/ va fi numele vostru spre piatră.” Șirul imaginilor continuă cu cea a Domnului Iisus, alfa și omega al universului: „Numai Iubirea Spăimântătorului/ poate să fie/ rotundul și mai rotundul/ din neamul Spiralei/ din neamul Omega/ scrisă cu slova de os a zimbrului alb.”

„Lacul lui Yoho”, un poem foarte frumos, plin de poezia simbolurilor, al profunzimii înțelesului pietrei, începe astfel: „Marie,/ tu nu căutai pe fiul celeilalte Marii/ ci pe Fiul cuvintelor Lui/ pe cel ce lui Petru/ i-a grăit îndelung despre piatră// Până în dimieața zilei a treia/ limpezime cu limpezime./ lacul lui Yoho./ la picioarele lui/ stătea în genunchi și plângea”. Maica Domnului a plâns la baza Crucii și plânsul ei nu s-a curmat decât a treia zi, odată cu Sfânta Înviere. Căutarea pentru Cel pierdut dintre semeni făcută de duhul ei matern ne face ca involuntar să ne gândim la „Măicuța bătrână/ Cu brăul de lână” din balada mioritică, măicuța care “ca toate mamele esoterismului rătăcește în căutarea Fătului ei Frumos precum Maica Domnului, Demetra, Afrodita, Istar și altele” (Vasile Lovinescu, *Scrisori Crepusculare*, Ed. Rosmarin, 1995). „Măicuța bătrână./ Cu brăul de lână./ Din ochi lacrimând./ Pe câmp alergând./ De toți întrebând/ Și la →

toți zicând/ „Cine-a cunoscut/ Cine mi-a văzut/ Mândru ciobănel,/ Tras printr-un inel?/ Fețișoara lui,/ Spuma laptelui;/ Mustăcioara lui,/ Spicul grâului;/ Perişorul lui,/ Peana corbului;/ Ochişorii lui,/ Mura câmpului?“ (*Balada Miorița*, varianta culeasă de Vasile Alecsandri). În fapt, după cum observă gânditorul român Vasile Lovinescu, pentru Măicuța căutătoare nu contează atât moartea cât nunta spirituală, esența tuturor lucrurilor. „De plânge Demiurgul/ Doar El și-aude plânsul”, scria Eminescu. Plânsul este împărțit de Maica Domnului. „Toată imnologia Săptămânii Mari dinaintea Paștelui este numită de Biserică «Lacrimile Maicii Domnului»”. „Aspectul cel mai pur metafizic al lacrimii tot în basmul românesc îl găsim. Făt Frumos din lacrimă se zămislește imaculat, dintr-o lacrimă picurată din sânul Mariei, *nel grembo di Maria*, cum spune Dante” (Vasile Lovinescu, *Steaua fără nume*, Ed. Rosmarin, 1994).

Balada Mioriței a fost gândită nu ca o moarte, ci ca o nuntă. Poetul moldovean Dumitru Ichim scrie: „Miezul de soare/ prin ei e miezul nopții/ și Mirele,/ peste piatra răsturnată ca punte,/ intră-n cămara de nuntă/ a Muntelui solar” (*Yoho, iată mirele*). Cu siguranță, metaforica apropiere a miraculosului naturii, în speță a măreției soarelui, făcută de către sufletul inspirat al celor din Nakoda, face să rezonance în iubire inima Părintelui poet care știe prea bine psalmii, podoaba dintotdeauna a spiritualității omenirii: „În ceruri, El a întins un cort soarelui. Și soarele, ca un mire care iese din odaia lui de nuntă, se aruncă în drumul lui cu bucuria unui viteaz: răsare la un capăt al cerurilor și își isprăvește drumul la celălalt capăt; nimic nu se ascunde de căldura lui” (Psalm 19:4-6, trad. Cornilescu).

Mitul Zimbrului alb îi aduce aminte poetului de teama mare a omului, după căderea în păcatul originar, de a privi spre lumina orbitoare a lui Dumnezeu, de care nici cei doi singuri aleși, Moise și Ilie, nu au fost feriți. „Voi muri, mă fulgeră un gând,/ că am văzut pe regele lor”/.../ Oare nu despre zimbru alb/ vobește miezul de noapte/ al Vârfului de Munte?// ... dormisem cu capul pe piatră// Și a fost seară/ precum oarecând pentru Iacob./ Și a fost

dimineată/ precum în ziua a treia” (*Zimbrul alb*). Ce a fost în a treia zi a Facerii? Dumnezeu a făcut lumea vegetală din care să se hrănească și să trăiască viețuitoarele pe care avea să le creeze în următoarele două zile. „Apoi a zis Dumnezeu: Să dea pământul din sine verdeață: iarbă, cu sămânță într-însa, după felul și asemănarea ei, și pomi roditori, care să dea rod cu sămânță în sine, după fel, pe pământ! Și a fost așa. Pământul a dat din sine verdeață: iarbă, care face sămânță, după felul și după asemănarea ei, și pomi roditori, cu sămânță, după fel, pe pământ. Și a văzut Dumnezeu că este bine” (Facere 1:11-13).

În mod evident, poezia religioasă din acest volum nu este erezie. Poetul nu aderă la animism și nici nu comite un hibrid animism-ortodoxie.

Poetul-preot privește în frumusețea sufletului ființei omenești, vede într-însul suflarea lui Dumnezeu, înțelege aspirația omului către înălțimi exprimată în termenii simpli, animistici și răspunde, în fraternitate umană, cu credința sa puternică de creștin ortodox, așa cum, respingând acuzațiile iconoclaștilor ne închinăm la icoane dar nu la lemnul lor ci la profunzimea și adevărul reprezentării.

Cele 31 de poeme „naive” ale lui Dumitru Ichim, deținător al unui timbru original și bine conturat în vasta pluralitate de voci din poezia românească contemporană, dezvăluie un nou aspect fascinant al puternicului său talent, aflat de multă vreme în deplină maturitate a meșteșugului artistic și a gândirii lirice. Ele sunt o călătorie în spiritualitate și realizează o sinteză relațională în care se amestecă cauze și fapte, fără a se mai ține cont de logica lor cronologică, pentru a se închea într-o revelație a organicității armonioase a întregului care este peste timp și peste spații, într-o înțelegere profundă a sensurilor Creației ca o lucrare continuă a Creatorului, într-un dinamism al cărui mers este o manifestare de perfectă ordine și nesfârșită iubire.

Editată într-o elegantă formulă grafică, cartea cuprinde și o serie de poeme pe variate teme scrise de diverși autori și puse împreună de către Adrian Grauenfels, poeme care concură la realizarea unui inedit moment de poezie.

O poetă bilingvă

Poezie metaforică lucrată în filigran

Ruxandra Niculescu s-a născut la 28 martie 1949, în București. După absolvirea Facultății de Filologie, lucrează ca lector la editura Minerva (1973-1979). În 1979, pleacă din România și se stabilește în Germania, unde va sta 15 ani. Actualmente, locuiește în Elveția, în Zürich, ca scriitoare liber - profesionistă. A debutat editorial la 40 de ani cu volumul „Die Zeremonie der Erinnerung”, în germană, în 1989, iar mai apoi îi vor urma două în română, „Meseria exilului” (1998) și „Oglinzi părăsite” (2001), ambele la Ed. Eminescu.

Cu privire la volumul ei de versuri în germană **Die Metaphernwährung/Metafore-valută** (Gedichte, POP Verlag, Ludwigsburg, 2013, 107 p.), titlu care s-ar mai putea traduce „**Importanța metaforelor**”, se poate vorbi nu numai de sensibilitate, de un acut simț al realității, ci și despre arta de a spune de fiecare dată câte ceva care să rămână imprimat în memoria cititorului.

Poeziile sunt parcimonios scrise, poeta nu face risipă, precum alții, de cuvinte, astfel că putem vorbi despre o poezie metaforică lucrată în filigran.

Livrescul joacă un rol important în această lirică, apar ca motto într-o serie de poezii citate din Rilke, Ovidiu („Tristia”), Victor Hugo sau Goethe.

Iată o mostră edificatoare în acest sens: „*Rilke întinzându-i lui Blaga* /→

MIRCEA M. POP

pe farfuria palmei / ceașca cu mânerul ciobit / din care beau Brüderschaft / luna lui Esenin / mai beată ca el / Heine în exil / purtându-și patria / lipite de tălpi / Brecht violând îngerii / atent să nu le rupă aripile / Borges cu ochii sigilați / atingând pulberea vorbelor / care fuseseră / Shakespeare. // La ce bun această bibliotecă / troznind doldora de cărți / în doar cele patru rafturi / ale inimii?“ („Lumi”, p.16).

Tematica poeziilor este destul de restrânsă: apare mama, tatăl, ființa iubită și mai ales poezia, adică cuvântul, versul, metafora.

Optimistă și idealistă totodată se arată poeta când afirmă: „Cuvântul pasăre zboară / cuvântul buruiună crește repede / cuvântul foc pâlpâie / cât timp / durează poezia / salvează metaforele lumii” („Cât timp durează poezia”, p.11).

În ceea ce privește rolul metaforei, poeta constată că: „Metafora / camuflează realitatea / ca s-o salveze” („Camuflare”, p.76) pentru ca în altă parte să o definească astfel: „Fluturii cuvântului / străpunși / cu acul condeiului: / veșnicia / prinsă / între / două / bătaii de aripi” („Metafora”, p.61).

În ceea ce privește rolul poeziei, autoarea crede că: „Fără ea / am fi fost / demult / condamnați / la moartea / prin cuvânti” („Poezie”, p. 72).

Poeta mai ține apoi să ne învețe cum anume se citește o poezie: „Nu încerca să-i forțezi ușa metaforelor / cum ai desface brutal / valvele de sidef ale scoicii / în căutare de perle. // Doar pe tine singuri / te vei regăsi sclipind / în curcubeul lipsei lui de chip” („Cum să citești un poem”, p. 104).

Poeta aceasta care a făcut din exil o meserie (în țară a publicat volumul de versuri „Meseria exilului”) simte nevoie să scrie și în germană o poezie pe această temă: „Singuratecă mama îmbătrânește / tatăl calcă în moarte / în timp ce fiul acolo departe / meseria exilului o învață. // Și doar uneori noaptea / amintirea pașilor / din veche casă / îl va trezi din somn” („Meseria exilului”, p. 15).

Inspirat confecționată este o poezie în care ultimul cuvânt dintr-un vers devine primul în cel următor, spre a se ajunge de fapt în final acolo de unde s-a pornit: „Norii / albi ca laptele / laptele ca zăpada / zăpada ca părul / bunicii / părul / bunicii / ca

lâna / din care / împletește ea / nori albi” („Cerc alb”, p. 81).

Am încheia, reproducând tot în traducerea noastră o frumoasă poezie de dragoste: „Cât timp ai tu pentru mine / în această viață?!// Mai stai până când înflorește seara / până ce înverzește noaptea / până se ofilește ziua. // Până când tac eu cuvântul / până la capăt” („Grabă”, p.37).

Câțiva ani mai târziu, în 2018, îi apare la editura Eikon volumul de versuri în limba română, frumos intitulat **Enigmaticul scris al nervurilor** (Editura Eikon, București, 2018, 109 p.), care se deschide cu complete și complexe „Prolegomene” (pp.5-15) semnate de Geo Vasile, în care nu numai că e analizată minuțios poezia Ruxandrei Niculescu, dar e discutată și formarea spirituală și filosofică a poetei, urmate de 85 de poeme. Dintre acestea doar 21, „Absență”, „Paltonul”, „Moment ireversibil”, „Recycling”, „Enigmaticul scris al nervurilor”, „Epigramă bilingvă”, „Foarfeca amintirii”, „Lumi”, „Intimitate”, „Liniștea”, „Pontus Euxinus”, „Poezie”, „Patrie”, „Senilitate”, „Sfârșitul erei Gutenberg”, „Shylock”, „A paisprezecea monedă”, „Rugăciune”, „Uneltele visului” și „Cum să citești un poem” sunt prezente în ambele volume, deci cca. 25% , ceea ce nu e mult, dacă ne gândim că alți poeți bilingvi își scriu sau traduc întregul volum în ambele limbi. Ba mai mult, poemul „Cu buzunarele pline de nisip”, care apare cu acest titlu în ambele volume, primește cu totul alte valențe în română decât cel în germană.

Cel mai bine se poate vorbi despre

poezia acestei poete, lăsând poemele să o facă.

Autoarea cultivă oximoronul: „Doar o liniște / asurzitoare / Nu mă lasă / să dorm” („Liniștea”).

Cuvintele sunt ființe vii, din carne și sânge, după cum se poate vedea din două exemple: „Doar limba străină / ca un pumnal înfiptă / în tăcerea ta fără țară / va face să curgă sânge / din cuvinte” („Apologie”) și „Întinzând poeziei / capcana cuvintelor / nu i-am prins decât urma / de sânge a fugii” („Capcana”).

Plină de înțelegere, poeta găsește o scuză pentru copii și atitudinea lor față de părinți: „Nu din ură / își doresc / în taină copiii / moartea părinților / ci pentru a avea / și ei în sfârșit / dreptul / să moară” („Captivi”).

„Astăzi stăpânesc la perfecție / toate limbile tăcerii” („Cu mâinile goale”) afirmă la un moment dat poeta noastră, pentru ca finalul unei alte poezii să fie blagian: „Mamă, noi n-am născut / copii / ci morminte” („Generații”).

Poeta include drept motto-uri citate din Ludwig Tieck, Antonio Machado, din *Süddeutsche Zeitung*, din 2017, Ovid „Tristia”, Jorge Luis Borges (de două ori) și Friedrich Nietzsche.

Poeta posedă și măiestria de a recrea o lume din elemente vetuste: „Patul din lemn de arțar / troznind noaptea de dorul pădurii / .../ hainele ofilite / pe creanga cuierului / ceasul spart cu limbile zvâcnind / ciuntite aripi visând că zboară / ceașca fără farfurie / și cenușa răsului tău / în urna oglinzii” („Pomana”).

Memorabil, prin inversiune, este catrenul: „Trupul visează / că-i cresc aripi / sufletul / că prinde rădăcini” („Simetrie”).

De subliniat faptul că poeta este la curent cu pașii înaintea făcuți în știință și tehnică („Răgaz”, „Scenariu”, „Scenariu Science Fiction”, „Tinerete fără bătrânețe”, „Senilitate”, „Zeu cibernetic”).

Originală și memorabilă totodată este următoarea poezie: „Încetează / să tot desparți / lumina de întuneric / apele de uscat / și cuvântul de gura / ce-l rostește” („Rugăciune”).

Între arta de a scrie, folosind ca unealtă cuvântul sub toate formele posibile și cu toate înțelesurile sale și inexorabila moarte navighează lirica poetei Ruxandra Niculescu ca un vas solitar pe marele ocean al poeziei.

Cronica literară

SEZON COVID

Harnicul, bine-motivatul poet târnăvenean Răzvan Ducan vine, la scurt timp după un consistent volum de versuri, cu un „jurnal COVID” liric, în care face cunoscute trăirile, frustrările, revelațiile sale legate de claustrarea din vremea „invaziei” pandemice actuale. Autorul are buna inițiativă de a ține, pe lângă alte poeme corelate temei, un serial de însemnări zilnice întins pe răstimpul 26 martie-15 mai 2020. Izolarea, deși dureroasă, i-a fost prielnică poetului, care consemnează regulat (uneori și de mai multe ori pe zi) expresia în versuri a stărilor sufletești încercate.

Ca într-o cetate asediată, apărătorul se războiește, în restriștea unei primăveri mohorâte, cu prejudecățile umane și sociale scoase la iveală de „regimul” restricțiilor dureroase prin asprimea și durata lor, prin gradul lor de alienare, profund chiar dacă nu mereu aparent. Ochiul liric orientează faptele în registru ironic, cu accente pronunțat incisive, ca în consemnarea din 27 aprilie, compusă ca o „vedere ilustrată din izolare./ ca altădată de la munte sau mare”. Ritualul clasic al plimbării în natură e redus la caricatura ambalării între camere: „timpul e frumos./ de ne plimbăm toată ziua numai pe jos./ din cea mică în cea mare/și invers./ pe iarba moale de covoare”. Schimbări rapide de unghi dau imaginii vivacitate și consistență: „avem balcon./ unde personal simt ispitirea de sub pom/ și mă plimb și singur mă colind./ respir la fir”.

Sunt consemnate, în ton pamfletar, stări aparținând unor categorii sociale purtând marca oprobriului. Aspectele semnalate (cerșetoria, furtul, etalarea vulgară a opulenței) aparțin, chiar dacă indirect, corona virusului. Rimarea în distih induce, prin acumulare, impresia invaziei. Avalanșa succesiunii verbale e asociată cu formule de coloratură intensă: „Vin din cerșetoria din țările bogate./ S-au întors la cuiburi cu lucruri furate./.../ Vin la propriul Peleş sau Pelișor./ Să mai pună un turnuleț strălucitor./ Și să petreacă Paștele pe săturate./ După leii porților aurit fier-forjate”. Tabloul se întregeste cu „manele despre bani și dușmani”, cu instinctul de a căuta „primăvara la portmoneu”, de a „șterpeli vopseala de pe ou” ca și cu

supoziția finală, extremă: „încep să mă tem în cruntă tăcere./ Să nu ciordească și lumina de-Nviere” (*bis 6 aprilie 2020*).

Poetul se simte captiv, fără vină, într-un film alienant: „Nu cred că fac parte din filmul acesta./ Porniți-mi ștergătoarele de pe retină./ Deschideți un portal prin care să scap./ Exonerati-mă de vina de a nu avea vină”. Spațiul detestat e al „negrelor tenebre”, unul de „coșmar” unde „rolul rezervat mie” nu-i convine, de unde apelul: „Scoateți-mă, vă rog, și de pe generic./ Rupeți scenariul scris de pandemie”. Șansa salvării, îndelung refuzată, e înlocuită, în extremis, de „iluzia salvării” (p. 48).

Realitatea, cea interioară dar și cea dată în simțuri, restrânsă la circumstanțele adverse consemnate în „jurnal” se convertește într-o alta, imaginară, fantastă, zvonită în auz: „Am auzit că păsărilor/ le-au crescut frunze și flori./ iar pomilor le-au crescut pene./ prin aer înnoată pești/ și pe străzile din Târnăveni./ umblă balene”. Atributul „suprarealist”, atribuit peisajului urban imediat al poetului poate fi extins la o bună parte a demersului său liric. Imaginea atestă, printr-o radicală răsucire de planuri, forța de înnoire a realului egală cu o schimbare de paradigmă: „Am auzit că însuși Dali./ cel cu mustați răsucite./ a ieșit din mormânt/ și a venit în suprarealismul/ orașului meu./ să-l împodobească/ cu „ceasuri curgând” (p. 29).

În vremuri de răscruce precum cea a pandemiei COVID, însemnările în versuri ale lui Ducan au o componentă militantă (prezență constantă de altfel în poezia sa).

Teme predilecte pe această linie sunt: lacune prezumtive în strategia de apărare a țării (p.38), ignorarea condiției bătrânilor (p. 50), tăierea abuzivă a pădurilor (108), invazia produselor artificiale (p. 87), excesele umane în distrugerea mediului(49). Ieșirile (pe alocuri idiosincratice) au virulența pamfletară a lui Arghezi. Chiar poezia ce dă titlul volumului poate fi citită, dincolo de energia expresivă proprie, în cheie argheziană – „saga dintr-o tâmplărie” fiind o poveste cu tâlc, în „cuvinte potrivite” (p. 44).

O bună parte din poemele autorului denotă un atașament aproape sentimental la starea de revoltă poetică, la poezia de atitudine ca justificare de sine. Indignarea face versul în câteva din cele mai reușite încercări lirice din volumul de față. O ridicare a temperaturii confesive radicalizează imaginea, conducând-o spre formulări revelatoare. Așa e cazul bătrânilor așezați într-o „colivie de două ori pe zi./ În care au voie să probeze faptul că-s vii”(p. 50). Într-un elogiu al bibliotecii și cărții, portretul bibliotecarului se edifică pe contrastul dintre „cititorii de cărțile de hârtie” și cei ce „acuma citesc doar virtual”. Apărătorii adevărați ai cărților „uneori au și strigat în stradă./ nu trageți în cărți, că și ele-s popor!” Obiectul simbolic prin excelență, cartea are puteri taumaturgice („cu cartea pe carte călcând”). La un ceas de acută sinceritate, poetul tânjește după adevărul despre sine și limitele scrisului: „Să cred cu-adevărat măsura./ Care îmi spune că eu sunt./ Dacă la rândul ei și-aceasta./ Pe sine se măsoară-n primul rând?!” (p. 55). Anomaliile vieții sociale la stare de criză sunt prinse în formule tari: „Se fac pregătirile pentru ce ne așteaptă./ linia frântă va fi statuată ca dreaptă”; dezinformarea e atotputernică („ținându-ne și soarele în sticlute mici./ dându-l cu amiezi cu tot la complici”), anticipând în secret alte orori majore („pandemia viitoare./ cu șoldurile lărgite-n dezinformare” - p. 68). Ordinea biologică însăși e răsturnată într-un poem cu accente (justificate) de mizantropie: „O altă zoologie./ Se pune la cale./ Oamenii-n cuști./ Priviți de animale.” Concluzia unui lung șir acuzator șochează prin duritate și limpezime: „Toți, de aceea./ Vaccin anti-om./ →

IOAN MARCOȘ

Vor”. Cu motivația dură: „Că omul de-acum/ Cu aroganță se ține/ Și nu și-a însușit/ Scuturarea de sine” (73).

Din unghi religios, poetul schițează conturile unor aparente sau ascunse formalisme, dar și expresia unei adânci fervori spirituale. Simplitatea se adaugă profunzimii: „Fiecare dintre noi putem fi o biserică,/ în care să aprindem sfios o lumânare,/ ne putem adăuga la mobilitatea lumii,/ ca biserică la purtător, având picioare” (56).

Meditația lirică e prilej de sondare în profunzimi: „Păsările se pregătesc să migreze în ele însele,..Și din ele însele se vor și întoarce ca din țările calde” (p. 105). „Pescar de metafore”, poetul percepe dedesubtul lucrurilor, reversul realului obișnuit, el poartă adaosul de sens: „Între patru pereți, mă simt al cincilea./ Fiecare dintre noi sprijină ceva,/ fiecare duce în spate o gămălie de lume” (p. 13). Forța demiurgică ce antrenează schimbarea poate fi și poetul care „Doar deschizând ferești,/ Poate ca să prindă pești,/ Aripă de zbor să scoată/ Din cea mai statică piatră”. Puterea viziunii „Știe tot ce poate fi,/ Înainte de-a pomi./ Știe tot ce va ajunge/ Curgerea care va curge,/ Știe neștiutul”(p.28).

Tot din spațiul claustrării evadează poetul în lumea cărților, cu dimensiunea lor imaginară: „mă cațăr/ cu corzile puterii de înțelegere,/ pe cărțile de pe pereții propriei biblioteci./ Poposesc, pe rând, înăuntrul lor/ ca să aflu lumi...” (p. 89). În alt loc (p. 35) cărțile sunt fundamentul însuși al locuirii optime, refugiu ultim. Pe leit-motivul cartemediu („De jur împrejurul meu am numai cărți”) autorul edifică situații ipotetice ale salvării: dacă ar fi Manole, de pe biserică ar sări „cu aripi de cărți”, „cu portanța unor puncte de vedere”; de ar trăi „potopul lui Noe” , „arcă mi-ar fi acei metri liniari de cărți./ care de flotabilitatea mea s-ar îngrijii”. În final salvarea sperată vine de la cărți *in situ*: „m-am autoizolat în casă, sperând, tacit,/ că propria „Bibliotecă din Alexandria” va fi antidotul mental, față de COVID”.

Un efect compensator în logica poetică a autorului îl are umorul. Administrat de multe ori în doze minime („stau comod pe scăunelul de pescar de metafore de urgență și aștept cuminte... Ba, mai mult, am

dezinfestat acest poem înainte de a-l posta” - p 8; „mirosind doar chef de ducă,/ din primăvara asta cât o nucă” - 42; „sap, greblez,/ pun, plantez,/ grădină, terasă./ cu aspiratorul,/ cu tractorul,/ cu televizorul,/ cu supozitorul” - p 47), acesta apare și direct într-o șarjă comică amplă în ton de auto-caricatură familială, clamând discret și atrăgând simpatia cititorului. Însemnarea (deja citată) din 27 aprilie dă detalii aparent anodine despre mâncare (bună) și cazare (bună), apreciată de soț-soție „împreună”, apoi despre „timpul frumos”, petrecut „pe jos”, pentru ca treptat discursul să alunece în registru incisiv, caustic: ozonizare „cunchipuri”, respirați „din butelia de știri”, achitând „TVA-ul pe dependentă” în care intră și „peisajele superbe./ rafturi întregi cu substantive și verbe.../ drifiturile de proză și vers” în al căror vârtej „apusul și răsăritul/ mi se-ntâlnesc pe taste”. Urmarea – „nu mai știi, luat de val,/ când dorm acasă/ și când la un prieten virtual”. În îmblânzita „coda” bate aripa resemnării: „în general, e bine, deocamdată,/ personalul amabil, lenjeria-i curată/ și comunicarea caldă, redusă la consoartă”. Aproape împăcat cu „binele” restrâns la „balcon”, poetul simte încă chemarea lumii largi, „ispitirea de sub pom” și de aceea „mă plimb singur și mă colind”, râvnind la reîntoarcerea normalității depline („să ne revedem sănătoși,/ chiar dacă netunși și bărboși” (p. 65-67).

Sub raport tehnic, poemele din volum urmează de predilecție o strategie a opoziției conceptelor.

COVID-ul apare ca un intrus, un alien în lumea umanului: „ceva ticluit// Din iesle de eprubetă./ o concatenare secretă”, „născut pentru o teamă./ din laboratorul mamă”. Defensiva umană se manifestă întâi ca o „gripă” a fricii: „forfota din farmacie/ și frica de-a mai pleca și veni” (p.7). Alteori teama apare în ipostaza individuală, potențată însă cu valențele speciei. „Am undeva în fundul uitării o conservă/ cu aer dintr-un timp al liniștii trecute” e urmată de alarmele grijii prezente: „Afară e deja primăvară,/ dar nu am văzut înflorind decât grijile,/ cu televizoarele, ramuri ale înspăimântării”. Și în timp ce poetul încearcă scrutarea „nevăzutului”, el știe că „e dulce ca fiera ignorării./ acest virus ce și-a

pus pe cap o coroană,/... umblă printre oameni și dă cu tifla planetei” (p. 9-10). Incisivitatea uluitoare a virusului e contrapusă avalanșei retorice umane: „Voi ridica un monument/ virusului necunoscut,/ unde se vor aduce flori de spirit/ și se vor rosti frecții/ la piciorul de lemn” (12). Din multe exemple posibile, relevantă apare însemnarea din 29 martie, o reprezentare a virusului încarnat antropomorf: „Azi-măine, coronavirusul/ o să-și facă un site de videochat” unde „va dansa lasciv pentru cei care plătesc”, „va plăti și taxe de protecție/ celor ce i-au deschis colivia nișei laboratorului/... ca să-și încordeze mușchii/ și să mărșăluiască intempestiv/ în marea armată a pandemiei”. Pentru ca, în final, codul valoric să fie inversat: „Periodic va face și analize,/ să nu se infecteze/ de boala asimptomatică/ a ipocriziei oamenilor,/ care umblă câte doi în unul,/ al doilea la jumătate de caracter”.

Nu o dată poetul operează un fel de microanaliză, o descompunere a celor văzute și recompunere a lor într-o întrepătrundere ingenioasă a regnurilor: „caut la stamine și pistil/ covorul cu-nflorire de acril// și pixelile de pe monitor,/ le caut în lăstarii tastelor,/ caut florilegiile de pe hârtie,/ în scrisul cu acribie,/ iar cărțile ce prins-au mătșori,/ în cornițe caut personajelor” (p. 42).

Alteori, repetiția retorică interogativă mizează pe conture imaginistice îndrăznețe: „Cum se numește anotimpul în care/ de pe pereți îmi cad tablourile cu motive florale?/ Cum se numește anotimpul în care/ îmi înfloresc florile de polimeri din covoare?// Cum se numește anotimpul în care/ Lumina din tavan îmi coboară ca un șarpe cu pene?” (58).

Autorul își încearcă vigoarea plastică a verbului în schițe de peisaj, ca aceasta: „peisajele-s superbe,/ rafturi întregi cu substantive și verbe,/ unde drifiturile de proză și vers/ dau sens de a visa imens” (66), în tablouri sumar conturate, însă în tușe energice: „O altă zoologie/ se pune la cale./Oamenii-n cuști/ priviți de animale./ Cu ochii lor reci,/ În mod glacial,/ În roata-nvârtită/ De timpul viral” (72). „Statuia clipei” însumează o întreagă suită de reflexe și trăiri suspendate în imagini: „La statua clipei, aduc ceasuri grele,/ că-i din→

tristeți, ce le vreau efemere./ Că-i din bucurii, ce le țin dinadins./ ca păreri de rău, că repede s-au stins./ Că-i formă de supremă măsură./ de-a vorbi despre sens fără gură” (37).

Deseori versul e condensat în formule minimale, de sorginte barbiană: „cobor ce urc./ aduc ce duc./ trag ce-mping./ tarife dumping”. Finalurile încadrează, în contur de precizie, masa poemului în rama câte unui sens edificator: „Anunț slim./ de gospodin/ ofertă serioasă./ telemuncă/ de acasă” (47). Cutezanța cugetării poetice e însoțită de un radicalism al imaginii: „Să scoatem șarpele edenice/ din colțul veșnic de supliciu./ să ridicăm nedreapta anatemă/ de-a fi monstrul de serviciu” (62).

Anotimpul noului virus este unul de portanță specială, în care autorul convertește în termeni proprii modele altfel inalterabile: „Imunitatea mea cea de toate zilele./ dă-mi-o și azi și mâine și poimâine/ și îmi iartă greșelile mele/ precum și eu îți iert limitările tale/ și mă izbăvește de neputința/ de a nu putea să te ajut.../ ajutându-mă astfel pe mine” (27). Aspecte triviale ale regimului COVID, cu ale lui „urgente”, sunt sublimite spirituale, ca în filmul acestui vis cu nuanțe suprarealiste: „Domnule polițist, care m-ați oprit în propriul vis/ vă spun cu respect/... că prin mine/ eu circul pentru necesități sublime./ satisfacerii celor necesare Raiului./ pentru hrana inspirației./ din camera mică a traiului” (63). Confruntarea cu virusul-monstru încoronat împinge omenirea „înapoi spre viitor./ spre oamenii cavernelor./ nebărbierii și netunși./ stând în propriile/ locuințe ale friicii./ ca în peșteri”. Cruciații noului asediu stau „după ziguratele precauției/ au multe kilograme de făină albă și de mălai./ pe post de băte./ bolovani și vârfuri de silex./ contra acestui Gică contra./ ce a dat liniștea planetei peste cap”. Multele frustrări conduc spre alienare: „Stau și așteaptă/ cu capul în jos, ca liliecii./ prinși de firul subțire al speranței./ să poată scrie, imperturbabili./ cu trafaletle pe pereți./ numele lor plus COVID-19./ egal love” (20-21).

Un procedeu de succes în recuzita tehnică a autorului este înaintarea sub mască, pe această cale el ajungând, în câmpul unei „bonomii” (Nicolae Băciut, *Prefață*) nepretențioase, la sensuri profunde: polițistului ce-i

impune „Proces verbal de amendă” pentru a fi circulat „în propriul vis/ fără permis”, îi promite acest gest de nesupunere poetică – „Dar voi scrie în continuare poezii./ până când nu voi mai putea plăti./ până când hârtia se va răsuci/ în mormântul propriu de hârtii” (64).

Discursul poetic atinge un prag extrem de intensitate în pagini-pamflet din „jurnalul” liric, precum cea de la p. 49, o tiradă contra comportamentului prădător al unei omeniri în continuă expansiune: „Am crezut că planeta-i a noastră”, „am luat tot ce-am găsit aici”, „Am mutat munți și dealuri și câmpii”, „Aerului i-am dat țevi de eșapament”, „Avut-am Raiul, dar l-am făcut Iad”.

Pline de miez, invitând la relectură, sunt special recomandabile intrările de la paginile: 30 („Vin din cerșetoria din țările bogate” - pamflet vitriolant), 44 („Saga unui vârful de cui” - poemul ce dă titlul, vârful de lance al volumului), 49 („Am fost primiți cu pâine și sare” - depoziție vibrantă în apărarea mediului), 81 („Mă întreb, vom fi asemenea...” - diatribă anti-artificialitate în evoluția umană), 111 („Planule-nclinat” - suită de ingenioase aluzii caricaturale).

Amintind, prin obiectul evocării lirice, de faimosul *Waste Land* eliotian (imortalizând ravagiul gripei spaniole), Răzvan Duncan aduce, în stilul și perspectiva proprie, o inspirată trecere în cuvânt a epopeii virusului pandemic, răul încoronat. Măsură pentru măsură.

Curcubeu peste Haifa

Revista Asociației Scriitorilor de Limbă Română, „Izvoare”, a apărut în serie nouă - Tel – Aviv nr.6/2019 - 2020 și a fost distribuită gratuit online, prin amabilitatea poetei Bianca Marcovici. Printre oaspeții prezenți în paginile revistei amintite, se află anul acesta și ingenera Martha Eșanu, bine cunoscută și apreciată ca o jurnalistă de excepție. Ea a prezentat-o pe poeta Bianca Marcovici, amintind de evenimentul când aceasta a vizitat lașul natal.

În cadrul Editurii „Junimea”, se desfășura a doua ediție a Colocviilor: „Junimea - Scriptor”, având-o ca invitat de onoare pe poeta noastră, care și-a lansat noul ei volum de poezii: „Curcubeu peste Haifa”.

Ea se va confesa în una dintre cele mai emoționante poezii: „Discurs pentru cei de dincolo”: „Vin de departe de la peste 2000 de km de zbor, ca o pasăre migratoare/care se întoarce când cireșii au înflorit/ (...) Vin de departe, de acolo unde marea se îmbină/cu muntele Carmel și soarele arzător care nu ne iartă/ Îmbătrânindu-ne prea devreme/ (...) Trăiesc între două lumi albastre./ Capitală Europeană, capitală Asiatică./ Amândouă promit mai puțină suferință/ Și un dram de noroc!”

Am citit și eu cu admirație fiecare poezie din volumul „Curcubeu peste Haifa”. Cu acest volum, Bianca Marcovici ni se prezintă ca o poetă modernistă, fără însă a se despărți de tradiție. Se simte această caracteristică în multe dintre poeziile acestui volum.

Nu exagerez comparând și noua carte cu o bijuterie. Așa am văzut-o, așa am simțit-o când am luat-o între mâinile mele, cu o infinită grijă și delicatețe. Poate și pentru că prezentarea grafică este pe măsura conținutului. Cartea este tipărită la Editura „Junimea” și a apărut anul acesta.

O cunosc pe Bianca Marcovici de mulți ani, fiind din același oraș. Ne întâlnim la diferite cene literare, la festivitățile Comunității Evreilor, la Muzeul de literatură sau la Biblioteca „Gh. Asachi”, unde omul de carte Liviu Moscovici, soțul meu (z.l), o întâmpina ca pe un oaspete de onoare. Poeta citea din creațiile proprii în fața unui public avizat și iubitor de poezie.

Bianca Marcovici era o prezență aparte în viața literară ieșeană. O ingineră care intră curajos în cercul poeților, o muziciană care a simțit și necesitatea de a se exprima și prin versuri.

De multe ori îmi venea în minte cunoscutul aforism: „Când →

GABI MOSCOVICI

Dumnezeu vrea să Dea, atunci Dă din toată inima!” Aceasta este Bianca Marcovici, autoarea noului volum: „Curcubeu peste Haifa.”

În poeziile la care mă voi referi se simt „Semnele peste timp”. Este titlul unei poezii dintr-un alt volum al poetei: „Impactul virtualului”.

Poeziile din cel mai recent volum sunt o prezentare a realității imediate, o încredere în puterea cuvântului. Acesta este crezul ei poetic.

Spuneam cândva despre poezie că nu o poți doar povesti sau scrie. Poezia o simți sau nu o simți. Așa mi s-a întâmplat citind poeziile din noul album al poetei. Am fost emoționată de la început, citind poezia „Gura poate grăi minciuni”:

„dar ochii nu mint! /Uneori cauți cuvintele potrivite/ însă ele/ nu vin decât atunci/ când totul s-a spus./Acum îți convingi privirea/să nu vadă sau să simtă durerea/adevărului, să ignori ziua gri, casa gri,/ asfaltul beton, să vezi Lumina/dar cerul nu te ascultă, te ignoră! Scenariul cel mai bun este acela/ în care actorul își trăiește propria-și viață!”

Aceasta este convingerea pe care ne-o transmite poeta în fiecare dintre poezii. Ea are încredere în posibilitatea cuprinderii în poezie a tuturor manifestărilor vieții. De aceea, poezia pentru Bianca Marcovici nu este doar un exercițiu cultural, ci o prezentare a lumii, o încredere în puterea cuvântului.

Personalitatea ei ca poetă este dublată de muziciană. Vioara este acel „Violon d’Ingres” care o însoțește mereu. Ca poetă, ea trăiește scriptic între două lumi: România, țara natală, și noua - veche patrie, Israelul. Uneori răzbate nostalgia locurilor natale: „Petreçam la Comunitate de Hanuca/ sosea Eminentă sa, venit din oraș în oraș. /orchestra intona Baruhaba! /Chiar dacă cântam la vioară în orchestră/Mă sculam în picioare fără voie./Corul intona fără echivoc cântece de bucurie./ Lumina puternică ne însoțea./ Acolo mă și căsătorisem - în fapt - Târgul Cucului/ În Iașul cărunt/ Zăpada semăna cu vanilia de pe dulciuri/ Plecam fericiți acasă, iar copiii/ în sănii râdeau fără oprire!/ așa a fost, HANUCHIADA!/ Acum urmărim atentate teroriste în direct/la toate posturile de televiziune”.

Bianca revine în realitatea vieții. Nu mai scrie despre Hanuchiadă, ci despre Holocaust: „Blestemul celor morți în HOLOCAUST”:

„Se va îndeplini încet încet /Pe muzică de Wagner/Cu imigranții/ care i-au invadat pe cei din lumea întreagă./ Verii noștri./Pentru că nu ne-au vrut pe

noi./ Nici cărțile noastre pe care le-au ars./ Nici muzica noastră care a fost ignorată./ Nici ochii noștri albaștri care priveau /Ochii lor albaștri,/În timp ce eram uciși milioane./ Nici limba noastră/ Cum amintea și KAFKA/ studiind IDIȘUL!...”

(fragment din poezia enunțată).

Este o poezie zguduitoare, cum numai Bianca Marcovici a știut s-o scrie!

Poeziile închinat Israelului sunt de o mare intensitate emoțională: „Nu putem face din impresiile de război”:

„ceva fluent/sunetul alarmelor de la televiziune/sau cele reale mă înspăimântă/sunt mereu afișate numere de telefon și rânduri de cuvinte/ de diferite culori avertizoare sau de terapie/unde e o alarmă, unde ne aflăm și de ce/stelele căzătoare sunt urmărite de rachetele noastre / să fie distruse,/ ele sunt trimise de teroriștii din Gaza care rămân/ fără de lucru/nu rachete, nu tunele, nu arme de distrugere în masă/ plătiți de cei care/ vor să mențină starea de război./Sunt disperăți - asta e - se agață de rachete/ au acumulat un arsenal cât pentru un continent/Sper și cred că lacrimile mamelor noastre se vor opri.”

Este un strigăt de disperare, dar și de speranță. Aceeași speranță pe care o găsim și în poezia „Teoria poemului”:

„Să vă spun adevărul/ Eu mă simt foarte bogată/Și nu mă compar cu alții/ Milionari de peste noapte./ Eu nu număr banii/ ci bucuriile -/ Averea mea sunt nepoții/Și gândul în stabilitatea noastră ca/ popor ales de Dumnezeu!/Să aducă Pacea chiar cu arma în mână./Sădind sămânța prieteniei /în fiecare suflet născut să ne apere / Veșnicia...”

Regăsim pregnant în noile poezii tema atașamentului total al poetei față de patrie, față de Israel. Impresionantă este poezia din final, care merită să fie știută pe de rost:

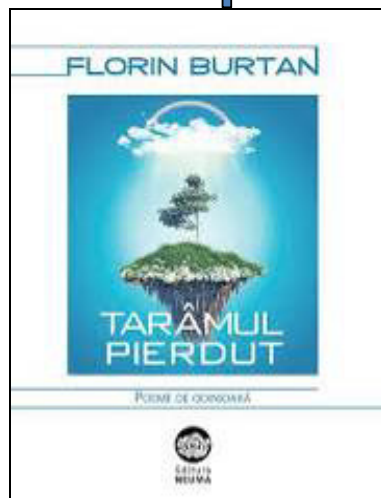
„Patria

E limba în care/ visezi și scrii, e cernoziomul/ adăugat în doze mici, /compartimentarea inimii/în care aduci numai lucruri scumpe./ de reținut, e trecutul, e prietenia sinceră./netrucată! Patria e orizontul/ pe care l-ai lăsat în urmă, mai ieri,/iar acum e casa în/ care trăiești imprezizibilul./ iubești!/ Patria e poezia, /lumina ochilor copiilor noștri, în veci!”

„Curcubeu peste Haifa” - o carte pe care s-o ai cu tine mereu!

(Sursa: Revista FAMILIEI, august, ISRAEL)

Tărâmul pierdut

Soldat credincios iubirii, Florin Burtan ne propune o nouă carte: *Tărâmul pierdut*, Apahida-Cluj, Editura Neuma, 2019. Subintitulată *Poeme de odinioară*, cartea a fost finanțată de Centrul Culturii Tradiționale al județului Teleorman, grupaje poetice fiind întâi publicate în reviste literare, cele mai multe din Capitală și din sudul țării. Pe coperta IV, autorul este prezentat de scriitorul Horia Gârbea, care observă orientarea către un orizont idilic și compară caligrafia poemelor cu urma aurită lăsată de zborul unui fluture.

Autorul a scris peste douăzeci de cărți, cele mai multe de versuri și câteva de proză, a colaborat la reviste de cultură și a apărut în dicționare și antologii. Ca jurnalist cu studii superioare de specialitate, are o bogată activitate de redactor, redactor-șef și secretar general de redacție la Alexandria. În prezent, conduce revista „Caligraf”, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, al cărei membru este și care l-a recompensat cu frumoase premii de creație.

Volumul este structurat în trei secțiuni, intitulate „Ultimul poștalion”, „Crin înflorind în zăpadă” și „Invocații”, la sfârșitul cărții figurând o scurtă biografie și o listă a volumelor publicate.

Elementele frecvente ale plachetei sunt iubirea, singurătatea, îngerul, moartea, ranița, amintirea, rânile sufletești, absența iubitei, abandonarea, melancolia, plecarea, cerșetorii, părinții. Ca și în volumele anterioare, natura participă la stările→

CORNELIU VASILE

emoționale : crângul, țărâna, iarna sau toamna, macii, mărul de aur, strugurii copti, castanii înfloriți sau parfumul de gutui. Sunt și elemente ale vieții, uneori din sectorul intim : patul, cafeaua, cana cu vin, focul aprins cu lemn parfumat, barul, și instrumentele muzicale: flautul și naiul.

Înrobitor dragostei, care are, într-o poezie, ochi albaștri și părul lung, poetul ni se prezintă, în mai multe piese, ca un soldat cu ranița în spate, gata să înfrunte destinul ca să-și determina iubita să revină, pentru că plecarea acesteia declanșează curgearea lirică. Oboseala, bătrânețea, cătunul sunt alte elemente frecvente în aceste versuri, care nu părăsesc linia erotică de la prima până la ultima poezie. Cu moartea, poetul este într-un continuu dialog, într-o atmosferă cel mai adesea incertă, gravă și amenințătoare, dar pe poet îl vizitează și trecute umbre, amintirea contribuind din plin la starea lui afectivă.

Poetul spune că „rănilor s-au îmbolnăvit” de atâta așteptare și suferință, gândindu-se la momentele din trecut în care „mângâierile țineau loc de inutile cuvinte”. Cităm din strofele cele mai sugestive : „Geamul dinspre drum s-a închis,/ A renunțat demult să te vadă./ În odaie a poposit un înger bătrân./ Absența ta clatină arborii goi din ogradă” („Îmi e teamă”). Sau : „Aș străbate pustiiuri, mări aș străbate./ În armură de lacrimi, cu tine în gând./ Aș încheia, glorios, nesfârșite tratate./ Ți-aș aduce podoabe și sclavi îndurând...// De pază aș sta, supus și mereu./ Ți-aș întocmi aripi din rouă și flori./ Dar, vezi tu ?, plictisit, Dumnezeu/Numără stelele, piaptână nori.” („Dacă Dumnezeu ar veni...”). Și : „Nimeni nu știe cât îmi e de dor/ Să-ți ard pe prag, cu brațele flămânde./ Și trupul tău să fie doar al lor - / Crin înflorind în rana din secunde” („E taina mea”). Cităm și din poezia care a dat titlul celui de al doilea capitol : „Trupul ei murea și învia în brațele mele - / Crin răbdător scânteind în zăpadă./ Fericit, îi desenam uimirea pe stele./ Ochii, mai ales, ce nu cutezau să mă vadă” („Crin înflorind în zăpadă”).

Soldatul dedicat iubirii apare în mai multe ipostaze : „ca un soldat în primele clipe de pace”, „stau lângă tine, ca un soldat rezemat de armă”, „ca un soldat recitând o carte poștală”, „te aștept, ca un soldat dezertat din armată”. Modul cum îndrăgostitul

percepe lumea este plin de poezie : cafea amară, „noaptea plutește pe un râu de cenușă, dogoare catifelată”, „tramvai obosit”, „trăsură din lemn duios”, iubita e „flăcără curgătoare”.

„Invocațiile” sunt poezii numerotate, de la 1 până la 22, și au o rezonanță aparte, prin reluarea, la sfârșit, a unui vers de la început. Iată „A douăsprezecea invocație” : „Hai, iubito, să vorbim despre noi, pe-ndelete./ Până când vor lacrima pozele din perete./Până când flacăra lămpii se va-nnora./ Până când somnul va adormi, rezemat de cafea./Hai, iubito, izvorăște-mă în șoaptele tale./ Uite, la geam, ard fluturi cu aripe pale./S-ar putea ca și ninsoarea să vină./ Să alunge cântecul înnoptat în grădină./Hai, iubito, să vorbim, despre noi, pe-ndelete./ Până vom auzi glasul pozelor de pe perete.”

Decorul romantic, retro, etalând așadar patina timpului, este compus din invitația la bar, unde „vom bea melancolii fumegând în pahar”, iubita își va îmbrăca o rochie nouă și vaporosă, își va pune „pantofi de lac și cercei”, acolo ajungând cu „tramvaiul cu cai/ Cel pierdut, pentru totdeauna, în rai” („A paisprezecea invocație”).

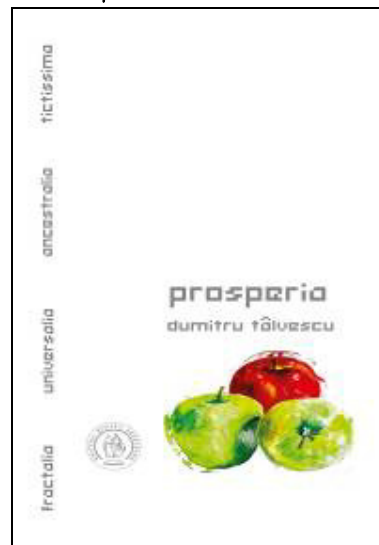
Localizarea geografică a universului erotic apare aici, în a treia secvență a cărții, fiind vorba de locuri bucureștene : Hanul cu Tei, Gara Obor, Piața Unirii, Piața de Flori, cartierul Cuțitul de Argint.

Foarte frumoasă este „A douăzeci și doua invocație”, pe care o cităm în întregime : „Hai, iubito, să ne întâlnim în Gara Obor./ Să plecăm, doar noi doi, într-un alt viitor./ Să închipuim o nesfârșită cale ferată./ Să ne ducă unde nimeni nu a ajuns vreodată./ Acolo unde ne așteaptă sfinții și îngerii./ Acoperind cu lacrima lor văile plângerii./ Hai, iubito, să mergem – îmbrățișate lumini./ Acolo unde e o diafană răzvrătire de crini./ Acolo unde sunt mere de aur și strugurii copti/ Și zilele trec, răbdător, și fără de nopți./ Hai, iubito, îmbracă-mă în cămașa de mire./ Cea de demult, când locuiam într-un flaut subțire./ Când, pe unde călcam, izbucneau un izvor./ Miere fierbinte respirând prin faguri de dor./ Hai, iubito, să închipuim o nesfârșită cale ferată./ Să ne ducă unde nimeni nu a ajuns vreodată !”

Florin Burtan e un poet autentic,

versurile lui exprimând în mod firesc sentimente omenești dintotdeauna, iar atmosfera romantică, în ciuda unor moderni care consideră romantismul clasic desuet, câștigă afectivitatea cititorului care se aventurează în cercetarea meandrelor și periplului îndrăgostitului. Suferința pentru plecarea iubitei este însoțită de speranța, caracteristică tuturor îndrăgostiților, că vraja tinereții va reveni. Ceea ce este o utopie, dar o utopie frumoasă, ca toate utopiile.

Construcția unui topos poetic original

Stăpân și sigur pe sine, aidoma gospodarului ardelean care nu numai că știe ce are de făcut, ci și construiește cu rigoare și precizie de ceasornicar ce și-a propus, dl. Dumitru Tâlvescu, departe de gâlcevile lumii literare și de zgomotul arenelor în care se confruntă confrăți de generație, ori mai tineri poeți, a edificat, între timp, o operă literară (termenul nu trebuie nici să sperie, nici să pară exagerat!) care, iată, cu acest nou volum, nu demult apărut (*Prosperia*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), așează încă o cărămidă universului său liric, după alte opt cărți publicate anterior.

Orgolios și totodată decent (în măsura în care nu există o contradicție în termeni), autorul ne-a dat o „Ars poetica”, pe cât de sinceră tot pe atât de convingătoare, grație aparentei simplități în care a fost concepută. „Poetul – zice d-sa – nu scrie cu pumnalul la gât/ El taie felii din viață, →

FLORENTIN POPESCU

flămând/ Sparge asfințiturile cu pana/
Din cioburi reclădește amintiri/ Plân-
ge în sine, uitat de lume/ Din lacrimi
îi cresc flori de argint./ Cel mai ade-
sea e singur/ Nu părăsit, ci uitat între
rime/ Hoinar într-un timp staționar/
Se joacă-n metafore și cântă/ Glasul
păsărilor îl pune în vers/ Iar lumii mai
dăruie gratis poeme.” (*Poetul*).

Așadar, lecturând cu atenție car-
tea, cititorul constată că, de fapt, auto-
rul nu și-a propus o viziune unitară,
altfel spus o structură foarte exactă a
volumului, fiindcă cele patru secțiuni
în care l-a împărțit (*Fractalii, Univer-
salia, Ancestralia, Tictissima*) sunt în
realitate ipostaze ale aceluiași „polie-
dru” (citește suflet), receptiv la „feli-
le de viață” de care vorbește în mai
sus amintitul poem. Iar ele, „feliile de
viață”, cuprind deopotrivă vibrații ale
iubirii, meditații asupra societății, a
trecerii iremediabile a timpului, dar și
asupra propriei condiții de ins neliniș-
tit, frământat de gânduri și întrebări
cărora poetul le caută răspunsul, a-
flându-se într-o nesfârșită „Aștepta-
re”, dublată pe alocuri de „Neliniști”
și de câte o „Dorință” (cum se
cheamă mai multe dintre poezii, de
câte un „Destin”, de un „Coșmar” sau
de „Vise deșarte” (ca să ne păstrăm în
numenclatorul unora dintre texte).

Și totul, de la întrebările fără
răspuns, de la zbaterile cunoașterii, de
la dragostea neostoită și până la
amintirea unor timpuri trecute, sau
speranța într-un viitor necunoscut îi
dă poetului o stare de neliniște: „Răs-
punsurile stau adânc, ascunse/ De un-
de vine chemarea./ căutarea, înălța-
rea/ Ceața incertitudinii, necuprinsă.”,
parcă proclamă el sentențios și toto-
dată interogativ, pentru ca mai la vale
să adauge: „În așteptarea luminii./
Drumul înțelegerii șerpuieste spre
necunoscut./ Sinele, în beznă, e cu-
prins de remușcări./ Iluziile plutesc ca
niște fantasmе auriu/ Vorbele își caută
sensuri noi./ Noaptea e pauza dintre
sentimente/ Lumea întoarsă spre
absolut/ Unde ninge în vise cu
speranțe/ Trezind diminețile cu
regret.” (*Nedumerire*).

Alienat într-o lume care nu-l
înțelege (sau poate că el n-o înțelege
și oricum n-o poate accepta fiindcă
este departe de idealurile lui), poetul
construiește tablouri originale, pe care
le pune într-o ramă (nu la propriu, ci
la figurat) de neconfundat, cum este
de pildă poemul *Deșertul din mine*,
de o forță de convingere tulburătoare

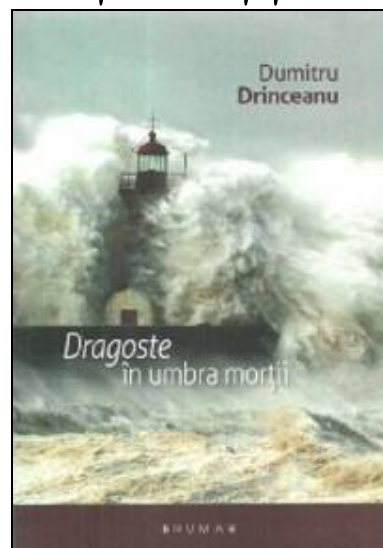
și care rămâne pentru multă vreme în
mintea cititorului: „În califatul
sufletului meu ard/ Fetele Morgana
îngână cântece cu muezinii./ Deșertul
se întinde în jurul inimii/ Pe el mai
pasc capre prin tufele răzlețe./ De prin
vene ies șopârle negre/ Cu ochii vii,
cerșind albastrul./ Soarele topește
gândurile și tace/ În jur e doar pânda
neagră a nopții/ Luna și stelele, stâlpi
pentru vise./ Dunele din mine
răsfrâng în jur, iluzii.”

Se poate spune că poetul câtă să
se legitimizeze pe sine în fața lumii și a
universului nu prin cine știe ce
formule alambicate, încifrate, ci prin
mărturisiri directe, pe care prea plinul
lui sufletesc le toarnă în versuri: „De
unul singur, doar trecător prin
vremuri/ Îmi port cu greu povara de
doruri și de pace” (*Printre nori*) sau:
„Ca om prea simplu și cu regrete mii/
Încerc să port în lume doar gândurile
vii/ Să pun între secunde doar piedici
și s-aduc/ Dintre nădejdi, pe cele ce
se duc/ Iubirea cea deplină în tot și
pentru toate/ Iar ca o resemnare, doar
dorul să m-adape.” (*Sete*) ori: „Sunt
doar un purtător de vise/ Arar trecute
spre altă ființare/ Sălaş perpetuu de
nădejdi și vrese/ Ca un sufleur șoptind
de prin culise// Sunt plin de întrebări
și gânduri/ Și cu nedumeriri le țin
strâns împreună/ Citesc enorm și caut
printre rânduri/ Să simt ceva care să
mă binedispună (*Vae victis*).

Supus, așadar, autoevaluării prin
mărturisiri, dar și printr-un fel de
întoarcere către sine a oceanului prin
care privește mersul lumii și al
universului, autorul aude „cum
gândurile tac” în preajma îngerilor,
cum „gândurile se retrag dezgolite”
sau cum tot ele, gândurile sunt
„coapte/ Și-ncearcă-n van să scape de
sub noapte”, apoi, meditativ, într-un
poem adaugă: „Să te oprești tăcut
între altare/ La umbra gândului
zâmbind/ Ca un stăpân al zilei ce nu
moare/ Învinsă în final de-aun asfințit
flămând// Iar anii ascuțiți să-i ții la
poartă/ Codași ai vremii fără leac/ Și
tu, buimac prin ziua moartă/ Să duci
povara viselor în veac.” (*Așteptare*).

Pe Dumitru Tâlvescu nu trebuie
să-l afiliem numaidecât modernștilor
sau post-modernștilor și – pentru a-l
contrazice pe unul dintre comentatorii
poeziei sale – vom spune doar atât:
volumul de față cuprinde poezie
bună, care se citește cu plăcere și,
firește, cu folos. Atât și nimic mai
mult. Dar nici mai puțin.

Evaziuni și refugii pitorești și simbolice

Dumitru Drinceanu scrie
(*Dragoste în umbra morții; Dragoste
și dramă sub tsunami în Pacific*, ed.
Brumar, Timișoara, 2019) o proză
foarte curioasă, cosmopolită și exoti-
că, structurată sub forma unor schițe
– de fapt, capitole – care se încheagă
precum romanul picaresc: prin
aceleași personaje care apar în diverse
colțuri ale lumii, cu predilecție la
tropicе și în Oceanul Pacific, dar și la
Madrid, Bangkok sau Viena.
Localizările sunt doar simbolice,
autorul nu insistă pe ample descrieri
pitorești, doar atât cât peisajul să
apară dinamic și integrat acțiunii.

Firul narativ al cărții este plin de
ramificații și dezvoltări în diverse
spații, și pune în evidență mentalități
și niveluri sociale foarte diverse.
Autorul scrie cu planiglobul pe masă
și probabil are la îndemână și o
enciclopedie medicală și dicționare de
religii exotice, dovedindu-se expert în
karma decizională a destinului.

Este o carte exotica, stranie chiar,
cu totul unică în contextul actual, și
deosebit de dificil de „încadrat”, cât
timp nu deținem referințe despre
autor și niciun reper pentru o exactă
creionare tipologică a semnificațiilor
simbolice. Lectura ei însă este o
experiență complexă, o invitație la
pătrunderea în lumea asiatică cu tot
bagajul nostru de europeni.

Autorul nu este atât povestitor
cât evocator de spații geografice reale
prin facultatea de extensie imagina-
tivă în care-și plasează personajele.→

AURELIU GOCI

Acestea au nume – cum altfel? – exotice și rare, se numesc Tokay și Thys și trăiesc sub drogul beatitudinii în căutarea unui Eden răătăcit. Descrierile de natură sunt cadrul unor experimente erotice, pentru că „dragostea este un sentiment nebun de liber”. Ea, artistă deosebit de frumoasă, el tânăr deja încercat de viață, se întâlnesc la Pattaya și se îmbarcă într-un mic vas ce urma să acosteze la un punct unde se făcea... parașutism nautic! Experiența este foarte bine redată: *După străngerile de inimă din primele minute ale ridicării, îi povesti pe nerăsuflăte cât de intens trăiește acolo sus, deasupra lumii, sentimentul libertății. (...) dar nu mai contau decât splendorile de culori, albastră-portocalie sus și cea violetă jos, ultima decolorată în zona de coastă unde alterna cu galbenul pal al nisipului și cu verdele ce înviora plaja și peluzele hotelurilor. (...) Trăiau clipa absolutului cosmic.* Personajele trăiesc experiențe dintre cele mai șocante – după parașutismul acvatic urmează un... cutremur: în timp ce el era în mare, apa îl atrăgea spre abis, fiindcă „îl prinse un octopus uriaș” de care îl salvă Thys.

Doctorul Tokay, care studiasse și lucrase la clinicile din Viena și Madrid, pleacă pentru o experiență exotică la ambasada din Bangkok, cu acces chiar la Casa regală din Thailanda. dar destinul stă sub semnul karmei și el va trece prin experiențe demonizante și situații limită, sub protecția Mantrei. Este un amestec de referințe exacte din diverse domenii, din istorie și geografie sub o proiecție imaginară care transgresează totul în universul ficțional.

Iată cum acțiunea trepidează, este dinamică, cartea citindu-se cu mare interes. O minte eflorescentă poate să reconstituie din fotoliu globul pământesc dar și viața ființelor care-l populează. Dacă poezie se poate scrie prin hazardul utilizării Dicționarului, atunci se poate și călători în fața hărții de emanație didactică.

Aș îndrăzni să afirm că unei asemenea proze exotice în care senzaționalul devine normalitate nu i se potrivește nicio unitate de măsură, autorul dând dovadă de o documentare excepțională atunci când însoțește aventura cu detalii istorice, politice atât de depărtate de noi: *Câteva ore mai târziu, Tokay se*

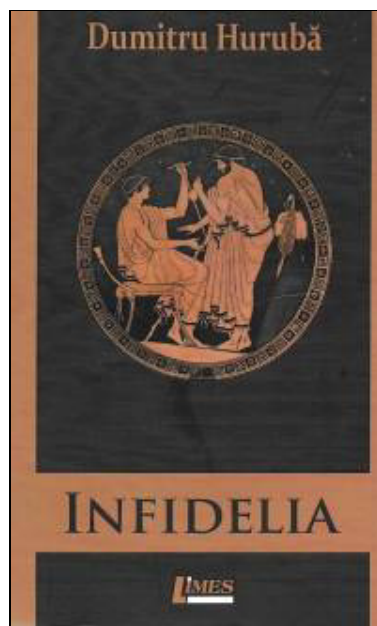
îmbarcă într-una din multele bărci cu motor, cu o construcție aparte (...) care deplasau localnici și turiști pe canalele care împânzeau delta interesantă a fluviului Chao Praya. Intrară pe canalul Khlong Chak Phra. De la fondarea capitalei Bangkok în 1782, fluviul a fost parte a sistemului strategic defensiv, canalele având inițial rolul de șanțuri de apărare. După aceea, aflăm despre dinastia Chakri al cărei rege, Bhumibol (...) conduce statul de peste 50 de ani, despre transformările și modernizarea fluviului și țării, ne plimbăm prin pădurile de „lemn avid de apă” și admirăm orhideele „înflorite la subsuoara ramurilor umbroase”. Autorul rămâne unic în descrierile sale din spațiul oceanului Pacific, dar și prin reprezentarea literară a valului uriaș de tsunami.

Proza d.lui D. Drinceanu performează excelența amănuntului, ceea ce dovedește că autorul are un talent fabulatoriu excepțional și reușește să-și proiecteze personajele în diverse spații îndepărtate, pe care nu le-a „bătut cu piciorul”, le descrie cu rezoluție credibilă fără să le fi văzut, reușind să convingă cititorul de o realitate virtuală care copleșește cotidianul și-l întrece cu mult în frumusețe.

Reforma umorului la Dumitru Hurubă

Cu romanul *Infidelia** Dumitru Hurubă realizează o antologie disimulată în această carte densă și utilă. Romanul a apărut la Editura Limes în anul 2019 și reprezintă o dare de seamă asupra cărților scrise de autor de-a lungul timpului.

O idee mulată pe tiparul literar practicat de umorist, el aducându-ne o surpriză, dar și chemându-ne la responsabilitatea lecturii, chiar dacă se repetă cu eleganță. Există mult umor în text, fraza curge entuziast, personajele intră bine în piele lor de personaje de referință. Uneori autorul e sarcastic, alteori ludic, alteori moralist, are însă capacitatea de a desena limpede tablouri halucinate despre lumea în care trăim cum poftă și detentă. Nu avem multe noutăți, raportat la cărțile anterioare, dar cartea în sine, este agreabilă, se citește cu interes și relaxare. Trebuie remarcată ideea antologiei, noutatea provocării, menținerea liniei

de plutare în opera lui Hurubă. S-a consolidat stilul *hurubian*, unul distinct în proza românească și literatura de umor de la noi. Nu se renunță la valorile consacrate în cărțile anterioare, din contră, se vede clar că autorul are o viziune asupra vieții, cunoaște vremurile în care trăim și ni le explică zâmbind, stil care explodează în mintea cititorului.

Acțiunea se petrece într-o companie construită în economia de piață, menită să aibă succes. Privatizarea lasă o largă marjă de acțiune pentru personajele tipice ale unui birou, acolo specialiștii se pot afirma. Birocrația este o artă pentru ele, libertatea devine libertinaj și limitele sunt depășite. Munca este o chestiune perimată pentru majoritatea dintre ei, locul de muncă, fragil de altfel, pare un loc câștigat prin competență, cultură, specializare. Aparențele sunt mai importante decât substanța activității de zi cu zi. De remarcat foamea personajelor pentru lucrurile la modă, pentru petrecerile în grup, pentru concedii nefârșite, pentru trădări. Limbajul lor are sare și piper, știu să dea răspunsuri, să iasă din ambuscade birocratice. Se salvează prin nepăsare, trivialitate, prețiozitate, șmecherie patentată. Personajele duc șmecheria pe culmi, valorile sunt doar pentru fraieri, seriozitatea nu este acceptată în acest mediu.

Dumitru Hurubă construiește fiecare tablou cu atenție, atmosfera →

CONSTANTIN STANCU

este sub tensiune, personajele par copleșite de evenimente, dar nu se predau. *Infidelitatea* dintre soți, amanți sau amanți de ocazie este baza acțiunii. Trădările, falsa superioritate, limbajul de oameni care se descurcă, toate dau culoare și acid evenimentelor. Cel infidel e cel mai tare, el rezistă șefului, colegilor, familiei, bisericii etc. Infidelul face legea în colectivitate și este admirat.

De la biroul unde se încheagă evenimentele, autorul ne plimbă prin diferite medii: de la cabinetul medical la birtul din colț, *Pufoaica ruptă*. Victime ale propriilor amăgiri, personajele pozează în învingători, ei nu se lasă copleșiți. Umorul este împins la maxim, devine un umor negru, crud, personajele pierd totul: timpul, familia, cultura, societatea în care credeau că sunt cineva. Identitatea. Replicile curg alert, cuvintele au dinamită în vocale, fiecare spune ceea ce crede el că este *cool*, după modă, nu ceea ce este necesar. Umanul se diluează, insul se transformă în caricatură. Tema romanului este una a dezintegrării lumii: ideile, gândurile, cuvintele se ciocnesc, se repetă, se auto-devorează. Lumea cade în sine, se prăbușește în neantul de fiecare zi.

Colectivul este unit de magia unei lumi artificiale, în care toate nu au final. Finalul este ruina biroului, a familiei, ruina afacerii. Sunt schițate și unele idei politice mimate. Pentru personaje lumea se deschide aparent, ele călătoresc spre niciunde, șefii companiei sunt din străinătate, după mode impuse, tehnologia sună bine dar nu se încheagă, afacerea nu prea are profit, dar toți oamenii companiei merită prime, salarii mari, concedii, recompense. Merită toată atenția celor din jur, ei știu să se agite într-o lume care-i acceptă cu voluptate.

Compania are o denumirea voit haioasă, exprimă prețiozitatea afacerilor în stil mare: „Fabrica de Cuțite cu Lame Rotative” (FCLR), legată de o alta, compania mixtă „Smack-Smack”. Chiar din denumire, absurdul intră în scenă, un absurd globalist. Dumitru Hurubă are darul de a găsi denumiri șoc, specifice economiei de piață. Dicționarul Explicativ al Limbii Române are o anexă: „Neologisme radicale”. Apare un „Premiu Nobel pentru Gramatică”. O femeie bine este denumită „neckermancă”, după jurnalul de

modă cândva... la modă. Birtul în care se întâlnesc colegii de la fabrică poartă un nume haios: „Pufoaica ruptă”. Personajele au nume bine alese, ele exprimă „starea nației”, ca să spunem așa, se exprimă pe sine, lumea în care se mișcă: Iorgu Vasilade, Cotruțiu, Priscanu, Pralea, Mărcanu, Virginica, Duzanu, Varvigeanu...

Iată cum prezintă scriitorul o expoziție de pictură în care sunt implicate eroii de la fabrica de cuțite: „- ...Iar liderul artiștilor plastici a vorbit atât de frumos, cu o voce atât de afectată, încât noi și ceilalți participanți – minus vreo câțiva pricepuți cât de cât într-ale artei plastice, nici n-au băgat de seamă că el vorbise o jumătate de oră fără să spună mare lucru în legătură cu exponatele și cu autorul lor, dacă bine vă amintiți. Abia la sfârșit, parcă aducându-și aminte de rostul pe care-l avea el acolo, a încheiat:

-Stimate doamne și onorați domni, noi nu avem de vizitat o simplă expoziție de pictură, ci un fenomen artistic – vă mulțumesc de prezență, doamnelor și domnilor. Și, pentru că sindicatul nostru știe să aprecieze valorile, noi, împreună cu Forul tutelar, am hotărât să acordăm colegului și colaboratorului nostru o diplomă de excelență...” (pp. 125-126).

Cu abilitate și talent, Dumitru Hurubă prezintă evenimentele, personajele, dramele și realizările colectivului prin dialoguri spumoase, cuvintele sar precum bilele la biliard, cuvinte colorate și dinamice. Cititorul își poate face o părere despre vremea de tranziție în care nebuniile unor indivizi dau ritm societății care alunecă spre o pandemie a ratărilor.

Cultura de carton este bine prezentată, superficialitatea personajelor iese în evidență, credința lor este ironizată cu un umor bine temperat și reprezentativ pentru gașca de la FCLR.

Personajele participă la al treilea parastas, locul știut este Bodega „Pufoaica ruptă”, preotul își face ritualul și predică rugăciunea „Tatăl nostru”, timp în care, după fiecare verset, personajele au ceva de comentat, fără legătură cu evenimentul: vine un control de la ANAF, Nicuța e îmbrăcată ca o sorcovă, cineva comentează meciul de fotbal, personajele se interesează

dacă s-a pornit cazanul pentru fabricarea țuicii, copiii colegelor au mijloace alternative de educație: Internetul, goagăl-ul etc. Cu alte cuvinte, precum în cer așa și pe pământ, cântă preotul cu aplomb în birtul devenit catedrală.

Personajele sunt preocupate de probleme importante: „Ceva mai la o parte, cam discriminatoriu, adjunctul Cotruțiu zburda printre mese cu o butelie de *fetească regală* ținută strâns la piept având figură de ins după o criză de fiere, așa că mi-am permis să-l întreb:

-Domn director, suferiți-suferiți? Cum se comportă noua secretară?

-Vasilade, tresări el ca revenit dintr-o visare, nu fii măgar, că devin iresponsabil!...” (p. 200).

De remarcat limbajul personajelor, ele folosesc în amalgam limba română cu limba engleză și, simultan, cu limba rusă, apelând și la citate din limba latină.

Un amestec care dă savoare dialogurilor și exprimă limbajul unor personaje reale, întâlnite frecvent în societatea care se mișcă elegant pe Internet.

Romanul *Infidelia* este o reușită și o provocare, chiar dacă, așa cum am arătat, autorul se repetă cu ironie. Citit distinct de celelalte cărți ale lui Dumitru Hurubă, redescoperim o lume dinamică, haioasă, în cădere spirituală, fără scăpare din malaxorul evenimentelor care au consistență. Ultimul capitol are un text expresiv, scurt și concluzia: „*Noapte bună!*” (p. 216).

Personajele și autorul ies din scenă cu optimism, întunericul acoperă o lume în care destinul are forțele lui de tracțiune... Este salutul celui care se desparte de lumea în disoluție.

Critica remarca încă de la debutul scriitorului: „Textele pe care ni le propune acum Dumitru Hurubă, construite cu economie de mijloace, încearcă să mențină echilibrul estetic dificil între realismul tenace, ironia blândă și sentimentalismul unor situații, prin decupaje epice inteligente și finaluri neașteptate” (Prezentare în vol. *Debut 86*, Ed. Cartea Românească, 1986).

Romanul are la final câteva referințe critice de la G. Dimisianu, Mircea Mihăieș, Alex. Ștefănescu, Florentina Hojbotă, Constantin Stancu, Valentin Silvestru, →

Iulia Argint, Al. Florin Țene. Textele critice pun în evidență autorul și opera sa, una consistentă și reprezentativă.

Născut la 26 octombrie 1944 (locuiește la Simeria, județul Hunedoara), Dumitru Hurubă a scris destul de mult, a trăit cărțile sale intens și titlul cărților sale ne prezintă fața unei istorii literare personale mulată bine pe istoria de după anul 1989: *Lubita mea, e ora indexării* (1994); *Rezervația de zăpăciți* (1995); *Carte de colorat mintea* (1998); *Amanții gaițelor cu cap de struț* (2008); *Biroul dușilor de-acasă* (2013) etc.

Scriitorul e și un atent observator al vieții literare, a scris despre scriitorii din județul Hunedoara, despre volumele de umor din țară, a avut puncte de vedere legate de viața socială, bine exprimate în eseurile sale: *Scenarita* (2016); *Scorpionisme* (2011); *Să vă spun ceva* (2012) etc.

Dumitru Hurubă este implicat în umorul reformei și reforma umorului, pentru a-l cita, având puncte de vedere pertinente și traducându-ne scenariile care ni se oferă zilnic pe Internet sau la televiziunile consacrate.

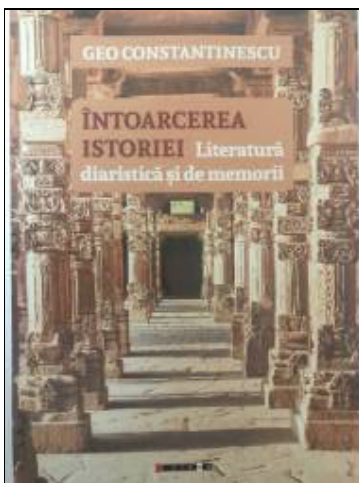
Este unul dintre scriitorii care simt realitatea și nu se ascund în povestiri bine construite literar, dar, ca temă, departe de vremurile pe care le trăim. El nu manipulează cititorul, se lasă manipulat de personajele sale...

*Dumitru Hurubă, *Infidelia*, roman, 231 pagini, Florești, jud. Cluj: Editura Limes, 2019

Marcelo Diaz, „Trepțe în adânc”

ÎNTOARCEREA ISTORIEI DINCOLO DE ISTORIE

Cartea lui Geo Constantinescu, intitulată *Întoarcerea istoriei. Literatură diaristică și de memorii*, Editura Eikon, București, 2020, impune chiar prin titlu o problemă existențială raportată la un anumit tip de literatură, dar și o problemă a conștiinței care se raportează la istoria faptică.

Despre scriitorul Geo Constantinescu se poate spune că este urmărit de un anumit destin literar care începe în adolescența petrecută în cel mai cunoscut burg al Olteniei, Craiova. Aici, în perioada studiilor profesionale de la cunoscutul *Grup Școlar Electroputere*, și-a manifestat primele încercări literare reușite, publicabile. Cum l-am cunoscut în aceea perioadă, era ușor de observat înclinația sa pentru literatură în general, dar mai ales pentru studiile critice. Profunzimea cercetărilor asupra literaturii, române și străine, a fost atinsă în perioada studiilor superioare, la renumita Universitate „Babeș-Bolyai” din Cluj. Pe lângă studiile filologice specifice, autorul a fost redactor la revista *Napoca Universitară* și colaborator fervent la aproape toate revistele literare din țară. Am constatat pasiunea permanentă pentru cunoașterea reală a literaturii, mai ales pentru scriitorii aflați sub un anumit regim de interdicție. Tot ceea ce a urmat apoi, profesoratul și mutarea fortuită din Transilvania în București și apoi în Craiova, a dus la atingerea unei cunoașteri autentice a fenomenului literar românesc și străin (mai ales la cel din spațiul literaturii spaniole).

Cartea în discuție nu este neapărat o carte de critică, ci de recuperare a memorie literare pierdute, mai ales în cazul anumitor scriitori. Un tablou problematic, care impune un *nostos* al literaturii de un anumit gen: literatura diaristică și de memorii. Avem ca provocare fascinația pentru călătoria inversă a privirii istorice pentru un gen literar mult timp marginalizat. Jurnalele, pentru că sunt locul intim al trăirilor personale, dincolo de apartenența la arta literară, sunt prinse în jocul istoriei sociale care se fundamentează pe trăiri personale într-o încercare de emancipare permanentă a subiectivului. Tocmai acesta cred că este meritul principal al autorului, de a prinde într-un tablou complex felul în care Subiectivitatea poate oferi o perspectivă mai clară asupra unei istorii, fie ea și literară, care este posibil să fi fost fondată pe o falsă Obiectivitate (cea care este un construct oficial). Într-un anumit context, este aplicabilă o anumită hermeneutică a Subiectului, în sensul generos dat de Michel Foucault. Jurnalele literare sau mai puțin literare sunt scrise în general ca un **Raport către Sine**, raportul în care intimitatea se dovedește a fi mai puternică decât lumea evenimentială care devine un fapt istoric. Dacă am duce această judecată la proxima ei exprimare, ea ar genera povestea dreptății înfăptuite a Individului dintr-o logică non-aristotelică. Orice jurnal poate avea pretenția unui *Ta eis heauton*. Este un drum lung al răzvrătirii Subiectivității de la Marc Aurelius până la noi. Este un fel de a spune, în cazul de față că un gen literar marginal poate deveni, în anumite condiții valorice, literatură de primă mână.

În cartea de față sunt expuse un număr de 42 de piese, joc al lecturilor și intereselor autorului manifeste de-a lungul anilor. Este o paletă extrem de diversă, cu coloraturi multiple, cu contexte diferite, cu specificități care creează posibilități de interpretare care transcend genul literar marginal sau nu. Sigur, o interpretare avizată poate fi asigurată printr-o cunoaștere a lucrărilor care intră în jocul acestei cărți.

Acesta este și motivul care mă determină să cred că doar autorul →

ION HIRGHIDUȘ

cărții ar putea avea cea mai avizată părere despre propria sa lucrare, în condițiile în judecățile valorizante ar putea fi ținute mereu sub control.

Dincolo de diversitatea pieselor expuse, cartea de față este unitară prin cele două problematici pe care le ridică: a. raportul unui gen considerat marginal cu literatura; b. raportul intimului cu istoria, în contextul în care opera literară poate modifica imaginarul istoric. O primă încercare de analiză a cărții de față poate fi realizată prin abordarea acestor două probleme.

Felul în care un jurnal sau memoriile cuiva pot deveni literatură urmărește aproape același traseu al unor fapte sociale, conforme teoriei lui Émile Durkheim, care devin fapte istorice. Specificitatea este însă alta deoarece ar trebui să răspundem la întrebarea aparent simplă: cum este posibilă transformarea unei scrieri care nu are pretenții literare în literatură? Aici trebuie să discernem situații diferite ale acestor scrieri deoarece autorii sunt foarte diferiți, fapt evident și în cartea lui Geo Constantinescu. Unii autori din peisajul cărții nu erau scriitorii de profesie atunci când au scris, ci oameni politici care au avut de suferit de pe urma dictaturilor. E clar că un scriitor care produce un jurnal sau memoriile pe care vrea să le lase posterității va scrie cu sângele scriitorului depistabil în toată opera sa. În cazul unui astfel de scriitor ne punem cel mai mult problema diferenței dintre faptele personale petrecute într-un anumit context social și ficțiunea de care e dominat prin profesia de scriitor. În cazul scriitorului, pericolul de a părăsi literatura în favoarea unui proces-verbal al realității e destul de mic. Provocarea vine însă din partea celor care nu sunt scriitori, nu au această pretenție, deoarece scrierile lor, mai ales în posteritate, capătă o dimensiune care se apropie de ficțiunea literară. Cazul lui Grigore Caraza e ilustrativ, în cartea intitulată *Aiud însângerat*, carte calificată de Geo Constantinescu „*O terifiantă carte de mărturisiri despre propria istorie trăită*”. În cazul acesta, dar și în altele, dincolo de fenomenologia istoriei individuale și comune, asistăm la desfășurarea unei povești care transformă realitatea în ficțiune, amintind de o realitate/irealitate Orwelliană. Textul în sine al cărții lui

Grigore Caraza e un fel de *grad zero al scriiturii*, după o expresie consacrată de R. Barthes, dar cu un alt sens în care asistăm cum suferința umană, personalizată, devine artă a cuvântului pentru că are capacitatea să spună povestea. Torționarii comuniști sunt zmei din această poveste.

A doua problemă pe care o propune cartea lui Geo Constantinescu este cea a *raportului intimului cu istoria* pe care-l au scrierile de genul jurnalelor și memoriilor. Faptic, autorii unor astfel de scrieri au avut mai mult sau mai puțin de suferit în regimul comunist, unii pierzându-și viața sau executând mulți ani de pușcărie și de reeducare. Unele situații sunt fascinante: cazul jurnalului lui Nichifor Crainic care poate fi comparat cu o dramă istorică sau cu un imaginar de tip borgesian. În măsura în care literatura poate fi un izvor istoric veridic, ceea ce s-a dovedit a fi real încă de la apariția primelor scrieri, ne punem întrebarea relaționării scrierilor de tipul jurnalelor, memoriilor, însemnărilor de tor felul cu istoria veridică. E evident că imaginariile istoriei sunt într-o dinamică permanentă. Acestea transgresează istoria faptică și se adresează unei memorii colective formată mult timp, intențional, după un anumit calapod. În cazul acesta, cele mai autorizate voci vin din partea unor oameni de stat care au deținut funcții importante, fără pretenția de a fi literați, și care au ajuns sau nu în dizgrație. Categorie, jurnalele unor personalități ca Alexandru Vaida Voievod, Mihail Manoilescu, Constantin Sănătescu sun puternic emoționale pentru că se suprapun cu momente de importanță crucială din istoria noastră. Putem rejudeca prin prisma acestor scrieri mari personalități cum e cea a lui Ion Antonescu, dar raportul acestor scrieri cu istoria momentului de atunci este chiar de unu la unu? Nu vom fi niciodată lămuriiți în această privință.

Preocupat de o realitate complexă pe care o presupun așa-zisele scrieri marginale, Geo Constantinescu reușește cu profesionalism să expună într-o singură carte destine care fac obiectul unor îndelungate analize. Cartea în cauză poate fi privită ca o sinteză a opiniilor avizate care intențază un proces tăcut istoriei oficiale. Am putea așeza această carte în concordanță cu *Mizeria istoricis-*

mului a lui Karl Popper, după felul în care sunt privite ideile despre libertate care trec dincolo de regimurile totalitare.

Scrisă cu simplitate aparentă, lucrarea lui Geo Constantinescu trezește cel mai viu interes pentru lectura „literaturii de sertar”, pentru autori mai mult sau mai puțin cunoscuți. O carte care decurge din pasiunea autorului pentru cunoașterea fenomenului literar sub toate formele, până în cele mai ascunse margini.

Un portret „luminos pe simnele sufletului nostru”

Atmosfera culturală băimăreană din anii șaptezeci ai secolului deja trecut mi-a rămas în suflet cu oamenii și locurile pe care, la vremea tinereții, nu le-am prețuit îndeajuns. Astăzi, privesc în trecut și văd atmosfera tulbure, neclară pentru mult prea tânăra (nematurizată) de atunci și îmi amintesc de mulți dintre jurnaliștii de la cotidianul maramureșean al vremii, *Pentru socialism*, devenit, după 1989, *Graiul Maramureșului*, un minunat titlu care chiar spune totul despre Maramureșul nostru drag. Dintre jurnaliștii de atunci mi-l amintesc pe Augustin Cozmuța, fără a-l fi cunoscut personal, dar citeam (uneori doar răsfoiam) zilnic ziarul la instituția unde am lucrat pe atunci, *Casa pionierilor*, aflată într-un loc, pentru mine, cu adevărat, mirific, lângă Dealul Florilor.

Peste ani, m-am întâlnit, de câteva ori, cu familia Cozmuța la tradiționalele întâlniri astriste de la Mănăstirea Nicula, adică la *Colocviile de la Nicula*, organizate de *Despărțământul Astra „Ioan Alexandru”* din Gherla (președinte pr. Ioan Morar) și de Sfânta Mănăstire Nicula. De fiecare dată, i-am asociat pe cei doi, Augustin Cozmuța și Ileana Cozmuța, cu Baia Mare de pe vremea mea. Îi întrebam ce mai este nou prin Maramureș, discutam despre cunoscuții comuni, despre oamenii de cultură băimăreni cu ecou în cultura românească.

Un om de cultură maramureșean cu ecou în cultura românească a fost/este Augustin Cozmuța (1944-2015). Întru memoria lui, soția, Ileana Cozmuța, și fiica, Ioana Cozmuța, au alcătuit un volum cu totul aparte, intitulat *Călătorie spre Constelația Scorpionului, Augustin Cozmuța – 75 de ani de la naștere* (prefața: Gheorghe Pârja, Ed. Ethnologica, Colecția *Personalități*, Baia Mare, 2019, 328 p.). Cartea este cu totul deosebită, deoarece adună →

LUMINIȚA CORNEA

în paginile ei mărturii ale prietenilor (scrise special pentru volum), apoi emoționante cuvinte de despărțire dintr-o zi de noiembrie a anului 2015, un mănunchi din cronicile asupra cărților celui omagiat și, în final, un autoportret inedit, pentru că cititorii îl pot „vedea” pe Augustin Cozmuța, așa cum a fost, citind interviurile alese de alcătuitoarei ediției. Având în vedere cele menționate, volumul este structurat în patru părți distincte, cu titluri semnificative: *Portret în oglinda prieteniei*, *Amurg de noiembrie*, *Portret în oglinda criticii*, *Autoportret*. Adăugăm, din cuprins, lista reproducerilor prin care se semnalează titlul și autorul lucrărilor de artă prezente în volum, ilustrații autentice ce încadrează perfect textele.

Volumul *Călătorie spre Constelația Scorpionului* este „un omagiu adus unui veritabil om de cultură” – o mărturisire de bună credință a lui Gheorghe Pârja din prefața cu titlul *Zodiile lui Augustin*. Această prefață sintetizează trăsăturile cărturarului Augustin Cozmuța, realizându-i un remarcabil portret. Citind prefața este imposibil să nu te oprești, cel puțin, la unele dintre ele: „o autoritate a scrisului”, „a știut să se plaseze în ordinea majoră a culturii române”, înspre care i-a atras pe cei care doreau „escaladarea munților”. Augustin Cozmuța avea ochi critic, vedea valoarea și era mereu bucuros că „poate încuraja pe cei cu har în care investea încrederea”, preocupându-l strângerea rândurilor creatorilor”. Toți aceștia mărturisesc că au avut multe de învățat de la el, de la „intellectualul de agora, mereu curios, darnic din ce a acumulat prin lecturi, un inventator de lume literară în Maramureș.” Iată ce scrie, în noiembrie 2018, Constantin Corniță: „Personal, sunt unul care a intrat în mirificul *Punct de trecere*, portal către o altă lume întrezărită sau visată, după un ritual arhaic, lume situată între ideea de *vis al morții eterne* (Eminescu, apud Schopenhauer) și expresia lină de geană transilvană a lui George Coșbuc, fiindcă el ... *e numai dus / trăiește-n veci*.” (p. 27)

Poeta Ana Blandiana, colega lui de an de la Filologia clujeană, și-l amintește: „De la nume, până la felul reținut de a fi, era unul dintre cei mai ardeleni colegi în acel cadru mândru de a fi ardelenesc al universității clujene și cred că și asta contribuia la vizibilitatea sa. În orice caz, ceea ce vreau să subliniez este că, modest și nu foarte înalt, nici foarte vorbăreț, Augustin Cozmuța nu se pierdea în masa nediferențiată a colegilor, ci se vedea. Cred că asta se numește personalitate.”

La despărțire, în acel „amurg de noiembrie”, unul dintre prietenii (Octavian Butuza), adresându-i-se într-o „scrisoare” de rămas bun, îi mărturiseste că a știut din totdeauna că locuiește „în *Catedrala Cuvântului Scris*. Mai știam, simțindu-te – deși nu te-ai arătat – că adăpostești, în forul tău, acea *Biserică Lăuntrică* pe care o purtăm în noi cu mândrie. Eram sigur că ești unul din cei conștienți de această *Biserică*, pe care o respecti, o crești și, mai ales, o mărturisești prin gândurile, faptele și scrisurile tale.” (p. 144) Extraordinară este și afirmația altui prieten (Dumitru Iuga / Ion Bogdan) precum că Augustin Cozmuța uimea prin glasul de diac, încât i s-a spus că trebuia să se facă diac la *Biserica Literaturii Române*.” (p. 145) Se poate oare ceva mai frumos?!

Legătura indisolubilă cu Maramureșul a mărturisit-o, desigur cu mândrie, de multe ori în scrierile sale și-n toată activitatea sa, declarând într-un interviu că „sub aspect istoric, Maramureșul are gloria și mândria de a fi țara voievozilor Bogdan și Dragoș, întemeietorii ai statului medieval românesc, iar în plan lingvistic este aria scrierii primelor texte românești” (p. 302). Asupra acestui aspect se opresc mulți dintre autorii textelor din volumul la care ne referim. Astfel, Terezia Filip notează: „Asemenea unui punct în țesătura vremii, Augustin Cozmuța a fost, vreme de peste 40 de ani, un important *punct de trecere* – metaforă preferată ca titlu unora din cărțile sale – pentru aproape tot ce s-a întâmplat semnificativ din punct de vedere cultural în Maramureș și într-o arie mai extinsă. *Punct de trecere*, *punct de sprijin* ori *punct critic*, căci există persoane care, în lungul vieții lor, servesc neconștient unui veritabil trafic

spre lume al sensului, chiar și în momente când *sensul, auzul, valoarea* riscă să fie vămuite, împuținată ori deturnate” (p. 38).

Din *lămuririle* aflate la finalul volumului, semnate modest (caracterul de litere cel mai mic posibil) Ileana Cozmuța, aflăm date într-adevăr lămuritoare cu privire la modul de realizare a volumului, purces din dorința de a marca cei 75 de ani pe care i-ar fi împlinit Augustin Cozmuța în noiembrie 2019. Ideea nașterii cărții a avut-o domnul Nicolae Scheianu și a fost finalizată prin contribuția *Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș*, director dr. Ștefan Mariș.

Coperta, ingenios realizată după ideile Ioanei Cozmuța (designer copertă: Tejas Patel), „reprezintă o imagine a constelației Scorpionului, așa cum apare ea în atlasele astronomice. În cercurile care sugerează stelele reprezentative ale constelației s-au inserat imagini ale frontispiciilor principalelor ziare (reviste) la care a colaborat și care i-au creionat *călătoria* și, totodată, câteva volume reprezentative...”. De asemenea realizatoarea ediției menționează în continuare că „undevea în această constelație ne-am închipuit că există o stea ACIOAN (unul dintre pseudonimele sale), unde am putea să-l întâlnim cândva...” (p. 319).

Lui Augustin Cozmuța, melea-gurile natale i-au rămas permanent aproape de suflet, încât la întrebarea: „Care i-a fost drumul lui Augustin Cozmuța, cu popasurile mai importante ale vieții sale?”, el răspunde hotărât: „Drumul mi-a fost rănduit să-l străbat cu multă pace în suflet, popasurile ca și călătoriile vieții dându-mi prilejul de-a înțelege că, oriunde ai pleca în lume, simți nevoia unui punct de întoarcere, pe care de la o vreme îl porți cu tine ca să nu rătăcești și nici să ai senzația și grija că ai pierdut ceva, pentru totdeauna irecuperabil. Te pierzi mai degrabă pe tine!” (p. 318).

Aserțiunea precum că maramureșenii își păstrează de veacuri tradițiile străbune îl determină pe Augustin Cozmuța să mărturisească într-un alt interviu: „A fi maramureșean înseamnă a fi om demn de respect în orice vremuri, mai bune sau mai rele, cum le dă Dumnezeu și cum, uneori, le provoacă istoria” (p. 303).

Volumul editat de familie, cu dragoste, evidențiază valoarea omului de cultură Augustin Cozmuța care va rămâne un portret „luminos pe simezele sufletului nostru” (p. 6).

Povestea vârstelor

În 2008, a apărut la editura Humanitas o carte de memorii scrisă de **Adrian Oprescu** și prefațată de **Gabriel Liiceanu**, „*Vărul Alexandru și alte povești adevărate*”. Autorul, care avea atunci 78 de ani nu era scriitor, dar fiind rudă cu Gabriel Liiceanu, directorul editurii Humanitas, i-a trimis manuscrisul acestei prime cărți pentru lectură. Liiceanu a mărturisit în prefață că, deși nu a avut niciun chef să-l citească, invadat fiind de manuscrise, a început totuși lectura. După câteva pagini, nu l-a putut lăsa din mână. Mărturisesc că același lucru mi s-a întâmplat și mie: de la primele pagini m-a captivat total.

Memoriile încep cu perioada fericită a autorului, copilăria, după care continuă cu anii de detenție politică petrecuți în diverse închisori și, apoi, la Canal. Autorul a fost ridicat în 1949, când era student și întemnițat în valul de arestări politice staliniste.

Întrebat de ce s-a hotărât să scrie, autorul răspunde: „Am scris pentru că mi se părea că aveam ceva de spus.” Iar Gabriel Liiceanu se miră în prefață: „De unde a învățat să scrie la peste 70 de ani? Cu această întrebare în minte, m-am grăbit să dau cartea la tipar.”

Frumusețea însăși a noțiunii de copil e descrisă de autor într-o întâmplare pe cât de unică, pe atât de emoționantă. Adrian Oprescu era deținut și lucra la Canal muncind 11 ore pe zi la datul pământului cu o lopată care-i făcuse răni ulceroase în palme. Cum durerea devenise insuportabilă, l-a întrebat pe bătrânelul (tot deținut) care le distribuia zilnic lopețile, cum ar fi putut să le evite. Bătrânelul i-a spus să vină a doua zi foarte devreme, ca să-i poată da singura lopată mai bună, care nu face răni. Așa a făcut și după câteva zile rănilor începuseră deja să se vindece. Autorul s-a împrietenit cu bătrânelul, care, într-o dimineață, i-a șoptit cu un aer misterios să între în magazia de unelte, o baracă ce-i servea și ca dormitor, ca să-i arate ceva. Intrând a văzut, spre marea lui mirare, că pe patul îngust de lemn putrezit dormea, învelit cu pătura slinoasă de închisoare, un copilăș blond de vreo trei ani. Vederea acestei minuni l-a emoționat puternic pe deținut. Bătrânelul i-a explicat că

era copilul unor deținuți de la o altă baracă și că îl vizita mereu pentru bucățile de pâine pe care o primea la fiecare vizită. Cum de data aceasta se făcuse seara târziu, l-a culcat la el.

Pe rând, toți deținuții au fost aduși să vadă minunea și, în acea atmosferă de mizerie de la Canal, darul de a putea privi naturațea unui copil dormind i-a încântat pe toți. Iată cuvintele autorului: „E greu de descris expresia pe care o capătă fiecare de îndată ce apucă să zărească copilul dormind. Nu ajungeau să se dezmeticească. Alții, nerăbdători, veneau să le ia locul. În felul acesta, în scurt timp, toată brigada s-a regăsit grămadă la ușa barăcii cu un aer buimăcit. Parcă primise fiecare o măciucă în cap. Ici și colo mai auzeau pe câte unul șoptind: „Dumnezeule, că frumos mai este!” Cineva a avut ideea să fie aduși și paznicii să privească copilul, l-au văzut și inimile tuturor s-au înduioșat. Dar după câteva zile „familia” cu copilul a fost mutată la o baracă mai îndepărtată. Fiecare din paznicii soldați raportase superiorului vizita puștiului, de frica denunțurilor, iar superiorii au fost nevoiți, tot de frică, să ia măsuri.” Minunea apariției copilului a rămas însă întipărită în memoria deținuților, care l-au numit *copilul sfânt*...

Frumusețea de caracter și înțelepciunea bătrânelului distribuitor de lopeți, deținut ajuns la vârsta de aur, e magistral pusă în evidență în carte. Dar autorul face un portret de neuitat și unui alt vârstnic, acela al bunicului din Cezieni, la care autorul își petrecea vacanțele în copilărie pe când părinții erau la Caracal. Bunicul

Marcelo Diaz, „Intrare”

îi spunea copilului „nepurcelule, hai să te învăț să trăiești”, sau „nepurcelule, ia o furculiță și mănâncă”. Copilul a fost inițiat în tainele albinăritului, al culesului pepenilor, al călăritului. Când bunicul îi dădea ceva să mănânce, numai după ce copilul termina se așeza și el la masă. „Mă aștepta întotdeauna să termin, povestește autorul, și abia apoi începea și el. Pesemne că nu voia să rateze spectacolul plăcerii întipărite pe chipul meu. Era modul lui de a-și dubla „traiul bun”, contemplând, în încântarea mea, felul în care altul îl descoperea.”

Aș mai avea multe exemple despre vârsta de aur, pe care mulți o consideră o povară, fără a-i observa adevărata strălucire, dar se cuvine să scriu câteva cuvinte și despre tinerețe! Când sunt tineri, oamenii nici nu au timp să realizeze acest lucru. Cum bine a remarcat **Goethe**, „Dacă tinerețea e un defect, ne corectăm repede de el!”

„Tinerețea e o achiziție a vârstei coapte!” scrie **Jean Cocteau**, reamintindu-ne că reflectăm asupra ei mai ales după ce a trecut! Cât despre înțelepciunea vârstelor, **Jean Jacques Rousseau** ne amintește: „Tinerețea e timpul când înțelepciunea se învață, bătrânețea e timpul când ea se practică”.

Închei încercarea mea de a scrie o poveste a vârstelor cu afirmația scriitorului **Philippe Soupault** (1897-1990), unul dintre fondatorii curentului suprarealist în literatura franceză: „Când ești tânăr, ești pentru totdeauna!”

VERONICA PAVEL LERNER

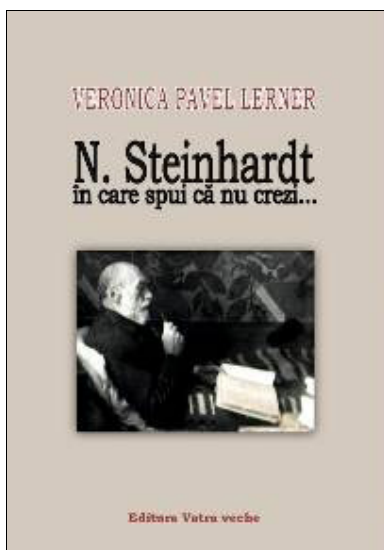
O evocare Nicolae Steinhardt

Există persoane în viața noastră care lasă o amprentă specială. Au impact spiritual și urmele au efecte îndelungate. Veronica Pavel Lerner - om de știință, poet, eseist, editor - reține prezența lui N. Steinhardt (*Nicu*, cum îl cheamă prietenii) ca una benefică. Iubitoare de frumos și cunoscătoare a culturii, ea l-a păstrat pe omul special, intelectualul de excepție, omul credinței și iubitor de adevăr, ca un personaj aparte. Amintirile sale, stimulate și de scrierile altor persoane, s-au materializat într-o carte intitulată *N. Steinhardt în care spui că nu crezi...*, apărută la Editura Vatra veche în anul 2020. Cartea e rodul colaborării dintre scriitorul Nicolae Băciuț și doamna Lerner.

În anul 2019, cu o energie debordantă, autoarea a publicat inițial în revista „Vatra veche”, în fiecare lună, câte un articol despre cel care a fost N. Steinhardt. Așa s-a născut această carte în care sunt împletite amintirile scriitoarei cu textele apărute în alte cărți, texte care susțin evocarea prezentă dedicată monahului. Tot ceea ce s-a fixat în istoria literară și în publicistica dedicată personajului copleșitor, omului de excepție N. Steinhardt, a devenit o fotografie spirituală importantă, un portret eveniment.

Cu sinceritate și onestitate, autoarea citează cărțile pe care le-a apreciat și din care a citat în opera sa: N. Steinhardt: „*Dumnezeu în care spui că nu crezi - scrisori către Virgil Ierunca (1967-1983)*” (Ed. Humanitas, Buc, 2000); N. Steinhardt: „*Jurnalul fericirii*” (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1997); N. Steinhardt: „*Critică la persoana întâi*” (Ed Dacia, Cluj-Napoca 2001); N. Steinhardt: „*Incertitudinile literare*” (Ed Dacia, Cluj-Napoca 1980); N. Steinhardt: „*Dăruind vei dobândi*” (Ed. Mănăstirea Rohia, Polirom, 2008); „*Nicu Steinhardt în dosarele Securității 1959-1989*” (Ed. Nemira 2005); Nicolae Băciuț, „*Între lumi*” - *convorbiri cu Nicolae Steinhardt*” (Ed. Libris Editorial, Brașov, 2015); George Ardeleanu: *N. Steinhardt: Monografie* (Ed. Aula, Brașov, 2000); George Ardeleanu: *N. Steinhardt, paradoxurile libertății: o perspectivă monografică* (Ed. Humanitas, București 2009) etc.

De reținut, tatăl scriitoarei, Doru Pavel, a fost avocatul care l-a asistat pe Nicu în cursul proceselor pe care le-a avut în timpul comunismului, după procedurile aplicate multor intelectuali de sistemul de forță al fostelor guvernări

comuniste din România. Cu această ocazie, în decursul timpului, doamna Lerner, prietena lui Nicu, a aflat multe detalii legate de suferințele acestuia, fără a realiza, la acel moment, tragedia prin care trecea omul sensibil și credincios de lângă ea. Reamintirea evenimentelor, dublată de această cercetare a faptelor reținute în cărțile scrise de-a lungul timpului, a generat un șoc spiritual evident și o emoție copleșitoare pentru personajul istoric și emblematic.

Cartea doamnei Veronica Lerner ne prezintă un protagonist puternic spiritual, dar fragil fizic, unul care a rezistat prin credință, cultură și care a biruit timpul prin spiritul său. Mărturia sa s-a fixat în epocă prin cartea *Jurnalul fericirii*, o carte apărută în numeroase tiraje, citită, citată, evocată. El a iubit muzica, literatura, a participat la numeroase evenimente culturale, a cultivat prietenia, s-a opus organelor securității în perioade complicate prin modul său de traversa perioada dureroasă: nu și-a trădat prietenii, cunoscuții, apropiații. A dovedit o ținută intelectuală de excepție, un semn pentru cei care considerau, eronat, că omul poate fi strivit. Scrisorile sale trimise prietenilor sunt mărturii ale posibilității apropierii dintre suflete. Este exemplificată corespondența cu Virgil Ierunca, densă, puternică, exponențială. De reținut și perioada cât a stat la Rohia, acceptând situația de **monah** cu multă dedicare și credință. Veronica Pavel Lerner reține cu empatie: „*Când vorbea despre cărți sau concerte care i-au plăcut, era entuziasmat, fericit, folosea superlative și toată fața lui iradia fericire. Emană o exaltare aproape contagioasă. Avea însă și momente în care figura lui, extraordinar de expresivă, devenea fie împăciuitoare, ca*

și când ar fi admis, din politețe, fără însă a-l fi convins, replica celui alt, fie, cum l-am văzut de câteva ori, supărat de-a binelea” (p. 14).

Citând din textele arătate mai sus, de remarcat și poziția spirituală îndreptățită a lui N. Steinhardt: „*Știu că orice ură, orice aversiune, orice ținere de minte a răului, orice lipsa de milă, orice lipsă de înțelegere, bunăvoință, simpatie, orice purtare cu oamenii care nu e la nivelul grației și gingășiei unui menuet de Mozart sau de Boccherini este un păcat și o spurcăciune. Nu numai omorul, rănirea, lovirea, jefuirea înjurătura, alungarea, dar și orice vulgaritate, desconsiderare, orice căutătură rea, orice dispreț, orice rea dispoziție este de la diavol și strică totul. Acum știu, am aflat și eu*”- (*Scrisoarea 32, 1 mar. 1970, pg 70*); (p. 18).

Sunt cuvinte care ard pe fundalul epocii și se fixează în veșnicie. Ele consolidează ființa omului.

Eruditul personaj aprecia și reținea esența în legătură cu folclorul, cu sufletul oamenilor sinceri: „*Colindele românești sunt un minunat punct de referință între mistică și transcendental, pe de o parte, și mioritic, de alta. Sunt punctul unde se întâlnesc Credința și Popularul, Cerul și Lumea*” (*Scrisoarea 159, București 30 XII '75, pg 194*); p (39).

De remarcat dragostea pe care Veronica Pavel Lerner o picură în fiecare frază scrisă. Ea caută să pună în lumină personalitatea prietenului, cel care în anii tinereții a desenat frumusețe în viețile celor apropiați. Evenimentele sunt rememorate acut, cu posibilitatea retrairii acelor momente unice. Ele s-au înscris în marmura timpului, au lăsat urme adânci. Emoția, empatia se transmit cititorului și constituie exemple pentru generațiile mai tinere... Nimic nu se pierde în labirintul istoriei, totul se transformă acut, pe un plan superior...

Un eveniment crunt din viața lui Nicu l-a constituit procesul acestuia, unul nedrept, făcut după canoanele dictaturii consolidate în acele vremuri. Oamenii liberi nu aveau loc în schema socială, puteau fi oricând condamnați pe baza unor vini imaginare. A fost condamnat deși nu a făcut politică, nu a făcut parte din pătura bogată a societății, din elita cu resurse și poziții în societate. A muncit în trecut, până la momentul când a fost arestat, și-a adus contribuția la dinamica socială. A fost sincer în cursul procesului. Chiar dacă a fost acuzat că a făcut politică, datorită prieteniei cu Noica, altă personalitate marcantă a vremii, nu a fost activ și→

CONSTANTIN STANCU

nu s-a înscris în mișcarea legionară sau alte structuri politice. De asemenea, nu a fost o persoană periculoasă... Era periculos prin stilul de viață, prin gândirea sa care nu se plia pe ideologia timpului. Era taxat pentru că era o persoană liberă...Viața i-a devenit un infern real, era tracasat de organele securității statului în numele unor principii egoiste, absurde. N. Steinhardt ere conștient de situația sa, pune ipoteza că ar fi putut înnebuni de atâtă tristețe, durere. El a rămas un om sincer, credincios, dedicat destinului său încredut în lumea spirituală, nevăzută.

Taina credinței este devoalată chiar de eroul evocării: „*Va să zică este adevărat: este adevărat că botezul este o sfântă taină, că există sfinte taine. Altminteri fericirea aceasta care mă împresoară, mă cuprinde, mă îmbracă, mă învinge n-ar putea fi atât de neînchipuit de minunată și deplină. Liniște. Și absolută nepăsare. Față de toate. Și o dulceață. În gură, în vine, în mușchi. Totodată o resemnare, senzația că aș putea face orice, imboldul de a ierta pe oricine, un zâmbet îngăduitor care se împrăștie pretutindeni, nu localizat pe buze. Și un fel de strat de aer blând în jur, o atmosferă asemănătoare cu aceea din unele cărți ale copilăriei. Un simțământ de siguranță absolută*” (p. 52).

Veronica Pavel Lerner constată un fapt cutremurător: Valorile culturale actuale se deosebesc de cele ale generației sale. Lumea s-a schimbat cutremurător și oamenii sunt ușor manipulabili, acceptă compromisuri pe care nu le-au impus nimeni, în numele unei iluzii, bazate pe nebunia digitală. Noua religie, curentul „political correctness”, mai nou, „cancel culture”, produc surprize colosale în ce privește linia pe care glisează societatea și omul, om care nu este pregătit pentru un trans-umanism, de o agresivitate care îl poate duce în neant. Omul Steinhardt era sociabil, prietenos, își respecta apropiații, se îmbrăca elegant, avea bunătațe în relațiile cu ceilalți, capabil să ierte, să accepte omul ca valoare venită de la Dumnezeu. Știa să-și protejeze prietenii, să ascundă suferința care îl marca și evenimentele dure din viața sa. Avea noblețea spiritului, în contrast cu noile valori de azi.

Despre viața spirituală, N. Steinhardt remarca: „*Ceea ce reușim ne poate spurca mai ceva decât păcatul însuși. Ceea ce obținem poate să ne dea peste cap reperatele emoționale în așa manieră încât ne umple sufletul de venin. Bani care vin spre noi ne pot face aroganți și zgârciți, cum succesul*

ne poate răsturna în abisul înfricoșător al patimilor sufletești. Blândețea inimii se usucă pe vreji de dispreț, de ură și de trufie, dacă sufletul nu este pregătit să primească reușita sa cu modestia și grația unei flori. [...]” (p. 85).

Valorile creștine impun un stil de viață care aduc echilibru și te feresc de păcate personale sau colective.

Este deschis cunoștințelor din științele umaniste sau exacte, asimilează la nivel intim dinamica omului în raport cu infinitul care îi stă în față. Era o formă de iubire elegantă, discretă pentru creația lui Dumnezeu. Nu a prins revoluția din 1989, dar spiritul său a biruit pe culorile istoriei.

Autoarea reține: „*Pentru a căta oară, scriind despre Nicu, mi se pare că timpul îmi face feste, se joacă, se preschimbă și îmi dă senzația continuării - pe viu - a unui dialog început cu atâția ani în urmă...*” (p. 75).

Pe de altă parte, doamna Lerner remarcă ipostaza, omul în fața istoriei, omul răstignit pe trupul său fragil: „*Închisoarea i-a fragilizat trupul și mai mult, știu asta pentru că l-am văzut după ce a fost eliberat. Pentru el însă, importantă era tăria sufletească și intelectuală, pe care și le hrănea cu lecturi, muzică, artă plastică. Toată viața a dovedit curaj și demnitate. A dovedit-o cu prisosință în timpul anchetelor Securității în procesul intentat lotului Noica din anii '60*” (p. 90).

Referindu-se la viața monahală a eroului ei, autoarea pune accentul pe valoarea suferinței, pe energiile spirituale, constatând că nu postul și regulile monahale, stabilite de comunitate, sunt dificile; greu este să rezisti într-o comunitate închisă, să trăiești în pace și armonie cu apropiații, să poți ierta, să le înțelegi limitele, slăbiciunile, erorile. Să ai bunăvoință, răbdare, echilibru și o profundă acceptare a naturii umane limitate. Rohia a fost „Academia” în care Steinhardt a accepta lecțiile venite de la Dumnezeu, cu umilință, cu iubire. El a înțeles că trebuie să dăruiești oamenilor și ceea ce nu ai, totul venea de sus, prin har...

O evocare profundă, sinceră și penetrantă. Cartea ne prezintă un personaj emblemă pentru români din toate generațiile. Generația de astăzi, însă, descoperă, prin lecturi dedicate, o altă față a lumii, alte personaje, alte paradigme. Veronica Pavel Lerner a lăsat iubire în frazele scrise cu pasiune.

La finalul cărții avem câteva date despre autoare: om de știință prin formație și educație, a iubit artele, muzica, a scris despre lumea în care a

trăit/ trăiește cu bucurie.

Activitatea științifică și cea literară s-au împlinit în mod necesar, ca efect al cunoașterii lumii în profunzime. A publicat în România și Canada (cărți de literatură), este prezentă în enciclopedii și antologii, a fost premiată, meritele fiindu-i recunoscute.

Titlurile cărților sale sunt relevante, indică spre generozitate și deschidere spre universal: *Binecuvântatul prezent* (2006), poezii; *Oameni pe care i-am cunoscut* (2015), proză scurtă; *Disonanțe de bon-ton* (2019); *Gânduri, printre rânduri* (2001), proză scurtă, poezii. A avut/ are o activitate publicistică, literară, culturală în zone diverse ale lumii, marcând mediul spiritual prin viziune și profunzime. Este prezentă în paginile unor reviste de ținută: „Target 01”, „Melos” (revista Uniunii Compozitorilor din România), „Vatra Veche”, „Signet”, „Singur”, „Nomen Artis”, „LaPunkt” (România), „Observatorul”, „Agenda Canadiană”, „Semnalul”, „Candela de Montreal” (Canada), „Radio Metafora” (SUA), „Cronograf” (România), „Alchemia” (Internațional), „Nautilus” (Internațional), Revista ASLRQ (Canada), „Destine Literare” (revista ACSR, Canada), Revista „Leviathan” (România) etc.

Cultivă prietenia, relația cultural-literară cu scriitorul Nicolae Băciuș este un exemplu prin care putem înțelege că în lumea de astăzi se pot construi punți durabile.

Persoana lui Nicolae Steinhardt fiind liantul perfect, de înaltă rezonanță sufletească.

Până la urmă, fiecare carte este o cale spre fericire, un jurnal despre sufletul în mișcare spre Dumnezeu.

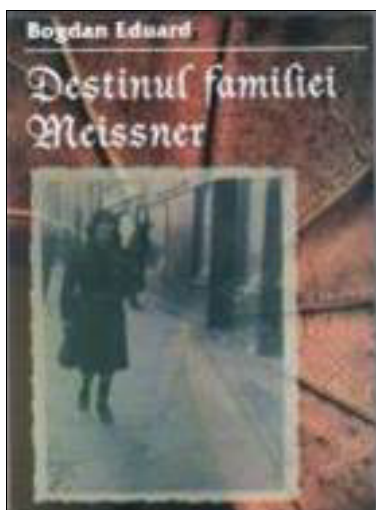
O saga în nuce: Destinul familiei Meissner

Există cărți care își urmează discret destinul, de parcă ar conspira cu trecutul pierdut în uitare al personajelor, în ciuda faptului că, pe când trecutul era un timp prezent în plină manifestare, marca existențe, degrada destine și stopa vieți, dar alimenta pasiuni și stârnea iubiri trainice cât o viață de om. De îndată, însă, ce le deschizi copertele, te farmecă și te captivează, obligându-te să le devori fiecare rând, fiecare frază, fiecare pagină, până la ultimul cuvânt. O astfel de carte este „Destinul familiei Meissner”, semnată de scriitorul Bogdan Eduard și tipărită la Editura Dacia, Cluj Napoca, în anul 2007, avându-l ca redactor de carte pe scriitorul Marian Ilea „bunul meu prieten, de al cărui sprijin am avut norocul să mă bucur în permanență, de la primele rânduri, chioare și știrbe și până la finalul primului volum.”

Dedicată „Familiei Mele”, cartea se bucură de cuvintele binecuvântătoare ale Preasfințitului Iustinian, care se aștern cuminiți în deschidere. Mișcat de tulburătoarea poveste a acestei familii, venerabilul prelat avizează speranța oricărui dintre noi, cum că: „Iată că cei ce nu mai sunt nu au murit! (...) Sunt cu noi întotdeauna moșii și strămoșii noștri, părinții noștri, frații noștri și îngerii noștri păzitori.”

Cartea propune o lectură captivantă prin surpriza evocării unei lumi populate de personaje unice, protagoniste ale unor senzaționale povești de viață, proiectate pe ecranul unei istorii naționale tulburi ce traversează aproape două secole. Profund autentic, romanul propune un senzațional generat și proliferat de o realitate care bate la propriu orice aventură imaginară. Ai zice că întreaga familie Meissner, cu toate ramurile și generațiile ei, a fost hărăzită să ducă destine anume așezate sub semnul dramelor, pentru a furniza subiectul senzațional al unei veritabile SAGA.

Specificația finală, „Sfârșitul volumului I”, sugerează o continuare. De fapt, sunt convinsă că promite o adâncire, o extindere și o întregire complexă, după rigorile unui roman de tip Saga, care ar putea depăși toate

cronicile de familie din literatura română. Resurse tematice oferă din plin povestea acestei familii nobile a României din prima jumătate a sec. al XX-lea, din care s-au evidențiat personalități notabile în politică, afaceri, cultură și educație, ba chiar și în mișcarea de emancipare a femeii.

Nu întâmplător, personajele feminine ale cărții impun admirație, respect și electrizează cu forța personalității lor. Bunica familiei, ajunsă la vârsta venerabilă de 91 de ani, suferă acut de o accentuată depresie (care se manifestă prin reacții, stări și gesturi repetitiv compulsive) cu debut în tinerețe, pe când era de o frumusețe excepțională, iubită și îndrăgostită de un bărbat excepțional, dar cu destinul de cuplu oprimat și blocat, în final - anulat de istoria hrăpăreață scrisă de ruși și comuniști. Remarcabilă este figura ei, prezentă chiar din prima pagină a cărții, ca o relicvă impunătoare a unor vremuri despre care nepoții nu știu nimic și la care au acces doar dacă li se permite, ca răsplată pentru comportamentul exemplar, să asiste la discuțiile aprige dintre cei mari, strânsi la masă, în jurul longevivei și fabuloasei bunici. „Bunica mea îi urăște pe ruși. I-ar spinteca pe comuniști. Ne spune asta în fiecare duminică. Pe la 14.30, lovește cu palma întinsă masa. Întotdeauna supra sare din farfurie. Ne stropește pe toți. „să-mi dea criminalii, bestiile, nenorociții, pământurile înapoi! Să-mi dea criminalii casa înapoi!” se liniștește abia când o sufocă lacrimile. Noi tăcem și numărăm petele de grăsime cu care ne împoașcă de fiecare dată. „Să-mi dea viața

înapoi!”, se mai aude stins ... Așa e în fiecare duminică.” Autenticitatea relatărilor și certificarea personajelor reale se face printr-un arbore genealogic nedesenat, dar riguros consemnat pe ambele ramuri parentale, în prima parte a cărții, prin vocea primului narator, autorul jurnalului de campanie, unchiul ultimului Meissner : „Ascendent după tata, Meissner (în Polonia)” și „Ascendent după mamă - Gallo (în Italia)”. Cel ce deschide linia genealogică este „Franz Meissner - Bunicul venit din Polonia după revoluția de la 1863.” „Ultimul Meissner”, alter-ego-ul scriitorului, reia informația, dezvoltând-o și dându-i validarea pe care doar documentele și istoria o pot face, dar conferindu-i aura pe care numai ficțiunea autorului este capabilă s-o confere personajelor sale. „Frantz Meissner a ajuns în România cu izmenele înfășurate în jurul gâtului. Trecuse râul Ceremuș, înot, noaptea, printre gloanțele rușilor. Era revoluționar și armurier. Polonia era ocupată. În răsărit nemții, la vest, rușii hămesiți. Îi ura la fel. ... Franz Meissner nu știa o boabă românește. S-a angajat administrator la o moșie”. S-a iubit până la moarte cu Sonia. Din dragostea lor se naște bunicul, incredibil de bogat, deposedat de avere de către ruși și comuniști, în 40. El este bărbatul exemplar al bunicii, de care a fost despărțită brutal, iar ca să-și salveze onoarea și statutul, însărcinată fiind după arestarea lui, s-a căsătorit cu avocatul Florescu, numele sub care se va naște fiica lor, nimeni alta decât mama scriitorului, ea însăși scriitoare, Flora Florescu.

Protagonistii acestei fascinante povești de iubire beneficiază de o atenție avidă de amănunte semnificative, savuroase, din portretele lor emanându-se un farmec irezistibil.

„Bunica mea era o femeie foarte frumoasă. Se îmbrăca în halate uriașe, vapoase și lăsa umbre de parfum în urma pașilor subțiri. Fuma țigări lungi și-l aștepta pe bunicul picior peste picior în sufragerie.

Era nelipsită de la petrecerile mondene. Naștea întotdeauna valuri de regrete și suspine. Bărbații își ciocneau călcâiele, își verificau ținuta și adulmecau larg aerul rămas în urma ei.”→

VALERIA BILȚ

„Bunicul era pirpiriu, grăsuț, cu nas mare, coroiat și început de chelie. Sclipea de inteligență. Bunica îl asculta ore în șir cu gura căscată. Spunea că, la început, când l-a cunoscut, s-a gândit că nu mai văzuse în viața ei un bărbat atât de urât. Apoi s-a îndrăgostit nebunește de mintea și cuvintele lui. Când a cerut-o de soție, a spus „da” fără să clipească.” Notația autorului, subtilă dar explicită, sugerează admirația nepotului pentru fiu și identificarea cu celebrul bunic. „Seamăn cu bunicul.”

Paradoxal, povestea persecuției avea să se repete și cu soțul Florescu, acuzat de uneltire împotriva orânduirii socialiste, condamnat la moarte și ulterior cu pedeapsa comutată în muncă silnică pe viață.

Remarcabil și captivant e și artificialul de plasare a propriei biografii într-o poveste care nu avea nevoie de ficțiune, căci s-a țesut din viețile reale, sub efectul devastator al istoriei. „Ultimul Meissner”, un tânăr de o inteligență strălucită, cu talent literar, devenit jurnalist, reporter de război, extrem de sensibil și bântuit de ambiții și vise, moștenește predispoziția depresivă a bunicii, starea fiindu-i declanșată de trădarea suferită în căsnicie, dar agravându-se sub efectul alcoolului care devenise un ingredient nelipsit din meniul zilnic. Conștiința că este ultimul descendent al unei familii excepționale îi adâncește depresia, clocindu-i în minte ideea degenerescenței neamului, ca o țară ce-i marchează propriul destin. Celebritatea bunicului îl urmărește pe nepot, producându-i neplăceri în plus față de cele pe care însuși le provoacă, printr-o aventură copilărească soldată cu fraudă de trecere a frontierei, într-o vreme când granițele țării păreau închise pe vecie: „...Și zi, mă, cine te-a învățat să pleci în Ungaria? – Nimeni, spun. – Cum nimeni, mă Meissner? Ia zi, cine te-a învățat? Criminalul de bunicu-to? El, mă? – Bunicul meu nu e criminal! M-am trezit eu vorbind. –Da Europa Liberă ascultți?”

Scriitorul Bogdan Eduard epatează prin volubilitatea narațiunii, impresionează prin tonalitatea gravă, adecvată experiențelor evocate ori hilară, impusă de anumite secvențe și episoade din adolescența, tinerețea, viața autorului. Ceea ce fascinează, în afara remarcabilelor istorii de familie, este forța introspecției și

sinceritatea confesiunii scriitorului, titular al instanțelor auctoriale, atât ca narator, cât și ca protagonist, în ipostaza unui erou scindat, dilematic, tulburat de un rău interior pe care nu-l poate trata eficient, în ciuda repetatelor recurgeri la ajutorul duhovnicesc. Toate acestea sunt turnate într-o frază literară fermecătoare, rezultat al ineditului expresiei literare, cu imagini suprarealiste, șocante sau de o sensibilitate aparte, de esență lirică.

E o carte teribilă prin forța cu care concentrează într-un jurnal de front (semnat de Constantin Meissner, unchiul) și altul intim (semnat de ultimul descendent al familiei Meissner) două secole de istorie a unei familii de excepție. Bogdan Eduard – un scriitor de clasă înaltă, cu școala scriiturii clasice și a celei postmoderne, deopotrivă, se dezvăluie ca un personaj sincer și întreg, frumos și speriat, așadar complex și rotund, în ipostaze și la vârste definitorii pentru evoluția lui.

Din străinătate în oglinda vremii

Când, în 2009, după publicarea volumului *Între oglinzi paralele* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca), jurnalistul Gheorghe Săsărman decidea să-și ia „rămas bun de la activitatea publicistică”, renunțând, cum mărturisește în „Cuvântul înainte al autorului” la volumul *În fața oglinzii* (ed. Casa Cărții de Știință, 2020) să continue a susține „vreo rubrică, în publicațiile pe hârtie sau *on line*”, cititorii care i-au urmărit activitatea – în presa din țară sau din diaspora – au regretat, desigur, decizia acestuia. Cine i-a urmărit activitatea literară a putut însă observa că neimplicarea „la zi” în evenimentele contemporane i-a dat răgazul scrierii unor cărți de mai mare anvergură decât un articol de presă.¹⁰ Și, totuși, jurnalistul de vocație nu s-a putut rupe cu totul de cotidian, motivând că „s-au ivit din când în

¹⁰ Între 2011 și 2020, așa cum autorul însuși face un bilanț, a publicat *Nemaipomenitele aventuri ale lui Anton Retegan și ale dosarului său*, roman, ed. Nemira, București 2011; *Cuadratura cercului* (ediția a treia), Nemira 2013; *Varianta balcanică îmbunătățită*, povestiri și teatru, Nemira 2014; *Adevărata cronică a morții lui Yeşua Ha-Nozri*, Polirom, Iași, 2016; *Alfabetul distopiilor*, Școala Ardeleană, Cluj, 2020 (în curs de apariție).

când prilejuri de neocolit, situații în care mă simțeam dator să mă pronunț, sau solicitări directe.” Și astfel, contabilizând, autorul a decis să aducă „în fața oglinzii”, în fața opiniei cititorului, cu alte cuvinte, „vreo trei duzini de texte”.

Temporal, acestea sunt cuprinse între 18 octombrie 2009 și 24 iunie 2020.

Tematic – avem în față un volum compozit, ceea ce este firesc, având în vedere că este o culegere de texte publicate în diferite reviste, în diferite perioade sau cu prilejul unor evenimente oficiale (ca de exemplu Simpozionul Național de jurnalism, octombrie 2009, de la Cluj, Întâlnirea Societății Culturale Apozitia, din aprilie 2016, Convenția Națională de Science-Fiction, din octombrie 2016, București etc.). Altele sunt opinii ale scriitorului exprimate în interviuri sau anchete ale unor reviste (*Apostrof*, *Luceafărul de Dimineață*), iar alături de acestea – articole prilejuite de aniversări ale unor scriitori („Hans Bergel la 90 de ani”, „Ion Hobana la 80 de ani”, de exemplu).

„Din străinătate” se intitulează expunerea lui Gheorghe Săsărman la „întâlnirea cu lideri ai unor instituții ale Statului Român” cu „reprezentanți ai comunităților românești din Germania”, din 23-26 iunie 2010, generic sub care alegem să situăm articolele, discursurile, răspunsurile la interviuri și anchete cuprinse în acest volum.

Așa cum autorul însuși afirmă în discursul la întâlnirea amintită mai sus, atunci și în toate intervențiile sale, el folosește prilejurile oferite →

MIHAELA ALBU

„pentru a expune câteva constatări, observații și sugestii”, bazându-se pe „o îndelungată experiență dobândită în cadrul mediului asociativ al comunității românești din Germania – ca inițiator, cel dintâi președinte și, din 2004, președinte de onoare al Ligii Asociațiilor Româno-Germane din Germania (LARG), ca președinte executiv între 2005 și 2008 al prestigioasei Societăți Culturale Româno-Germania Apozitia din München și ca director-editor (din 2005) al revistei *Apozitia*, precum și în decursul activității (sale) scriitoricești și publicistice.”

Și, cum distanța oferă perspectivă, iar activitatea și viața trăită într-o țară în care organizarea este una dintre mărcile definitorii, în cuvântul său, jurnalistul, cu experiența conducerii, nu numai a unei reviste, dar și a unor asociații românești în Germania, face observații pertinente cu privire la relația României cu cetățenii ei din afara țării, observații critice în general – birocrăția, excesul de formularistică, lipsa de susținere a Statului Român în diferite situații etc. – dând de fiecare dată și sugestii pentru o mai bună concluzare.

Volumul se deschide cu expunerea la un simpozion național de jurnalism (octombrie 2009). Încercând „o schiță de portret colectiv” al presei din diaspora (fără a avea, desigur, pretenția exhaustivității), autorul pune o întrebare-cheie cu referire la *rostul* publicațiilor românești din străinătate și la *menirea* acestora. Răspunsul vine definitiv în favoarea apariției acestor publicații, deoarece răspund la „cerințele de informare și în special (la) nevoia de exprimare, de cunoaștere și de comunicare a comunităților românești”, toate acestea „neacoperite” de instituțiile mass-media din țară.

Și astfel, contrar unor inerente dificultăți și deficiențe, „jurnalismul dasporei îndeplinește o funcție reală, care nu poate fi substituită sau exercitată de la distanță, de la *centru*.” (p. 9) Aspectele pozitive și cele negative vin să întregască această „schiță” a presei românești din afara granițelor, a jurnalistului diasporic, cu câteva exemple semnificative.

Urmărind mai departe sumarul volumului, atrag atenția două articole care sunt legate de tema cenzurii din comunism. „D’ale cenzurii” este o detaliere pas cu pas a drumului unui

număr de ziar bazat pe propria experiență de redactor la *Scânteia*, având ca linie principală exercitarea cenzurii (și autocenzurii) în perioada comunistă. Articolul continuă apoi cu „istoria” confruntării cărților sale cu Direcția de Presă, cu cenzurarea unor fragmente ori chiar prin eliminarea unor povestiri, dar și cu consemnarea editurilor sau revistelor care și-au asumat riscul publicării.

Al doilea text legat de acest subiect este, de fapt, un interviu-anchetă, realizat de Emilia Șercan, intitulat chiar „Cenzura în timpul dictaturii comuniste”. Întrebările îi dau posibilitatea interviuatului să vorbească despre cenzură, dar și despre activitatea sa de redactor la *Scânteia* și *Contemporanul*, înainte de a pleca din țară, în 1983.

Privite pe ansamblu, articolele și interviurile care alcătuiesc volumul *În fața oglinzii* se constituie și într-o „oglinză” a timpului pe care l-a parcurs autorul, o reflectare personală din care însă pot fi extrase numeroase informații generale. O istorie a unui om, care poate contribui la întregirea istoriei contemporane, a istoriei mari, cu alte cuvinte.

Pentru cititor, scrierile jurnalistice ale lui Gh. Săsărman, deși autorul nu crede în „lecțiile istoriei” – cum spune la un moment dat – sunt adevărate „lecții” de viață, de gândire și analiză a vieții, a unor evenimente la care a luat parte, a timpului, în fapt, în care a trăit și a lucrat – ca scriitor, ca jurnalist.

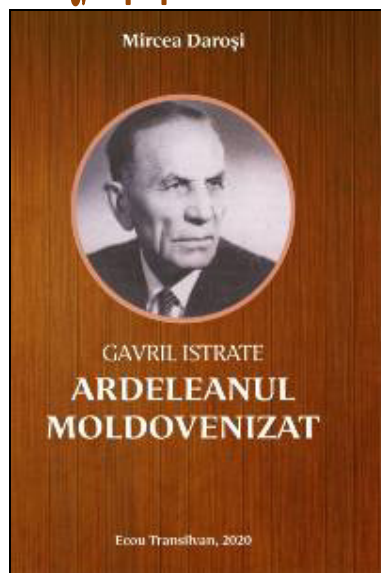
Volumul acesta este o dovadă a faptului că hotărârea de „a nu renunța cu totul la jurnalistică” s-a dovedit una cât se poate de corectă.

Nu ne rămâne decât să așteptăm rodul experienței și al observațiilor sale și de aici înainte.

Marcelo Diaz, „Corabie”

Cu drag, despre profesorul Gavril Istrate

Să scrii despre prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate, titanul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, așa cum a fost perceput el în opinia ieșeană, dar și în plan național, nu este un lucru ușor și, mă gândesc, ca nu cumva cuvintele mele să fie prea sărace pentru a reliefa anvergura personalității sale.

L-am cunoscut abia după ce s-a pensionat, când venea la Nepos, în vizită la rudele sale, câte se mai aflau încă în viață. Chiar dacă diferența de vârstă dintre noi era destul de mare, nu putea fi o piedică de-a avea o relație de prietenie, cum rar se întâmplă între asemenea generații. Știam multe lucruri despre el, încă din perioada studiilor universitare, când audiam cursurile de filologie și lingvistică, în care era amintit ca unul dintre specialiștii de seamă ai acestui domeniu.

Întâlnirile noastre de peste ani m-au convins și mai mult că profesorul universitar Gavril Istrate este un mare om de cultură. Abia așteptam să vină la Nepos să stăm de vorbă, dar se întâmpla adesea ca eu să nu pot interveni prea mult în discuții, pentru că avea un debit verbal și o memorie uluitoare care mă captiva, stârnindu-mi o aprinsă curiozitate. Mi se părea nedrept să-l întrerup cu vreo întrebare, ce nu putea fi decât banală. Avea plăcerea să vorbească despre dascălul său din sat, Andron Petri, dar nu-i uita nici pe cei din Năsăud și îi elogia pe universitarii ieșeni, care i-au →

MIRCEA DAROȘI

conturat formația intelectuală, precum Garabet Ibrăileanu, Iorgu Iordan, George Călinescu, Gheorghe Ivănescu și mulți alții.

L-am însoțit de nenumărate ori la întâlnirile Astei nășăudene sau la alte evenimente culturale din județ, precum „Saloanele Liviu Rebreanu” și „Zilele Coșbuc”, unde era așteptat cu mare drag să conferențeze despre marii noștri scriitori.

Citindu-i opera, m-am apropiat și mai mult de intelectualul de înaltă cultură umană. În toamna anului 2013, i-am dedicat cartea „**Gavril Istrate – decanul filologilor români**”, pe care nu știu dacă a reușit, măcar s-o răsfoiască, pentru că se afla într-o stare avansată de suferință, dar mi-a scris nepotul său Alexandru că a vărsat lacrimi de bucurie când a văzut-o. L-au mai podidit lacrimile la „Zilele Neposului”, în 2004, când școala din localitate a fost botezată cu numele lui; Școala Generală „Gavril Istrate”. Atunci mi-a spus: „Mi-ai făcut o mare bucurie, domnule Daroși. Nu credeam că o să trăiesc asemenea momente”.

La un an, după ce s-a stins din viață, am editat volumul „**Evocări**”, care cuprinde discursurile omagiale ale colegilor din universitate, ale foștilor lui studenți sau cunoscuți, și nu în ultimul rând ale unor nășăudeni apropiați sufletului său.

Până la revoluția din decembrie 1989, personalitatea lui Gavril Istrate a fost cunoscută destul de puțin la nivelul județului nostru, fiind considerat mai mult moldovean decât ardelean, ca după acest eveniment să intre în atenția unor instituții culturale, precum Muzeul Grăniceresc, Biblioteca Județeană „George Coșbuc”, Casa de Cultură Nășăud și în mod deosebit a Astei nășăudene.

„**Ardeleanul moldovenizat**” este cel de-al treilea volum pe care îl dedic filologului, lingvistului și scriitorului Gavril Istrate, membruUSR din 1994. Sunt evocări pe care le-am publicat de-a lungul anilor în ziarele locale „Răsunetul” și „Bistrița news”, în revistele literare „Luceafărul” Botoșani, „Vatra veche” Târgu-Mureș, „Caiete silvane” Zalău, „Confluente literare” Cluj-Napoca, „Mișcarea literară” Bistrița, „Astra nășăudeană”, „Familia română” Iași, „Astra blăjeană”, „Cuibul visurilor” Maieru etc.

Prin conținutul lor, am vrut să fac cunoscută și în județul nostru

personalitatea complexă, a acestui „patriarh al limbii române”, care prin ideile sale novatoare a revoluționat filologia și lingvistica românească.

Gavril Istrate i-a cunoscut personal pe Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga și Irăileanu, s-a bucurat de prelegerile lui Iorgu Iordan și George Călinescu, a fost profesorul renumitului actor Octavian Cotescu, al poezilor Marin Sorescu, Aurel Rău, Valeriu Stancu și a unui număr însemnat de dascăli al căror nume a onorat învățământul mediu și universitar. Unii dintre ei i-au devenit prieteni apropiați, prietenie pe care am încercat s-o evoc în câteva eseuri inspirate din amintirile profesorului ieșean. Volumul cuprinde și câteva recenzii ale cărților lui Gavril Istrate, privind contribuția sa la teoria originii limbii române literare. Mi s-au părut extrem de bine documentate analizele lingvistice asupra operelor lui Coșbuc, Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Mihai Eminescu, Octavian Goga etc.

Un aspect inedit este lista studiilor și articolelor pe care le-a scris de-a lungul vremii, listă pe care am întocmit-o pe baza documentelor din arhiva personală a profesorului pe care mi le-a oferit în ultima perioadă a vieții sale, dar e posibil să fi scăpat unele dintre ele, deoarece numărul lor este impresionant de mare și mai ales atât de răspândite în diverse publicații literare și de specialitate.

La toate acestea, am adăugat și corespondența mea cu ilustrul profesor, pe care o consider o punte de legătură a vremelnicei noastre prietenii.

Toate cele trei volume pe care le-am dedicat lui Gavril Istrate sunt un pios omagiu adus marelui cărturar plecat din legendarul său Nepos să revoluționeze filologia și lingvistica românească.

Marcelo Diaz, „Contrafort”

ÎN LUMINA SLOVEI

În lumea contemporană, indiscutabil tot mai digitală, în care limbajul devine din ce în ce mai condiționat de imagine, cartea Adei Stuparu „Anca Sirghie în lumina slovei” (Sibiu, Editura Techno Media, 2019) este o relevantă demonstrație că o scriere literară de bună calitate poate cu succes să pună în dialog cele două elemente: fotografiile înserate într-o considerabilă abundență, atât personale, cât și publice, consolidează și nuanțează în mod strălucit firul itinerant al prezentării subiectului în textul propriu-zis.

Carte destul de masivă (peste 500 de pagini) și totuși ușor de citit, prin bogăția analizelor și a ilustrațiilor oferă un parcurs inteligent și bine informat. Ingenioasă și elegantă în exprimare, Ada Stuparu probează toate calitățile unei remarcabile cercetătoare, un autor îndreptățit să ocupe scena literară prin captivanta ei expunere, oferind cititorului o nebanuită plăcere.

Gândită și alcătuită după criteriile valorice specifice unui asemenea tip de scriere, care e eseu monografic, evidențiind o neîndoielnică știință nu doar a structurării, ci și a compatibilizării sectoarelor de biografie și operă, lucrarea se dovedește a fi o carte atractivă, trădând excelența dibăcie profesională a autoarei, ceea ce-i conferă cititorului o lectură plăcută și incitantă.

Monografia ne dezvăluie un personaj deosebit de complex, plasat într-o viziune adecvată și exactă, atât în ce privește biografia, cât și nivelul operei sale.→

DORIN NĂDRĂU

După cum ni se destăinuie chiar la începutul volumului, în „Argument”, prezentarea monografică a fost concepută cu caracter jubiliar, anul 2019 fiind anul aniversar a 75 de ani de viață a distinsei profesoare de învățământ liceal și universitar Anca Sîrghie, dintre care 51 de ani dedicați cu pasiune activității didactice, precum și muncii de creație consacrate scrisului și cărții.

În același segment al relatării, autoarea subliniază impresionanta bibliografie care a stat la baza elaborării studiului: 27 de volume redactate, 20 îngrijite pentru editare, majoritatea prefațate, peste 500 de articole publicate în presa din țară și din străinătate (Franța, Germania, Statele Unite ale Americii și Australia), peste 120 de conferințe și comunicări științifice susținute în România și în alte țări, peste 100 de lansări de carte.

Capitolul I al cărții, intitulat „O viață în date și imagini”, reproduce un drum atent prin viața personajului, aflat pentru prima dată în postura de subiect, după un lung traseu în care a fost un nestăvilitor autor.

Contemplând itinerarul biografic, puternic susținut de imaginile atașate, concis precizate, memoria se colorează melancolic, un efect de apreciat, izbutit de Ada Stuparu. Se mai cuvine menționat că originala prezentare a acestui capitol ocupă peste 100 de pagini.

Partea a doua a eseului, „Evoluția unei personalități”, include subcapitole vizând viața de familie, educația, formarea și dezvoltarea profesională, cariera universitară.

Secțiunea a III-a, cea mai importantă și amplă a monografiei, urmărește vibranta activitate de cercetare și creație a Ancăi Sîrghie, o simplă enumerare a componentelor structurale fiind edificatoare pentru rigurozitatea studiului care cuprinde istorie și critică literară: „Radu Stanca - dramaturg, poet, eseist”, „Memorandistul Nicolae Cristea”, „Greierușa lui Lucian Blaga”. Sub titlul „Scriitori români în întâlniri radiofonice”, apar prezentări despre Dimitrie Cantemir, Școala Ardeleană, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Titu Maiorescu, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, George Coșbuc, Liviu Rebreanu, George Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu, Vasile Voiculescu, Mihail Sadoveanu, Mircea Eliade,

Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Marin Preda. Alături de un capitol aparte cum este „America, un vis devenit realitate”, stau Studii și cercetări de uz didactic, Studii de istorie literară (mișcarea memorandistă a românilor din Transilvania, biografia și opera lui Mihai Eminescu, scriitorii moderni și contemporani, „Modelul Constantin Noica” sau „Constelația Cioran”). Foarte bogat este capitolul dedicat prezenței în publicații: „Critică literară, recenzii”, „Despre arte”, „Despre cărți și biblioteci”, „Deschideri euro-atlantice”, urmat de „Ediții îngrijite și prefețe”, „Conferințe. Comunicări științifice”, „Redactarea de reviste”, „Lansări de carte” și „Activitatea culturală.”

A patra diviziune a acestui notabil studiu surprinde câteva consemnări în lucrări de sinteză și evocă cu nedisimulată admirație disticțiile, ordinele, medaliile, premiile și diplomele care i-au fost decernate de-a lungul anilor neobositei scriitoare și cercetătoare Anca Sîrghie.

Impunătoarea bibliografie (peste 250 de pagini) și o anexă („Retrospectivă în imagini”), reprezentând o vastă colecție de fotografii, încheie o lucrare rezultată dintr-o cercetare deosebit de laborioasă, un op ce constituie, în opinia mea, un neașteptat cadou oferit exegezei literare monografice actuale.

În fine, cred că savoarea stilistică și echilibrul ușor de constatat între exprimarea directă, clară și inteligibilă și efectul persuasiv al formulării pe care cartea le denotă, justifică situarea autoarei Ada Stuparu în rândul criticilor literari români de incontestabilă valoare.

Marcelo Diaz, „Mobile locuite”

CUTIA CU CEAȚĂ

Lumina de dimineață
 Ne prindea ca pe un vânat în
 capcană
 Ascunși după zile ca după
 garduri,
 Căutam poarta care dă către
 lume
 Către stăpânii zilei de ieri
 Către stăpânii de mâine
 I-am auzit
 Spânzurând cuvântul de limbă
 I-am văzut
 Legând în batista roșie a
 amurgului
 Odată cu încrederea
 Bucăți mari din chipul obosit al
 zilei
 Pe vremea aceea
 Omul închidea ușa după el
 Trăgând drept zăvor oasele lungi
 abisale
 Și nimeni nu reușea să spună
 nimic
 Pentru fiecare tâmplă
 Învârteau luna ca pe o ruletă
 rusească
 Au umplut gropițele din obrăjii
 zilelor cu cenușă
 O adunau în nopțile în care frica
 ardea până la capăt
 Lacrimă
 și
 Sânge
 Două fălci ale menghinei între
 care zdrebeau
 Trupurile noastre
 Și cu toate acestea
 După ce au vopsit curcubeul
 într-o singură culoare
 Și-au adus orizontul la-ndemâna
 oricui
 N-au întârziat să vândă pe
 bucățele
 Zidurile
 Dintre cele două lumi.

STERE BUCOVALĂ

(XXXIX)

Alteori, întâmplările se petrec sub bolți de biserici, între făclii de ceară și pe lângă solemne și înnegrite de fum catapetesme, cu dangăt de clopote și preoți solemni apuseni (ca în „Strigoii” ori „Veneția”(21) sau în peșteri de sihaștri („zăhaștri”), cu iz bizantino-oriental (ca în „Povestea magului călător în stele”(22). Apare iubirea galantă a Evului Mediu occidental (l’amour courtois), garnisită cu menestrelă și trubaduri, înzestrați cu ghitare și voci, însoțită de doamne și domnițe, plasate în balcoanele castelelor negre ori la „ferestrele arcate”, oglinzite-n lacuri, în așteptarea îndrăgostiților (cavaleri în zale ori zburători), așa cum se întâmplă în „Luceafărul”, în „Călin (file de poveste)”, în „Călin Nebunul”, în „Scrisoarea a IV-a”, în „Mănușa (după Fr. Schiller)” sau „Diamantul nordului (Capriccio)” (23). Numai că, spre deosebire de Evul Mediu real, din societatea cavalerescă occidentală, dragostea la Eminescu nu este un joc curtenesc facil (cum face Cătălin ca s-o atragă pe Cătălina), ci este „farmec sfânt” (24), este esență și eternitate (așa cum o vede Luceafărul). Sunt ilustrate, de asemenea, trecătoare episoade tipice (ca alchimistul, căutător al aurului, sau filosoful, chinuit de taina universului), chipuri și portrete de artiști (Rafael, Michelangelo sau Corregio), apar nume concrete de personaje legendare sau reale (Arald, regele avar, regele Nord, Cunigunda, cavalerul Delorges, regele Francisc), imagini citadine fugare („Veneția” (25). Acest univers fictiv se prelungește până în Orientul mijlociu medieval, plin de plăceri gustative și carnale, ornat cu mirifici codri, cetăți bogate, „muri albi de marmură”, „stâlpi de aur blond”, „oglinzi de purpură”, baldachine de „catifea roșă”, vegheate toate de înțeleptul calif Harun-al-Rașid din Bagdad (vezi poeziile „În căutarea Șeherezadei”, „Din Halima”, „Povestea magului călător în stele” (26). Uneori, elementele de

decor medieval creează cadre idilice (cultivate din dorința poetului de a părăsi realul sau tangibilul și de a accede la timpul de aur), care – contrar disocierii dintre idilic și ideal făcute de Hegel – tind la Eminescu spre zona idealului, deoarece conduc la plenitudinea trăirii (27).

Cu alte cuvinte, idilicul cu decor medieval se transformă la Mihai Eminescu în formă cu fond, în mod de a percepe și reordona lumea.

Evul Mediu românesc – chipuri princiare

Predomină, de departe, în creația lui Eminescu, Evul Mediu românesc, idealizat adesea și reconstituit în cheie romantică. Cea mai amplă și mai cunoscută frescă medievală românească e cuprinsă – cum se știe – în „Scrisoarea III”, în care memoria colectivă încetează să mai fie un simplu pretext ori cadru.

Aici se reconstituie, prin imagini artistice, o epocă de glorie medievală, un domn simplu „după vorbă, după port”, dar gigantic prin fapte, o țară, Țara Românească, și o lume eroică și creștină de la finele secolului al XIV-lea. Domnul și oastea formează un corp militar și religios care apără credința și „moșia”, adică Țara, fără ezitări și sincope. Oastea, alcătuită din boieri și țărani, cuprinde, de fapt, proprietari de moșii (mari și mici) individuale care, apărute, însemnau conservarea țării întregi, primejduite de Semilună. Eminescu ilustrează aici un atentat extern (extraeuropean) îndreptat împotriva valorilor europene, deopotrivă orientale și occidentale sau bizantine (28) și latine („Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz...”), oprit de „ciotul” Mircea și de ai săi. Mircea apare aici în dublă ipostază, de creștin și de patriot sau, în simbioza celor două, de „poartă a Creștinătății”, sentiment pe care nu l-a inventat Eminescu și pe care domnul cu ai săi l-au trăit efectiv, așa cum aveau să-l trăiască și Ștefan cel Mare și alți mulți contemporani români și străini.

În afară de Mircea cel Bătrân (1386-1418), mai apar și alți domni, unii episodici și pretextuali, alții de sine stătători, prin adevărate portrete. În această galerie se înscriu „Dragoș vodă cel bătrân”, Vlad Drăgulea, poreclit Țepeș (1448; 1456-1462;

1476), invocat, tot în „Scrisoarea III”, ca simbol absolut al dreptății, adevărat justițiar, menit să pună ordine în societatea românească de oricând, dar mai ales din epoca poetului („Cum nu vii tu, Țepeș doamne, ca punând mâna pe ei...”), un alt Vlad (complet imaginat), cu o curte la Bârlad, Eustratie Dabija (1661-1665) și, dominându-i pe toți, Ștefan cel Mare (1457-1504).

Cel mai pitoresc dintre domni, Dabija Vodă, excentric cumva față de lumea medievală (secolul al XVII-lea se află, sub aspect cronologic, în epoca modernă timpurie), dar descins din ea prin moravuri și idealuri, beneficiază de un portret aproape pantagruelic, centrat în jurul meselor bogate, udate din plin cu vin („Umbra lui Istrate Dabija-Voievod”) (29).

Acad. IOAN AUREL POP

21. M. Eminescu, op. cit., p. 84-96, 190.

22. Ibidem, p. 377-405. Eminescu nu a avut totuși înțelegere pentru Evul Mediu creștin, înfeudat bisericii. Cf. M. Cimpoi, op. cit., p. 9, 23.

23. M. Eminescu, op. cit., p. 157-171, 75-83, 146-150, 155-156, 555-563, 811-833.

24. M. Cimpoi, op. cit., p. 15.

25. M. Eminescu, op. cit., p. 146-150, 84-96, 190 etc.

26. Ibidem, p. 433-438, 639-642, 377-405.

27. M. Cimpoi, op. cit., p. 18-19.

28. În publicistică, poetul condamnă bizantinismul ca fiind „mizerie morală și intelectuală încuibată timp de o mie de ani”, „corupție seculară”, „pungășie și spionaj secular” care i-a contagiât și pe turci „cu toată zestrea lor umană de probitate și vitejie”; o face, probabil, și sub impresia mai recentă a apăsării fanarioților, descinși din vechiul Bizanț și considerați o „cocoasă morală” pentru națiunea română (M. Cimpoi, op. cit., p. 7).

29. M. Eminescu, op. cit., p. 581-585.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Dumnezeu să-i mângâie pe toți frații noștri care se află în spitale și, mai ales, pe cei care sunt la cumpăna vieții!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, de fiecare dată când vă începeți cuvântul de învățătură spuneți cam în acest fel: Binecuvântat să fie Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care și întru această zi ne-a grăit și nouă, celor de astăzi, prin Evanghelia pe care a adus-o din Cer.

Îps. Ioan: După cum bine știți cuvântul „evanghelie” se „traduce” în limba română prin *veste bună*. Vestea cea bună nu poate veni decât de Sus. Hristos a venit de Sus și a adus vestea cea bună pe pământ.

L.C.: Vă rog să reveniți asupra pericopei evanghelice consemnate de Sfântul Evanghelist Matei referitoare la vindecarea slugii sutașului (Matei 8, 5-13).

Îps. Ioan: Auziți ce învățături date în lume săvârșite de Hristos consemnate pentru noi de Sfântul Apostol și Evanghelist Matei! Știți cine a fost tatăl Sfântului Evanghelist Matei? Vă rog să citiți în Evanghelia de la Marcu, cap. 2, versetul 14.

L.C.: Da, am găsit versetul: „Și trecând, a văzut pe Levi al lui Alfeu șezând la vamă și i-a zis: Urmează-Mi! Iar el, sculându-se, l-a urmat.”

Îps. Ioan: De aici, din acest verset, aflăm că pe tatăl apostolului Matei îl chema Alfeu, în aramaică. Știți vreo faptă bună săvârșită de tatăl Evanghelistului Matei? Vom reveni.

Mînuirea săvârșită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos consemnată în evanghelia la care v-ați referit s-a petrecut în orașul de graniță din nordul Țării Sfinte, din Galileea, Capernaum. Orașul acesta, dacă veți răsfoi tot *Vechiul Testament*, nu-l veți găsi amintit în nicio carte, însă îl veți găsi foarte amintit în *Noul Testament*, pentru că Hristos și-a petrecut din ultimii trei ani și jumătate din viața pământească mai mult în Capernaum.

În cetatea aceasta Capernaum se afla o sinagogă zidită cu mult timp înainte de Hristos și în anumite împrejurări, cum și clădirile au viața lor, tot așa și sinagoga aceasta a avut viața ei și a fost dărmată. Dar vom reveni cu aceasta. Ce ne spune

Sfântul Matei despre conținutul evangheliei la care v-ați referit?

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rog să-mi permiteți să redau textul evangheliei: „Pe când intra în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, rugându-L. Și zicând: Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinuindu-se cumplit. Și i-a zis Iisus: Venind, îl voi vindeca. Dar sutașul, răspunzând, l-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. Că și eu sunt om sub ascultarea altora și am sub mine ostași și-i spun aceluia: Du-te și se duce; și celuilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face. Auzind Iisus S-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: La nimeni în Israel n-am găsit atâta credință. Și zic vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. Și a zis Iisus sutașului: Du-te, fie ție după cum ai crezut. Și s-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela” (Matei 8, 5-13).

Îps. Ioan: Să vedem acum de ce l-a vindecat. Am mai vorbit cu alt prilej. Ia, vedeți, mai departe, la Evanghelia Sfântului Apostol Luca, cap. 7, chiar la început.

L.C.: Citez textul indicat de Înaltpreasfinția Voastră, la care vă rog să vă referiți în continuare: „După ce a sfârșit toate aceste cuvinte ale Sale în auzul poporului, a intrat în Capernaum. Iar sluga unui sutaș, care era la el în cinste, fiind bolnavă, era să moară. Și auzind despre Iisus, a trimis la El bătrâni ai iudeilor, rugându-L să vină și să vindece pe sluga lui. Iar ei, venind la Iisus, L-au rugat stăruiitor, zicând: Vrednic este să-i faci lui aceasta, căci iubește neamul nostru și el ne-a zidit sinagoga” (Luca 7, 1-5).

Îps. Ioan: Mântuitorul era în Cana Galileii. Sutașul, comandant cu 100 de ostași, a auzit că Iisus e în Cana care nu e prea departe de Capernaum, a mers la bătrânii iudei din cetatea Capernaum, pentru că el era păgân. El, păgân fiind, n-a îndrăznit să se ducă să-l roage pe Hristos să-i vindece sluga, de aceea merge la bătrâni, la înțelepții cetății din sinagoga din Capernaum, și-i roagă pe ei, știind că sunt de neam cu Iisus. Și le spune: *Rugați-L pe Iisus să vină să vindece sluga mea!* În baza cărui fapt îndrăznește sutașul să meargă la bătrânii-iudei? Pentru faptul că le zidise sinagoga din Capernaum. Iată cum un păgân s-a îngrijit să zidească sinagoga din Capernaum!

Știți cât este de mare sinagoga din Capernaum? Refăcută de acest ostaș, avea 24 de metri lungime și 18,65 cm lățime. Dar mai știm ceva despre o piatră din această sinagogă. Așa vom ajunge înapoi de unde pornirăm. Tatăl apostolului Matei a donat o coloană pentru acea sinagogă și pe ea se afla însemnarea că el a donat-o, fiind scris în aramaică și din ce familie provenea. Iată din ce neam se trăgea Sfântul Apostol Matei! Dintr-o familie strălucită, deci nu-i de mirare că aici este taina care ne arată de ce l-a chemat Mântuitorul pe Sfântul Apostol Matei. L-a găsit la vamă și i-a spus să-l urmeze, pentru că se trăgea dintr-o familie foarte importantă. Dumnezeu să aleagă și pe fiii dvs., să-i cheme la El, așa cum l-a chemat pe Matei de la vamă, cunoscând familia din care se trăgea.

Iată vedem că acest sutaș, căruia Mântuitorul îi spune că *va veni* să-i vindece sluga, îi spune: *Știi, Iisuse, n-ar fi potrivit să vii la mine, că nu sunt vrednic să intri sub acoperământul casei mele, dar zi doar cu cuvântul și se va vindeca sluga mea.* Iată cât de atent a fost acest sutaș cu Hristos, știind că, după legea iudaică, niciun iudeu nu avea voie să intre în casa unui păgân. Deci sutașul știa legea iudaică că nu-i este îngăduit unui iudeu să intre în casa unui păgân. După legea iudaică însemna că s-a întinat, s-a spurcat. Și ca să nu-L pună pe Hristos în această situație nepotrivită din punctul de vedere al legii iudaice, l-a spus că el nu e vrednic. Vedeți cât de frumos, cât →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

de elegant I-a răspuns! Nu i-a răspuns: *păi, știi eu sunt păgân, o să Te spurci dacă intri în casa mea.* I-a răspuns cu eleganță și într-o manieră deosebită: *nu sunt vrednic să intri sub acoperișul casei mele.* Datorită credinței lui, Hristos i-a vindecat sluga, în ceasul acela.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, m-a impresionat în mod deosebit faptul că sutașul i-a rugat pe bătrâni să meargă la Hristos.

Îps. Ioan: Să cumpănim puțin un cuvânt din această sfântă evanghelie. Am auzit de la Sfântul Apostol Luca cum sutașul i-a rugat pe bătrâni să meargă să-L roage pe Iisus să-i vindece sluga. Vă pun o întrebare care se adresează tuturor cititorilor: pe cine veți trimite dumneavoastră să-L roage pe Hristos să vă ierte? Iată, sutașul a apelat la niște bătrâni. Voi, iubii cititori, pe cine veți trimite în ceasul plecării din lumea aceasta, în ceasul întâlnirii cu Hristos? Și cine se va ruga lui Hristos să vă vindece?!

Maica Domnului, Sfântul Ioan Botezătorul și sfinții sunt dispuși zi și noapte să se roage pentru noi. Trimite-i Maicii Domnului un semn prin care s-o rogi să mijlocească pentru tine. Trimite-i o lacrimă, trimite-i o rugăciune! Dacă îți prisosește ceva, mai trimite fapte bune. Uplete poala Maicii Domnului de fapte bune și de rugăciuni, și atunci va mijloci la Hristos pentru tine.

Dacă a ascultat Hristos rugămintea unor bătrâni, cu atât mai mult va asculta rugăciunile Maicii Domnului, ca să vă mângâie pe toți. Asemenea și toți sfinții sunt rugători către Dumnezeu pentru noi, sunt mijlocitori pentru noi la Dumnezeu, ca să ne ierte, să ne dea o fărâmiță de sănătate și de vindecare trupească și sufletească.

Dumnezeu să-i mângâie pe toți frații noștri care se află acum în spitale și mai ales pe cei care sunt la cumpăna vieții.

Știți dvs. în ce secții de spitale sunt peste 200 de români în ceasul acesta, pentru care o rog pe Maica Domnului și pe Hristos Domnul să-i mângâie în suferința pe care o au. Dumnezeu să-și ridice harul de vindecare peste țara și poporul nostru. Să rostim rugăciunea *Tatăl nostru* pentru toți cei care sunt în suferință, în țara noastră, în ceasul acesta. Doamne, ajută-ne!

Amvon

Sub semnul credinței

Într-o dimineată, îndreptându-se către școală, un tânăr credincios s-a urcat în autobuz.

În dreptul bisericii s-a închinat evlavios, însă din pricina înghesuiei l-a deranjat pe bărbatul de lângă el care ținea în brațe un copil.

Supărat pe tânărul care l-a stânjenit, bărbatul s-a adresat acestuia pe un ton aspru: „Stai locului, copil fără minte!

Nu te mai închina aiurea, că nu e nimeni acolo, doar un popă care-ți papă banii!”

Tânărul, rușinat, a lăsat privirea în jos, simțind zâmbetele celor din jur, dar frământat în suflet că nu putea să își manifeste credința așa cum simțea el și cum a fost învățat de bunica lui cea evlavioasă.

După o bucată de drum, privind pe geamul autobuzului, zări iarăși o troiță cu Domnul Iisus răstignit și, din instinct, se închină, lucru care l-a scos din nou din sărite pe vecinul cu copilul în brațe. Acesta a început nervos să-l înjure și a încercat să-l împingă, ridicând mâna asupra lui.

Copilașul din brațe însă, privind pe geam a zis: „Tată cine l-a chinuit așa pe domnul acela de afară care are spini pe cap?”

Atunci, pumnul bărbatului s-a oprit în aer și din ochii lui au izbucnit lacrimi mari. Nedumerit tânărul credincios a întrebat?

-Ce ați pățit, domnule, vă pot ajuta cu ceva? Omul, printre lacrimi, suspinând și-a sărutat copilul zicând:

-Eu nu am pățit nimic, dar copilașul meu era mut și acum a vorbit prima dată!

Prea devreme e târziu

Un băiat i-a făcut cadou prietenei sale o păpușă. Ea, cu furie, a luat păpușa și a aruncat-o în stradă. Prietenul ei, când a văzut asta, a întrebat-o:

-De ce ai aruncat păpușa? Aceasta i-a răspuns:

-Pentru că nu-mi place cadoul!

Atunci, el a mers să ia păpușa din stradă, când, dintr-o dată, o mașină l-a lovit și l-a omorât.

În ziua înmormântării, fata, plângând, a luat păpușa, a îmbrățișat-o și a scuturat-o puternic iar păpușa a spus:

„Vrei să te căsătorești cu mine?”

Apoi fata a scuturat păpușa și din buzunărelul ei au căzut două verighete și un bilețel pe care scria: iubește ce ai, înainte ca viața să te învețe să iubești ce ai pierdut!

Tu cine ești?

„Micul meu prieten, la ce te uiți cu un asemenea interes în spatele acestei vitrine, la ce te gândești?”

-Îl rog pe Dumnezeu să-mi dea o pereche de pantofi, a răspuns băiatul.

Doamna a luat copilul de mână și a intrat în magazin cu el. A cerut vânzătorului să aducă șase perechi de șosete pentru copii și a întrebat dacă poate aduce un vas cu apă caldă și un prosop.

Vânzătorul a adus tot ce i-a cerut doamna. A condus băiatul în spatele magazinului, și-a scos mânușile, a spălat picioarele copilului și le-a uscat cu un prosop. Apoi a adus șosetele.

Doamna i-a încălțat o pereche pe picioarele copilului, a probat pantofii și i-a cumpărat. A cerut să se împacheteze șosetele rămase și i le-a dat băiatului.

Mângâindu-l pe cap îi spuse:

-Acum, fără îndoială, te simți mult mai bine.

Se întoarse să plece. În acel moment, băiatul a atins mâna și, privind-o cu lacrimi în ochi, a întrebat:

-Ești soția lui Dumnezeu?”

**Pr. Dr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Muntele Athos din Muntele Athos

(VI)

Vedeți, diavolul înaintează și are tot mai multă putere. Astăzi, în toate guvernele lumii sunt masoni, care sunt unelte ale diavolului. Ceea ce erau cei 12 apostoli pentru Christos, asta sunt și masonii pentru diavol.

Muntele Sfânt nu are doar acest nume, are și faptă duhovnicească. Părinții noștri, care ne-au dat rasa, erau prooroci, erau sfinți. Acum Muntele Sfânt continuă această linie a părinților noștri, linie a sfințeniei, care e țelul, scopul central al fiecărui creștin. Un frate al nostru care a plecat la cele veșnice acum cinci ani, la 15 ani după ce-a venit aici a căpătat darul prorocirii și a vederii înainte, al clarvizionii. Și noi suntem cu adevărat mărturisitori ai lucrării sfințirii în acest loc. Și de aceea vă spun să crească curajul în credința noastră că este bună alegerea pe care ați făcut-o și, fără îndoială, pelerinajul pe care l-ați făcut este o binecuvântare.

Diavolul n-o să înceteze niciodată să creeze lupte și certuri ca să ne îndepărteze de idealurile noastre duhovnicești. Acestea n-o să înceteze niciodată, dar noi n-o să-l auzim. A votat Occidentalizarea mondializarea și nivelarea și distrugerea oricărei religii. Dar noi n-o să acceptăm asta. Preferăm să trecem de la mucenicia fără sânge la cea cu sânge. Sfântul Pavel le spune apostolilor foarte clar: dacă vine cineva și vă spune altceva, chiar noi înșine să fim sau chiar îngeri să fie, nu-i luați în seamă.”

Întrebat ce crede despre Uniți, părintele Iosif a spus că „De vreme ce acești uniți nu sunt creștini, ce comuniune putem avea noi cu ei? Harul lor e lipsit de putere. Dumnezeu îngăduie să avem foarte multe ispite și trebuie să avem răbdare”.

Am mai consemnat fragmente din răspunsurile date de părintele Iosif la întrebările părinților profesori:

„Cunoaștem din Sfânta Scriptură, din Apocalipsă, că: cel care are poruncile Mele și le ține acela mă iubește. Cel care în acest chip mă iubește va fi iubit și de tatăl meu și Eu și Tatăl Meu vom veni și ne vom face lăcaș în el. Vedeți, numai în acela care ține poruncile. Astăzi, așa zișii umaniști și anarhiști, ca să acopere înșelăciunea lor, spun cu voce tare: de ce Dumnezeu ne-a dat porunci și ne-a lipsit de libertate? Noi ne întrebăm: de ce libertate ne-a lipsit Dumnezeu prin poruncile lui? Omul este persoană, putere. Aceasta e după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. De aceea trebuie să se păstreze sensul acesta al moralității. Poruncile lui Dumnezeu nu cer ceva rău să dăm, nici nu ne lipsesc de libertatea noastră, ci ne învață cum să nu devenim oameni păcătoși”.

*

De Mănăstirea Vatopedu țin și chiliile din sihăstria Colciului, între care trei adăpostesc români.

Monahi români au fost pe aproape tot cuprinsul Sfântului Munte, în chiliile, colibe și cabii, mai ales însă la Vatopedu, Marea Lavră, Iviru, Pantocrator, Cutlumuș, Xeropotamu, Simon Petra, Grigoriu, Sf. Pavel și Dionisiu.

O statistică din 1930 înregistrează 309 călugări români la Muntele Athos.

Vizita la Chilia Sf. Gheorghe din Colciu ne-a oferit prilejul întâlnirii cu cel mai în vârstă monah român de la Muntele Athos, ieromonahul Dionisie Ignat, duhovnic cu faimă la Muntele Athos. Deși e orb de zece ani, la cei 94

Chilia Sf. Gheorghe din Colciu

de ani ai săi, părintele Dionisie e lucid, senin, împăcat cu sine și cu Dumnezeu.

Ajuns pe Muntele Athos în 1926, părintele Dionisie se numără printre longevivii întru credință ortodoxă de la Muntele Sfânt. Ne-a primit cu entuziasm și nereținută emoție, în paraclisul chiliei de la Colciu, cu hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. „Părinte Mitropolit, începe părintele Dionisie, cu un ușor tremur în glas. Prea cucernici preoți și onorabilă adunare care a venit cu acest grup. Nu am cuvinte alese ca să pot exprima marea bucurie, titanica bucurie pe care a simțit-o sufletul meu, când am auzit că v-ați hotărât să veniți să ne vizitați și să ne aduceți binecuvântarea Arhiepiscopiei aici, în pustia Colciului, la locașul Sfântului Gheorghe, unde sunt români care se nevoiesc în acest loc sfânt. În adevăr, de aceea am atâta mare bucurie, că au fost timpuri că 40 de ani întregi nu m-a vizitat niciun român în Sfântul Munte, nici n-a intrat niciun român în Sfântul Munte, nu ca să se facă călugăr, dar nici ca vizitator. Chestiuni politice. Și tare mult s-au împușinat românii în timpul celor 40 de ani de când n-a mai intrat român în Sfântul Munte. Așa că multe colibi, sihăstria, multe peșteri unde locuiau românii s-au pustii, căci mulți români s-au dus către Domnul, căci erau în etate. De aceea s-au împușinat simțitor românii la Sfântul Munte. Dar s-au împușinat și lăcașurile sfinte, după ce-au fost multe colibe duhovnicești, au fost peșteri multe unde se nevoiau părinții. De aceea mă minunez cum s-a întâmplat să veniți acum să aduceți binecuvântări arhieresti în pustia Colciului, știind cât timp n-a venit nimeni să ne viziteze. Bucuria noastră este titanică și mulțumesc lui Dumnezeu și Prea Sfinției Voastre că v-ați ostenit să veniți aici cu binecuvântare, ca să putem termina viața aceasta trecătoare, în care avem scopul numai să putem căpăta împărăția cerurilor. Aici stăm nu numai pentru noi, ci și pentru slava neamului nostru, căci aici toți ne rugăm în limba noastră. Și așa sunt rugăciunile noastre de zi și de noapte, nu numai pentru noi înșine dorind mântuirea sufletului și dobândirea împărăției cerurilor, ci pentru tot neamul românesc care e ortodox și aceeași credință cu noi are și aceeași dorință de a căpăta împărăția cerurilor. Că aici, oricât de mult am trăi, oricât de minunată ar fi viața, suntem musafiri, oricât ne-am osărdi să facem, nu suntem decât musafiri. Așa să-l rugăm pe Bunul Dumnezeu, că așa zice Mântuitorul, „fără mine nu puteți face nimic”, ca să putem căpăta împărăția cerurilor.

Vă mulțumim din tot sufletul, Prea Sfințite Părinte și prea cucernici preoți și toată adunarea, că v-ați →

NICOLAE BĂCIUȚ

ostenit să veniți să ne vizitați pe noi în pustia Colciului. Domnul să vă binecuvânteze. Fiecare avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Iar Prea Sfinția Voastră sunteți într-un post înalt, din care sunteți văzut de multă lume, fie prieteni, fie mai puțin prieteni, iar în viața aceasta sunt destui care caută să găsească pricină de sminteală, care sunt și dușmanii adevărului, iar dușmanii adevărului sunt dușmanii ortodoxiei. Mulți caută pricină de gâlceavă ca să distrugă ortodoxia. Dar Dumnezeu o să ne fie de ajutor. Bine ați venit sănătoși!”

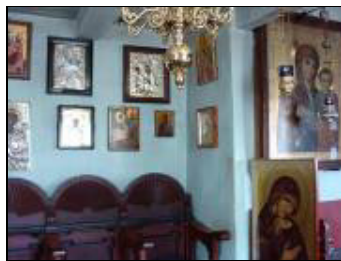
„Bine v-am găsit, Părinte, și să nu uitați în Sfântul Munte să vă rugați pentru noi și pentru misiunea bisericii noastre în țară!” – i-a răspuns la cuvintele de bun venit Î.P.S. Andrei, la care Părintele Dionisie a replicat imediat cu „Da, da, veșnic, acolo suntem mereu cu mintea și cu rugăciunea. Călugărul nu se roagă numai pentru el. Atunci n-a făcut nimica. Noi ne rugăm pentru tot neamul nostru și pentru toate neamurile, pentru pacea a toată lumea.” „Ce bucurie frumoasă ne-ați adus din sfânta noastră Patrie, a continuat Părintele Dionisie. Am auzit că suntem în mare suferință, mai mult ca în orice țară din Europa, în toate chestiunile politice.” „Acum, părinte Dionisie, a continuat Î.P.S. Andrei, libertate este, mulțumim lui Dumnezeu, se poate face cât de mult pe tărâm duhovnicesc. Se fac biserici noi multe, sunt școli de teologie multe, se tipăresc cărți. Să dea Dumnezeu ca toate să fie cu folos și să meargă viața duhovnicească, pentru că și ispitele sunt pe aceeași măsură. Oamenilor le e greu deocamdată, pentru că e sărăcie, dar va trece și asta. Ne e teamă să nu vină, apoi, după ce trece sărăcia și vor fi oamenii bogați, vremea să fie oamenii indiferenți față de credință”.

„Da, trebuie să fim atenți, a spus părintele Dionisie. Sfinții Prooroci, Sfinții Apostoli și toți Sfinții Părinți au spus că în veacul al optulea omenirea se va schimba îngrozitor de mult. Adică se va depărta de adevăr și se va asocia de stânga. Sfânta Scriptură spune că atât timp cât va putea împărăți ortodoxia nu va putea birui Anticrist. Apostolii lui Anticrist știu lucrul acesta și de aceea se osârduiesc în fel și fel de chipuri ca să ne înșenească. Dar să avem nădejde la Dumnezeu, că numai bunul Dumnezeu poate să ne ajute. Sunt timpurile de acest fel că omenirea s-a schimbat, dar o să se schimbe și mai mult. Conducătorii omenirii sunt, ca să spunem așa, cam atei, și schimbă pe cele bune cu cele rele. Dar noi să ne punem nădejdea la Dumnezeu și să facem rugăciune zi și noapte”.

„Ce credeți, Părinte Dionisie, biserica ortodoxă din România, va avea succes în misiunea ei?” – a mai întrebat Î.P.S. Andrei.

„Numai Dumnezeu știe adevărul, dar noi, slujitorii bisericii, trebuie să ne dăm toată silința pentru asta. Împărăția lui Dumnezeu se silește zi de zi, spune Sfânta Scriptură, și silitorii o dobândesc pe ea. De aceea să nu ne aplecăm urechile la ceea ce nu înseamnă adevărul. Adevărul este ortodoxia. Ortodoxia are temelie cele șapte Sfinte Soboare ecumenice, care orice răutate a fost ne-au scos. La fiecare sobor a făcut Dumnezeu minuni titanice ca să se convingă omenirea întreagă că ceea ce au hotărât cele șapte soboare ecumenice este pur adevărul. De aceea să le respectăm cu sfințenie, ca să avem plată de la Dumnezeu și de la Sfinții Părinți care au întărit ortodoxia.

O să vedem, nu ne lasă Dumnezeu, deoarece ro-

Jeromonahul Dionisie Ignat

mâinii, de când ne-a adus Dumnezeu pe pământ, am fost ortodocși. Noi trebuie să fim mândri că nu ne-am închinat la alt Dumnezeu. De la întâiul sobor de la Niceea, noi am avut reprezentanți. De aceea trebuie să ne osârduim, că nu ne va lăsa Dumnezeu. Acuma conducătorii bisericii trebuie să aibă mai multă osteneală ca să introducă în sufletele oamenilor, în sufletele ortodocșilor adevărul. Și Dumnezeu ne va fi de ajutor.”

Pentru că paraclisul chiliei de la Colciu era prea strâmt pentru câți ne-am adunat acolo, am ieșit afară, în fața chiliei, în jurul unei mese, cu scaunele așezate ca într-un amfiteatru. Stăteam cu toții uimiți, cu ochii ațintiți la omul din fața noastră, care nu ne vedea, dar care simțea, cu siguranță, căldura cu care îl înconjuram. Nu contenea să mulțumească lui Dumnezeu pentru câtă purtare de grijă au cu el călugării de la Colciu, între care doi veniseră la acest schit din Eparhia de Alba Iulia.

Am fost omeniți cu câte un pahar de uzo, apă și rahat. Toți eram pregătiți să-l asaltăm cu întrebări, nerăbdători să ne facă mărturisiri despre o existență fără egal.

Unul dintre preoți, profesor de Noul Testament, se arată surprins de faptul că deși părintele Dionisie a plecat din țară de 77 de ani, a rămas un foarte bun vorbitor de limba română, spre deosebire de unii, din ziua de azi, care pleacă în Occident și, după un an-doi, când se întorc în țară, nu-și mai aduc aminte multe cuvinte, se exprimă foarte greu în română.

„Noi suntem plecați de acasă, spune părintele Dionisie, dar fiindcă biserica merge în românește, sub niciun motiv nu am uitat să vorbim românește. Unii chiar au încercat să-mi reproșeze că, fiind plecat de atâta vreme din țară, eu nu mai sunt român. Eu nu sunt român? Eu am fost și sunt român și sunt mândru, mă bucur că sunt român. E mare păcat că sunt români care se leapădă de limba română. Mai vine câte unul pe la noi, cine știe de unde și spune că e român, dar nu știe românește.”

„Sunt profesor de Teologie, spune părintele Todoran. Facultatea noastră este la început. Mă interesează, pentru că dumneavoastră ați făcut aici Teologie duhovnicească multă de tot, ați crescut aici atâția ucenici și ați fost dumneavoastră însuși ucenicul unor mari călugări monahi de aici, ce-ar trebui să facem noi pentru Teologie și cum ar trebui să fie un profesor de Teologie pentru ucenici?”

„Să nu ne depărtăm de adevăr sub niciun motiv, pentru că adevărul este ortodoxie, spune părintele Dionisie. Tot ceea ce spune ortodoxia trebuie să respectăm cu sfințenie. Iar noi românii trebuie să fim mândri că n-am cunoscut altă credință. Și să ținem cu strășnicie ortodoxia la înălțime. Iar profesorii trebuie să țină aproape de neam și de ortodoxie. Ortodoxia și nașterea nu pot fi despărțite, una fără de alta nu pot trăi. Suntem mândri că suntem români și ortodocși”.

Ioan Eugen Man - la 80 de ani de viață

Aniversarea unei ilustre personalități din viața culturii române ne aduce un sincer sentiment de emoție dar și o bucurie deplină. Domnul **Ioan Eugen Man** este o personalitate marcantă în cadrul culturii românești, în special a celei mureșene. Domnia sa, prin tot ceea ce a făcut și prin opera sa, este un reper pentru toții cercetătorii mai tineri, și nu numai, este un model demn de urmat pentru aceștia. Ioan Eugen Man împlinește vârsta de 80 de ani de viață, vârstă frumoasă de maturitate și înțelepciune, împodobită cu atâtea realizări, de la înălțimea cărora poate privi cu deplină bucurie spre anii cei mulți în care a trudit cu maximă osândie în ogorul culturii române.

Ioan Eugen Man s-a născut la 2 octombrie 1940, în comuna Hodac, județul Mureș, profesia domniei sale fiind cea de tehnician arhitect la Compartimentul arhitect șef, fost Direcția de urbanism și arhitectură. De la 1 noiembrie 2000 este pensionar, însă tot la fel de activ pe tărâmul muncii. Locuiește în municipiul Târgu-Mureș.

Referitor la studiile gimnaziale, liceale, universitare ale domniei sale putem spune în primul rând că școala elementară a făcut-o la Școala nr. 2 din str. Gh. Doja, între anii 1953-1955. A urmat cursurile Liceului „Al. Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș, în perioada 1955-1959. A făcut apoi Școala tehnică de arhitectură și sistematizare din Târgu-Mureș, între anii 1959-1962.

Despre activitatea profesională a lui Ioan Eugen Man, putem spune că între anii 1962-2000 a activat la Primăria municipiului Târgu-Mureș, la Serviciul de sistematizare și arhitectură, devenit Direcția de urbanism și arhitectură, apoi compartimentul Arhitect Șef.

Între anii 1986-1990, a îndeplinit funcția de Șef serviciu sistematizare și arhitectură, iar între anii 1990-2000 funcția de Șef birou la Biroul de urbanism și gestiune date urbane, până la pensionare. De la pensionare, în anul 2000, până în anul 2010 a activat cu jumătate de normă, la vechiul loc de muncă.

Referitor la activitatea științifică, putem spune că domnia sa

a participat la mai multe simpozioane, respectiv la Arhivele Naționale, Serviciul Județean Mureș (7), Muzeul Județean Mureș, secțiile istorie și etnografie (9 + 8), Toplița, la zilele lui Miron Cristea (10), Deda (3), Sângeorgiu de Mureș (2), Reghin (8). În anul 2012, din partea Bibliotecii Județene Mureș, a primit Diploma de Onoare „Pro Libro Senator”, iar, de curând, în 2015, a primit distincția „Amicii urbis”, din partea Primăriei Municipiului Târgu-Mureș, de asemenea, tot de curând, a primit „Diploma Omagială”, din partea Arhivelor Naționale Mureș și a Asociației arhiviștilor „D. Prodan” filiala Târgu-Mureș. Menționi despre personalitatea și lucrările lui Ioan Eugen Man se regăsesc în numeroase lucrări științifice de istoriografie românească și maghiară, precum și în diferite organe de presă.

Se cuvine să amintim aici **cărțile publicate** de Ioan Eugen Man: *Biserici de lemn din județul Mureș. Monumente de artă populară românească*, Alba Iulia, Ed. Reîntregirea, 2005, 551 pagini; *Târgu-Mureș, Istorie urbană, I. De la începuturi până în anul 1850*. Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2006, 304 pagini; *Târgu-Mureș, Istorie urbană. II. Din anul 1850 până la Primul Război Mondial*, Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2009, 613 pagini; *Târgu-Mureș, Istorie urbană. III. Perioada interbelică*. Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2010, 484 pagini; *Târgu – Mureș, Istorie urbană. IV. Anii 1945-1990*, Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2011, 398 pagini; *Biserici de lemn ale românilor din ținuturile mureșene*, Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2012, 344 pagini; *Cristești-Mureș, File de monografie*. Coautor cu Petrovan . Teofil, Sânpălean Ioan, Naznan Anna. Primăria Cristești, 2013; *Biserici tradițional românești din Târgu-Mureș realizate după anul 1989*, Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2014, 247 pagini; *Monumente de arhitectură civilă din municipiul Târgu-Mureș*, Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2015, 355 pagini; *Monumente de arhitectură religioasă românească din Târgu-Mureș*. Târgu-Mureș, Editura Vatra Veche, 262 p.; *Istoria orașului Târgu-Mureș. Vol. I, Din cele mai vechi timpuri și până la revoluția din anul 1848*. Târgu-Mureș, 1978, Mss, Arhivele Naționale Direcția jud. Mureș, fond manuscrise. (414 foi

dactilografiate); și lista lucrărilor continuă.

În perioada anilor 2003-2005, în paginile cotidianului „Cuvântul liber” a publicat 40 articole privind bisericile de lemn din județul Mureș, monumente istorice și de artă.

Referitor la **Studiile Istorice**, putem spune că Ioan Eugen Man a întocmit aproape 60 studii istorice, în vederea realizării de lucrări de reparații la unele clădiri din Târgu-Mureș, Reghin și Sighișoara. De asemenea, a întocmit **proiecte pentru restaurarea unor biserici de lemn**: a întocmit documentațiile de arhitectură pentru efectuarea de reparații la bisericile de lemn din: Sântandrei (Miercurea Nirajului), Troița, Culpia, Mura Mică, Iclânzell și de piatră de la Fărăgău.

O lucrare de excepție a domnului Ioan Eugen Man este cea intitulată *Biserici de lemn ale românilor din ținuturile mureșene*, o carte de înaltă ținută, așa cum ne-a obișnuit deja domnul Ioan Eugen Man prin profesionalismul său dus până la desăvârșire, o lucrare care vine să ne aducă în fața ochilor noștri sufletești bucuria întâlnirii cu o comoară vie a spiritualității românești, această comoară fiind reprezentată de bisericile de lemn, aceste monumente ale neamului românesc și altare pe care se jertfește Fiul lui Dumnezeu în cadrul fiecărei liturghii pentru ca toți credincioșii comunității să poată gusta la momentul potrivit din dulceața împărăției cerurilor.

Spațiul mureșean este presărat și el cu biserici de lemn. Aceste biserici de lemn din ținuturile mureșene beneficiază de o analiză de un înalt profesionalism din partea lui Ioan Eugen Man. Considerăm că domnia sa este binecuvântat de Dumnezeu cu această pasiune pentru analizarea și studierea bisericilor →

FLORIN BENGHEAN

ÎN AMURG

Prietene soare, lumin-a fugit;
nu-ți simți degetele mai aspre,
mai grele?
Ultima rază
s-a frânt
în pământ ruginit,
ziua' murit
în urmă de iele.
Sora mea noapte,
prin taine-ai slăbit;

stele au curs
în ritm de adâncuri,
Lună
înscrisă
în Leu ruginit
se zbate să iasă din margini de
smârcuri,
prietenă moarte
mai am doar un cânt...
întârzie-ți pașii, târâș, pentru mine
... și tu ai fost în Cuvânt...

UMBRĂ A PLOPILOR CĂZÂND PESTE NOAPTE

pleoapele nopții se-nchid peste lună
- iubire!... iubire!... iubire! –
oh, drumul
sub lună,
sub iarbă,
greierii – clipele pleoapelor apăsând
peste arbori,
ascultă:
greierii
clipire a plopilor peste nouri,
simt

pulsând
negri
greierii
apăsare a plopilor peste noapte,
oh,
pleoapele,
de le-aș putea ține deschise
încă
și încă
și drumul –
- cât de intens
iarba din mine,
lutul din mine,
pașii
porniți prin nervuri,
foșnind prin nervuri.
Luna,
o, Luna!
iarbă,
șterge lacrima din stele,
vin zorile, Iubite – zorile cui?
păsări, nu plângeți
cât rânile soarelui sunt șterse de iarbă.

FLORICA BAȚU ICHIM

IOAN EUGEN MAN – 80

—de lemn din ținuturile mureșene și nu numai. Studiile sale sunt realizate cu maximă seriozitate, dovedesc o analiză amănunțită, acestea fiind rodul unei munci titanice.

În prezenta lucrare domnul Ioan Eugen Man prezintă, printre altele, aspecte ale situației istorice și actuale a bisericilor de lemn din județul Mureș, prezintă apoi vechi biserică de lemn din județul Mureș dispărute în ultimele decenii din păcate. Sunt prezentate apoi două vechi monumente de artă românească de pe Valea Superioară a Mureșului: Biserica „Sfântul Nicolae” din Reghin și Biserica „Înălțarea Domnului” din Săcalu de Pădure. Mai sunt prezentate apoi în lucrare și alte câteva biserici din ținuturile mureșene.

Considerăm că această lucrare reprezintă o contribuție extrem de importantă la cunoașterea bisericilor de lemn din ținuturile mureșene. Bisericile de lemn trebuie să prezinte interes deosebit pentru cei care sunt în măsură să le asigure existența și continuitatea.

Valoarea acestor biserici de lemn este incontestabilă atât din punct de vedere istoric cât și spiritual. Ele arată vechimea și permanența

românismului și a ortodoxiei pe meleaguri mureșene. Ele sunt mărturie vi despre viața și tradițiile moșilor și strămoșilor. Istoria zbuciumată și mediul geografic și-au pus amprenta pe sufletul mureșeanului și au dăltuit de-a lungul secolelor un tip de om dârș, harnic și mândru pe care nu l-au putut pleca nici vitregia vremurilor și nici asprimea climatului.

Ioan Eugen Man a publicat foarte multe studii științifice în reviste de specialitate precum: Marisia, Arhitect Design, Anuarul Arhivelor Mureșene, Reghinul Cultural, Vatra, Târgu-Mureș oraș al artelor, Valori ale patrimoniului bisericesc-mărturie de credință și artă, Sangidava, Caiete Sângeorzene, Anuarul Muzeului Etnografic Reghin, Apărarea Mureșeană, de asemenea, a mai publicat studii științifice și în diferite ale volume prestigioase de specialitate.

Încă alte multe cuvinte frumoase s-ar putea spune, personalitatea și opera domnului Ioan Eugen Man sunt foarte complexe.

Acum, la ceas de sărbătoare, cu prilejul aniversării a 80 de ani de viață, îi aducem domnului Ioan Eugen Man, omagiul nostru de cinstire și prețuire, adresându-i, din adâncul inimii noastre, sincere felicitări pentru

întreaga activitate a domniei sale, asigurându-l de sentimentele noastre de înaltă prețuire, de dragoste fierbinte și de recunoștință nețărmurită pentru dăruirea, elanul și priceperea cu care a slujit, cum numai domnia sa a știut, atât poporul român cel dreptcredincios cât și Biserica străbună.

Personal, mă simt plăcut îndatorat să-l asigur de sentimentele mele de dragoste și recunoștință pentru buna colaborare de-a lungul timpului, pentru prietenia sinceră și statornică care s-a înfiripat între noi. Pentru toate acestea, odată cu felicitările mele, urez distinsului și harnicului cercetător Ioan Eugen Man, ca bunul Dumnezeu să reverse asupra sa toate darurile Sale cele bogate, să-i binecuvânteze din belșug strădaniile de viitor și să-i înmulțească anii până la adânci bătrâneți, cu sănătate și cu aceeași vigoare sufletească și trupească de care s-a bucurat întotdeauna, ca să fie și de acum înainte tot atât de folositor Patriei și Bisericii noastre strămoșești, ca astfel să poată adăuga noi lauri la cununa atât de bogată în vrednicia care-i încununează activitatea de până acum.

La mulți ani fericiți și binecuvântați!

Asterisc

Se descurcă fiecare cum poate

(I)

Să fie limpede că odată plecat din țara ta te afli într-un fel de limbo până când dobândești rezidența permanentă în țara adoptivă. Singurul drept de care te bucuri, dacă ai primit un permis de lucru, este să muncești de-a-n boulea, să taci, să rabzi, să strângi bănuț peste bănuț și să sperii la zile mai bune. Doar Dumnezeu dacă se mai gândeste la tine din când în când, că pământeni se întrec care mai de care să tragă de pe tine zece piei. În starea de limbo ești extrem de vulnerabil la toți și la toate. Capitaliștii nu se grăbesc să-ți acorde permanențizarea. De ce-ar face-o, când acest status al nesiguranței este o sursă de bogăție pentru ei și pentru stat? Majoritatea imigranților de acest fel prestează munci grele pentru bani puțini. La Susan, lucram de-mi săreau capacele pentru două sute cincizeci de dolari săptămânal, fără concediu plătit și fără asigurare medicală. Era totuși un salt de șizeci de dolari, față de salariul de la familia Gurland-Blacker, acum la numai opt ore de muncă mai de soi decât șmotru și gătit.

Cei care spun că pentru o perioadă imigranții temporari sunt sclavii lumii civilizate nu greșesc deloc. Bariera lingvistică este decisivă. Dacă nu devii fluent în limba oficială a țării de adopție, rămâi pentru todeauna la munca de jos. Era limpede că exodul abia începuse după căderea dictaturii și că va continua încă pentru o vreme. Prăbușirea economiei și a statului însuși, ambele favorizate de mafia politică înscăunată la putere nu anunța o prognoză prea bună. Abandonat și umilit în propria lui țară, condamnat chiar la foame, românul n-a avut altă cale decât s-o șteargă în alte părți. Încercarea de schimbare prin mișcarea din Piața Universității se dovedise puțin norocoasă în confruntarea cu aparatul de presiune iliescian dezlănțuit în toate direcțiile. Mentalitatea păturii sărace avea nevoie de timp ca să se schimbe și să nu se mai lase înșelată de machiavelismul mafiei politice. Fiecare om onest, cu mintea deschisă, a trebuit să gândească pe cont propriu cum să-și rânduiască viața. Pentru nimeni dintre cei plecați n-a

fost ușor. Să-ți regândești viața, după ce o jumătate de secol de comunism ne obișnuise cu inerția, a fost pur și simplu ca o aruncare în gol.

Fiica unui șef de cadre, Lena, era în deplinătatea tinereții când a dat „loviluția” peste noi. Ai fi zis, după cristalizarea profilului puterii pe de-a-ntregul neocomunistă, că Lena va rămâne în țară, dată fiind apartenența ei la lotul câștigătorilor. Dar n-a fost deloc așa, de unde putem deduce că erau nemulțumiri chiar și în sfera celor privilegiați de fostul regim. Dacă stai să judeci la ce mijloace au recurs oamenii prinși în taifunul exodului rămâi uimit de bizareria unor alianțe, compromisuri, gesturi care aduc a disperare. Șatenă, durdulie, cu ochi umezi ca de căprioară, fără a atrage de la prima vedere, avea totuși farmecul ființei aparent vulnerabile, cerând protecție când, dacă o cunoșteai mai bine, constatai cât de volitivă putea fi în lucrurile majore care o priveau pe ea. Picioarele ei oarecum butucănoase știrbeau puțin imaginea favorabilă a întregului, dar glasul cu melodice unduire și privirea plină de inocență compensau fericit această scădere.

Nici în visurile mele cele mai fantasmagorice nu mi-aș fi putut reprezenta demersul cu totul ieșit din comun al acestei odrasle de caderist. Am înțeles că voința Lenei nu cunoștea niciun obstacol când ea viza un țel major. Și astfel, fără ezitare, Lena se puse pe drum în Ungaria, pentru că vorbea limba maghiară, sperând că prin relațiile ei din acea țară vecină, dar neprietenă României, va găsi dezlegarea nodului gordian, va afla de unde trebuie să înceapă ca să ajungă musai în America. Ea deținea informația că America oferea un câmp de desfășurare mult mai amplu decât Europa, unde indivizii se călcau pe picioare de mulți ce erau, că

America, așa cum zicea sloganul bine cunoscut era țara tuturor oportunităților. Nici rudele, nici cunoștințele nu au fost implicate în rezolvarea plecării Lenei în America. Fată norocoasă se descurcă ea singură, vrâjind în trenul care o ducea spre Budapesta pe un vecin, călător ca și ea, culmea, tocmai în America. Așa se vede că dorința iscă în noi puteri extraordinare atunci când instinctul ne șoptește că este momentul să ne aruncăm cu orice risc înainte, fără ezitare. Lena, fată bine echipată pentru necunoscut, o rupea binișor și pe englezește, așa că nu i-a fost greu să-l descoasă pe vecinul bărbos de banchetă, înveșmântat de sus până jos în negru. Lungii lui zulufi, răsuciți, costumul și mantoul negru atârnat în cui i-au dezlegat Lenei iute taina. Vecinul ei trebuie că este un evreu ortodox din New York, după înfățișare și purtare. Inițial, a fost cuprinsă de o ascunsă disperare la gândul că era aproape imposibil să seduci un rabin evreu. Deși în România nu fusese aproape deloc religioasă, acum, la începutul ei de nou drum în viață, a fost cuprinsă de o teamă mistică. Nu, nu se poate arunca la un rabin evreu, pentru că ar putea fi cine știe cum pedepsită de forțele cerești. Zbătându-se între antiteze pentru un timp, realiză că nu peste mult călătoria ei se va sfârși, va trebui să coboare în gară la Budapesta, ratând poate singura ei șansă de a ajunge în America. Ieși pe coridor, fumă o țigară ca să se calmeze și când intră înapoi în compartiment devenise înlăuntrul ei o altă persoană. „Și ce-i dacă e rabin. Tot om din carne și sânge e și el, are și el poftă, mai ales că pare trecut binișor de prima tinerețe”, își făcu ea curaj. Încolțită de lipsa de timp, trecu pur și simplu la atac și nu doar cu priviri galeșe, cuvinte dulci, ci de-a dreptul cu atingeri prin părțile esențiale ale unei apropieri mai intime. Deși șocat de atacul pentru el neprevăzut al Lenei, rabinul se acomodă destul de repede situației, fără să știe deocamdată spre ce final vor naviga. Lena se întrecuse pe ea însăși, acționând cu o rapiditate de care nu se știuse în stare. Numai iminența pierderii șansei declanșase în ea reacția lipsită de rușine și de măsură. Îi trecură o clipă prin minte cuvintele mamei ei când comenta →

SILVIA URDEA

cutare sau cutare cunoștință: „*ce mai curvușag de muiere mai e și aia!*” Ce-ar zice mama ei acum despre ea, Lena, văzând-o cum îl desface la pantaloni pe necunoscutul de lângă ea. Își alungă însă gândul cu repezi-ciune, bucurându-se că nu mai erau alți călători în vagon, că altfel ce s-ar fi făcut. Nu vroia să se mai gândească deloc decât la un singur lucru: să-l îmbrobodească atât de tare pe acest american ca să-l determine s-o ia cumva cu el în America lui.

Lena era cu atât mai primejdioasă pentru orice bărbat cu cât avea o privire atât de ingenuă, serafic de ingenuă, care putea atrage ușor în cursă mai ales inșii bine trecuți de maturitate. Nu fusese ușă de biserică, avea ceva experiență la activ, dar de data asta simțea că se întrecuse pe sine însăși. N-avea încotro, trebuia să insiste ca să nu piardă bătălia, mai ales că balanța părea să încline binișor în partea ei. Pur și simplu bărbatul se lăsă în mâinile acestei necunoscute, nemaîntrebându-se nici el unde vor ajunge, ce va urma, cine este această străină apărută de neunde, care îl sedusese cu toate mijloacele ei de femeie acum stăpână pe situație. „*Fie ce-o fi*, părea a spune chicotitul lui cam prostesc, *facă-se voia acestei femei*”, în timp ce Lena se strofoca să-l hipnotizeze pe om în așa hal încât să-i iasă stratagema cu orice preț. În această stare de spirit ajunseră în gară la Budapesta, unde în mod normal drumurile lor trebuiau să se despartă, el urmând să plece spre Amsterdam și de acolo la New York. Sufocându-l în îmbrățișări și sărutări pe peron, nepăsătoare de gura lumii într-un loc unde nimeni n-o știa, Lenei nici prin cap nu-i trecea să se lase de șansa ei în care acum credea cu obstinație. După o secundă de ezitare, rabinul chemă un taxi, o pofti pe Lena înăuntru, urmând să petreacă noaptea cu ea la hotelul pe care-l rezervase din cauza întreruperii călătoriei până a doua zi după amiaza. Asta era planificat dinainte, așa că n-avea dureri de cap cu ce i s-ar fi putut întâmpla acasă. Dumnezeu îi e martor că nu el a căutat șansa, ci șansa a dat buzna peste el. Totul se potrivea perfect ca în cel mai perfect puzzle, așa că nu putea da cu piciorul norocului. Fata asta e atât de tânără, pielea ei albă așa de străvezie, liniile trupului atât de imbiitoare și ochii, mai ales ochii ei căprui deschis atât

de minunați! Nu, nu, ar fi fost o eroare teribilă să-și refuze ceea ce chiar Domnul îi scosese în cale, gândea plin de perversitate rabinul, scuzându-se în fața conștiinței lui. Pentru nația lui raiul este pe pământ. Fata asta răsărită dintr-odată era o părticică de rai. Au petrecut o noapte împreună, după care s-au despărțit ca să meargă în direcții diferite. El lua avionul la Amsterdam și de acolo la New York, Lena lua trenul spre Oradea și de-acolo spre un alt frumos oraș transilvănean cu apăsat accent medievale.

Erau amândoi tulburați cum nu se poate, cum se întâmplă întotdeauna când un bărbat și o femeie se întâlnesc din varii motive, mai bine să zicem că se întâlnesc pentru că astfel vrea soarta, deși putem spune fără riscul de a greși că Lena și-a forțat singură soarta, ținta ei fiind Statele Unite. Având în vedere că în scurt timp, probabil în mai puțin de trei luni de la noaptea budapestană, Lena a sosit în State, deși la ambasada americană se puneau bețe în roate tuturor celor care doreau să călătorească în America imediat după revoluție, putem afirma fără puțință de îndoială că noaptea budapestană a dat roadele scontate. Pentru ea n-au existat piedici sau dacă au existat ele s-au fluidificat ca și când n-ar fi existat. Cineva acolo sus a știut să convingă pe cerberii de la ambasadă de validitatea cererii de călătorie a Lenei, de cât de grabnic era ea așteptată în America, unde pasă-mi-te cineva o alesese ca cea mai formidabilă și de neînlocuit babysitter-ă. N-a fost atât de ușor să se cazeze la New York, dar ea, fată prevăzătoare, o anunțase pe Ella de întregul ei aranjament și de probabilitatea sosirii ei în strălucitoarea metropolă, cam în ajunul Crăciunului. Ella a fost uluită de succesiunea atât de rapidă a întâmplărilor. Nu-i venea să creadă că Lena reușise să provoace un *coup de foudre* cu atâta măiestrie, încât să-l determine pe rabin să se țină de cuvânt și să-i asigure transferul atât de lin dintr-o Românie bântuită de fantasmale executării lui Ceaușescu și de minciunile deșănțate ale FSN-ului în centrul de putere al lumii. Dar Ella a trebuit să recunoască atuurile tinereții care, încerca ea să explice succesul Lenei, face minuni, mută munții din loc, nu alta, nu contenea să

se minuneze Ella, care își amintea nostalgică de vremurile când la ușa ei bărbații stăteau la coadă, mai ceva decât la magazinele unde de *Moș Gerilă* se vindeau banane sau portocale, fructe rar întâlnite în orașele de provincie în deceniul negru.

Desigur, desigur era un fel glumeț de a se exprima al Ellei când ea se lăuda că masculii stăteau la coadă. Vroia doar să sublinieze cât de dorită a fost ea într-un oraș de provincie de mărime medie, unde aproape fiecare se cunoștea cu fiecare.

Lena a contactat-o pe Ella rapid, sunând-o chiar de la Aeroportul Kennedy, asta după ce mai vorbise o dată cu ea din România, din București, din hotelul unde dormise înainte de a lua avionul la Otopeni. Ella a întâmpinat-o la aeroport cu o veselie puțin mimată, pentru că nici ea nu stătea pe roze la New York. Parcă stătea cineva pe roze în acei ani de început la New York? Toți servitorem care pe unde pentru un blid de mâncare, adăpost și ceva bani puși deoparte la jeb, bani albi pentru zile negre, cum se zice. Ella împărțea o cameră cu o spaniolă care la fel ca ea se spetea muncind, curățind zilnic câte un apartament uriaș prin Manhattan.

Numai în felul acesta reușea Ella să economisească dolari ca să-i trimită acasă să-și ajute mama, sora, cumnatul și nepotul de la Cluj. Ea neavând familie, se gândea întotdeauna la ceilalți, fiind din fire generoasă. De aceea s-a complicat și cu Lena, promițându-i sprijin și orientare pe timp limitat. Cu adevărat s-a ținut de cuvânt, împărțind patul ei cu Lena și plătind la chirie ceva mai mult.

Cum altfel, pentru că spaniola a cerut imediat sporirea contribuției Ellei pentru deranjul pricinuit de o persoană în plus, de mărirea consumului de apă și electricitate. Lena s-a șifonat tare, aflând de aritmetica așa de riguroasă a spaniolei. „*Ce, tu crezi că e ca la noi, acasă, o lămuri Ella. Aici totul este quantificat, taxat, nu te iartă nimeni. Nu mai e ca-n România, lasă-mă să te las, hai să trecem cu vederea că Lena stă și ea cu noi vreo zece zile sau vreo lună*”.

(Din *Fragmente din Babylon*)

Români de roman în Japonia

14 RO-NI-ni, prezența de Radu Șerban

Distins intelectual român, cu o bogată activitate diplomatică, fost ambasador al României în Japonia (între 14 martie 2012-14 august 2016), originar din Mureș, Radu Șerban, născut într-o familie de preoți ardeleni ortodocși (dacă tatăl era profesor, bunicul a fost preot, iar fratele, episcop al României în S.U.A., pe urmele lui Policarp Morușca din Alba), a absolvit Academia de Studii Economice din București, a primit în anul 1975 un post la Compania de Comerț Extern a României, a funcționat apoi și într-o misiune de afaceri la Phenian, în Coreea de Nord, în 1977. A fost secretar economic la ambasada din Polonia, în 1984, apoi a călătorit, în cadrul ministerului de externe, în Africa și Orientul Mijlociu. Bun cunoscător al limbii ruse, care era engleza acelor vremuri pentru țările satelite, a fost translator la ministerul de comerț exterior, pus în situații din cele mai dificile, ca țap ispășitor, în misiunea superiorilor săi de a construi relații cu Uniunea Sovietică. A făcut parte din delegația care a negociat aderarea României la Uniunea Europeană.

A ajuns, ca ambasador, împreună cu Soția, la Tokyo, la un an după ce marele cutremur din 2011, urmat de valurile tsunami devastase nord-estul țării-arhipelag. (<https://www.zf.ro/zf-24/ambasadorul-romaniei-la-tokio-a-ajuns-personaj-in-financial-times-vorbind-despre-comunism-modelul-nord-coreean-al-lui-ceausescu-limba-rusa-si-experienta-lui-actuala-din-japonia-12274639>). O «viață de roman» prin ea însăși, așadar, viața lui Radu Șerban, autorul cărții **Români de roman în Japonia. 14 RO-NI-ni!**

Nu trebuie confundat numele excelenței sale Radu Șerban, autor al celei de-a 32-a cărți pe care o semnează (în curs de apariție la editura Coresi din București), nici cu acela al compozitorului de muzică ușoară (1927-1984), nici cu al Craiovescului domn al Țării Românești de trei ori (octombrie 1601, iulie 1602 - decembrie 1610 și mai-septembrie 1611), dar pasiunea

pentru istorie, prețuirea înaintașilor și cultivarea moștenirii lor culturale, a valorilor românești de dintotdeauna și din tot locul este o constantă definitorie care îi face cinste autorului. Așa după cum autorul însuși, ca exemplar reprezentant al poporului său în lume și iubitor de Românie, se străduiește să onoreze memoria unor personalități ale neamului, pe nedrept trecute în uitare: „La centenarul diplomației româno-nipone, îmi amintesc anii petrecuți în Japonia, 2012-2016, cu împlinirile finalului de carieră diplomatică, dar și cu descoperirea umbrei de amnezie așternută pe o parte din istoria raporturilor bilaterale anterioare celui de Al Doilea Război Mondial. O inerție postdecembristă ținuse sub tăcere nume și evenimente de relevanță majoră, pe care încerc să le readuc puțin în lumină, prin această carte, după căutări de aproape patru ani. Redau cititorului interesat o parte din paginile pe nedrept date uitării, rezumându-mă la prezențele românești peremptorii în Japonia acelor vremi”. Așadar, cei paisprezece „români de roman”, sunt în fapt treisprezece personalități care au avut privilegiul să cunoască Japonia la fața locului, plus „prezența virtuală” și desigur universală a lui Brâncuși, „introdus” de „Otilia Cozmuță, după documentarea în Japonia”, cândva, la Rodin. Legăturile întrețesute de destin între acești „ro-ni-ni”, multe necunoscute publicului, sunt descrise în amănunt dar cu precizie, pe baze documentare, cu trimiteri numeroase, aproape la fiecare pagină a cărții. În *Exordiu*, autorul explică de ce își numește eroii monografiei de portrete „14 RO-NI-ni români în Japonia”: „Sper că nu greșesc dacă așez această carte sub semnul «roninului», cuvânt care în japoneză înseamnă «vagabond», iar la noi s-a mai tradus prin «samurai

rătăcitor». La modul direct, Papa Pius al XI-lea îl numise pe Vladimir Ghika «vagabond apostolic» din cauza deselor sale călătorii în străinătate. Vagabonzi sunt, într-un fel sau altul, toți românii din acest volum. I-aș numi «ronini» pentru curajul lor și pentru asocierea cu temeritatea niponă. Așa cum roninii au fost despărțiți de stăpânii lor în mod fortuit, la fel acești români s-au despărțit de țara lor, iar pe lângă cutezanța de ronini, poartă în ei simbolul unei armonii trainice: Românie–Nippon, prescurtat RO-NI”.

Cei paisprezece *ronini* sunt, în ordinea aleasă de Radu Șerban ca titluri de capitole-portret, următorii: *Anatolie Tihai, Basil Assan, Otilia de Cozmuță, Dumitru Nistor, Nicolae Xenopol, Ioan Timuș, Elie Bufnea, Voicu Nișescu, Victor Cădere, Principele Carol, Aurel Ioan Vassiliu, Vladimir Ghika, Gheorghe Băgulescu, Geniul lui Brâncuși în Japonia*. Câteva dintre aceste capitole ce alcătuiesc împreună volumul **Români de roman în Japonia. 14 RO-NI-ni** au apărut, în timp, în paginile revistei VATRA VECHE, condusă de neobositul promotor cultural Nicolae Băciuț, la Târgu-Mureș.

Urmând ordinea auctorială, personalitățile portretizate în acest volum beneficiază în chenar, fiecare, de câte un scurt exordiu din care putem afla câte ceva, incitant, despre aceste figuri de români de rang înalt care au ajuns, până înainte de Al Doilea Război Mondial, să aibă relații diplomatice, culturale, spirituale etc. cu Țara de la Soare Răsare. Figuri de români celebrați astfel de veritabilul cronicar Radu Șerban, cu vervă, har și pasiune. Convingător prin finețea analizei și concizia sintezei unor efigii de oameni de seamă ai României, uitați sau trecuți odinioară la index pe motive ideologice. Reproducem numai trei dintre aceste introduceri în chenar, deși toate sunt la fel de incitante, prin îmbinarea realizată între cultură și turism – Anatolie Tihai: „*Viață de film! Adolescentul dispare fără urmă de la Seminarul Teologic din Chișinău și revine după patru ani, călugărit, de pe Muntele Athos, când nimeni nu se mai aștepta. De o inteligență sclipitoare, absolvă Academia Teologică din Kiev și pleacă în →*

MIHAI POSADA

Japonia la simbolica vârstă de 33 de ani, la chemarea arhimandritului rus Nicolae Kasatkin. Tot restul vieții și-l petrece acolo, vrednic misionar ortodox, învață limba și obiceiurile, îl aduce și pe fratele său, Iacob, compozitor, care-și întemeiază familie mixtă și are cinci copii. Cercul vieții pământene i se închide în drum spre țara natală, spre veșnicie”; Elie Bufnea: „Ofițer, diplomat, misionar, avocat, scriitor, dar și fugăr din armata cezaro-crăiască, Elie Bufnea poartă pentru toată viața amprenta celor trei săptămâni petrecute în Japonia, după ce fusese trimis în secret în Siberia, în 1918, să contribuie la organizarea voluntarilor români proveniți din prizonieratul austro-ungar. Intensitatea impresiilor din Japonia îi marchează impresiile și memoriile, scrise sub influența intelectuală a lui Octavian Goga, în anturajul căruia trăise înaintea misiunii siberiene și nipone. Din alte surse aflăm că în arhipelag avusese și misiunea repatrierii rămășițelor pământești ale primului ambasador român la Tokyo, Nicolae Xenopol”; Gheorghe Băgulescu: „Ambasador al României în Japonia începând cu anul 1941, generalul Gheorghe Băgulescu, erou în Primul Război Mondial, apariție fulminantă în mediul diplomatic nipon, a lăsat moștenire un roman magnific, „Suflet japonez”, un întreg muzeu cu obiecte de artă asiatice și, mai ales, o istorie demnă de cel mai fascinant român de roman” în Japonia interbelică” (Cules cu italice în text).

Cartea lui Radu Șerban este una de aventuri, firește, cu eroi excepționali. Pentru că aventura cotidiană se întretese cu aventura spirituală a fiecăruia, odiseea celor paisprezece aleși alcătuiește un soi de *kalevala* orientală, o căutare a *lânii de aur* într-un tărâm cu totul exotic pentru un occidental, încât fiecare erou este un *ghilgameș sui generis*, un deschizător de drum. Calitatea lor intelectuală deosebită face ca să le fie de multe ori analizată nu doar aventura, ci și „scriitura”, aproape toți rămânând în zestrea culturală universală și ca autori de texte importante (reportaje, memorii, jurnale, beletristică), interesante dar ascunse politic de ochii publicului larg, texte stabilind adesea multiple asemănări între cultura română și cea

niponă. Revelația re-descoperirii autorilor respectivi în calitate de eroi români, azi cvasi-necunoscuți (cu mici excepții), sporește nu doar senzaționalul diegezei, ci inculcă și un binevenit sentiment de surpriză, de uimire amestecată cu penibilul stării de ignoranță în domeniu, din teroarea ideologică prin care cu toții trecem și iată, am trecut.

Nu doar iubitorilor de istorie, profesorilor sau elevilor, ci și oamenilor de decizie, politici sau în administrație la diverse niveluri de competență, adică unui public vast, interesat și avid de cunoaștere – după atâtea decenii de ocultare a adevărilor istorice – le este adresată și această carte de istorie a culturii și/sau istorie a mentalităților, mișcătoare pentru oricine se simte aparținând unui popor pe Pământ și apt să admire ce este de admirat la ai săi, acasă ori aiurea, dar și la alții.

Angelo Mitchievici preciza într-o prezentare a volumului anterior, *Stația Tokyo. Jurnal de ambasador*, de Radu Șerban (Cartea Românească, 2018): «În afară de a pune în valoare propria sa experiență diplomatică dublată de o cultură prodigioasă, autorul explorează ceea ce Roland Barthes numea *Imperiul semnelor*, „o revoluție în proprietatea sistemelor simbolice”, o suită de coduri într-o lume care înscrie conduita ca înaltă performanță individuală. Fără a fi lipsit de o aerație emotivă, decupând în exotism relevanța, jurnalul nipon al lui Radu Șerban reprezintă totuși analiza unui spirit lucid și polemic confruntat cu visul unui paradox. Japonia apare aici ca simbioza unică între tradiția tipărită în ritualitatea celui mai modest act al gesticulației cotidiene și universul hi-tech al uneia dintre cele mai avansate societăți la confiniile cu utopia. Inevitabilă și tentantă, marcată de punctuația unui spirit critic, comparația între Orient și Occident, între Japonia și România oferă chiar și prin ricoșeu cititorului român un profil identitar reflectat, coordonatele unor dialoguri posibile și o anecdotică de pitoresc balcanico-oriental» (<https://www.cel.ro/carti/statia-tokyo-jurnal-de-ambasador-radu-serban-pNyczMzAs-l/>).

Recentul volum al diplomatului român înzestrat cu o cultură bogată și un talent literar de invidiat alcătuiește o nouă și interesantă punte, simbolic

arcuită cu eleganța cunoscătorului, între istoria și geografia celor două popoare aflate la antipodi: românii și niponii, cu tot ce poate fi mai admirabil în tradiții, obiceiuri, artă și viața de zi cu zi a acestor locuitori ai Terrei, cu vechi legături de prietenie și încă, mai vechi, legături spirituale ancestrale, în stare să uimească și să dezvolte interesul cititorilor.

Deosebiriile uneori îi apropie pe oameni, iar civilizația comportamentală, mentalitară, cultura, oricât de diferite în aparență, pot și e bine să constituie un liant între două (sau mai multe) națiuni demne, indiferent de vechimea, puterea sau recunoașterea lor oficială la un moment dat.

Discursul narativ al scriitorului Radu Șerban împletește experiența personală a unei lumi exotice și prin perfecționismul ei definitoriu, informația culturală luxuriantă și preponderent insolită, emoția firească oricărui om netransformat de nimic și de nimeni în cyborg exclusiv-raționalist, judecata de finețe diplomatică și exprimarea colocvială dar sobră, paideică. Munca de cercetător, cu accesul la surse probabil facilitat de poziția de diplomat, însă nici pe departe ca profesor al arhivei Ministerului Afacerilor Externe, după cum bine precizează autorul însuși, cu precădere interesul de a căuta și preocuparea pentru realizarea portretelor-efigii ce alcătuiesc laolaltă cartea, merită admirate. Farmecul scriiturii, acribia cercetării, sublinierea ineditului împlinesc profilul de cronicar în sens clasic pe care Radu Șerban îl reprezintă în literatura noastră contemporană. Sunt motive pentru care volumul despre cei paisprezece „RO-NI-ni” se citește cu plăcere, cu interes și, cum se spune, cu sufletul la gură. Iar precizarea următoare, extrasă din același *Exordiu* al volumului, cum și cele de la începutul exercițiului nostru hermeneutic, sună ca o promisiune despre volumele pe care Radu Șerban le va aduce în dar cititorilor: „Intervalul de istorie bilaterală 1872 - 1943, bogat în evenimente, își așteaptă încă dezvoltarea de sub straturile de palimpsest”.

Acoperământul Maicii Domnului, Brumărel 2020, Sibiu-pe-Cibin.

Metamorphosis

Citeam de curând răspunsurile primite la un interviu captivant despre ceea ce înseamnă o carte majoră și una minoră (mă întreb care ar fi definițiile, sau care ar fi criteriile de împărțire în aceste categorii?). Părerile erau diverse, interlocutorii propuneau varii perspective, unele chiar interesante. Cineva se referea la dimensiunea cărții, ba chiar numea un număr de pagini ca un gen de despărțitor între registrele minore și majore.

Apoi, s-a întâmplat să (re)citesc de curând cartea lui Kafka, *Metamorphosis*, nu mai mult decât o cârtică dacă e să o categorisim după dimensiuni. Un format de buzunar, deci cât se poate de mic... în plus, din grosimea „volumașului”, numai 55 de pagini reprezintă opera, restul, mult mai multe, reprezentau comentariile – ample, căci unii și-au petrecut întreaga viață analizând astfel de cărți. N-am să povestesc acțiunea; ea are înțelesuri adânci, ce lasă loc interpretărilor și merg, așa cum sugerează unii critici, de la semnificații religioase, până la altele, de ordin freudian.

Este vorba despre Gregor Samsa (o criptogramă a numelui autorului, Kafka) și metamorfozarea lui într-o insectă. Unii cred că Samsa ar fi o contracție fonetică a două cuvinte în cehă (sam – singur și jsem – sunt – Sunt singur!) – un strigăt de ajutor în urechile unei lumi surde la nevoile sale. Gregor avea ca îndatoriri să își fină camera în ordine, să lucreze după așteptările patronilor/șefilor – viața lui trebuia ordonată după gustul și standardele celor din jur. Poate că e vorba și despre a fi o minoritate într-o lume în care majoritatea impune valorile societății, zdrobind pe cei ce sunt „altfel”, deși în această carte conflictele sunt mai mult cu cei similari cu el, familia fiind văzută și ea, nu doar ca autorativă, ba chiar ca opresivă. În particular, relația cu figura paternă – Kafka a avut o relație nu doar rece, ba chiar conflictuală cu tatăl său, o puternică influență autobiografică reflectată în scrierile sale.

Gregor nu și-a ales singur situația, el a crescut într-o familie care muncise mult fără însă să ajungă să fie de succes, iar de cinci ani încoace tatăl își pierduse slujba, constrângându-l pe el să pună pâinea pe masă pentru întreaga familie. Era un *salesman* ce își disprețuia munca căci se simțea doar o unealtă, un „*animal other than man*” (altceva decât un om), în mâna șefului

său. Viața de angajat îi impunea un ritm demonic, drăcesc, inuman, ce îl transforma, figurativ sau nu, într-o insectă ce simulează, poate, chiar condiția impusă din exterior. Metamorfoza se poate interpreta că o eliberare a lui de sclavia datoriei, prin care Gregor lasă deoparte masca de om dirijat, ascultător, descoperind forma lui reală, adevăratele lui nevoi și nu comportarea pe care o „datora” celor din jur, pe baza unei contract nescris, ce era perceput de el ca abuziv... Este *clashul* dintre cele două lumi (cea interioară și cea impusă) sau divorțul dintre ele. Este nevoia de a fi el însuși, și nu doar un angajat dintre mulți, ce poate fi înlocuit cu altul...

Metamorfoza ar putea fi interpretată ca revenirea la self, la identitatea proprie, după ce s-a dezabărat/eliberat de așteptările societății și ale familiei.

Sau poate e vorba despre conflictul dintre el și sine, dintre propriile emoții și rațiune, subconștient și conștient? Indiferent ce a triggered transformarea, prin vocea subconștientului el ajunge să aibă „*unsettling dreams*”, să trăiască niște vise răscolitoare.

Poate că metamorfoza nici nu se referă la o întrupare reală, ci doar la una imaginară, dar ce importanță are, de vreme ce percepția dinăuntru era una de gândac ce poate fi zdrobit de oricine, ce n-are nici măcar suportul familiei. Într-un pasaj din romanul *Procesul*, Kafka ar fi explicat diferența dintre realitate (pe care o găsești de obicei la fel cum o lăsaseși seara la culcare) și lumea viselor, ce te călătorește în voia subconștientului în lumi ireale – percepute însă ca reale de către cel ce visează. Totuși, nu am avut impresia că în *Metamorfoza* s-ar sugera că Gregor visează. Nu am văzut nici clarificări care exclud că el are deraiieri de la realitate. La un moment dat, mama lui propune să cheme un doctor - ceea ce ar sugera că este vorba despre o boală, iar tatăl să cheme un *locksmith*, care ar sugera că Gregor este un pericol. Gregor este perceput ca o amenințare, când de fapt este fără apărare, el fiind primul ce are nevoie de ajutor.

Metamorfoza poate fi văzută ca transformarea din normal în patologic, sau pur și simplu căderea personajului în afara normelor, așteptărilor sau canoanelor societății.

În aceste condiții, Gregor se ascunde în spatele ușilor închise în camera sa. Își exclude familia în aceeași măsură în care el este exclus de către restul lumii. În absența relației cu restul societății, care mai este viața individului din spatele ușilor închise?

În timp ce *Metamorfozele* lui Ovidiu (care vorbeau și ele despre o transformare într-o insectă) descriau procesul devenirii, Kafka se referă mai degrabă la viața acestui „*ungeheures Ungeziefer*”, un termen german cu conotații intraductibile în alte limbi, ce fusese tradus ca gândac sau cărcăiac „enorm”, „monstrous”, „urias”, „gigantic”. Chiar el e șocat la auzul noii sale voci, conștientizându-și astfel degradarea.

Gregor produce scârbă și repulsie, e dezgustător chiar și pentru familie, ce îndură umiliința de a-l avea sub același acoperiș – și care se solidarizează împotriva lui, în mod particular la îndemnul surorii, Grete, ce îl acuză că adaugă stress în casă, peste cel pe care părinții îl aveau oricum. Cărcăiacul, insecta poate fi văzută și ca un simbol al parazitismului. Gregor e astfel perceput ca impropriu și murdar. Nedorit. Dezordinea ce i se impută contrastează astfel cu ordinea obsesivă și irațională a celor din jur, ce devine un scop în sine și nu lasă loc nici pentru comunicare nici pentru dragoste între oameni.

Metamorfoza lui Gregor are impact asupra celor din jur, în particular asupra soriei lui, Grete, inițial prezentată ca similară cu Gregor (asemănarea fiind sugerată și de nume), ea înscriindu-se însă pe drumul maturizării care, nu întâmplător, îi dezvoltă unele caracteristici ale mamei sale, făcând-o să semene tot mai mult cu ea, înscriind-o astfel pe traiectoria așteptărilor ei.

Cartea lasă loc multor întrepreri, iar mie îmi pare că mesajul se referă la inabilitatea noastră de a-i înțelege pe cei vulnerabili sau „altfel”. Pe parcursul lecturii, ceea ce dezamăgește este defilarea celor din anturajul lui Gregor, în *displayul* lor de autoritate, de valori trâmbițate, dar mai ales de lipsă de înțelegere a situației de fapt.

Vorbim despre o cârtică de numai 55 de pagini, care ascunde un tezaur de sensuri. O carte majoră, în ciuda dimensiunilor modeste.

MILENA MUNTEANU

Aurel Ion Vassiliu - misiune imposibilă

„...înclinarea gravă și ceremonioasă... cultivată de secole, a ajuns a fi aici o a doua natură și face ca în Japonia omul din popor să aibă aceleașimaniere ca și cel mai distins curtean...¹¹”

Chiar dacă viața sa în Japonia, de doi ani și trei luni, nu poate fi considerată una „de roman”, ca a unor români „rătăcitori” prin arhipelagul nipon interbelic, diplomatul Aurel Ion Vasiliu poate intra în galeria acestora, atât prin rolul său în „inițierea” raporturilor diplomatice bilaterale, cât și prin observațiile pertinente asupra culturii și civilizației nipone, din perspectiva unui ... „neinițiat”.

La 9 martie 1927, ministerul de externe de la București informează Guvernul Japoniei despre decizia de redeschidere a Legației României la Tokyo și solicită oficial agreementul pentru Aurel Ion Vasiliu, ministru plenipotențiar, șef al misiunii diplomatice. Legația își încetase activitatea, din nefericire, după decesul subit al ambasadorului Nicolae Xenopol la finele anului 1917.

După zece ani de la tragicul eveniment, urgența decurgea din nevoia de ratificare, de către Japonia, a Tratatului de la Paris din 28 octombrie 1920, prin care se recunoștea unirea Basarabiei cu România.

Însuși șeful diplomației române la acea vreme, Nicolae Titulescu, incluse pe lista priorităților sale redeschiderea misiunii diplomatice la Tokyo, ca expresie a dorinței de cultivare a prieteniei Japoniei.

Firește, într-un asemenea context, principala sarcină a lui Vassiliu pe perioada mandatului său nipon (1 aprilie 1927 – 1 iulie 1929) a constat în obținerea acelei ratificări. Numai că o asemenea sarcină s-a dovedit irealizabilă, în lipsa unor consistente pârghii de negociere.

Cel mai limpede răspuns la demersurile sale insistente l-a primit, chiar înainte de plecarea la Tokyo, de la ambasadorul japonez la Paris, vi-

contele Kikujiro Ishii.

Onest, Ishii i-a explicat că situația financiară a țării sale și sărăcia populației din Hokkaido, care trăiește doar din pescuit, îi obligă să negocieze cu Uniunea Sovietică o convenție de pescuit, menită să asigure resursele minime de subzistență populației din nord, ușurând astfel bugetul de stat de o grea povară bugetară. Aceasta însemna că, ratificând Tratatul de la Paris din 1920, prin recunoașterea unirii Basarabiei cu România i-ar fi antagonizat pe sovietici. Se pare că Vassiliu nu s-a prea lăsat convins, plecând la Tokyo fără a pune în gardă guvernul de la București despre condițiile în care și-ar putea îndeplini mandatul. Nici măcar nu a solicitat tranșant pârghii de negociere sau concesiile din partea României, căci ratificarea niponă nu venea nici din generozitate, nici ca efect al vreunui farmec diplomatic.

Se spune că, în pregătirea carierei sale, nu aprofundase suficient subtilitățile meseriei, sugerate de Sir Henry Wotton în secolul al XVI-lea, prin definirea ambasadorului drept un „domn onest trimis să mintă în străinătate pentru binele țării sale”. Cât trebuia să mintă Vassiliu? Cât mințise Ishii? Cert este că Japonia știa, ca și astăzi, să-și apere cu feroare interesele naționale.

Argumentele lui Vassiliu în fața vicontelui s-au derulat limpezi, firești, de altfel bine cunoscute și exprimate în diverse foruri internaționale. Pentru noi, unirea Basarabiei cu România nu se produsese ca efect al Tratatului de la Paris, neratificat de

Japonia, ci ca rezultat al voinței poporului, exprimat în „Sfatul Țării” din martie 1918. În plus, diplomatul român amintea, pe bună dreptate, că Tratatul era singurul act internațional semnat de Japonia și neratificat, plasând o umbră pe obrazul diplomației nipone.

Argumentele erau insuficiente, în condițiile în care Japonia aștepta ceva la schimb, interesul său fiind de a nu deranja prea mult „ursul” de la vest, decât cu o solidă compensație.

Vicontele Ishii avea un ascendent în fața lui Vassiliu, nefiind un oarecare diplomat japonez la Paris, ci tocmai fostul ministru de externe, ba mai mult, cel care semnase Tratatul în 1920 și, în plus, semnase o notă addendum pe tema Tratatului către ministerul român de externe, în anul 1924. Ca un adevărat samurai, deținea toate instrumentele necesare „dialogului”.

România înțeleșese înainte importanța redeschiderii legației la Tokyo, de la un alt diplomat japonez, de la Geneva, dl. Sato, care recunoscuse că „este prima oară când Japonia nu își onorează imediat un angajament internațional”, adăugând: „Depinde de activitatea și abilitatea reprezentantului României din Tokyo...”.

Primordialitatea „binelui Japoniei” în fața oricărui gest de curtoazie sau amabilitate, ținea de conceptul generic al diplomației, indiferent de dimensiunea unei țări, importanța sa, ori starea de moment.

În demersurile sale, diplomatul nostru argumenta că România așteaptă cu încredere ratificarea Tratatului de către Japonia și că opinia publică este preocupată de întârziere.

Într-unul din primele sale rapoarte de la Tokyo, chiar înainte de depunerea scrisorilor de acreditare, Vassiliu concluziona, prematur optimist, că acordul de pescuit cu Uniunea Sovietică se va semna, probabil, în septembrie (1927), dându-ne o șansă în plus, însă, în același timp, din prudență, adaugă că nu doar acesta ar fi impedimentul.

Nimeni nu poate spune care ar fi fost rezultatul negocierilor sale, dacă ar fi solicitat oferte de „contrapartidă” economică de la București, mai ales că Japonia era interesată de un acord comercial bilateral, propus încă din 1902 la Viena. →

RADU ȘERBAN

¹¹ Din Raportul lui Aurel Ion Vassiliu din 23 ianuarie 1928, de la Tokyo, către ministrul Nicolae Titulescu

Din păcate, împrejurările nu l-au ajutat. Decesul Regelui Ferdinand pe 20 iulie 1927 i-a anulat valabilitatea scrisorilor de acreditare, urmând să aștepte altele noi, semnate de „Regentă”. Orice demers i-a fost, astfel, întârziat. Abia pe 9 noiembrie 1927 și-a depus scrisorile de acreditare la Împăratul Hirohito. Evenimentul poartă și o altă conotație, căci traducerea a asigurat-o un anume S. Yamamoto, fost atașat naval în Italia și prieten cu Monseniorul Vladimir Ghika. Prin aceasta, avem puntea spre un al român „de poveste” din Japonia interbelică.

În baza mandatului de la București, Vassiliu venea cu argumente în fața interlocutorilor, în favoarea unui pact de amiciție între cele două monarhii situate la extremitățile vastului imperiu sovietic. Eram, de fapt, singurele state monarhice rămase în vecinătatea Uniunii Sovietice.

Ideea „principiului dinastic”, susținută mai târziu și de E. Fujita, șeful misiunii diplomatice de la București din perioada 1930 – 1939, nu convenea, însă, marii Uniuni Sovietice, motiv pentru care guvernul nipon manifesta maximă prudență.

După unele păreri, din păcate, Vassiliu „nu era unul din cei mai bine pregătiți diplomați români”¹².

În raportul său către ministrul Nicolae Titulescu din 23 ianuarie 1928, de exemplu, dovedește un oarecare diletantism când se pierde în detalii insignifiante despre fostul ministru plenipotențiar în România, Genshiro Nishi, cel care deschisese misiunea diplomatică. Fără a descifra subtilitățile raporturilor bilaterale și subînțeleșurile mesajelor nipone, diplomatul român descrie în termeni anecdotici primirea la Nishi:

„Șezând pe rogojina împletită de pai de orez (în casele japoneze nu există mobile, numai mici perne subțiri) timp de două ore, convorbisem despre România, a cărei amintire o păstra cu multă dragoste. Am fost viu mișcat să văd că, așteptându-mi vizita, avusese delicatețea să pună la locul de onoare, pe tokonoma, portretele semnate ale Regelui Ferdinand și M.S. Regina Maria, dăruite de suverani. *Tokonoma este un fel de mare firdă a oricărei

încăperi japoneze, în care nu se pun decât tabletele strămoșilor, ori un singur neprețuit obiect de artă, sau o antică și prețioasă pictură). Mi-a arătat atunci, trimițând să fie adus într-adins (este o mică ceremonie japoneză pentru onoarea oaspetelui, - obiectul se prezintă pe o bucată de mătase) și un urciur transilvănean, cumpărat la Brașov și pe care îl păstra în colecțiunea sale, ca o prețioasă amintire. Deși, cum spuneam mai sus Excelenței Voastre, se retrăsese voluntar de la orice activitate, îmi făgăduise ca la reîntoarcere, în primăvară, să iasă din rezerva ce-și impusese, pentru a colabora la mai multa cunoaștere a României în Japonia și mai cu seamă, la realizarea acelor angajamente, despre neînerea cărora era foarte amărât”.

Frumosul pasaj literar, eliptic de substanța unui raport diplomatic, m-a dus cu gândul la reacția colegilor din Centrală, dacă aș fi trimis o asemenea depeșă, ca ambasador la Tokyo. Nu mă pot pronunța dacă plecarea sa prematură se leagă de o asemenea prestație, cert este că, după doi ani și trei luni, și-a încheiat mandatul.

În schimb, mesajele sale au o valoare incontestabil documentară, din perspectiva noului venit în arhipelag, uimit de exotismele comportamentale locale, precum clasicele reverențe:

„...încălnarea gravă și ceremonioasă...cultivată de secole, a ajuns a fi aici o a doua natură și face ca în Japonia omul din popor să aibă aceleași maniere ca cel mai distins curtean”.

Un alt raport, de data aceasta către ministrul G.G. Mironescu, la 2 august 1927, descrie primirea la prim ministrul Tanaka, baron (danshaku) și general, în care își recunoaște fragila stăpânire a specificului extrem-oriental:

„Am ascultat mai mult decât am vorbit, spre a observa. Cu toată rezerva, încep să deprind procedeele de întrebuințat în Extremul Orient, unde nici o chestiune nu se poate pune niciodată fără un mare înconjur”.

Sărăcia informativă a raportului se compensează cu constatări formale de genul „întrevederea a durat aproape două ore”, sau „Baronul Tanaka vorbește numai limba japoneză și convorbirea a avut loc cu interpret”. Din experiența în redactarea rapoartelor, mai ales după întrevederile din

Japonia, cu tot respectul mă întreb, asumându-mi umbra de malițiozitate: oare câtă răbdare să fi avut premierul nipon și ce să fi discutat vreme de două ore, dacă raportul se rezumă la o jumătate de pagină?

Totuși, să nu exagerez! Giichi Tanaka și-a amintit cu plăcere cele două vizite în România și primirile la Regele Ferdinand și Regina Maria. În același timp, pe substanță, se subînțelege grija premierului de a-i menaja pe ruși, în pofida regimului politic opus al celor două țări vecine, deși, în mod firesc, Vassiliu subliniase „identitatea de interes și atitudine” între România și Japonia.

Nu este cazul să dezvolt aici reușitele și nereușitele ministrului Vassiliu în Japonia, ci mai degrabă încerc să-l așez în rândul „românilor de roman” din Japonia interbelică. Poate mai arid decât al altora, romanul său trebuie să cuprindă sumar și viața sa extra-niponă.

Cine este Ion Aurel Vassiliu?

Născut la 17 iulie 1882 la Craiova, a studiat la Liceul Sf. Sava și apoi la Facultatea de Drept din București. După debutul politic în calitate de secretar particular al lui I.C. Brătianu, cum se purta la vremea aceea, a intrat în diplomatie prin concurs în anul 1905, avansând până la gradul de șef de cabinet al ministrului de externe, în zbulciatul an 1916. După alte însărcinări, în 1918 ajunge prim secretar la Legația Română din capitala franceză. La întoarcere, după cinci ani, preia diverse sarcini, inclusiv politice, pentru ca în 1927 să primească acreditarea ca ministru plenipotențiar în Japonia. Călătorește cu vaporul, căci traversarea Siberiei cu trenul devenise aproape impracticabilă. La Tokyo, îl are colaborator pe Dimitrie Nicolau, diplomat cu însărcinări consulare. Inițial, până la 10 septembrie 1927, sediul Legației României se află în Hotel Imperial, pentru ca apoi să închirieze o clădire în care își avea și reședința.

La depunerea scrisorilor de acreditare, îi înmânează Împăratului Colanul Ordinului „Carol I”, cea mai înaltă distincție românească la acea vreme. La finalul de mandat, în iulie 1929, la rândul său, Vassiliu primește Ordinul „Tezaurul Sacru” în semn de Mare Stea în Cruce.→

¹² Mitrașcă, Marcel – „Moldova: A Romanian Province under Russian Rule”, Algora Publishing, New York, 2003, pagina 300.

Blocnotes Citesc

- Cartea e cam ferfeliită - nici nu știu cum de o am - și-mi amintește de vremea când citeam oricând, orice și oriunde chiar și la lumina lanternei... Coperțile sunt aproape intacte totuși, sugestiv ilustrate, siluete masculine proiectate pe fundal întunecat, negru chiar, „Fedore” din anii '30 și bineînțeles „tha gun”...

- Despre ce vorbești?

- Vreau să citesc și nu știu încă ce să citesc.

- Văd că învărți un Chandler vechi, n-ai cumpărat ceva nou?

- Unde că *Indigo* abia s-a deschis și intrarea e condiționată de mască ceea ce știi că nu intră în vederile mele plus „coada”, înregimentarea aia care a fost „plăcerea” vieții mele (noastre!)” dacă-ți aduci bine aminte?

- Și unde n-ai stat niciodată, tot pentru că-mi aduc aminte.

- Tocmai, și nici nu știu dacă merită să citesc ceva acum, ceva interesant, provocator, mă rog, ceva acolo plin de idei, de trăiri intense, eventual determinante chiar cu finalizare majoră – știi care, un „*the end*” calculat așa ca să te lase în suspensia aia absolută a scrisului fără de care nu poți trăi; ceva așa ca o întrebare continuă... Întrebarea aceea pentru care orice (eventual) răspuns este doar o tatonare absurdă.

- Sigur că știu care e și nu înțeleg de ce te vaiți. Dacă n-ai nimic nou, ia o carte care te mai săcăie încă - sunt

destule în capul ăla ameițit pe care îl ai - și reinventează-te. Altă șansă nu ai dacă vrei să fugi.

- Păi dacă nu „fug” mă alienez... Uită-te în jur. Aș citi McCarthy – că am ocolit „*Blood Meridian*” până acum, dar e mult prea intens, intră „*deep*” în structura umană, analitic până la sânge, dar...

- Citește-l pe Chandler, romanele polițiste sunt terapeutice, formulă previzibilă chiar cu misterul care învăluie povestirea, implicație emoțională subțire, iar Marlowe e oricum PI-ul preferat de toată lumea.

- Știi că nu-i rea ideea? N-am mai citit un roman polițist cam demult, dar nu chiar de pe vremea când pierdeam stațiile și trebuia să merg pe jos într-o parte sau alta că 5 lei era o sumă fixă. Volumul ăsta ferfeliț cu opt povestiri, nuvele de fapt, publicate târziu, concepute *fără* Marlowe (după cum citesc în prezentarea succintă) și dacă-mi amintesc ce maestru de limba este Chandler, ce extraordinară abilitate descriptivă are și cât de viabil este structurat „plotul”, cred că mă obligă să-l citesc...Că l-oi fi citit cândva habar n-am și...și ce dacă!

- Și dacă n-o să-ți placă (Sic!) citește poezie.

- Tu glumești? Briza emoțională îmi lipsește mie acum!

- Îți lipsește.

- Și mă bălbăi, asta vrei să spui. Știi ceva, am să încerc să-ți comunic – nu să-ți spun - să-ți comunic așa ca o info plină de semnificație, că m-am cam săturat să caut ceva sensuri interpreta-

tive ale timpului ăsta și eventuala șansă de a înțelege ceva. Și atunci mă descurc cum pot. Citesc ce îmi cade în mână, am o mulțime de variante, „*Three Men In a Boat*” ar fi una, „*Momente și schife*” ar fi alta, că râsul nu face rău la nimeni, poate chiar „*Dubliners*” (e Joyce, dar proză scurtă) dar desigur preferința cade pe ceva mystery, poate chiar Sam Spade ori Philip Marlowe în acțiunile alea unice cu care Dashiell Hammett și Raymond Chandler ne țineau treji până noaptea târziu...

- Și în felul asta s-ar putea să-ți vii în fire și să privești soarele cu ochii ăia cu care îl acceptai în dimineațile de vacanță normală și toată lumea era a ta – a noastră - vreau să zic.

- „None of us can help the things life has done to us. They're done before you realize it, and once they're done they make you do other things until at last everything comes between you and what you'd like to be, and you've lost your true self forever”

- Cum, Dumnezeu, te-ai dus chiar la O'Neill?

- Așa!

MARIA CECILIA NICU

→O certă moștenire ne-a lăsat la Tokyo, „Asociația de Prietenie Japonia – România”, înființată după încheierea mandatului său, pe 26 august 1929, dar al cărei președinte onorific a fost ales, în timp ce președinte executiv era Nagayoshi Agasawara.

Întors la jumătate de mandat, Vassiliu este numit director al Protocolului București, poate însărcinare mai potrivită, la fel ca și cea de ministru la Vatican, care i-a urmat, în 1932.

Portretul său poate fi completat și cu lucrarea „Condițiunea juridică a Comisiunii europene a Dunării” publicată în anul 1905.

Dar cel mai celebru portret al său, la propriu, a fost creat de virtuosul pictor Eustațiu Grigore Stoenescu (1884-1957), craiovean ca și el, influențat de Nicolae Grigorescu, înfățișând un profil sever, o privire

pătrunzătoare, hotărâtă, o mină ușor aspră, o față sobră, alungită, un păr lins cu cărare pe mijloc, o mustață amplă răsucită ca o bifă în sus, o mână ca o ancoră pe brațul de lemn al fotoliului sugerând gheara corelată cu nasul prelung, o barbă ascuțită și o ureche evantai ca o antenă receptoare. Ținuta de gală cu butoni la manșete, cravată închisă, tuxedo cu guler de mătase și vestă, totul pe un fond închis, amintește tablourile lui Nicolae Grigorescu, în timp ce banderola neagră de pe mâna stângă poate explica mina excesiv de sobră.

Nu întâmplător, pictorul Stoenescu, care plecase în 1900 la Paris împreună cu Nicolae Titulescu și a locuit acolo la el, l-a cunoscut și pe diplomatul Vassiliu.

Tabloul, ulei pe pânză, 1x0,7 m, destul de faimos, disputat de mai multe muzee și vândut la licitație la 18 octombrie 2011, plecând de la prețul de 45.000 de euro, dovedește și

disponibilitățile financiare ale diplomatului, la apogeul carierei, care și-a permis să plătească un pictor în vogă pentru acel portret.

*

Destul de palid în „galeria românilor de roman din Japonia”, Vassiliu rămâne, totuși, diplomatul care a redeschis Legația României la Tokyo, la zece ani după nefericitul Nicolae Xenopol.

Interesul pentru Vassiliu s-ar putea eleva în viitor, nu doar prin acest reper diplomatic, dar și prin portretul realizat de Stoenescu și prin alte detalii de viață, îndemnând spre spații documentare ce pot devoala alte fațete ale unui personaj ce apare alături de personalități precum Grigore Gafencu (fotografie alăturată tabloului său la licitația din 2011) și prin alte momente semnificative din cei doi ani și trei luni la Tokyo, păstrate, de bună seamă, în arhive.

EUROPOEZIA

Festivalul Internațional EUROPOEZIA s-a născut din dorința celor doi fondatori ai săi – scriitorii Stere Bucovală și Valeriu Stancu – de a face cunoscută în Europa culturală poezia română contemporană, de a facilita și a intensifica legăturile spirituale, schimburile literare, publicistice, editoriale, epistolare, ale valoroșilor poeți români cu confrăți din țările Uniunii Europene (și nu numai), de a deschide literatura română spre universalitate, după lungile decenii în care aceasta a fost obligată, nu din cauze axiologice, să rămână închisă în sine sau să privească cel mult spre „lagărul socialist” (sintagmă care – poate fără voia ei – exprimă un teribil adevăr).

Manifestările culturale incluse în program (recitaluri poetice și muzicale, lansări de cărți, colocvii, conferințe, seri de autografe, dezbateri și mese rotunde, expoziții de artă plastică, întâlniri cu scriitori, universitari, studenți și elevi etc.) se desfășoară la Brăila, dar de fiecare dată festivalul a „evadat” fie la Galați și Tulcea, fie la Cahul, în Republica Moldova și are loc în ultima decadă a lunii septembrie. Fiecare ediție este dedicată poeziei contemporane dintr-o țară europeană, țară care, alături de România, furnizează cea mai mare parte a invitațiilor.

Ediția întâi s-a desfășurat în 2016 și a fost dedicată poeziei franceze de astăzi, printre invitații ei numărându-se: Guy Allyx, Jacky Essirard, Yves Jouan, Hughes Labrusse, Jean Portante (Franța), Claudio Pozzani (Italia), Arcadie Suceveanu, Leo Butnaru (Republica Moldova), Ileana Mălăncioiu, Nicolae Grigore Mărășanu, Traian Mocanu, Varujan Vosganian (România).

Ediția a doua a avut ca invitați de onoare scriitorii Franco Buffoni, Laura Garavaglia, Dante Maffia, Roberto Mussapi, Claudio Pozzani, Antonella Radogna, Fabio Scotti, Stefano Strazzabosco și Francesco M. T. Tarantino din Italia, fiind dedicată poeziei de astăzi din Peninsula Italică. Aceștia li s-au adăugat Serge Basso de March (Luxemburg), Dražen Katunaric (Croatia), Christian W. Schenk (Germania), Teo Chiriac, Iulian Filip, Ion Hadărcă (Republica Moldova), Simion Bogdănescu, Constantin Gherghinoiu, Casian Maria Spiridon (România).

Nicolae Băciuț, Valeriu Stancu, Stere Bucovală, 2020

2018, an al Centenarului Reîntregirii, a înscris în existența manifestării o „ediție specială” ce a fost dedicată istoricei sărbători a românilor, deoarece organizatorii au căutat să invite mai mulți creatori din spațiul lingvistic și cultural românesc, din teritorii care nu se află în granițele actuale ale țării. Au fost prezenți între alții: Ioan Baba (Serbia), Dina Cuvata (Republica Macedonia), Antonio Farina, Dante Maffia, Chiara Mutti (Italia), Aymen Hacem (Tunisia), Patrick Lepetit (Franța), Andras Petöcz (Ungaria), Willem M. Roggeman (Belgia), Carles M. Sanuy (Spania), Iossif Ventura (Grecia), Dumitru Crudu, Nicolae Leahu, Nicolae Spătaru, Arcadie Suceveanu (Republica Moldova), Marius Chelaru, Daniel Corbu, Adi Cristi, Nicolae Grigore Mărășanu, Valeriu Mititelu, Vlad Scutelnicu, Casian Maria Spiridon (România).

În 2019, a fost rândul creatorilor din Luxemburg să reprezinte poezia europeană la sărbătoarea cuvântului rostuit în metafore de la Brăila și Tulcea. Au fost prezenți din Marele Ducat: Serge Basso de March, Nico Helminger, Tom Nisse, Jean Portante, Nathalie Ronvaux și Lambert Schlechter. Dintre poeții străini invitați, îi amintesc pe Evgheni Bunimovici și Evgheni Stepanov (Rusia), Maria Joao Cantinho (Portugalia), Metin Cengiz și Müesser Yeniay (Turcia), Niels Hav (Danemarca), Dante Maffia și Gabriella Montanari (Italia), Abdoulaye Fodé Ndione (Senegal), Andras Petöcz (Ungaria), Christian W. Schenk (Germania), Iossif Ventura (Grecia), iar dintre poeții români pe Daniel Corbu, Adi Cristi, Nichita Danilov, Emilian Marcu, Olimpiu Nușfelean, Radu Sergiu Ruba, Victor Socaciu, Valentin Talpalaru, Daniela-Irina Stadnicu.

Anul 2020, an în care berea a devenit virus, ne-a împiedicat să-i primim pe cei șapte scriitori portughezi ce ar fi trebuit să-și reprezinte poezia la marea întâlnire literară, astfel încât manifestarea s-a desfășurat într-un cadru restrâns și ținând cont de regulile impuse de pandemie. Invitații cei mai importanți au fost scriitorii români Nicolae Băciuț, Viorel Coman, Daniel Corbu, Constantin Gherghinoiu, Emilian Marcu, Ioan Matiuț, Valeriu Mititelu, Ioan Es. Pop, Valentin Talpalaru, graficianul Marian Avramescu și cantautorii Vanesa Radu, Ovidiu Mihăilescu și Dan Vană. (V.S.)

fîrziu de toamnă...

Se-nchide ceru-n lacăte de frunză
Iar peste pleoape noaptea-i cît un
veac;
Rodirile poveștile își tac
Și-n seve, aur cearcă să se-ascunză

Rătăcitori în propriul cînt, aezii
Alungă-n stoluri păsări migratoare.
Bacovian tot corpul iar mă doare,
Reînguind baladele zăpezii.

Lumină nouă sîngeră-n pleiade
Peste luciri de boltă să prefire,
Din alte ceruri, pală amintire
Tezaur de ierburi ca să prade.

Vieline zboruri: păsări, doruri, vise
Și clipe dăltuite în vecie
Închipuiri fugare vor să-nvie
Petalele ce-n somn au fost ucise

De-nsingurări; iubirile de-o vară
Cu fumurile toamnei se destramă...
Cînd vor plăti a vremuirii vamă,
Trecutul temniță să nu le pară

Desfrîu de aur în căușul toamnei
Din el îmi faur lanțuri de robie.
Pe cei ce vara vor să o-ntîrzie
La neubiure toamnele condamne-î!

autoportret în pîcla nopții

tot ce-am dorit să îți ascund
tu ai aflat:
că-s egoist, că-s rău
și mincinos
că nu mai pot de dorul tău,
că merg pe jos
cînd sînt nervos,
că nu sînt un poet fecund
că-s scund,
că-s bun la pat
c-aș vrea din nou să mă cufund
în tine ca un trist soldat
în pîcla nopții cînd în post
a fost uitat
uitat a fost.

tot ce-am dorit să îți ascund
tu ai aflat:
că-mi place-un pianist
chinez
c-am vizitat palatul lui Cortez
că fără tine nu exist
că uneori mai sînt bolnav
de nemurire
că ție-aș vrea să îți fiu sclav
c-am fost și mire
că-s trist
și mic ca Daniil

că plîng de dor ca un copil
că sînt urît,
dar vanitos
(de mine te-ai ferit atît,
ca de-un lepros),
că merg pe jos
(deși mașină am și bani),
că nu gîndesc la cei sârmani...

că fără tine soare sînt
cu aripi stinse de pămînt.

în frîngerea somnului

Poteci de frig prin suflet, iar
devine fulgul minutar

Cadran cu timpu-ncremenit
între apus și răsărit

O fulgerare prin ninsori
și somnul plîns de-atîtea ori

Din ghețuri dăltuit cadran
ne fură trecerea în van

Repaus. Cîntecul durut
fără sfîrșit, făr' de-nceput

Robii, izvoare care tac
o rază, un destin, un veac...

întomnare...

Poate astăzi e ultima oară
Cînd îți spun un șoptit „te iubesc!”
Poate-i ultima clipă de vară
Hoinărită prin colbul ceresc.
Poate-a noastră-i licoarea amară
Ce ursite-n tăcere menesc.

Poate-i ultima zîină pe stradă
Care trece spre basme grăbit,
Însă nimeni nu poate să vadă
O lumină în zbor infinit.
Poate zîină îmi ești, de zăpadă,
Și prin ghețuri de foc te-am găsit.

Poate-i ultima noastră-aventură
Străjuită de steaua polară :
Cînd spre Norduri lumina-i ne fură
Să ne fie robia ușoară.
Poate seva nuntirii se-ndură
Să pîlpîie-n noi pînă-n seară.

Eșuat prin furtuni zdrențuite
Poate eu, din oceanul întreg,
Să mă poarte-n adînc de ispite
Doar un val, doar un val am s-aleg.
Privegheat de sirene cernite
De orice legămînt te dezleg.

Poate ultima frunză, să cadă,
Își mai cată un loc pe pămînt
Legănată de-a vremilor sfadă.
Cu ce vrajă pe creangă s-o-cînt?
Menestrel înturnat în baladă,
Doar o umbră prin doru-ți mai sînt...

Poate astăzi e ultima oară
Cînd îți spun un șoptit „te iubesc!”
Poate-i ultima clipă de vară
Hoinărită prin colbul ceresc.
Întomnat de vecie-ntr-o doară
Poate aripi de înger îmi cresc.

lentori întomnate

toamnă de picuri
nori fără număr
al plînsului umăr
nemicuri

lumină filtrată
de frunze răscoală
nesomn de petală
turbată

lentori întomnate
doar clipa o seceri
noianul de treceri
se zbate

pulberi vor țese
nesomn în calicii
mirese
arpegii
sonate
capricii

toamna se-nvolbură-n trupul
văzduhului
singure ornice, ranele duhului

vreme de rugă

Iubire, carte –
Același crez;
Viața mă-mparte
Robie, miez...
Tu ești departe,
Eu mă-ntomnez;
Vino spre moarte,
Să te veghez!

VALERIU STANCU

JEAN PORTANTE

Jean Portante s-a născut la Differdange (Luxemburg), în 1950. Este de origine italiană. Actualmente trăiește între Paris și Luxemburg. Este scriitor, traducător, ziarist. Opera sa include peste 40 de lucrări : culegeri de poeme, volume de proză (nuvele și povestiri), piese de teatru și romane. Cărțile lui sunt traduse și cunoscute în întreaga lume. Este membru al P.E.N. Clubului Francez. În Luxemburg, a primit, în 1993, Premiul Tony Bourg pentru culegerea *Ouvert Fermé* și Premiul Servais pentru romanul *Mrs. Haroy ou la mémoire de la baleine*. În Franța, a obținut Premiul de Poezie Rutebeuf pentru cartea *Horizon, vertige & italie intercalaire*, în 1986, Premiul Mallarmé, în 2003, pentru volumul *L'étrange langue* și Marele Premiu de Toamnă al Societății Scriitorilor pe anul 2003 pentru „ansamblul operei”. În iunie 2005, editura Le Castor Astral a reunit sub titlul *La Cendre des mots* poezia sa scrisă între 1989 și 2005.

Jean Portante conduce revistele *Transkrit* din Luxemburg și *Inuits dans la jungle* în Franța. Este directorul colecțiilor *Cahiers latins* la editura Caractères și *Les Passeurs d'Inuits* la Castor Astral.

Cărțile i-au fost publicate mai ales la editura PHI din Luxemburg (al cărei director este în prezent) și la Castor Astral din Franța, dar i-au apărut și în Belgia, Elveția, Canada și în multe alte țări.

Din octombrie 2006, Jean Portante este membru al Academiei Mallarmé.

În februarie 2014, în Luxemburg, a apărut o antologie ce reunește esențialul operei sale poetice : *Le travail de la baleine.*, iar în toamna anului 2015 editura PHI i-a publicat cel de-al cincilea său roman, *L'architecture des temps instables*.

Scrisoarea

mă arunc în mare
ca o scrisoare în care
au fost închise ultimele
o mie de cuvinte ce ne rămân

există moarte împrejurul nostru
o crimă cum moare un gând
sau un om sau o țară

apa sărată trece prin mine
și stropește plantele

fiți liniștiți: scrisoarea
este într-o sticlă
ca și cum a vorbi
ar fi fost călătoria unei insule
spre continent

Pocăință

arborele se încovoiaie sub greutatea
frunzelor sale

vin să se lungească la umbra lui
grădinarul care l-a văzut crescând
și tăietorul de lemne care nu
îndrăznește să-l doboare
vin de asemenea femeia grădinarului
și femeia tăietorului de lemne
fără a-i uita pe copiii unora
nici pe cei ai celorlalți
cu jucăriile lor recente
și cu vechile lor trăiri

ei întind o față de masă peste umbră
umbra ia în stăpânire fața de masă
și oamenii își șoptesc la ureche
cea mai sfîșietoare dintre pocăințe

Continuitatea

ridic privirea
nimic nu lipsește acolo sus
nici măcar arma albă
ascunsă în nori

dar soarele ucide repede
și luna ucide repede
ei călătoresc în cer
avînd ca singur bagaj
un proiect barbar

o altă noapte s-a scurs
și o altă zi
și eu le-am urmat ca și cum
în fața mea galopa calul
continuității

Biografie minimum

ceva s-a stins
cînd am deschis ochii
nu am văzut nici calul alb

nici prințul albastru
dar se vorbea în interior
și i-am ascultat pe cei șapte
conferențieri
ai sufletului meu

ei știau că noaptea niciodată
nu-și devorează propriul întuneric

Piromanul

am dat foc amintirilor mele
și cîinele afară
a început să latre ca
și cum el era cel care ardea

teama de a mă întîlni în el
a stins incendiul

ceea ce spun nu e
un vis de piroman
chiar și gloanțele rătăcite
sunt de acum menite să ucidă

Cel care se plimbă

noaptea cînd se închid trupurile
și ochii
arborele din față se plimbă
de la o casă la alta
ramurile-i lungi ating ușor
ușile și obloanele și ne
fac să credem că moartea e cea
care vine să bată

copacul este gros și puternic
dimineața
și în ochii lui există veninul
celui care se hrănește
cu visele altuia

în fiecare noapte îi scap astfel
morții care trece afară
arborele mă cufundă în viață
așa cum afunzi un cui
într-un zid

Secetă

apa s-a retras în cer
și plouă invers
norii se udă unii
pe alții dar nici o picătură
nu e sortită pămîntului

din cînd în cînd un sol
cu un steag alb în mîină
urcă pentru a negocia

a devenit un obicei
ploaia oferă un pahar cu apă
celor care o întîlnesc
cu condiția să fie băut pe loc

Prezentare și traducere:
MARIANA STANCU

Biblioteca Babel

Marcelo Díaz García

(1950, Villasequilla, Toledo, Spania) artist plastic și scriitor. După ce a studiat psihologia, a lucrat ca profesor și inspector școlar, în prezent își dedică timpul complet sculpturii și scrisului.

În viziunea sa umanistică a lucrurilor, poezia și sculptura sunt două forme de exprimare pornind de la același motiv, în primul rând emoțional, astfel că multe dintre poemele sale se înlanțuiesc cu lucrările sculptate care transmit aceleași trăiri.

Până acum a publicat 15 cărți, dintre care un roman, două cărți pentru copii, iar celelalte de poezie, dar e prezent și în numeroase antologii din ambutul național și internațional.

Folosind structura și caracteristicile lemnului natural, reușește să îmbine abstracția cu frumusețea plastică, combinând noduri, forme, texturi, culori, fibre, etc. cu care creează un tablou de contrarii armonioase, de trăiri și aspecte raționale, astfel că fiecare lucrare a sa are în ea ceva poetic și ceva revendicativ, reunite într-un mod intim.

Artistul mai folosește, într-o măsură mai restrânsă, materiale ca ceramica, metale, gresie, piatră și beton, pe care le îmbină cu lemnul. După cum se exprimă el însuși, scopul său este să „reprezinte o armonie plastică, echilibrată, ce se revarsă în dorința unei auto-expresii emotive, lirice, a viziunii omului sau, chiar, a propriilor mele trăiri interioare”, bazate pe un fond tematic comun, în sculpturile sale expune relația umană ca pe o utopie, bazată pe o legătură interpersonală, dar și colectivă, pentru a scăpa de singurătate și de lipsa solidarității, afișând o atitudine altruistă în fața consumismului care ne înconjoară.

Și în poezia sa, limbajul este neconvențional, cu forme literare ce

caută să multiplice și să intensifice intențiile și posibilitățile de exprimare.

Începând cu anul 1978, lucrările sale au fost obiectul mai multor expoziții personale în orașe mari ale lumii ca: Madrid, Barcelona, Valencia, Morlaix, New York, etc., iar 20 dintre lucrările sale sunt expuse permanent în locuri publice din Spania (Castellon, Valencia, Teruel, Alcalá de Henares) Serbia (Muzeul *Terra Kikinda*), Chile (*Museo de la Solidaridad Salvador Allende*), etc. De asemenea, a participat în numeroase expoziții colective în Franța, Italia, Belgia, Serbia, Polonia și Spania.

Dintre premiile sale amintim: premiul pentru poezie *Premio Ciudad de Alcalá* (2008), Medalia de Argint la cea de a XVI-a ediție a Premiului Național de Sculptură Guadalajara (1988), Premiul Ribalta de Artă, ediția a XVI-a, și Premiul Întâi la Concursul Național de Artă Segorbe (1984), Premiul Național de Sculptură din Vallolid (1983), Premiul Întâi pentru Sculptură, edițiile a XXXV-a și a XXXVI-a, la Expoziția Națională de Artă din Segorbe (1978 și 1979), etc.

De curând, am avut plăcerea să particip la una din expozițiile sale în orașul în care trăiesc, Alcalá de Henares, unde am mai aflat că lucrările sale păstrează o subtilă legătură între ele, se completează una pe alta pentru a spune o poveste, astfel că artistul își călăuzește vizitatorii într-o călătorie fascinantă printr-o lume în care nu există noțiunea timpului. Fiecare sculptură are o poezie a sa, vizuală sau scrisă care o însoțește, vizitatorul trăiește intens în spațiul liric și vizual impus de artist unde ariile geometrice și diversele culori și nuanțe ale lemnului folosit capătă o frumusețe plastică aparte.

Posibilități

Mâna-ți cu sudoare să se bucure de zbor,
de visul algelor interpretând cerul,
hărțile poeziei intacte.

Puterea-ți nesigură
să-i cunoască pe ceilalți
și să nu se înalțe peste ei.

Să ascuți simplitatea

ca să te poți măsura în celelalte priviri.

În ușurința de-a fi lumină o clipă
să ai doar înălțimea iubirii.

Templu de iubire

Cu zidurile tale și cu ale mele
vom înălța darurile
și vom rosti numele vieții
în zilele ei efemere

Poem

Străbat ținuturile glasului tău.

Durerea șubrezește.

Ierburi în strigăt.

Memoria umezește pământul și e
râma ce găurește susținerea-solului.
Hrănește ființa fără ochi ce se exiliază
de soarele celor buni.

Și dacă încă mai pot vedea creșterea
în floare a ierburilor
alungind lumea dintr-o rădăcină,
vă datorez cuvântul.
Vă datorez cuvântul meu.

Zilele tale sunt servite

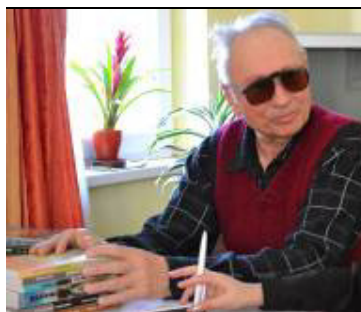
Am deschis ochii și aveam viața.
Moștenire de alb și durere.
Învățam să privesc lumina,
lumina răsărit,
lumina apus,
lumină ce rănește,
lumina de dinăuntru,
lumina ce n-a ajuns...
Măsuram lucrurile dorind să fug de
măsura lor,
în timp ce țărnul nesfârșit scâldea
călătoria.
Și nu știu dacă învăț
că zilele mi-au trecut lăsându-mă
refăcut în fiecare clipă.
Le țin în brațe
pe cele care mi-au rămas
nedesmințite,
posibile,
ajutor,
mână,
porumbel,
zbor,
înfidele,
ce nu-s verosimile,
temute sucite lumină și izvoare,
măsurate numărate ce se termină...

**Prezentare și traducere de
ELISABETA BOȚAN**

Starea prozei **FLAVIA**

Doctorul Păcurar părăsi Florența într-o stare de spirit absolut contradictorie: pe de o parte satisfăcut și împăcat, conștientizând – fără dram de infatuare – că stadiul de doi ani și ceva, efectuat la faimoasa Clinică Santa Maria adăugase profesiei sale de chirurg noi valențe și multe, multe carate de perfecțiune și multilateralitate, apropiindu-l de „statutura” profesională și morală pe care o visa. Pe de altă parte, își simțea inima sfâșiată și sufletul bulversat pentru despărțirea de iubită, femeia-înger, doctorița Lucrezzia Collomini care – îndurerată și răvășită – cu două zile înaintea plecării lui, s-a refugiat la rudele din Milano împreună cu fiul ei, Giulio. Ea fusese nu doar speranță și lumină, ci și suportul lui psihic, moral, în momentele insuportabile provocate de absurditatea și nebunia domnișoarei Carmen Monica Vasilescu, nebulie în care antrenase și pe tatăl său, consulul României la Bologna, ba pentru scurtă vreme și pe doctorul Francesco Borromini – șeful unui compartiment chirurgical.

Deși, după vreo patru-cinci luni în care, operând împreună, salvaseră numeroase vieți și fiecare simți pentru celălalt un fel „aparte” de apreciere și simpatie, realizând că au sensibile afinități, viziuni și multe judecăți similare și că simt o reală plăcere în a conversa și a fi împreună, timp de aproape doi ani nu fuseseră altceva decât buni colegi și prieteni, chiar dacă ea îi devenise „ghid” pentru familiarizarea și cunoașterea mai profundă a uimitoarelor comori artistice florentine. Lucrul acela s-a întâmplat pentru că doctorița Lucrezzia Collomini făcea parte din acea spiță rară de femei sublime care, prin statura morală, distincție și comportament de zeiță face imposibil orice cuvânt sau gest cât de cât mai îndrăzneț, iar doctorul Milu Păcurar nu-și permise decât un comportament ireproșabil, stăpânindu-și sentimentele până când iubirea clocoti în sufletele lor mai puternic decât lava Vezuviului, moment în care subonștientul fiecăruia se răzvrăti împotriva acestei iubiri-sfințenie, determinând-o să irupă ca o explozie solară, făcându-i prizonierii ei. Numai că, fiind ei două ființe extrem de raționale și reflexive, cu un enorm simț al realului, despiciând firul în patru, cu multă tristețe înțelese fiecare faptul că iubirea lor pură,

ieșabilă și de nestăpânit nu era viabilă, nu avea sorți de izbândă și continuitate firească, întrucât fiecare era legat de locul nașterii sale prin „rădăcini” imposibil de ignorat... Pentru ea, aceste rădăcini erau cele trei generații de înaintași dormindu-și somnul de veci în cimitirele Florenței, cărora li se adăugase tatăl fiului ei, Giulio, fostul ei soț. Milu era ultimul și singurul urmaș a cinci generații de Păcurari trecuți în lumea umbrelor în cimitirul Aiudului sau aiurea. Deci iubirea lor era una fără speranță, o iubire pentru iubire, fiind incapabili să nu se iubească.

Întrucât îl rugase să n-o sune la telefon - fiindcă ar cutremura-o plânsul oriunde s-ar afla - la ora șase în dimineața când părăsi Florența, trecu pe la casa ei și depuse în cutia poștală o vedere cu nemuritoarea Santa Maria del Fiore, în piața căreia, în urmă cu doi ani, la coborârea din taxi, uluit, emoționat, copleșit de înțelegerea ei înfățișare, îi declarase:

„Lucrezzia, sunt ferm convins că astăzi nu va exista în jurul nostru nici măcar un singur bărbat care să nu mă invidieze... ești pur și simplu răpitoare!”

Acum scrise pe vedere: „Celei mai iubite femei de pe pământ... În următoarele clipe voi părăsi incomparabila Florența, deci, te poți înapoia la cuibul tău, ÎNGERULE! Te îmbrățișez și te sărut cu tot ceea ce am mai bun în mine! Milu!” După care, urcând în BMW-ul său, demară și, accelerând puternic, se angajă pe autostrada Florența - Bologna - Veneția - Trieste - Ljubljana - Beograd, încercând cu disperare să pună frâu amintirilor ca să se poată concentra asupra circulației.

Descoperi noi și noi splendori ale fascinantei Italii, însă totuși chipul „îngerului” se insinua în existența sa, apărându-i când și când pe retina minții, când în oglinzile retrovizoare, când iconă încastrată în asfaltul autostrăzii, transformându-i sufletul în văpaie.

Traversând fostele țări ale Iugoslaviei, îl tulburară de câteva ori

ravagiile dramatice, oripilante, ale dezmembrării ei, dovedind – dacă mai era nevoie, încă o dată – cum ființa cea mai evoluată de pe pământ poate ajunge cel mai bestial ucigaș.

Cum însă, la un moment, dat gândul îi fugi la ceea ce l-ar putea aștepta pe șoselele României și seara începu a-și întinde voalul, ajuns la Belgrad, trase la un hotel cu nume ispititor: Hotelul Soarele Belgradului. Se cază, apoi coborî în stradă și intră în prima farmacie întâlnită. Îi prezentă farmacistei legitimația de medic în două limbi și solicită un somnifer, explicându-i pe scurt parcursul. Aceasta, întinzându-i un pliculeț cu trei pastile, îl rugă să folosească doar una, spre a nu fi moleșit la volan ziua următoare, după care, într-o engleză acceptabilă, îi relată că, în urmă cu trei luni, făcuse și ea o vizită în România și că rămăsese cu impresia că soarele nu răsare zilnic pentru toți românii, motiv pentru care aceștia năvălesc la Vraț, la Pancevo, dar și la Belgrad, unde fac o bișniță disperată. Doctorul Milu Păcurar îi surâse afabil, dar îi destăinui că și el sesizase urmările absolut oripilante ale destrămării fostei sale țări, iar în privința României el speră să nu treacă zeci de ani până ce lucrurile vor intra pe făgașul normal, firesc, apoi îi mulțumi pentru somnifere, o salută deferent și ieși după ce ea își isprăvi urarea de „călătorie plăcută în continuare”.

Ajuns în camera de hotel, aruncă toate veșmintele de pe el, intră în camera de baie, umplu vana până aproape de supraplin și se cufundă în ea. Simți cum întregul corp i se detensionează, cuprins de o moleșală binefăcătoare, însă nu avu mult parte de-o asemenea stare, întrucât puținele cuvinte ale farmacistei referitoare la români și, mai ales, la ce se ascundea în spatele lor, începură a-i sfredeli creierul... Oare chiar atât de grea și anormală devenise viața românilor? Să se fi degradat situația lor materială și spirituală mai rău decât pe vremea împușcatului de la Târgoviște? Asta s-a ales de speranțele lor în Revoluție? Presa italiană, precum și televiziunile, nu se sfîrî să relateze sumedenie de anormalități. Dar el considera că multe erau fumigene, bombe pentru creșterea tirajelor și audiențelor fiindcă, în scurtele convorbiri telefonice, atât mentorul său, cât și Flavia, nu i-au șoptit fie și numai un cuvânt despre starea și evoluția societății românești.

Ajuns ziua următoare la Aiud →

IULIU IONAȘ

se oprise direct la mormintele părinților și-ale neamului Păcurar. Rămase impresionat de candelile care ardeau, de aspectul îngrijit și de florile proaspete de pe ele... Se bucurase, ajuns la Cluj, de întâlnirea și conversația cu doctorul Petru Mihășan, cu soția sa, doctorița Tia Mihășan și cu Olivia, fiica lor cea mai mare, iar întâlnirea cu Flavia, mezina familiei, a fost o adevărată revelație care i-a umplut inima și sufletul de bucurie și speranță, întrucât, cu primele cuvinte, minunăția asta de față, puțin repezită, puțin îndrăzneată, dar fermecătoare, pură, ingenuă – în același timp francă, îi confirmară lui Milu spusesele tatălui ei referitor la felul sentimentelor pe care le purta ea nu atât chirurgului, profesorului, ci omului și bărbatului, iar într-un moment al discuției ea chiar îi replicase tranșant:

„Milu, te rog să rămâi omul pe care îl știu eu, menajează-mi demnitatea și mândria, nu mă pune în situația să mă umilesc, făcând ceea ce nu se cade să fac, să-ți destăinui eu cine este singurul bărbat stăpân pe gândurile, sufletul și inima mea. Te rog!”

Cuvintele ei îl urcaseră în al nouălea cer – cum spune românul – și ca s-o liniștească, o invită să cineze împreună și ea alese Continentalul.

Fericit, plin de speranțe și încrezător în ziua de mâine, se prezentase la idolul și mentorul său, marele profesor și chirurg Rubin Maier, într-o stare de euforie și exaltare. Dar în urma conversației, răspicată, concisă, fără ambiguități, în care domnia sa își expuse părerile asupra realității românești, a mersului României și a stării lucrurilor în societatea românească, accentuând fără menajamente degringolada, mocipla în care se zbat ambele, și-i declarase în final că îi este imposibil să mai reziste psihic, așa că în următoarele patru-cinci luni se va pensiona, doctorul Milu Păcurar coborâse din paradis în infern... Precizarea cu pensionarea îl șocă pur și simplu, îl devastă... nu putea concepe așa ceva, era incapabil să accepte și, pustiit, protestă într-un mod nu tocmai reverențios. Totuși, distinsul dascăl îi răspunse civilizată, dar ferm și fără menajamente.

Doctorul Milu Păcurar, după tot ceea ce citise în ziare și văzuse la televizor, nu se aștepta la minuni și miracole, nici la o Românie ajunsă pe culmi de civilizație, de progres și cu un trai paradisiac, dar nici nu-și putuse imagina decăderea morală și materială, mlaștina în care se zbăteau țara și românii, deveniți demonii lumii, otrăvurile și gunoii ei. Ieși de la

mentorul său tulburat și îngrozit și, realizând că este incapabil să-și controleze decent mersul, atitudinea, se îndreptă spre scuarul de la întretăierea a trei străzi și se trânti pe prima bancă apărută în cale, închizând ochii deranjat de puritatea și nesfârșitul cerului – după cum își va putea aminti onoratul cititor, ultima secvență a precedentului meu roman „Otrăvurile sorții”.

Cândva, târziu, înălțându-și capul sprijinit pe speteaza băncii, doctorul deschise ochii și privi în jurul său... pe aleile parcului, bărbați și femei sau cupluri se plimbau, iar alții tăifăsuiau așezați liniștiți pe banchetele vopsite în tricolor, iar pe trotuarele străzilor circulația era animată, ca și cea a mașinilor pe carosabil, totul părând a fi normal... părând! Amintindu-și de cina la care o invitase pe Flavia, deschise mobilul și-o apelă.

-Servus tu, scumpete! salută el, când receptă alo-ul ei. Ce faci?

-Servus... m-am pregătit și te aștept, bineînțeles.

-Te rog să nu te impacientezi... sunt în drum spre locuința mea...fac un duș fulger, chem un taxi și vin să te iau.

-Dar, dragul meu, nu este nevoie să mai cheltuiești și cu taxi... eu am să fiu extrem de fericită dacă mergem împreună pe jos.

-Te cred, scumpo, dar voi chema totuși taxiul...vreau să fiu cât mai repede cu tine...nu te deranjează, nu?

-Milu, te rog nu mă face să plâng, acum când sunt un Everest de fericire...cum poți gândi așa ceva și cum poți să-ntrebi așa ceva? Socotești

Marcelo Diaz, „ Gaviotelor și altor libertăți II”

că nu mi-au fost mie suficienți doi ani și ceva de așteptare ca să te pot asculta oglindindu-mă pierdută în ochii tăi? Ce spui?

-Te rog, iartă-mă și nu fi copil, scumpete... promit să fiu lângă tine cât va fi posibil de repede...dar vorbim noi la cină...acum te sărut, servus și nu te neliniști!

-Servus, și eu te sărut și te aștept!

Ardeau ca două ruguri de nepotolit.

Soarele cobora spre geana orizontului, strălucitor și impasibil, oglindindu-se cu întreaga splendoare a vâpăilor sale în geamurile care aveau o anumită poziție. Trecătorii, bărbați, femei și tineri, mergeau fiecare în treburile sale, sporovăind între ei cu mai multă ori mai puțină înflăcărare, dar și unii singuratici și îngândurați, însă totul părea normal, firesc...părea! Întrucât, foarte repede, îi descoperi și pe cei oboșiți, triști, debusolați, vlăguiți de-a binelea și, deși nu lipsise decât doi ani și câteva luni, multe case păreau îmbătrânite, dărăpănate, neîngrijite, iar carosabilele străzilor ciuruite de gropi depuneau la un sever examen talentul lui de șofer și la imense chinuri atât cauciucurile și direcția, cât și suspensiile BMW-lui său care, la cei 48.600 de km. rulați, părea nou-nouț. În urmă cu ceva ani, conducându-și Dacia 1300 albă, nu sesizase parcă dezastrul actual, deci mentorul său nu exagerase cu nimic decăderea, degradarea uluitoare a țării și societății și a tuturor elementelor vieții de zi cu zi.

Parcă mșina în fața casei, urcându-o cu ambele roți dreapta pe trotuarul destul de înalt, apoi intră ca o furtună în apartamentul său, aruncă furios îmbrăcămintea de pe el, pătrunse în camera de baie și intră sub duș agasat, iritat, simțind în toată ființa o frustrare insuportabilă. ..Nu putea înțelege și accepta starea de lucruri... cum era posibil ca țara sa, care – pe lângă declasați și pramatii – dispunea de un imens număr de capete luminate, unanim recunoscute, cum s-a putut prăbuși catastrofal?

Încheie dușul cu un torent de apă rece, care-l dezmetică oarecum din starea plină de nervi și frustrare ...se fricționă îndelung cu prosopul, iar în timp ce se bărbiera, privindu-și atent faciesul, exclamă:

-Revino-ți, Milu! Revino-ți! Cu un asemenea chip vei face praf seara Flaviei și ea nu merită asta ! Trezește-te, omule!

(fragment din romanul cu același titlu, în pregătire)

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI RENAȘTERI (IX)

Și în variantele baladei de la Ibănești, ca și în cazul lui Iason, inițiat de Medeea, preoteasa zeiței Hekate (patroana **magiei**, vrăjilor și otrăvurilor și simbolizând lucrările tainice ale **beznei**, ale nopții și ale **lunii subpământene** – de unde și variante că ar fi fost de fapt **ARTEMIS** în Infern corespondența greacă a zeiței **BENDIS** de la getodaci și **având 3 înfățișări simultane**¹³), cea care încearcă să-l scape pe **voinic** – este fie „o **nevastă frumoasă**”, fie drumarii sau verii voinicului.

În toate variantele de la Ibănești, este vorba de un **voinic** care are ca arme „**cuțate oțalite și paloșe ascuțite**”. În balada **Șarpele**, din Argeș, e vorba de un tânăr de 10 ani. Și șarpele ascuns se transformă după șapte ani în balaur. Prin urmare, tânărul de zece ani este înghițit de un balaur. În toate variantele baladelor, referitoare la șarpe, apare numai **mama**, deoarece până la o anumită vârstă, copiii trăiesc împreună cu femeile, iar tatăl nu apare niciodată.

Un neinițiat, un individ care nu și-a răpus natura titanică prin inițiere religioasă, nu avea voie să lupte cu arma. Pe Columna lui Traian, vedem destule scene în care **copiii stau alături de mamele lor** și de bătrâni, neparticipând la luptele cu romanii.¹⁴

Trecerea de la o vârstă la alta se exprima ritual.¹⁵

Riturile de inițiere sunt rituri sociale.¹⁶ Pentru băieți se afirmă clar că genul de **ceremonii** care trebuiau executate depinde de profesii (vânător, **războinic** etc.) pe care își propuneau să o urmeze și că fiecare adolescent le începe între 12 și 16 ani.¹⁷

¹³ VICTOR KERNBACH, *Dicționar de mitologie generală*, Seria Dicționarele Albatros, Editura Albatros, București, 1983, p.256-257.

¹⁴ DAN OLTEAN, *op.cit.*, p.439.

¹⁵ ARNOLD von GENNEP, *Rituri de trecere*, colecția Plural, Editura Plural, Iași, 1998, p.168.

¹⁶ *Ibidem*, p.68.

¹⁷ *Ibid.*, p.70.

Repetăm că «**trecerea de la o vârstă la alta se exprima ritual**». Chiar și Iisus Hristos va respecta acest ritual. Sfânta Scriptură, referindu-se la Iisus Hristos, arată că până la doisprezece ani: «Iar **Copilul** creștea și **Se întărea cu duhul**, plin de înțelepciune; și **harul lui Dumnezeu era peste El**». (Luca 2, 40). Iar la împlinirea vârstei de **12 ani**, Domnul Nostru va fi «**întru cele ale Tatălui**», rămânând în **Templul de la Ierusalim**, fiind despărțit timp de **3 zile** de părinții Lui și **răspunzând învățătorilor din Templu**, dovedind că este un adolescent **instruit**. Vom sublinia acest lucru prin următorul citat: «Și părinții Lui mergeau în fiecare an la Ierusalim de **Sărbătoarea Paștilor**. Iar când era El de **doisprezece ani**, s'au suit la Ierusalim după obiceiul sărbătorii. Și dacă s'au sfârșit zilele, în timp ce ei se întorceau, Copilul **Iisus a rămas în Ierusalim**; și părinții Lui nu știau. Dar ei, socotind că El este printre călători, au mers cale de o zi; și L-au căutat printre rude și cunoscuți. Și, negăsindu-L, s'au întors la Ierusalim căutându-L. Și a fost că **după trei zile** L-au aflat în templu, stând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i. Și toți cei ce-L auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui. Și, văzându-L, au rămas uimiți, iar mama Sa I-a zis: „Fiule, de ce ne-ai făcut una ca asta? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijați”. Și El le-a zis: „Cum se face că Mă căutați? Oare nu știați că **întru cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu**?” Și ei n'au înțeles cuvântul pe care I-a grăit către ei». (Luca 2, 41-50).

Domnul Nostru, Iisus Hristos, și-a început cariera de adult după ziua de Paști și o sfârșește tot în preajma zilei de **PAȘTI**. «Sunt **socotiți adulți**, adică responsabili pentru faptele lor și pasibili de pedeapsă în caz de încălcare a legii, **orice băiat în vârstă de 13 ani și orice fată în vârstă de 12 ani**. Accederea la majorat nu semnifică

* **Iisus își declară, pentru prima dată, conștiința de Sine ca Fiu al lui Dumnezeu**. (Vezi nota a din **BIBLIA**, 2001, p.1523). (Vezi și **inițierea buddhiștilor ca „fii ai lui Buddha”**).

totuși același lucru pentru toți».¹⁸

«Și **Înșuși Iisus era ca de treizeci de ani** când a început». (Luca 3, 23). «Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut; și după obiceiul Său a intrat în ziua sâmbetei în Sinagogă și S'a ridicat să citească. Și I s'a dat cartea profetului Isaia. Și deschizând El cartea, a găsit locul unde era scris: **Duhul Domnului e peste Mine, pentru că El M'a uns; El M'a trimis să le binevestesc săracilor, să-i vindec pe cei zdrobiți la inimă, robilor să le vestesc libertate și orbilor vedere, pe cei asupriți să-i trimit în libertate și să vestesc anul bineprimit al Domnului**.

Și închizând cartea și dând-o slujitorului, a șezut; iar ochii tuturor celor din sinagogă erau ațintiți asupra-I. Și a început să le spună: „**As-tăzi s'a plinit această scriptură în urechile voastre**”. (Luca 4, 16-21).

Ceremoniile de inițiere la grupul totemic (în cazul nostru **balaur-lup**) consta în separarea de mediul anterior, de lumea femeilor și a copiilor, reclusiunea novicelui are loc într-un loc pustiu, într-o colibă specială [unde se întâlnește cu spiritele strămoșilor]; și e însoțită de tabuuri de tot felul, mai ales alimentare; are loc o schimbare bruscă în viața novicelui care trebuie separat de trecut și devine bărbat instruit.

EUGEN MERA

¹⁸ *Dicționar de civilizație iudaică. Autori-Opere-Noțiuni*, de JEAN-CHRISTOPHE ATTIAS, ESTER BENBASSA, Traducere de Șerban Velescu, Colecția Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, [f.a.], p.11.

Cu inima m-auzi?

Mi-am făcut cuib
în privirea ta
ca să-ți văd gândul.
Înfiorat, sufletul meu
pulsând în sufletul clipei
a-ntrebat gândul tău:
Cu inima m-auzi?

Ofrandă

Neprihănit, mi-ai spus
prima oară
plecându-mi-te-n față,
Sămânță a vieții,
ai înflorit în lumina caldă
a ochiului meu
cuprins de vraja iubirii
ca livada amețită
de șoaptele roiului
ieșit la nuntire cu viața.
Serafico, mi-ai șoptit
tot atunci
sărutându-mi privirea
în care-ți odihneam
chipul, lumina mea
în zbaterea neagră
a genelor tale
e flacăra rugului
care îmi arde-nflorirea
scrumindu-mă să te renasc
fruct al iubirii,
chitul seminței de mâine.

Despre iubire

Mi-ascunsesem
ființa în ființa ta
să mă fac una cu ea
dintr-o dragoste mare.
Cuvintele mele
întru început și sfârșit
te rosteau doar pe tine,
iar sufletul lor neliniștit
aștepta să le-auzi.
Într-o zi în agora,
când discursul era
„Despre iubire”,
ovațiile nu conteneau,
însă unul privea în tăcere!
Sufletul cuvintelor mele
se tulburase adânc,
căci nu mai știa cine tăcea.
Erai tu sau eu devenită tu?

Scutierului de haijin

Sufletul meu
s-a sprijinit
de șoapta
unei înserări
să nu se spargă!

Scutier fericit
de haijin,
ai grijă tu,
tiara-i făcută
din mirese
de spaimă!

Tăcere

Niciun cuvânt
n-a mai răzbit
până la inima ta!
Nicio privire
n-a mai pătruns
în adâncul din tine!
Cuvintele
trist se stingeau
rând pe rând,
tremurând -
fluture, scutier
și haijin.
Frumoasă,
ademenitoare
poveste!
De teama pieirii,
atunci le-am ascuns
în umbră de lună
și le-am tăcut
să rămână neșterse,
adânc, doar în inima mea.

Se-ntâmpla demult

În sufletul meu
se-nghesuiau
făcându-și loc urlând
fiarele pustiei.
Era întuneric acolo,
Și lor le era frică.
De frică urlau!
Și de poftă!
Foarfecele
ornicului vieții
îmi tăiase sufletul
în două jumătăți:
una mie, una ție -
ca-n jocul copilăriei -
și mirosul sângelui
le-ademenise la praznic.

Dresoarea

Fetița cânta, țarcul era
din sârmă cu ghimpi,
câinii cu colți de granit
dansau împietriți
sub ornicul luminii
de seară, cântecul ei
topea sârmă și ghimpi,
descânta câinii de piatră,
legăna oameni de fum
alături de câinii treziți,
iar timpului îi strâmba
limbile ornicului
pe mai mult ca perfect.
Fetița dresoare putea!
Aș deștepta un alt vânt,
dar nu pot, nici nu vreau
răpită de frumusețea
unei clipe de asfințit!
Un gând rotund odihnește
clipa care se vrea veșnicie
în inima care-a visat!
Cu blândețe prind mâna
fetei care se credea
dresoare de vise-ntr-un țarc.

Joia Mare

Eterice raze în vecernia zilei
pătrund prin vitralii în naos
și-amestecându-și blânda lumină
cu cea din smeritele vase de-argint
se uimesc în tăcere de îngerii
care, îmbrăcați în straie de cer,
au coborât să pregătească
Cina de taină
pentru Iisus și toți ceilalți.
În strană, cum stau și-i privesc,
mă tulbur de-un gând încuibat
în suflet ca rana:
Tu, om de pământ și păcat,
ai fi, oare, în stare să speli
și-n ștergar să-nvelești
tălpile celor ce vin la Cină
cu Măria Sa?

Rugă mută

Toate gândurile
mi se spărgeau de tine
așa cum se sparg
lacrimi de cer
în geamuri de case!
Atunci mutește
cu durere și-am spus:
când luna sărută
câmpul cu sânziene,
nu slobozi săgeata
într-un vis răscolitor
și amar, să nu vezi
izvorul pelinului.

ELISABETA FURTUNĂ

Starea prozei

Curse

Școlile se închid vara. Orașul va fi iarăși pustiu. Nici măcar la vreo lansare nu va mai putea participa. Își făcuse obiceiul să urmărească evenimentele din oraș. Era prezent peste tot, cu aparatul de filmat luat în rate.

Uneori era întâmpinat cu ostilitate, alteori cu o surprinzătoare bunăvoință. Făcea câte un calup de poze, majoritatea instantanee, pentru care nu cerea niciun ban, dar era acolo... viu, luând pulsul orașului.

Setea aceasta de activitate i-a venit subit după divorț. Nu divorțase doar de o soție, se pare că divorțase de întreaga lui viață anterioară. Ca și cum ar fi murit, așa s-a simțit multă vreme. Niciunul dintre foștii prieteni care îi cereau bani cu împrumut sau erau nelipsiți de la petrecerile familiei, acum nu-l mai căuta. Apartamentul închiriat era modest, nu se preta la invitați, de aceea terasele deveniseră a doua lui casă. Lăsase tot soției și copiilor, doi fii indolenți.

Acum, privind în urmă, se întreba oare a meritat această cursă lungă numită căsnicie?

Încet-încet s-a reconstruit. Era din nou bărbat, stăpân pe acțiunile sale, capabil să fie prezent în orice loc și la orice oră. Sașa, cățelușa rotweiler i-a rămas alături. În unele dimineți, se ridica din pat cuprins de panica de a nu fi dus copiii la timp la școală, alteori răspundea pozitiv și obedient la toate întrebările necunoscuților. Ieșise șifo-nat din această căsnicie, dar încă viu.

Când ea i-a trântit ușa în nas, era capabil să renunțe la tot, inclusiv la micile escapade cu motorul. Cum însă femeia are planurile ei, s-a văzut inutil, înfrânt, eliberat însă de lanțul serviciilor casnice.

La o expoziție de tablouri care a avut loc în centrul orașului, în aer liber, a cunoscut-o pe ea, șleampătă, inofensivă, oarecum la granița între femeie și copilă.

Nu era tânără, dar naivitatea ei era seducătoare.

A aflat chiar de la ea că a crescut în mahala, la Hanul Roșu, deși nu avea nimic ostentativ sau frivol în gesturi.

Și ea avea copii, trei chiar. Fiecare avea teritoriul său, dar continuau să se vadă, până într-o zi, când Ștefania i-a pus masa, l-a așezat pe canapeaua strâmtă și, cu ochii în lacrimi, i-a întins teancul de facturi.

- Marius, uite, viața mea se termină aici. Regret că am divorțat!

Vocea ei groasă în contrast cu statura ridicol de mică l-a plesnit peste amintiri. Parcă ieri era cu Mia, fosta lui nevastă și ea îl informa că și-a mai cumpărat câteva haine. De firmă... Apoi mezinul, care făcea meditații la matematică... ședințe nesfârșite și costisitoare... Cel mare deja trecuse la liceu. Aici pretențiile erau mai mari. Studia în particular germana, frecventa un club de dansuri moderne și avea o gagică beton. Nu a înțeles niciodată cum reușea să îi plătească toate extravaganțele: cluburi de noapte, ieșiri peste hotare și toate în doi. El și Mia renunțaseră la orice viață socială.

Din când în când, da o fugă pe la ai lui. Aici alte distracții!

Încă nu făcuse rost de suficienți bani să plătească partajul. Mama și sora lui locuiau împreună de când se știau. După moartea tatălui, moarte anunțată de altfel, odată cu intrarea în șomaj, lucrurile deveniseră serioase.

Taxa de succesiune, pomenile nesfârșite, hotărârile de luare în proprietate toate trebuiau achitate. Avocatul i-a și spus că moștenirea este 4/3, adică a patra parte îi va reveni post-mortem.

- Facturile acestea se vor aduna. Eu și cu Sașa suntem singuri. (uitase de abonamentul la clubul de fitness, de ieșirile cu băieții și de plata chiriei). Te pot ajuta eu!

- Tu?! se miră Andreea cu ochii mici și scrutători. Știa că în orașul acesta șansa de a pune mâna pe un bărbat era inexistentă. Toți se învățaseră să „burlăcescă” și prelungeau starea de libertate la maxim.

Apoi, era nefiresc cumva să găsești unul care să fie loial financiar. Fostul ei soț nici măcar nu avusese ce risipi. Cei trei copii veniseră între câte un șomaj sau o plecare afară. Ultima oară plecase în Germania, dar în loc să trimită bani, a primit cerere de divorț. Mimoză, așa cum era poreclit în cartier soțul, dăduse o spargere în comunitatea de români.

- Cu nemții nu te poți pune! comentase el decizia judecătorilor: 5 ani cu repatriere, numai că divorțat

fiind executarea urma să rămână la locul faptei.

Andreea s-a bucurat puțin timp de lipsa veștilor, apoi a vândut apartamentul confort trei din Valea Roșie unei studente.

Au urmat luni de căutare. Citea rubricile Gazetei de Sud de seara până dimineața, pe urmă pleca să se intereseze de câte o bătrână singură.

„Ale naibii, bătrânele astea! Ce nazuri fac!” S-a băgat pe trei ani la o bătrână în Catargiu, dar după moartea acesteia, nepoata a scos-o afară din casă. Avea Alzheimer bătrâna și uitase să spună că avea moștenitori!

În Spania fusese plecată cinci luni la cules de căpșuni. De câte ori zbură, i se făcea inima praf. Apoi se învățase, că doar pleca cu încă cinci din oraș. Făceau în avion atmosferă ca pe autobuz. Tot un răs și o veselie până la Malaga!

Ramon, urățelul acela din Bolivia, era singurul care o ajuta să își termine norma. Păcat că a murit de la supradoză! Trimeea și câte 800 de euro, dar niciodată nu a luat o linie. Ioana, cea cu care plecase în ultimele dăți, ajunsese la câteva linii pe zi. Injectate! A și plecat din câmpul unde aveau adăposturi. Auzise că se prostituă, undeva într-un oraș mai mare, dar prostituatele românce oricum sunt plătite mai prost. Rusoaicele sparg piața și aici. Ea a preferat să se întoarcă la copiii, care crescuseră mai mult singuri și aveau mari așteptări de la ea.

De aceea, când Ninel i-a zis, aluziv, că ar ajuta-o cu facturile, pieptul ei zâmbea triumfător.

Într-un oraș cu bărbați pe centimetru pătrat, ea a găsit unul care să le ofere încă două vieți.

- Ai sentimente pentru mine? întrebă cu voce răgușită pe bărbatul asudat din fața ei, cu burta mare, chel și oarecum dezgustător (iar ochii îi sclipeau tinereste)

- Am putea să ne punem într-o relație, șopti Ninel firav, privind pe furiș picioarele groase, părul dezordonat și unghiile tăiate din carne ale femeii.

Se visase liber, își dorise o femeie răvășitoare și încă nu renunțase la iluzii, însă dialogul cu pereții albi, lătratul surd al Sașei și furtuna din parc l-au țintuit în același paradis.

De ce oare, de azi înainte Andreea va privi Gazeta ostil, iar Ninel se va răsuși în pat cu geamul deschis spre parc?

ANGI MELANIA CRISTEA

ÎNCERCAREA CEA MAI GREA-3

S-a constituit încă un certificat medical al Limbii române. Acest nou virus a făcut ca textele de orice natură din mâinile unor medici specialiști, clerici și critici să pară refugiate... Lipsurile semnalate în rândul unor elemente gramaticale și mulțimea cuvintelor adiacente rămase ca sihaștrii, au făcut ca gramatica să se poată conjuga doar la timpul trecut riscând astfel să devină istorie... În acest sens iubirea s-a manifestat doar prin semne, fără cuvinte pentru a nu se arunca declarațiile, pe un teren fără acoperire. S-a constatat că doar gesturile de mim sau actor (fără a te exprima și prin viu grai) în fața celor cu deficiențe de vorbire și auz, sunt imune la acest virus, Însă nu se știe care gest sau semn este curat deoarece acestea nu se fac întotdeauna din respect doar pentru cei care nu pot vorbi și auzi ci mai ales pentru că vrei să maschezi ceva ce nu poate fi dat spre auz din cauze suspecte, ilicite... Încercarea cea mai grea a specialiștilor de diferite domenii este să bocească cuvintele dispărute pentru ca gramatica să se mențină identificabilă...

REGINA MEA

Cum Iisus Hristos strigând către Lazăr care a înviat, în inima mea-noul cimitir de cuvinte a intrat muza strigând: „Poezie, vino afară!” Acum scriu parcă inima grăbită cronometrează cu pulsul ei Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos. Mă opresc brusc din scris... Gramatica dă muzei onorul în inima mea... Scriu iar parcă duc muza cu o ricșă de cuvinte în castelul ei de inspirații. Văd gramatica destinului ca pe o festivitate completă

cu verbe postate pe toate planurile Acum scriu parcă ridic muza prin toate aceste verbe pe un tron de cuvinte de aur, lângă care medici, juriști, clerici și economiști așteaptă un verdict. Simțindu-mă diferit față de aceștia încerc să ies din plan ca un substantiv neobișnuit exclus din gramatică și pus pe lista de rezervă a acestora în așteptarea unei eventuale minuni, nu înainte de a face în fața muzei o reverență din creion: „Regina mea...!” Muza m-a abordat astfel: „Tu ești mesagerul meu! Aceștia toți au fost chemați aici pentru profesia care o au! Prin faptul că m-ai ridicat unde îmi este locul, vei avea întotdeauna pentru cine veni aici și pentru cine ieși în lume!

ȘCOALA VIETȚII

Ți-a fost minoră și căința că n-ai ținut prin refugii sanctuarele cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos nici când ne-au separat stihiiile... Acum este de probă sau temporară iertarea că dintre toate instinctele doar cel necontrolat îți dă impuls să-l urmezi pe Iisus. Nu dispera controlează-ți instinctul Acesta este atuul tău... Controlează-l ca pe un examen care se desfășoară În funcție de fenomenele meteorologice extreme Adică: pe lângă că trebuie să treci prin ce a trecut Noe Te vei confrunta cu situații fără precedent: Trebuie să treci prin ce n-a trecut nimeni Nu te descuraja E doar o perioadă de pregătire

Marcelo Diaz, „Masă”

Nu concurezi cu nimeni Exersezi de unul singur În cazuri extreme ca oricărui ucenic îți vine în ajutor profesorul Gen: Colaborarea dintre Dumnezeu și Noe La finele școlii să nu te „împânezi” că vei deveni un rival de temut chiar și pentru Noe sau să sperii că-i vei putea lua locul spre a te ridica mai presus ca el Când Dumnezeu a cuvântat: „Cum să pot zbura mai presus de ceva anume, fără aripa-mi pereche fericirea, că doar împreună cu aceasta pot forma zborul suprem...”

ÎNCERCAREA CEA MAI GREA

Arde în mine arhiva de rugăciuni nerostite Scriu parcă mă debarasez de materiale inflamabile Scriu parcă mă dezbrac de haine cuprinse de foc. Prin cuvintele de foc sau prin focul de cuvinte inima este mai mult decât un pompier. N-au stins nici nu sting pompierii cu apă câte cuvinte a stins și stinge inima cu sânge... Toate cuvintele ard! Cum să mai scriu astfel...? Văd gramatica destinului ca pe un foc cu ardere completă Prin arderea completă a cuvintelor nu mi-a rămas cenușă, nu mi-a rămas fum. Cum să mai scriu la modul elementar. Arde în mine arhiva de rugăciuni nerostite. Sunt ca un preot lipsit de cuvinte care săvârșește slujba prin semne

VASILE DAN MARCHIȘ

ZILELE BABELOR

(V)

31 martie

Epicentrul pandemiei s-a mutat în Statele Unite. Se confirmă oficial că în Europa ritmul epidemiei scade, așa cum anticipasem și eu. Din spitalele saturate în Alsacia și Regiunea Pariziană bolnavii intubați sunt transportați cu avioane, elicoptere sau trenuri în Germania, Luxemburg și Elveția, ori în zonele mai descongestionate ale Franței. La TV continuă poliloghiile dirijate împotriva doctorului Didier Raoult, care a descoperit / confirmat faptul că soluția împotriva virusului ar putea fi un derivat de chinină (pe care Guvernul francez îl retrăsese de la vânzare liberă tocmai acum). Acest antimalaric l-am folosit și noi în tinerețe împotriva febrei banale, fără să ne temem de presupusele efecte secundare. După ce am trăit situații similare lucrând în cercetarea medicală, nu m-am mirat să aflu că președintele american Donald Trump ar fi impus acest tratament doar după ce a dus o luptă împotriva propriei sale administrații, împotriva Organizației Mondiale a Sănătății, a lui „Big Pharma” și a mass-media aservite Statului Profund.

Geta și-a reamintit cum făceam cozi în epoca ceaușistă; s-a trezit la crăpatul zorilor și s-a dus la magazinul *Auchan* cu o oră bună înaintea deschiderii. Până la începerea programului, a rezistat afară la -1°C. La scurt timp după ea, lumea a venit puhoi. Simțea limpede că oamenilor le era frică: vorbeau încet! Discutau nemulțumiți de severitatea restricțiilor de circulație, pe care le vedeau disproporționate față de numărul victimelor, murmurau împotriva prezenței militarilor (deși în Franța guvernanții nu cuteseră să gereze situația prin ordonanțe militare), i-au huiduit pe polițiștii care s-au arătat prin preajmă - dar nu „vedeau” și dincolo de Președintele Emmanuel Macron, pe care îl considerau singur vinovat de toate relele.

Pentru că a fost a cincea din șir, Geta a intrat în *supermarché* printre primii și a beneficiat de magazinul splendid aprovizionat și aranjat ca de sărbătoare. Totul s-a desfășurat cât se poate de civilizată. A cumpărat tot ce a sperat, ba și dincolo de ceea ce și-a dorit inițial, făcând provizii care nouă ne vor ajunge câteva săptămâni. Pe la amiază, coada a dispărut, dar și magazinul era acum gol.

1 Aprilie

Meșterul care trebuia să ne repare acoperișul nu s-a prezentat de dimi-

neață. Am crezut că ne-a tras o țepă, căci ne luase avansul. A venit însă pe la amiază, cu scara, urmând să se ocupe de noi abia de *week-end*. Ne-a spus că alt client nu va mai lua: „Pe la casele unde merg, oamenii sunt bolnavi. Nu e glumă. Vărului meu primar din partea mamei îi scăzuse oxigenarea la 60 %, apoi la 40 %. Acum e intubat, în comă indusă, la Spitalul din Nanterre. Vom ști peste două săptămâni dacă se mai trezește!” Noi am continuat hărnicia domestică și am spălat ferestrele și perdelele. Se apropie ziua Getei și vrem să ne găsească în curățenie desăvârșită.

Statul în casă mă predispuie la suspiciuni, la descoperirea a tot felul de simptome: ba că am avut picioarele reci, ba că mă durea spatele și pieptul, ba că mi-era uscat gâtul, ba că mă dureau umerii, ba că am fost obosit și am dormit până la prânz. Asta nu schimbă cu nimic faptul că fratele meu, Tudor, în Canada, e cu subfebrilități de mai multe zile. S-a prezentat la cei care veghează asupra coronavirusului și i-au făcut testul. A fost fascinat de modul igienic și „computerizat” în care s-a desfășurat totul, deși rezultatul (cu siguranță negativ) urma să fie disponibil doar peste o săptămână!

2 aprilie

Azi am primit sarcini în bucătărie, unde, când sunt lăsat, mă desfășor cu multă fantezie. Am contribuit la prepararea așa-zisei *tapenade* (o pastă din măsline, usturoi și anșoa), foietaj (cu susan sau chimen), prăjitură *Stangerli* (cu dulceața de caise și spumă cu nuci). Ne-am desfășurat la prânz cu creveți.

Nu avem nicio nădejde să ne putem procura prin Internet măști sau viziere care să sosească în timp util. Oricum, în Franța este a treia zi de când numărul deceselor e în scădere. Oficialitățile se întreabă deja cum vor gera ieșirea din izolare? (În România, tendința de diminuare e similară. Asta mă face și mai optimist). Continuă deplasările cu elicoptere ale bolnavilor în centre mai puțin aglomerate, iar atunci când capacitatea sălilor de

reanimare a fost atinsă¹⁹, au fost transportați în țările vecine. Epicentrul crizei s-a deplasat peste Ocean, unde americanii pregătesc spații de terapie intensivă cu mii de paturi, însă fac la fel și englezii și germanii.

3 aprilie

Zi aniversară. De acum, am o soție către 80 de ani, în timp ce eu sunt trecut de 60! Vom rămâne cu acest decalaj doar câteva zile. Foarte curând voi împlini și eu 70 de ani și atunci vom avea aceeași vârstă!

Înainte de prânz am apucat să lustruiesc cu ceară mobila din sufragerie, ca totul să fie strălucitor, apoi am așter-ut masa cu fast și ne-am gătit frumos.

Am sărbătorit ziua Getei cu bunătați, „în doi”! Ne-am „tras în chip” făcându-ne câteva *selfie*-uri. Telefonul, cu urări, a sunat pe tot parcursul zilei.

Dincolo de Ocean, fratele meu s-a pozat pe *Facebook* în calitate de suspect de viroză, de parcă ar fi fost încântat să trăiască prin asta o nouă experiență. Atitudinea lui nu mă miră, căci și eu, spre groaza celorlalți, am „savurat” nu demult experiența tirului unei rachete palestiniene, interceptată chiar deasupra capului nostru, în Israel.

4 aprilie

Meșterul țiglar s-a ținut de cuvânt. A venit însoțit de un ucenic pe care l-a urcat pe acoperiș, lăsându-l să se descurce singur tot restul zilei. După ce am conversat cu el o vreme în franceză, am descoperit că băiatul era basarabean, așa că am cârmuit-o spre limba română, pe care o vorbea perfect. Îl cheamă Iuri și mai are doi frați, Serghei și Ivan, și o soră, Doina. Singurul „rus” din familia lui fusese bunicul – și uite ce influent a fost asupra onomasticii. Iuri ne-a spus că are 26 de ani și că lucrează în Franța de la vârsta de 16 și tot pe acoperiș. Câștigă în mână 1800 de euro lunar (nu cu mult mai mult câștiga și Geta ca profesoară, la capătul carierei) și e înscris legal la *Sécurité Sociale*. Frații lui mai mari sunt șoferi – unul dintre ei face naveta către Moldova și „e în bine cu cine trebuie la vamă”, așa că nu are probleme niciodată.

Pentru înlocuirea țiglei căzute, a moșmondit o zi întregă, iar pe noi ne-a costat pensia pe o lună. Așa-i, luând în calcul „sporul de periclitare”!

HOREA PORUMB

¹⁹ Am dedus că la data aceea capacitatea la terapia intensivă părea a fi limitată la vreo 500 respiratoare. Ulterior s-a ajuns, se pare, la vreo 5000.

CATRENE FUMIGENE

Catrene

Zadarnic li se reproșează președintelui și guvernului

Că lansează-un ciot de
autostradă,
De metrou - mai nou - sau drum
de fer...
Cine-ntregi s-apuce să le vadă,
Dacă toți se nasc, trăiesc și
pier?!

Metropola

Cu gene, buze, sparte-arcade,
Fardate cu rimel, cu ruj,
Ce „mic Paris”?! Nici „mic’
Orade”,
Nici pe departe - „micul Cluj”!

Inaugurarea podului Ciurel din București

Un pod nou-născut. Zi fastă,
Surlagii și trâmbicéri...
O sminteală - Ia năpastă! - :
El nu duce nicăieri!!

Testarea tronsonului de cale ferată Gara de Nord- aeroportul Otopeni

Dacă trenu-n drum spre
Otopeni,
Că-i testat de domnul Președinte
(!),
Face cam o oră prin coceni,
Cu noi câte oare, Doamne
sfinte?!

La sfârșit de mandat, în campanie electorală

Un primar nu spune - Fiți atenți!
-
Ce-a făcut în anii precedenți,
Ci, cu glas mios și egolatu,
Ce-o să facă-n următorii patru.

Sabordaj și traseism

De când Dragnea-i la bulău,

PSD o-nfundă rău.
Cum se-arată și-n sondaje,
Mulți recurg la sabordaje.

Sub masca de independenți

Vin primarii la locale
Propulsați de macarale.
Unii doar, de drag ce li-é,
Nu pun sigla PSD.

Ce i-a apucat pe dată?

Unii pesediști - Ce jale! -
Au concepte rasiale?
Pesedeu nu-i nici ovreu,
Nici țigan și nici yankeu.

Un candidat primar conciliant cu adversarul său

Nu știu mus de l-ar lua
Căpitanul, pe vapor.
Ca primar - sunt sigur - da:
La construcții - inspector!

„Inspectorul” ales primar și- ar lua concurentul portar?

S-o luăm în sens invers:
Că rivalului i-a mers.
L-ar lua pe căpitan
La intrare - gardian?

Un elector către candidatul din circumscripția sa

Deputații noștri - e-he! -
Își iau soldă ca-n UE.
Chiar așa, domnule Fad:
Voi - în UE, noi - în Ciad?!

Un amărât de pensionar către un generos deputat pesedist

Ce atâta majorare
Când nu ești la guvernare?!
Resemna-m-aș, de mi-ai da,
Jumâte din solda ta.

Ministrului de interne

Cât i-ndemni la chirurgie,
Unii, din ograda ta,
Au intrat în cârdășie
Cu ditamai mafia.

Nu numai pe interlopi, ci și pe protectorii acestora din propriile structuri

Parc-ați fi niște ciclopi
Cu ochii pe interlopi.
O diată olografă
Reclamă și-un ochi la ceafă.

Ministrul pe moșia sa

Când e traficul intens,
Să n-o ia pe contrasens,
Dacă ăsta-i drumul lui,
Ditamai ministrului?!

N-aude, n-a vede

Girofarul și sirena,
Mersul ca zburând pe sus
Să-i provoace lui migrena?!
Domn' ministru dormea dus!!

Vinovat - șoferul sepepist

Adevăru-acesta-i, tristul,
Când ministrul e imun:
Vinovat nu-i mașinistul,
Ci acarul e: Păun.

Început de an școlar

N-ăvem ghid, tablete făine,
Digital - neinstruiți.
Că în clase sau online,
Tot la fel: nepregătiți.

Urare doamnei ministru

Doamnă, ca să țineți pasul,
Să nu pierdeți niciun știft,
Când veți pune „PEPSIglas”-ul,
Nu uitați nici de-„oberliF”.

Sinceritate dezarmantă

Când erupe un pitic:
„Nu mai înțeleg nimic!”,
Nu-ți vine să-ntrebi pe dată:
Dar ai înțeles vreodată?

NICOLAE MĂRCĂȘ

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE ȘI EPIGRAMA „ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL”, ED. A XIV-A, 2020-2021

Nu am cătuși de puțin intenția să glumesc atunci când voi afirma că una dintre marile dorințe ale vieții mele a fost să vizitez Mizilul. Dorința aceasta mi s-a împlinit, în fine, în toamna anului trecut. [...] Trenul pornește. Trec la fereastra din partea cealaltă, spre câmp. Sub lumina lunii, Bărăganul se întinde nesfârșit și în depărtare devine haotic. E luni, 10 octombrie 1938, mă cheamă Geo Bogza, am treizeci de ani și am vizitat pentru prima oară în viața mea Mizilul. Viața și lumea mi se par fantastice, de neînțeles.” (Fragment din reportajul **175 de minute la Mizil**, de G. Bogza)

SECȚIUNILE CONCURSULUI:

POEZIE – fix trei poezii (din care una obligatoriu cu rimă)

EPIGRAMA – fix patru epigram

Detalii la adresa :

<http://www.romeojulietalamizil.ro>

Lumea lui Larco

ÎN LUNA OCTOMBRIE

OCTOMBRIE

E-o lună nu prea călduroasă,
Mai rar putem ieși din casă,
La noi sunt brume nedorite
Și multe taxe neplătite.

E MIEZ DE TOAMNĂ

Bruma tot mai groasă cade,
Vântul suflă tare, cu tupeu,
Anul zilele își scade
Și le - adună-n buletinul meu!

PANDEMIE ȘI OPTIMISM LA NOI

S-au întetit măsurile
Și spun, văzând ce se petrece:
Au dispărut pădurile,
Și cum, *Covidul* n-o să plece?!

INSTANTANEU MUZEISTIC

Prezentul recunoscător
Muzeului îi dă tributul,
Căci el păstrează azi trecutul
Ce o să - ajungă-n viitor!

E PANDEMIE

Azi medicina ne îndrumă
Prin sfaturi de-un real folos:
Deși luați mai multe-n glumă,

Tratați *COVID*- un serios!

SACRIFICIU

Soțul grea povară are,
Inimioara-i poartă vina:
Duce boala pe picioare,
Dar pe-amanță... cu mașina.

INSTANTANEU CONJUGAL

Ea tace și doar el vorbește
Dorind - o-n pat, căci o iubește,
Apoi, când pofta o să treacă,
El n-o vorbi, ea n-o să tacă.

ȘANSĂ RURALĂ (rondel)

De ce-ai fugit cândva din sat
La „specializare”?
Ce-a fost precum o boare
Și n-ai nimic din ce-ai visat.

Râvnești la ajutoare,
De ici, de colo alungat...
De ce-ai fugit cândva din sat
La „specializare”?

De vrei să fii din nou bogat,
Cu pâine în coșare,
O șansă ai, se pare:
S-ajungi de unde ai plecat!
De ce-ai fugit cândva din sat?

REÎNTOARCEREA (rondel)

În genunchi mă-ntorc la tine
Scumpa mea demult iubită,
Dar uitată, părăsită
Și de asta mi-e rușine.

Am o altă conduită,
Îți promit că va fi bine...
În genunchi mă-ntorc la tine
Scumpa mea demult iubită.

Plin de lacrimi și suspine
Zise unul sub răchită
Spre o sapă ruginită:

La oraș nu e de mine...
În genunchi mă-ntorc la tine!

OMUL ȘI IPOCRIZIE

Cumplită e a noastră viață,
Dar cine să mai recunoască:
Arama când și-o dă pe față,
Tot nu se vede că-i sub mască.

DON JUAN LA CARNAVAL

Ca să nu îl recunoască
Grupul mare de femei
Și-a mai pus pe față-o mască
Peste celelalte trei!

TOAMNĂ (rondel)

E toamna plină cu ovații,
Țăranii merită cunună,
Au obținut recoltă bună
În fel de fel de-asociații.

Activitatea merge strună,
I-ar lăuda chiar și *Carpații*;
E toamna plină cu ovații,
Țăranii merită cunună.

La căldurică-s deputații,
Elevii-n școală se adună,
De-i soare, ceață ori furtună,
În mustării se strâng bărbații...
E toamna plină cu ovații.

APRECIERE

În viață pot s-afirm direct,
Ca toată lumea să cunoască:
Pe cineva de-l vezi perfect,
Să fii convins că e sub mască!

LA BAL MASCAT

Un fapt aparte-am constatat,
Pe lângă altele banale:
Că mai ușor s-au depistat
Acei cu măști de animale!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

IONEL IACOB-BENCEI
(1940-2020)

CARTE DE VIZITĂ

Căutând în tot banatul,
Mari epigramiști sunt trei:
(Acceptați de subsemnatul)

Ionel Iacob - Bencei!

CONSOLARE

În viața asta cam rebelă,
Ca visul care se destramă,
O dragoste îmi e fidelă
Și se numește epigramă!

UNUI JUNE TOMNATIC

Atât l-a consumat femeia
Și țuca ce-a îngurgitat-o,
Încât trecu în vârsta-a treia...
(Pe-a doua n-a mai apucat-o!)

PARADOX

Fântânarul sapă, sapă,
Până când găsește apă,
Iar bețivul bea și bea
Și nicicând nu dă de ea!

Revista revistelor

„Vatra veche”, nr. 8/2020

Vitrina unui tezaur fără preț

Una dintre cele mai stilate publicații din țară, care întâmpină cititorul încă de pe prima pagină cu creație artistică de ținută, revista „Vatra veche” vine din nou în fața publicului cu teme dense, profunde, izvorâte dintr-un filon cultural ilustrat plenar de coordonatorul publicației, scriitorul și jurnalistul **Nicolae Băciuț**, membru al Consiliului Director al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Îmbogățită cu reproduceri ale lucrărilor Adrianei Ureche, revista este complexă, bate la toate „porțile” culturii și vedește poezie, proză, comentariu literar, interviu, opinie. În același timp, publicația este o oglindă a unei actualități stringente.

„Istoria Americii trebuie asumată cu toate ale ei, bune și rele, pentru că ele au fost temelia a ceea ce a devenit America”, notează Nicolae Băciuț în editorialul „Cum se poate dărâma un mit?”.

Despre personalitatea lui Gellu Naum vorbește Petru Botezatu, despre Veronica Micle Dumitru Hurubă, iar despre locul lui Vasko Popa, „poetul stabilit la cumpăna celor două culturi: română și sârbă” în literatura balcanică deslușește pentru publicul iubitor de sensuri lirice Florian Copcea. De altfel, poezia este foarte bine ilustrată și în această ediție a revistei „Vatra veche”.

Pe lângă poemele semnate de Aurel Șorobetea, Alexandru Jurcan sau Cora Botezatu se remarcă un comentariu amărui, semnat de Mihai Posada, intitulat „Și la ce bun poezii, în stare de alertă?”: „Parafrazând și noi interogația lui Friedrich Hölderlin (20 martie 1770 – 6 iunie 1843) constatăm că poezii au fost și sunt dintotdeauna în stare de alertă”.

Unul dintre reperatele fixe ale revistei „Vatra veche” este readucerea în prim-planul conștiinței publice a acelor biografii de intelectuali români care stau la temelia imensului patrimoniu

EPITAF

Zace-aici un fost stăpân

Ce-a trecut în neființă

cultural, de vocație și de inteligență
pe care îl deține națiunea română.

De data aceasta este vorba
despre figura profesorului Anton

Cosma, de la Liceul de Cultură Generală din Dumbrăveni, unul dintre nenumărații dascăli autentici care au găsit resorturile rezistenței în anii în care „profesorul” devenise „cadru didactic”. „Așa cum țaranii lui Liviu Rebreanu, din romanul «Ion», se răzburau tacit pe atmosfera de asuprire austro-ungară, lovind parcă cu mânie pământul prăfuit, cu picioarele, în timpul jocului Someșana, desfășurat pe ulița din dos, la Todosia, văduva lui Maxim Oprea, tot așa profesorului nostru de literatură îi plăcea să se exprime odată cu cuvintele Antigonei lui Sofocle, războindu-se aprig cu regele Creon, altădată cu vorbele proletarului din eminesciana «Împărat și proletar», care, din purtător de voce comunistă, cum l-ar fi dorit cei de de la Putere să arate, devenea, sub bagheta profesorului nostru, un revoltat al oricărei societăți pervertite, inclusiv a societății care se derula atunci, caldă, sub ochii noștri adolescenți”, își reamintește Nicolae Suci, în rubrica „Tușe de crochiu”.

Ca orice publicație ce-și respectă statutul și rolul în lumea culturală, revista „Vatra veche” publică în nr. 8/2020 fragmente de lucrări literare, credincioasă principiului că presa și literatura, odată întrepătrunse și

Dup-o lungă suferință...

A poporului român.

Selecție VASILE LARCO

urcând împreună în conștiința publicului îl pot servi de mii de ori mai bine.

În aceste condiții, noile apariții editoriale sunt unul dintre pilonii principali ai publicației care devine astfel deopotrivă vitrina unei librării cu selecție riguroasă și un for de dezbateri, comentariu și critică literară.

De fiecare dată când revista **Vatra veche** vine cu un nou număr în fața cititorilor se evidențiază realitatea că rezerva culturală națională este, practic, nesfârșită și că nu este nevoie decât de dăruirea, noblețea și pasiunea unor intelectuali pentru a pune în atenție și în valoare un astfel de tezaur fără preț.

ROXANA ISTUDOR

Prag de lume

(Revistă de cultură, artă și știință,
nr. 1, 2020)

De la Alba Iulia ne-a sosit nu demult o nouă revistă, născută din strădania unor intelectuali, care doresc să își exprime, înainte de toate, reverența față de poetul născut în Lancrăm de la a cărui naștere s-au împlinit la 9 mai anul acesta o sută douăzeci și cinci de ani. Titlul revistei trimestriale reproduce un crâmpei din confesiunea lirică a poetului: „Sat al meu, ce porți în nume/sunetele lacrimii/la chemări adânci de mume/în cea noapte te-am ales/ca prag de lume/și potecă patimei”. Sub auspiciile marilor clasici români se situează și publicația *Alba Iulia Cultural*, care a debutat în martie 2016, incluzând în primele pagini *Elogiul satului românesc*, discursul de recepție la Academie al lui Lucian Blaga și *Conu Leonida față cu reacțiunea* de I.L. Caragiale. Ambele publicații înmănunchează cu mici diferențe cam aceiași colaboratori uniți de prețuirea față de valorile consacrate, de acele valori uneori în mod vinovat uitate. Afirmarea statorniciei legături cu tradiția mi se pare de maximă importanță în aceste vremuri globaliste, tentate să diminueze zestrea specific națională. Venind din altă direcție decât în perioada comunistă intenția este similară, aceea de atentat la memoria

și rădăcinile popoareor. În primul meu drum în România în anul 2000 am fost șocată să constat că nu am găsit nici la București, dar nici în

orașele transilvănene un volum din poeziile lui Lucian Blaga, pe care vroiam cu ardoare să-l am acasă în State. Am înțeles imediat că umbra și

tăcerea care au învăluit de mulți ani opera lui Lucian Blaga încă nu se→

SILVIA URDEA

Literatură și film

Pasărea pictată

Filmul lui Vaclav Marhoul (*The Painted Bird/Pasărea pictată*) m-a uimit. Trei ore de regal cinematografic. Joacă și Hervey Keitel, Udo Kier, Stellan Skarsgard, iar Petr Kotlar în rolul băiatului e o revelație. Regizorul a pornit de la romanul lui Jerzy Kosinski din 1965 și a organizat filmul în nouă capitole, care poartă titluri de personaje (Marta, Olga, Miller, Hans, Labina, Mitka, Nikodem etc).

O odisee a suferinței în timpul războiului, adică lungul drum al băiețelului evreu Joska spre căutarea părinților, în spatele frontului. În prim-plan e o umanitate în derivă, un deșert uman înfiorător. Filmul poate trezi asociații, însă își păstrează o originalitate recognoscibilă. Fiecare secvență subliniază moartea,

bestialitatea, violența, gelozia. Imaginile alb-negru, percutante, denotă știința de a filma tăceri într-o lume devastată. Cum poate suporta un copil atâtea orori? Acolo unde ajunge el, bântuie moartea. Totul e imagine, metaforă, durere. Miller își bate nevasta și scoate cu o lingură ochii presupusului amant. Joska e îngropat până la gât, între focuri aprinse, iar corbii se năpustesc asupra capului său. Un preot îl duce pe Joska la Garbos cel pedofil, care îl spânzură pe băiat cu capul în jos, ca să păstreze secretul violului. Labina cea senzuală îl pune pe băiat să-i pupe picioarele. Lumea e urâtă, războiul e demențial, lumina e departe. Există în film multe scene terifiante, incredibile. Lumea a ieșit din țâțâni, și-a uitat sensul. Gheața se sparge, șoarecii inundă fântânile.

Poate că e prea mult rău care proliferază. Nu există vreo ființă ne-

necontaminată de sălbăticia sufletului. Probabil că aici e explicația, în ravagiile totale ale războiului, iar senzația de repetitiv vine de la focusarea demonstrației: urâtul domină universul. De ce *pasărea pictată*? Bătrânul Lech vopsește cu alb penele păsării și o lasă în văzduh, însă libertatea ei se va transforma în moarte, înconjurată de ghemul agresiv de păsări. Violența oamenilor a devenit contagioasă.

ALEXANDRU JURCAN

PRAG DE LUME

→nu se risipiseră. Ba mai era atacat și Mihai Eminescu, „scheletul nostru din dulap” și mai apoi s-a aprobat cu voia Stăpânirii și o lege care ne impunea să cenzurăm din nou generația de aur a lui Mircea Eliade, Radu Gyr, Mircea Vulcănescu, Emil Cioran etc. De aceea mi se pare foarte inspirată ideea redactorilor alba iuleni și blăjeni de a se revendica de la scriitorii care constituie coloana vertebrală a spiritualității noastre.

Prag de lume are ca redactor-șef pe Ion Todor, ca redactor șef-adjunct pe Ieronim Muntean, iar ca membri ai redacției: Vasile Grozav, Mircea Frențiu, Ion Buzași, Titu Popescu, Iosif Zoica, Ioan Al Aldea, Negrea Petru. Președintele onorific este Prof. univ. Mircea Vaida-Voevod. Avem și o listă bogată de membri fondatori și colaboratori în același timp. Numelor menționate mai sus li se adaugă Gh. Dăncilă, Gh. Jurcă, Corneliu Stînan, Livia Fumurescu, Elena Pârvu, Negrea Petru, Ioan Al. Aldea. Aceștia li se alătură scriitori, critici literari, cronicari, comentatori, esești din țară și diaspora.

Am citit acest număr bogat cu mare interes, prinsă de suflul celor scrise. Este o ieșire în lume cu lucruri de substanță, redactorii având ambiția de a acoperi domenii de interes literar (poezie, proză, dramaturgie, memorialistică), cronici de carte

autohtonă și străină, traduceri, istorie literară, comentarii pe teme de interes politic sau medical, studiul academic, aniversări, informații de biblioteconomie cu iz local, maxime și multe alte pastile cu profil miscelaneic, deosebit de captivante (vezi polemica D. Tudor - C. Daicovicu). Pe lângă numele cunoscute precum Mircea Vaida-Voevod, Titu Popescu, Ieronim Muntean, Ion Buzași, Ion Todor, Livia Fumurescu sunt urmărite și tinerele talente, sunt încurajate debuturile.

Redactorii nu neglijează relația cu istoria. Nici n-ar fi putut s-o facă, având în vedere rezonanțele unui oraș ca Alba Iulia. Sunt astfel incluse în acest prim număr mărturii despre Marea Unire (autor - Ion Jovin) și Dorin Stănescu (*Amintirile inedite ale unui țaran român despre Unire*). Se acordă convenita atenție evenimentelor cu ecou deosebit în ambianța educațională a țării, cum ar fi

Marcelo Diaz, „Siluetă”

conferința în aer liber din parohia Tăuți din 19 iunie, 2020 susinută de Acad. Ioan-Aurel Pop, istoric ilustru, patriot, un monument de bun simț și înțelepciune. Viziunea umanistă cu iz național a Domniei Sale despre educație este ca un balsam pe rănilile învățământului românesc de azi. Să-l ascultăm: „*Construcția înseamnă a-i învăța pe copii și pe tineri că educația, școala, cultura, credința sunt cheia succesului, nu averea, învârteala, șmecheria și minciuna. Înaintea plăcerii și a confortului trebuie puse munca și stăruința, iar înaintea egoismului trebuie să stea dăruirea pentru aproapele nostru. Numai că, din această dăruire generală, nu ne putem exclude valorile noastre de români, fiindcă, dacă nu mai suntem români, nu vom fi nimic decât frunze în bătaia vântului.*” Ce cuvinte adevărate care răsună în inima oricărui doritor de bine pentru țara sa și iubitor de moralitate. Asemenea îndemnuri sunt cu atât mai necesare cu cât în Europa ca și în America sunt acum vârtejuri mari puse pe dărâmarea valorilor tradiționale, a suveranității naționale și a sentimentelor patriotice.

Consider primul număr al revistei *Prag de lume* un început de bun augur, de o distinsă ținută intelectuală, întrunind personalități care au respect pentru înaintași, pentru idei, pentru frumos și pentru dulcea limbă românească.

Scrisori deschise
Stimate Domnule Nicolae
Băciu,
Stimată Redacție,

În primul rând vreau să Vă mulțumesc pentru *favorul* pe care mi-l faceți, de atâția ani, acela de a-mi trimite revista *VATRA VECHIE*. Se cuvenea să fac mai de mult și mai des acest gest, iar eu, până acum, v-am mulțămît abia o singură dată. Și atunci, prin două-trei personaje de secolul al XIX-lea, ce-i drept, *mândre doamne de români* în costume naționale de sărbătoare, imagini superbe în fondurile Muzeului ASTRA.

Astăzi sunt, probabil, mai responsabilă decât până acum, după un radio-jurnal în care aflu că avem iar peste 2000 de îmbolnăviți cu *virusul ucigaș*. Dar, fiind și atinsă de vânticelul toamnei, care se tot învârte prin grădinița mea. Așa m-oi fi încumetat să mă așez *la clape*, să VĂ MULȚUMESC frumos pentru tot ce faceți ca *VATRA* să viețuiască sub semnul sancțiunii "misiune îndeplinită" și să ajungă și la o octogenară oarecare la Sibiu.

În acest context am îndrăznit să Vă trimit acest volum. Sigur, pentru ceea ce cuprinde *în* paginile sale, destinate, cu deosebire, ardelenilor, care se pot regăsi aici, cu trecutul lor cu tot, eu fiind doar o mediatore. DAR, probabil, în subsidiar, o trimit și pentru că ilustrația de pe Coperta 4 este frumoasă și interesantă, piesă și imagine amândouă rarissime prin muzeele noastre.

Și, scurte enunțuri ale câtorva episoade din viața mea, mărturisite aici, care *se leagă/mă leagă* de spațiul cultural pe care-l acoperiți.

În deceniul 8 al secolului XX, am *povestit* unui redactor de la RADIO Târgu Mureș, venit în Sibiu, la Muzeului Brukenthal, Secția istorie- o scurta istorie a piesei de pe Coperta 4.

Ajunsese prea devreme (că așa mergeau *cursele* IRTA și *personalele în provincie*), pentru un reportaj, ceva de felul acesta, iar eu ajunseseam la lucru prima, dintre cei 9 colegi care ocupam acel birou. Din vorbă-n vorbă, domnul, model de politețe intelectuală, a decis că poate înregistra/ar dori să înregistreze ceea ce eu îi povestisem deja *într-o doară*, cum conversează o gazdă cu

oaspetele pe care nu se cade să-l lași să se plictisească. Și, în astfel de cazuri, e știut, orice *gazdă*, deci și eu, apelează, aproape pe neștiute, la dezvoltarea unei/unor bucurii profesionale, neapărat cele mai *proaspete*. În cazul meu era vorba despre *Fața engolpionului de la Saschiz*, reprodus aici, care stătea cuminte în depozit, cum a stat și după aceea.

Domul cel politic, putea să fi fost oare domnul Valentin Marica ?!

Dacă am reținut acest detaliu, faptul se datorează și altor asocieri - personale- cu spațiul matriceal din j. Târgu Mureș și se alimentează dintr-o realitate dominantă în memoria mea afectivă: bunica mea, minunata mea bunică din Saschiz, *Anica lu' Neofit Suciuc, cu casa lângă Popa Pulcă, măritată în Rodbavul Făgărașului, pe curte*, că ei acasă erau 5 copii, *tri fete de măritat*. E drept că fata cea mare era o frumoasă "de minune", după care, dacă știau că ea merge la vreun joc, bal astrist *pe sate*, mulți ficiori mergeau și ei acolo, în căruțe cu 4 cai și cu flori la urechile acestora. Pe ea *a și luat-o* un fel de funcționar ungur, care și-a respectat exemplar familia; au plecat în America, unde au avut un copil, dar *toți s-au întors acasă*.

Din dragoste pentru *rădăcinile mele*, bunica însăși fiind *personaj de poveste*, de dragul saschizenilor, care, am văzut de curând, și-au făcut acum o monografie frumoasă, deocamdată doar am transliterat, din chirilice, *Inventarele bunurilor parohiilor* Protopopiatului Sighișoara, 1854, o lucrare birocratică de excepție a lui Zaharia Boiu *cel bătrân*, păstrate în Arhiva Mitropoliei Ardealului, apărute cândva în *Marisia*.

Să adaug că *liceenii SIN, care cum a apucat*, au crescut și învățat în ambientul nostru comunitar făgărășean același? La *Doamna Stanca-Radu Negru*, copiii războiului lipsiți "de deoate", toți "buni de școală!", unde Mihai, fratele lui, sora, cumnata (Zoe) mi-au fost colegi ?! Doamne, ce spațiu sentimental, copleșitor, am activat în această zi de toamnă pandemică !?

Iertați-mi ce-am greșit, mai ales lungimea acestei scrisori despre care nici nu mai știu cum a început etc.

ANA GRAMA

Însemnare, cu dragoste de tată, dar cu greșeli de vorbire-scriere, iertate la un maghiar iubitor de familie: *Spre semn de aducere aminte de mititelul și dragălașul Ionel, Soție și Cumnată. Saschiz, în 13 August (1905)*. Foto. Atelier Johann Polder, SCHÄSSBURG.

Cred că ați primit de la mine o carte și alăturat o scrisoare de dragoste, DA, pentru trecutul meu, care, firește mă bântuie mai serios de câtăva vreme.

Am greșit când am trimis o fotografie de sighișorence-saschizane *de mâna a doua*, când eu am una ...și mai luminoasă și mai frumoasă.

Și, mai ales cu informații din lumea real-artistico-tehnologică, cum se pot numi atelierelor unde se nasc, pentru românii ardeleni din anul 1850 (scrie un fotograf sibian -șșovac, pe propria lucrare) *Reginele imaginilor populare, -fotografiile!*

Cu scuze de îndrăzneală,

Ana Grama

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate Domnule Băciuț,

Vă adresez o întrebare-rugămintă. Soția mea, Doamna Mirela-Ioana Dorcescu, a scris un comentariu (foarte bun, după opinia mea) la recenta carte de poezie a Doamnei Ana Pop Sîrbu, carte apărută chiar la Editura Vatra veche. Credeți că textul acestui comentariu v-ar putea interesa pentru revistă? Dacă da, sau dacă nu, vă rog frumos să-mi dați un semn.

Așteptându-l și mulțumindu-vă pentru minunata noastră colaborare, rămân același colegial, fratern,

Eugen Dorcescu

Dragă d-le Băciuț,

Am primit *Vatra veche* 9 / 2020. Ca de obicei, toate materialele sunt interesante și de calitate.

Remarcabile, din nou, icoanele artistului Petre Botezatu și impresionantă partea a 3-a a interviului dv. cu artistul. Se simte cât suflet puneți dv în tot ce faceți!

Cu mulțumiri și aleasă stimă,

VPL, Canada

Dragi prieteni de Facebook, dați-mi voie să mulțumesc din nou revistei VATRA VECHE, nr. 9 și personal d-lui director Nicolae Băciuț, pentru efortul de a se ocupa pe îndelete de comemorarea celui care anul acesta ar fi împlinit 80 de ani, profesorul de limba și literatura română de la „Liceul Teoretic Dumbrăveni” (jud. Sibiu), și totodată scriitorul ANTON COSMA trecut la cele veșnice în anul 1991 (Dumnezeu să-l odihnească în pace!). Mulțumesc așadar, pentru publicarea în acest număr, și a eseului meu, dedicat faimoasei proze „Masa cu nouă popi”. Iată documentul aflat în VATRA VECHE nr. 9/2020, p. 26.

Nicolae Suciu

Stimate dle Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă, substanțială, ca întotdeauna, și vă mulțumesc și pentru că ați publicat cele câteva reflecții de ale mele, despre America de acum.

Mult succes, în continuare, flacăra să rămână aprinsă!

Radu Urma

Mulțumesc mult. O revistă cu personalități, cu mulți colaboratori, nume grele din diverse ramuri. Felicitări!

Elisabeta IOSIF
Redactor-șef, Revista Cetatea lui
Bucur

Mult stimat domnule Băciuț,

Vă rog să primiți calde felicitări și cele mai vii mulțumiri pentru un număr excepțional al publicației *Vatra veche*.

Mult succes în continuare.

Valeriu Tudor

Mulțumesc pentru acest festin spiritual oferit. Dumnezeu să vă aibă în pază.

Ion Pamparău

Mare mulțumită, stimat domnule Nicolae Băciuț! Erați o valoare literară încă în studenție și acum, sunteți, de ani buni, o mare valoare culturală a țării. Sunteți un adevărat ceas japonez pentru cultura română. Să trăiți ani mulți întru binele culturii românești și a familiei fericite pe care o aveți!

Gândurile cele mai alese,

Irina Goanță

Am primit cu mare interes ! Vă mulțumesc și vă doresc spor în toate, la cât mai multe și mai interesante numere!

Cu considerație,

Horiana Petrescu

Mulțumesc frumos, stimat domnule N. Băciuț. Am primit nr. 9 din *Vatra veche*. Ca de obicei, bogată.

Felicitări pentru tot efortul realizării și editării revistei. E muncă serioasă, nu glumă.

Cine se înhamă astăzi la așa ceva? Știu, aveți satisfacții spirituale. Până la urmă și acestea contează ... la sănătatea noastră. O muncă împlinită care ne face să ne simțim bine.

Mulțumesc pentru faptul că materiale mele își găsesc locul în *Vatra veche*.

Mergem înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Sănătate și voie bună (salut preluat de la Romulus Cioflec),

Luminița Cornea

Mulțumim mult, domnule Nicolae Băciuț! Vă mulțumim că ne amintiți că, dincolo de comunicarea verbală, nonverbală, paraverbală, textul multimodal, textul continuu și discontinuu, textul persuasiv, textul informativ, anunțul, reclama, discursul demagogic..., Anibalector, „Mathilda”, „Jurnalul unui puști”, „Cum să faci să nu citești” ..., dincolo de politețea pozitivă și politețea negativă, mai există Eugen Lovinescu, Alexandru Macedonski, Lucian Blaga, Ioan Alexandru...

Carmen Sima

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Și de această dată sunteți surprinzător, cu „*Vatra veche*”, nr. 8/2020, care este la fel de bun ca și celelalte.

Aveți o forță de invidiat - și să vă țină Dumnezeu sănătos, spre a vă împlini toate proiectele, bineînțeles, la loc de frunte, între ele, și revista „*Vatra veche*”, pe care o citesc întotdeauna cu plăcere.

Cu aleasă prețuire,

Stan V. Cristea

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț, pentru acest nou număr al revistei „*Vatra veche*” pe care mi l-ați trimis. Așa cum ne-ați obișnuit, un număr f.f interesant, cu articole care captivează atenția fiecărui cititor. Sunt pline de istorie, cultură, adevăr despre o națiune, despre dorințele ei de împlinire. Mii de mulțumiri, o zi bună de-aici, din Țara Bârsei.

Nicolette Orghidan

Este ora 2,30, noaptea, 9 spre 10 octombrie, 2020 și, Maestre Nicolae Băciuț te ascult vorbind fermecător despre poezie, istoria și programul revistei *Vatra veche*, iar în final te-am ascultat recitând acel magnific poem, un fel de interogatoriu, toate în cadrul Festivalului Europoezia de la Brăila.

Mi-ar fi plăcut să te întâlnesc, dar n-am putut onora invitația prietenilor mei, din cauza nesăbuitei pandemii. Felicitări pentru Trofeul Festivalului, cu care ai fost onorat!

Nicolae Grigore Mărășanu

Vă mulțumesc pentru revistă și vă felicit pentru acest nou număr!

Cu stimă,

Sânziana Batiște

Dragă Nicule,

Mulțumesc frumos.

Te admir pentru voință, efort și dăruire... Doamne ajută!

Te îmbrățișez cu drag,

Mircea IB

Mulțumesc mult pentru revistă. Aceeași oază literară în care mă întâlnesc cu bunul-simț, cu personaje nemuritoare ale scrisului, cu scriitori și cu poeți iubiți, cu slujitori ai credinței.

Pandemia ne-a închis ușile prin care evadăm în lume, *Vatra veche* ne deschide statornic ferestrele minții și inimii.

Victoria Stoian

Stimate maestre Nicolae Băciuț, mulțumesc pentru oferirea pe tavă recentului număr al revistei *Vatra veche* și cred că toți cititorii spun:

Noi despre *Vatra veche* oferim

Aceste două observații:

Am consumat un timp să o citim,

Dar căpătat-am informații!

Număr nou de *Vatra veche* - nu e floare la ureche, dar nici nu e o corvoadă să-l citești din cap în coadă...

Marian Ilie

Mulțumesc, cu respect, pentru revistă! O citesc cu plăcere și o aștept mereu. Cu deosebită considerație,

Virgil Costiuc

Mulțumesc mult. Am la dispoziție doar telefonul (citesc greu pe el). Dar revista arată fabulos, icoanele sunt minunate. Felicitări!

Mihai Posada

Mă bucur că în acest număr al revistei *Vatra Veche* apare *Masa cu nouă popi*, o recenzie de-a mea mai veche la una dintre prozele scurte la lui A. Cosma, dar în același timp mă întreb dacă a ajuns la dvs. *Anton Cosma și*

„contemporanul nostru”, adică o recenzie de-a mea, mai nouă.

Altfel, și acest număr este la înălțimea celorlalte, atât prin bogatul spectru cultural inoculat și calitatea articolelor, cât și prin eleganța arhitecturii.

Mulțumesc. Felicitările mele pentru o revistă bine alcătuită!

Cu prețuire, al dvs.,

Nicolae Suci

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru gestul generos cu care îmi trimiteți revista de fiecare dată.

Apreciez de multă vreme calitatea excepțională a revistei și mă bucur de fiecare dată când reapare.

Vă felicit și vă doresc multă sănătate!

Cu deosebită considerație,

Manolita Dragomir-Filimonescu

Mulțumim! Să trăiți, să mai scrieți și să vă bucurați de roadele minții și ale condeiului!

Vă iubim, oameni minunați!

Un doctorand ar putea publica la dumneavoastră?

Niculina Bercea

Extrem de interesantă.

O bogăție pentru literatura, cultura și istoria noastră.

Scrie ceva și despre acest număr.

S-ar merita diseminate unele texte.

În limita timpului tău aștept.

Mulțumesc.

Doru Dinu Glăvan

Marcelo Diaz, „În bătaia soarelui”

Frumos! Felicitări! mulțumim din suflet! zile cu bine!

Mulțumesc pentru revistă!

Un număr foarte frumos ilustrat cu conținut interesant, variat și intens, făcut cu seriozitate.

Felicitări!

Gabriela Stanciu Păsărin

Am primit revista. Este foarte frumoasă și interesantă. Mulțumesc. Sper să ne întâlnim cât de curând.

Cu pritenenie,

D. Păcuraru

Grăbită clipă

Citii Cuprinsul. Și mi-am spus, grăbită: „Din TITLURI... cartea asta merită citită.” Și am sărit la CURIER. Sperăm - sperați - Să mă găesc, și ne : "MAI ÎNCERCAȚI."

Maximă sănătate,

Cu deosebit respect,

Jianu Liviu-Florian

Calde mulțumiri pentru frumoasa VV/ septembrie 2020, mereu aproape de curentul viu al valorilor.

I. Marcoș

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,

Mulțam pentru nr. 9/2020.

Mă rezum la câteva cuvinte, deoarece trec printr-o faza preoperativă, timpul meu fiind foarte limitat...

Vă doresc sănătate și numai bine, al Dv.

Hans Dama

Vă mulțumesc foarte mult, domnule Redactor-Şef, pentru perseverența neabătută cu care cultivați amintirea Tatălui meu în „*Vatra Veche*”!

Cu multe urări de bine și de sănătate!

Ela Cosma

Mulțumesc încă o dată. Pictura bisericască a dlui Petru Botezatu - fenomenală!

N.M.

Și-acum un dar fără pereche: o piță caldă-n *Vatra veche*. Simțiți aromă ei suavă de pe Mureș și de pe Târnava?

Marian Ilie

Stimate Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc! Un număr bogat și foarte interesant!

Cu prețuire,

**Ognean Stamboliev
PEN- Bulgaria**

Vă mulțumesc și pentru acest număr al interesantei dumneavoastră reviste!
Cu stimă,

Mihai Știrbu

Vă mulțumesc tare mult. Vă admir și vă doresc să aveți sănătate și bucurii pe mai departe. Felicitări pentru revistă, arată minunat.

Melania Cuc

Mulțumesc mult, domnule Băciuț, și calde felicitări - este un număr excepțional!

Vă trimit alăturat o cronică literară pentru următorul număr al valoroasei Dvs reviste.

Cu stimă,

Horia Ion Groza

Mulțumesc frumos, domnule Băciuț și Felicitări. Ca de obicei, revista este interesantă, cu semnături variate și la obiect.

Ați fost foarte inspirat cu re-amintirea lui Ioan Alexandru, care și pentru mine e un poet de suflet,

Corin Bianu

Maestre, Ion Hirghiduş te roagă să-i publici o cronicuță la cartea mea cea mai recentă, *Întoarcerea istoriei*. Cum Editura Eikon mi-a dat doar 10 ex. pentru un examen la facultate (am ajuns în sfârșit conferențiar de limba și literatura spaniolă) nu pot să-ți trimit că semnal cartea însăși. Sper s-o fac curând pentru toți prietenii. În speranța că va fi publicată în prestigioasă revista *Vatra veche*, vă transmit tuturor gândurile mele cele mai alese.

Geo.

Multe mulțumiri,
cu drag și dor din Germania,

Alexander Demmer

Dragă Domnule Nicu Băciuț,

Felicitări pentru nr.9. Iarăși un număr dens, reușit din toate punctele de vedere.

Cu prietenie,

Mircea Pop

Mulțumesc, la fel cum fac de multicele, în fiecare lună și vă felicit pentru revistă, Apreciez articolele despre I. Alexandru și Cioran, prezentarea cărților E. Oproiu și Dorcescu, paginile bisericesti și dialogul purtat...peste ocean.

Nicolae Rotaru

Sincere felicitări, domnule Nicolae Băciuț ! Respect și admirație. Iubire spirituală și aleasă prețuire! Și cum am scris printre rânduri în cartea "Târgu Mureș frate cu Brăila" : Domnul Nicolae Băciuț este omul care nu glumește niciodată, din acest motiv ne oferă unicități din care avem de câștigat nu numai noi, dar și cultura. Cuvântul dumisale, talentul și harul, hărnicia și vrednicia, izvorăsc din oameni aleși, pentru semenii !
O floare și un gând bun pentru toți participanții!

Constanța Abălașei

Salut cu multă prietenie. Am o veste pentru matale . Recent, am descoperit aici, pe Facebook, o doamna care locuiește în Țara tuturor posibilităților, dar care resimite o dureroasă însingurare. Mi-a plăcut tonul cald și trist al notațiilor sale și am rugat-o eventual să îmi trimită așa, ca o scrisoare deschisă către cei de acasă. Îmi permit să cred că, în cazul în care textul ce mi l-a trimite ar răspunde unor asemenea așteptări, una dintre destinațiile nu doar posibile ,ci chiar fericite ar fi revista *Vatra veche*. Mai ales că dacă am reținut eu bine doamna respectivă este originală din Târgu-Mureș. Credeți că am greșit prea mult cu acest raționament? Cu prietenie, aștept răspuns.

Șerban Cionof

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,

Bună ziua și calde salutări !

Vă mulțumesc și vă felicit pentru revista *Vatra veche* 8/2020.

Am parcurs mai întâi excelentul articol *Centenar. Ioan Paul al II-lea și România*, publicat în *Vatra Veche* de colegul Nicolae Mureș, articol pe care l-am citit cu multă plăcere, atât pentru documentata tratare a subiectului, cât și pentru rațiuni strict personale.

În 1999, am organizat la Bangkok o expoziție de fotografii privind mănăstiri și castele din România, care a fost posibilă prin participarea la eveniment a Nunciaturii Papale din Thailanda, care, în timp record, a procurat și oferit fotografii din timpul vizitei lui Ioan Paul al II-lea în lăcașe de cult din România,

În opinia mea, este recomandabil să găsiți o modalitate să republicați acest articol în limba engleză și să îi asigurați o largă difuzare.

Marcelo Diaz, „Fereastra”

Ce părere aveți ?

Vă semnalez și eu apariția unui articol privind sănătatea globală, solidaritatea și diplomația multilaterală, semnat de mine în numărul 1 pe 2020 al Revistei Institutului Român pentru Drepturile Omului.

Textul integral al articolului este disponibil în versiune electronică la http://revista.irdo.ro/pdf/2020/revista_1_2020/01_Voicu.pdf

În anticiparea unor noi și frumoase articole în revista *Vatra veche*, Cu cele mai bune urări de perfectă sănătate și deplin succes în toate proiectele Dv.,

Ioan Voicu

Excelentă, ca de obicei. Mulțumesc mult!

Gabriela

Felicitări, dle Băciuț, pentru eleganța cuvântului dvoastră rostit atât în prezentarea cărții dnei Abălașei-Donosă, cât și în cadrul Festivalului "Europoezia", felicitări pentru frumoasa prezentare și susținere a elevei Cristina Vasiliu, elevă de excepție și tânără poetă. A fost o reală încântare să vă ascultăm! Respect și prețuire!

**Angela Burtea,
Brăila**

Panoramic cultural

Ziua Limbii Române la Târgu-Mureș

Lunca Bradului, „Tradiții, de la o generație la alta”

Reghin, în șezătoare, la Muzeul Etnografic

La mormântul lui Ioan Alexandru de la Nicula

Târgu-Mureș, Expoziție Internațională de Artă Naivă

Festivalul „Europoezia” Brăila la o masă pescărească

Lansare de carte Liliana Spătaru, la Codlea

Ioan Eugen Man, sărbătorit la 80 de ani

OCHIUL CICLOPULUI

Marcelo Díaz, Expoziție

MARCELO DÍAZ

Dorință pe înserate

Să ajungi la agoră cu zâmbet de magnolie,

Să te apropii și să mângâi apa cu mâna,
lumina întinsă,
mica și infinita clipă
a creșterii tale.

Traducere de ELISABETA BOȚAN

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Viorel Coman, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uriteșcu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2020 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; yatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952